

875

PRAVILO

(SARAJEVO, PEANINSKA)
CITANJE

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU

Pe-9/3

VOJNA TAJNA
Interno

PRAVILO
PEŠADIJSKA (BRDSKA, PLANINSKA)
ČETA - VOD

1977

ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА ВЈ

БЕОГРАД

СРГ. ННТ. I 875

КЛБ. 56. 5159

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU
GENERALŠTAB JNA
UPRAVA PEŠADIJE
Broj 1770
16. III 1977. godine

Na osnovu tačke 28. pod c) Uputstva za izradu i korišćenje vojnih pravila — izdanje 1974. godine, propisujem

P R A V I L O

PEŠADIJSKA (BRDSKA, PLANINSKA) ČETA — VOD

koje stupa na snagu odmah.

Stupanjem na snagu ovog pravila prestaju da važe odredbe borbenog pravila (četa — vod) — (Pe-9/2) — izdanje 1965. godine.

N A C E L N I K
GENERALŠTABA JNA
general-pukovnik
Stane Potočar, s. r.

U V O D

Pravilo pešadijska (brdska, planinska) četa — vod predstavlja razradu i konkretizaciju (za nivo čete — voda) načela i odredbi pravila »Pešadijski (brdski, planinski) bataljon« — izdanje 1976. godine.

Pravilo u opštem delu (glava I do IV) daje zajednička načela o: nameni, borbenim mogućnostima i osnovnim zadacima pojedinih vrsta četa — vodova, organizovanju komandovanja, obezbeđenju borbenih dejstava i odredbe o organizovanju POB, PDB i PVO u okviru čete — voda u različitim uslovima i borbenim situacijama.

U delu o vidovima borbe i borbenim radnjama (glava V—XI) razrađene su odredbe o pripremi, organizovanju i izvođenju borbenih dejstava čete — voda u uslovima koje pretpostavlja strategija oružane borbe i druga odgovarajuća dokumenta.

U zasebnim odredbama (glava XII) reč je o dejstvu čete — voda u posebnim ulogama, bilo da dejstvuje kao organ više jedinice ili da izvršava zadatke samostalno.

U odredbama glave XIII obrađena su osnovna načela upotrebe i dejstva minobacačkog voda i voda bestrzajnih topova.

Odredbe ovog pravila temelje se na pretpostavci o načinu izvođenja borbenih dejstava na nivou osnovnih taktičkih jedinica. One ne mogu dati najsavršenija rešenja, pa se njihovom izučavanju mora pristupiti kritički — uz obavezu davanja konkretnih mišljenja i predloga za njihovo usavršavanje.

Sve starešine i komande obavezne su da svestrano prouče odredbe ovog pravila i da ih kroz primenu u izvođenju obuke temeljno ispituju i provere.

Komande jedinica i ustanova dužne su da, nakon proučavanja odredbi pravila i njihove provere u obuci, daju konkretne predloge za rešavanje uočenih problema i da ih dostave izdavaču. U tome najviše mogu da doprinesu starešine na nivou bataljona — čete — voda i nastavnici u akademijama i školama.

Glava I

OPŠTE ODREDBE

1. — Četa (pešadijska, brdska, planinska) osnovna je taktička jedinica rodova KoV stalne formacije. U organskom sastavu ima streljačke vodove i prateći vod. Naoružana je puškama (poluautomatskim, automatskim i snajperskim), automatima, puškomitraljezima, mitraljezima, ručnim bombama, tromblonima, ručnim bacačima i minobacačima manjeg kalibra. Neprijatelja uništava vatrom u bliskoj borbi, a u mogućnosti je da se vlastitim sredstvima uspešno bori protiv tenkova i vazdušnih desanata, kao i protiv aviona i helikoptera na malim visinama. Osposobljena je za raznovrsne borbene zadatke na frontu, u vlastitoj i u neprijateljevoj pozadini.

2. — Streljački vod u organskom sastavu ima streljačka odeljenja i odeljenje ručnih bacača. Naoružan je kao i pešadijska četa (sem mitraljeza i minobacača). Borbene zadatke izvršava u sastavu čete, a u izvesnim slučajevima (u posebnim ulogama) može i samostalno.

3. — Prateći vod je namenjen za podršku čete u borbi. Od sredstava pratećeg voda i sredstava ojačanja komandir čete obrazuje četnu vatrenu grupu (ČVG) i četnu protivoklopnu grupu (ČPOG). Delove pratećeg voda komandir čete može pridodavati streljačkim vodovima.

4. — Za izvršenje borbenih zadataka četa se može ojačavati: vodom bestrajnih topova 82 mm, vodom minobacača 82 mm, izuzetno baterijom topova 76 mm B-1 ili minobacačkom baterijom 120 mm, pionirskim vodom,

vodom tenkova, ABH-izviđačima, a u određenim uslovima i vodom jedinica teritorijalne odbrane.

Streljački vod može biti ojačan: odeljenjem minobacača 82 mm, odeljenjem mitraljeza, odeljenjem ručnih bacača, pionirskim odeljenjem, ABH-izviđačima i sredstvima veze.

Četi i vodu se, zavisno od zadatka, mogu pridodavati i sredstva za prevoz (vozila, brdski-tovarni transport), a mogu biti podržani i delovima jedinica drugih rodova.

5. — Sve vrste četa upotrebljavaju se prvenstveno u skladu sa njihovom osnovnom namenom.

Pešadijska četa namenjena je načelno za borbu na manevarskom zemljištu a, u određenim uslovima i po potrebi, pojedine zadatke može izvršavati i na brdskom i planinskom zemljištu.

Brdska četa namenjena je pre svega za borbu na brdskom i niskoplaninskom zemljištu, a po potrebi i u drugim zemljišnim uslovima.

Planinska četa predviđena je za borbu na srednjim i visokim planinama i formacijski je osposobljena za kretanje po slabijim putevima i bespuću. Uz neophodna ojačanja i podršku može voditi borbu i na brdskom i manevarskom zemljištu.

6. — Četa izvršava borbene zadatke u sastavu bataljona, na težištu borbe ili na pomoćnom pravcu. U određenim uslovima četa može izvršavati borbene zadatke i samostalno (prednji odred, zaseda, goneći odred i sl.), a može biti i pridodata drugim jedinicama (oklopnim ili jedinicama TO). Planinska četa će često voditi borbu samostalno.

7. — Kada zadatke izvršava u sastavu bataljona na frontu, četa, dejstvuje kompaktno, sa dobro organizovanim sadejstvom — primenjujući (u isto vreme) samo jedan vid borbe (napad ili odbranu) ili, u skladu sa okolnostima, izvršava druge zadatke. Zavisno od borbene situacije, zadatka, mesta i uloge u borbenom poretku više jedinice, četa može izvršavati određeni zadatak sa

više ili manje elastičnosti ili upornosti, pri čemu, za relativno kratko vreme, može da prelazi iz jednog vida borbe u drugi (iz odbrane u napad i obratno).

8. — Četa i vod u borbi dobijaju **opšti zadatak**, koji se deli na **bliži i sledeći** i u načelu određuje im se **rejon odbrane ili front napada**.

9. — **Težište borbe** u okviru fronta napada ili rejona odbrane mora uvek biti izraženo, stvaranjem (u pravo vreme i na izabranom pravcu) nadmoćnosti u snagama i sredstvima — primenom za neprijatelja neočekivanih radnji i postupaka, kombinovanjem vatre i manevra.

Pri izražavanju težišta brojni odnos u snagama i sredstvima ne mora uvek imati presudan uticaj.

10. — **Sadejstvo** u četi se organizuje unutar i između elemenata borbenog poretka, sa susedima i jedinicama teritorijalne odbrane. Ono obuhvata podelu zadatka i način dejstva po fazama borbe, vremenu i objektima do izvršenja zadatka.

11. — **Borbeni poredak** je raspored čete i sredstava ojačanja za izvršenje predstojećeg borbenog zadatka. Borbeni poredak se u principu sastoji iz rasporeda vodova prve linije, četne vatrene grupe, protivoklopne grupe i rezerve. Neki put četa može imati i druge delove (ubacene — ostavljene, bočna osiguranja i sl.).

Borbeni stroj voda sastoji se iz rasporeda streljačkih odeljenja, odeljenja ručnih bacača i pridodatih sredstava. Streljačka odeljenja mogu da budu u streljačkom stroju, po grupama ili kombinovano.

12. — Zadatke u borbi četa — vod izvršava kombinacijom **vatre i manevra**. Vatra je osnovno sredstvo za uništenje neprijatelja.

Efikasnost vatre postiže se tačnim gađanjem, sasređivanjem vatre većeg broja vatrenih sredstava na važnije ciljeve, iznenadnim i pravovremenim otvaranjem vatre i pravilnim upravljanjem vatrom.

13. — Manevar vatrom postiže se pravilnim rasporedom jedinica i vatrenih sredstava i manevrom putanja. Manevrom vatre u borbi može se postići vatrena nadmoćnost nad neprijateljem (na određenom prostoru — cilju) i kada nije ostvarena nadmoćnost u vatrenim sredstvima.

14. — Vatra pešadijskog naoružanja po načinu izvršenja može da bude:

- iz pušaka: jedinačna, brza i plotunska;
- iz automatskog oružja: jedinačna i rafalna (kratki i dugi rafali) i neprekidna;
- iz ručnih bacača: jedinačna i sasređena;
- iz bestrzajnih topova: jedinačna, metodička i brza;
- iz minobacača: jedinačna, metodička (određeni broj mina sa razmakom opaljivanja), brza (gađanje najvećom brzinom određenim ili neodređenim brojem mina), i plotunska (jednovremeno opaljivanje iz svih oruđa).

15. — Po pravcu dejstva u odnosu na cilj vatra može da bude frontalna, kosa, bočna, unakrsna i leđna. Frontalnom vatrom cilj se tuče upravno na front. Pri tučenju plitkih ciljeva (streljački stroj i sl.) frontalnom vatrom se ne može u potpunosti iskoristiti dubina snopa, odnosno brisani prostor oruđa, dok je za tučenje dubokih ciljeva (kolona) ova vatra veoma pogodna.

Kosa vatra se ostvaruje dejstvom koso u odnosu na front cilja, pri čemu se za tučenje plitkih ciljeva bolje iskorišćava dubina snopa i brisani prostor nego kod frontalne vatre. Za dejstvo kosom vatrom oruđa se načelno raspoređuju na krila i bokove vlastitih jedinica.

Bočnom vatrom se neprijatelj tuče u bok i najbolje iskorišćava dubina snopa oruđa na široke ciljeve, a postiže se veliko moralno i materijalno dejstvo. Ostvaruje se pogodnim rasporedom vatrenih sredstava, prvenstveno za tučenje prilaza ka preprekama i drugih važnih ciljeva ispred prednjeg kraja i u dubini odbrane.

Unakrsna vatra se ostvaruje tučenjem istog cilja iz više pravaca (najmanje dva), a postiže se kombinacijom raznih vrsta vatre (frontalne sa kosom ili bočnom, odnosno dveju kosih vatri i sl.).

Leđnom vatrom se neprijatelj tuče iz pozadine; pored materijalnog, ona ima naročito jako moralno dejstvo. Ovu vatra najčešće primenjuju ubačene (ostavljene) jedinice, kao i one koje vrše obuhvat.

16. — Po taktičkoj nameni vatra može da bude zaprečna, koncentrična i zasedna.

Zaprečna vatra organizuje se pre svega u odbrani, a neki put i u napadu. U odbrani se organizuje ispred prednjeg kraja i u dubini položaja, da bi se neprijatelju sprečio juriš i onemogućilo dalje prodiranje. U napadu se priprema radi odbijanja neprijateljevog protivnapada i obezbeđenja bokova.

Glavna zaprečna vatra (GZV) organizuje se ispred prednjeg kraja odbrane (u pojasu do 400 m) i u dubini rejona odbrane. U njoj učestvuje najveći broj vatrenih sredstava, a otvara se i prekida po ugovorenom znaku.

Koncentrična vatra je jednovremeno dejstvo većeg broja vatrenih sredstava na jedan ili više ciljeva raspoređenih na manjem prostoru.

Zasedna vatra se primenjuje u odbrani sa najmanjih odstojanja. Za ovo se koriste prvenstveno automatska i protivoklopna vatrena sredstva, koja mogu da budu raspoređena ispred prednjeg kraja i u dubini odbrane. Njihov raspored treba da omogući najefikasnije i iznenadno dejstvo po osetljivim delovima neprijateljevog borbene poretka. Zasedna oruđa se brižljivo maskiraju i štite drugim vatrenim sredstvima. Posluga oruđa vatra otvara po svojoj inicijativi, a pošto cilj bude uništen, oruđa se premeštaju na rezervne vatrene položaje.

17. — Sistem vatre treba da je usklađen sa osobinama zemljišta, preprekama i vatrom suseda. To se postiže pogodnim rasporedom vatrenih sredstava, po frontu i dubini, prema njihovim taktičko-tehničkim osobinama i zadacima u borbi. **Gotovost sistema vatre znači spremnost svih vatrenih sredstava za izvršavanje vatre-nih zadataka.**

Komandir čete i komandir voda u šemu rasporeda jedinice obavezno unose i osnove plana vatre, radi lakše konkretizacije vatrenih zadataka.

18. — Upravljanje (rukovanje) vatrom je osnovna i najvažnija obaveza komandira čete i komandira voda u borbi, zbog čega su dužni da:

— odrede jedinicama i oruđima zone i pravce dejstva;
— vrše izbor vatrenih položaja i da ih, zavisno od situacije, pravovremeno menjaju;

— osmatraju bojište, vrše izbor ciljeva i njihovu procenu i određuju vatrena sredstva i vrstu municije za njihovo uništenje;

— izdaju komande (daju signale) za otvaranje vatre, prate rezultate dejstva vlastitih sredstava i suseda, vrše korekturu i manevar vatrom, i

— prate utrošak municije i vode računa o pravovremenoj popuni.

Radi upravljanja vatrom pretpostavljeni starešina pravovremeno određuje zajedničke orijentire i signale za otvaranje vatre, a na pošumljenom i ispresecanom zemljištu — liniju otvaranja vatre.

Pokazivanje ciljeva vrši se pomoću orijentira, obeležavajućim zrnima i signalnim sredstvima.

19. — Pod disciplinom vatre podrazumeva se izvršavanje naređenja (komandi) za otvaranje vatre; ispunjavanje propisa o upotrebi oružja; osmatranje i korektura vatre; samostalno otvaranje i prenos vatre pri pojavi iznenadnih ciljeva i štednja municije.

Ukoliko jedno vatreno sredstvo ima veću brzinu gađanja i veći domet, utoliko je od većeg značaja održavanje stroge discipline vatre.

20. — Manevar u okviru čete i voda ogleda se u organizovanom i usklađenom pomeranju jedinica i vatrenih sredstava u toku vođenja borbe, da bi se jedinice i vatrena sredstva postavili u povoljan taktički položaj u odnosu na neprijatelja, i da se u pravo vreme i na pravom mestu postigne nadmoćnost u živoj sili i vatri, kako bi se i manjim snagama naneli neprijatelju značajni gubici, odnosno da se izbegne neprijateljev udar i dobije u vremenu i prostoru. Veštini manevrom jedinica (delovima) i vatrenim sredstvima u borbi znatno se povećava borbena moć čete i voda i obezbeđuje izvršenje zadatka.

G l a v a II

KOMANDOVANJE

1. — DUŽNOSTI STAREŠINA

21. — Komandir čete i komandir voda odgovorni su za stanje i borbenu gotovost svoje jedinice, za izvršenje zadatka i uspeh u borbi.

22. — Dužnosti komandira čete — voda su da:

— obezbedi što bolje moralno-političko stanje, disciplinu i borbenu spremnost svojih potčinjenih;

— stalno podiže stepen obučenosti i osposobljenosti pojedinaca i jedinica;

— poznaje sastav svoje jedinice, karakterne osobine potčinjenih starešina i vojnika, njihove sklonosti i stepen obučenosti;

— brine za pozadinsko obezbeđenje svoje čete — voda i stara se o pravovremenoj i neprekidnoj popuni ljudstva svim neophodnim sredstvima za život i borbu (municijom, gorivom, hranom, odećom i dr.). Komandir čete — voda odgovoran je za ispravnost, pravilno korišćenje, pravovremeno i stručno održavanje tehnike svoje jedinice (naoružanja, motornih vozila i sredstava veze);

— neprekidno organizuje i sprovodi mere bezbednosti i samozaštite;

— brine se za odmor i životne uslove svojih potčinjenih, podstiče ih na hrabrost, upornost, požrtvovanje i snalažljivost u borbi, čuva i razvija borbeni duh i tradicije svoje jedinice;

— poznaje borbena tehnička sredstva neprijatelja i njegove postupke u borbi;

— organizuje vezu, sprovodi mere protivelektronske zaštite i kriptozastite, a lično je osposobljen da rukuje i održava vezu radio-stanicama svoje jedinice;

— stara se o zbrinjavanju ljudstva i odgovara za smeštaj, ishranu, negu i upotrebu stoke, i

— neprekidno usavršava svoje vojnostručno i političko znanje i znanja potčinjenih.

23. — U toku borbe komandir čete — voda je dužan da obezbedi neprekidnost komandovanja, u kom cilju:

— lično vrši izbor mesta za osmatračnicu, ako mu ga pretpostavljeni nije odredio, i organizuje uređenje osmatračnice;

— stalno i svestrano prati situaciju, pravovremeno donosi odluke o najcelishodnijoj upotrebi i načinu dejstva čete — voda i na vreme ih prenosi na potčinjene;

— osmatra bojište, organizuje i neprekidno održava vezu sa pretpostavljenim, potčinjenim i susedima;

— kad je god moguće sva pitanja komandovanja u okviru čete — voda rešava lično sa potčinjenim starešinama;

— prati sprovođenje sadejstva i usklađuje ga sa konkretnim promenama situacije, i

— preduzima mere borbenog obezbeđenja.

24. — U borbi se komandir čete i komandir voda nalaze u borbenom poretku (borbenom stroju) na mestu odakle mogu osmatrati tok borbe svoje jedinice, dejstvo suseda i neprekidno održavati vezu. U kritičnim momentima borbe komandir čete i komandir voda mogu lično da povedu jedinicu u borbu (juriš, protivnapad).

Pri brzim promenama situacije i kad nema mogućnosti za dobijanje naređenja od pretpostavljenog, komandir čete i komandir voda su dužni da dejstvuju samoinicijativno, u duhu ideje pretpostavljenog starešine. Za uspešno izvršenje bilo kojeg borbenog zadatka potrebna je razumna inicijativa i brzina u dejstvu.

25. — Pomoćnik komandira čete za moralno-političko vaspitanje odgovoran je komandiru čete za moralno-političko stanje u četi i sprovođenje mera predviđenih u t. 69. do 73. ovog pravila.

26. — Komandir voda je odgovoran za moralno-političko stanje voda i stepen obučenosti iz društveno-političkog obrazovanja, u čemu mu komandir čete i pomoćnik za MPV pružaju potrebnu pomoć.

27. — Komandir pratećeg voda, pored iznetog u t. 22. i 23, u borbi ima i ove zadatke:

— određuje mesto oruđa na vatrenom položaju, mesto za razmeštaj transportnih sredstava i prikrivene pravce koji ih povezuju;

— izvodi jedinicu na položaj, postavlja osmatrače i izdaje im zadatak, izdaje zadatak oruđima i organizuje rad na uređenju vatrenih položaja;

— proverava spremnost vatrenih sredstava za dejstvo i izveštava komandira čete o gotovosti za borbu;

— upravlja vatrom svoje jedinice i održava neprekidnu vezu sa pretpostavljenim;

— organizuje premeštanje na naredne vatrene položaje, obezbeđujući neprekidnost podrške;

— pravovremeno upućuje iz svog sastava delove koji su pridodati streljačkim vodovima, pri čemu vodi računa o njihovoj popunjenosti i sposobnosti da izvrše dobijeni zadatak.

28. — Komandir minobacačkog voda i voda bestrzajnih topova u borbi imaju ove zadatke:

— biraju mesto za osmatračnicu, vatrene položaje jedinica (osnovne i rezervne), mesto za razmeštaj transportnih sredstava, kao i prikrivene pravce kretanja do njih;

— postavljaju osmatrače, izvode jedinicu na vatreni položaj i postavljaju zadatke oruđima;

— organizuju uređenje vatrenih položaja, proveravaju pripremu vatrenih sredstava za dejstvo i obaveštavaju pretpostavljenog o gotovosti za borbu;

— organizuju sadejstvo sa delovima jedinica koje podržavaju i sa susedima;

— uspostavljaju vezu po planu pretpostavljenog sa jedinicama koje podržavaju i u okviru svojih vodova. Sa jedinicama koje podržavaju i pretpostavljenim veza se održava neposrednim kontaktom, radio-uređajima VVF-opsega (kojima komandir lično rukuje) i signalnim sredstvima, a unutar vodova neposredno i kuririma. Osmatračnicu organizuju u rejonu odakle mogu uspešno upravljati vatrom i održavati neprekidnu vezu sa pretpostavljenim i jedinicom koju podržavaju;

— pri promeni vatrenih položaja staraju se da jedinica ne ostane bez podrške, zbog čega na nove vatrene položaje načelno prelaze po delovima;

— u toku borbe, zavisno od konkretne situacija i naređenja pretpostavljenog, staraju se o izvršenju vatre-
nih zadataka i pravovremenoj promeni vatrenih položaja načelno po naređenju pretpostavljenog, a mogu i samostalno.

29. — Četni starešina u borbi rukovodi radom četne stanice za snabdevanje. On je dužan da:

— poznaje zadatak čete, rejon rasporeda pozadinskih jedinica bataljona (stanica), odnosno pozadinskih jedinica na koje se četa — vod oslanja po pozadinskom obezbeđenju ili pojedinim vrstama pozadinskog obezbeđenja, pravce premeštaja i najpovoljnije pravce kretanja do ovih;

— predlaže komandiru čete mesto četne stanice za snabdevanje;

— organizuje prijem municije i ostalih materijalnih sredstava iz bataljonskih stanica i da se stara o evakuaciji oštećenih borbenih sredstava i nepotrebnog materijala, rublja za pranje i opreme za opravku. Odgovoran je da vojnicima koji iz vodova dolaze za municiju i druga sredstva (donosioci municije) uredno i na vreme izda pripadajuća sredstva;

— organizuje preuzimanje i dotur hrane od intendantske stanice bataljona do četne stanice za snabdevanje, podelu jela i pranje termos-posuda i pribora za jelo;

— organizuje sitne opravke opreme; potišivanje i presvlačenje ljudstva, podelu ogreva i slame za prostirku;

— organizuje snabdevanje vodom;
— stara se o čuvanju, rukovanju, održavanju, zadržavanju i štednji materijalnih sredstava;

— po uputstvima pozadinskih organa i komandira čete organizuje prikupljanje i korišćenje ratnog plena i mesnih sredstava;

— na maršu i odmoru rukovodi radom unutrašnje službe u četi (organizuje službu dežurstva, požarstva, redarstva i drugo);

— u toku borbe stalno prati borbena dejstva čete i održava neprekidnu vezu sa komandrom čete i pozadinskim organima bataljona;

— vodi potrebnu evidenciju i izvršava ostale zadatke koje mu postavi komandir čete.

30. — Pomoćnik komandira čete za tehničku službu (u četi na oklopnim transporterima) ima ove dužnosti:

— vodi brigu o ispravnosti tehničkih i materijalnih sredstava i o popunjenosti jedinice municijom, pogonskim gorivom, rezervnim delovima i mazivom;

— rukovodi održavanjem i remontom vozila, naoružanja i drugih sredstava u prvom stepenu i u tom pogledu redovno izveštava komandira čete i ukazuje pomoć posadama vozila, i

— organizuje evakuaciju teže oštećenih sredstava u stanicu za remont pretpostavljene komande.

31. — Četni bolničar je odgovoran komandiru čete za sanitetsko obezbeđenje ljudstva čete. Njegove su dužnosti:

— stara se o sprovođenju higijenskih propisa i potrebnih higijenskih mera u četi;

— izveštava komandira čete o higijenskim prilikama u četi, predlaže potrebne mere i učestvuje u njihovom sprovođenju;

— ispituje higijensko-epidemiološko stanje rejona dejstva čete i po potrebi predlaže i preduzima potrebne mere radi zaštite zdravlja ljudstva;

— predlaže upotrebu dodeljenih bolničara i nosilaca povređenih i obolelih, pravce iznošenja povređenih i mesta za njihovo prikupljanje (sklanjanje);

— radi u četnoj prihvatnici povređenih i obolelih, ako se formira;

— u toku borbe kontroliše rad bolničara i nosilaca povređenih, pomaže im u radu, starajući se da teško povređeni budu što pre evakuisani. Ako u četi ima veći broj povređenih, traži pomoć od komandira čete za njihovo iznošenje, prikupljanje i evakuaciju;

— snabdeva ljudstvo čete sanitetskim sredstvima, koje dobija iz sanitetskog voda bataljona;

— vodi evidenciju o povređenim i obolelim u četi;

— učestvuje u obuci ljudstva za pružanje prve pomoći, sprovođenju mera medicinske samozaštite i zdravstvenom vaspitanju, i

— za vreme borbenih dejstava nalazi se na mestu koje mu omogućava najbolju preglednost rejonu dejstva radi lakšeg rukovođenja radom bolničara i pružanja pomoći.

32. — Bolničari se za vreme borbe načelno dodeljuju vodovima, pa su potčinjeni komandirima vodova; uvek se nalaze u borbenom rasporedu vodova radi pravovremenog pružanja pomoći povređenima i obolelima i njihovog sklanjanja u zaklon.

33. — Izviđač ABHO izvršava zadatke radiološkog i hemijskog izviđanja u rejonu dejstva (rasporeda) i na pravcima kretanja čete. Dužnosti izviđača ABHO su da:

— pravilno rukuje i održava u ispravnom stanju radiološki i hemijski detektor i da bude stalno spreman za izviđanje;

— pravovremeno otkriva nailazak radioaktivnih padavina i para bojnih otrova i postojanje kontaminacije na zemljištu, objektima, naoružanju i opremi i o tome izveštava komandira čete, i

— pomaže u izvršenju dozimetrijske kontrole i vođenja evidencije o ozračenju ljudstva čete.

Kontrolu vazduha i zemljišta radi pravovremenog otkrivanja kontaminacije izviđač ABHO vrši:

— posle nuklearne eksplozije;

— u toku artiljerijskog napada i dejstva avijacije i raketnog dejstva po rejonu čete;

— posle prijema upozorenja od više komande i susjednih jedinica i radiološkoj i hemijskoj opasnosti;

— u toku upotrebe dima od strane neprijatelja;

— pre posedanja polaznog položaja i ulaska čete u rejon odbrane (razmeštaja), i

— na pravcu kretanja čete.

Mesto izviđača ABHO u borbenom i marševskom poretku određuje komandir čete, a ono načelno može biti:

— u odbrani i napadu: na osmatračnici komandira čete, i

— na maršu sa osiguravajućim delovima.

2. — RAD KOMANDIRA ČETE — VODA NA PRIPREMI, ORGANIZOVANJU I IZVOĐENJU BORBENIH DEJSTAVA

34. — Do prijema zadatka za marš ili borbu celokupan rad komandira čete — voda usmeren je na održavanje stalne borbene gotovosti i pripremu potčinjenih za izvršenje predstojećeg zadatka. Zbog toga komandir čete — voda: neprekidno prati razvoj situacije, prikuplja i proučava podatke o neprijatelju i zemljištu (vlastitim snagama i osloncem na pretpostavljenog, susede, jedinice teritorijalne odbrane i druge strukture društva), upoznaje potčinjene sa taktičkim postupcima neprijatelja, organizuje borbeno obezbeđenje, bezbednost i samozaštitu i moralno-političke pripreme; po potrebi izvodi obuku jedinica; preduzima mere za popunu (TMS, ljudstvom i stokom), evakuaciju povređenog i obolelog ljudstva, stoke i nepotrebni TMS.

35. — Komandir čete — voda prima zadatak u principu usmeno na zemljištu, a izuzetno ga može primiti i preko sredstava veze i kurira.

Ako prijemu zadatka prethode pripremna naređenja ili obaveštenja kojima se komandir čete i komandir voda orijentišu o predstojećem zadatku, preduzimaju se odgovarajuće mere radi bržeg donošenja odluke i spremnosti jedinica za izvršenje zadatka.

36. — Pošto primi zadatak, komandir čete — voda ga proučava, ceni situaciju i donosi odluku. Rad na pripremi i donošenju odluke mora biti jednostavan i brz, ali brzina u radu ne sme ići na štetu pravilnosti, jasnoće i potpunosti donete odluke.

Kroz proučavanje zadatka komandir čete — voda treba da sagleda: cilj dejstva i ideju manevra pretpostavljenog starešine; mesto i ulogu čete — voda u sklopu izvršenja zadatka više jedinice, uticaj suseda i sredstava podrške (jedinica u dodiru, jedinica teritorijalne odbrane, ubačenih — ostavljenih jedinica i sl.). Pošto prouči zadatak, komandir čete izvlači zaključak za dalji rad i upozna je sa njim potčinjene starešine i starešine pridodatih jedinica.

37. — Procena situacije vrši se u skladu sa predstojećim borbenim zadatkom i obuhvata: procenu neprijatelja, vlastitih snaga, zemljišta i vremena.

Način procene situacije i pitanja koja njome treba obuhvatiti izneta su u odredbama za pojedine vidove borbe.

38. — Odluka komandira čete — voda načelno sadrži:

- zamisao izvršenja zadatka;
- zadatke potčinjenim i pridodatim jedinicama (elementima borbenog poretka — stroja);
- zadatke za POB, PVO i PDB;
- obezbeđenje borbenih dejstava, i
- organizovanje komandovanja.

39. — Odluku potčinjenima komandir čete — voda redovno saopštava usmeno na zemljištu. Izuzetno (ako se nalazi van rejona borbenih dejstava i u pokretu) komandir čete može preneti odluku u vidu kratkih naređenja, po kuriru ili sredstvima veze, s tim što, kada se za to stvore uslovi, na zemljištu precizira zadatke potčinjenim i pridodatim jedinicama.

40. — Ako vreme i drugi uslovi dozvoljavaju, komandir čete i komandir voda redovno vrše komandirsko izviđanje i to uglavnom s jedne radne tačke.

Komandirsko izviđanje može da se vrši pre ili posle donete odluke. Pre donete odluke obavlja se radi potpunijeg sagledavanja celokupne situacije i donošenja što pravilnije odluke. Posle donete odluke vrši se radi provere i dopune odluke na zemljištu, da se preciziraju zadaci jedinicama, organizuje sadejstvo i daju uputstva za organizovanje obezbeđenja borbenih dejstava.

41. — Sadejstvo komandir čete — voda organizuje redovno na zemljištu, za vreme komandirskog izviđanja, na celoj dubini borbenog zadatka, pri čemu se: regulišu način i redosled (postupnost) izvršenja zadatka po objektima (linijama) u skladu sa zamisli komandira čete — voda; usklađuju zadaci između elemenata borbenog poretka — stroja po fazama borbe i ovih sa delovima za podršku i delovima koji dejstvuju u neprijateljevoj pozadini (ako ih ima), odnosno sa jedinicama TO; precizira način izvođenja manevra (po varijantama mogućeg dejstva) i usklađuje sistem zaprečavanja sa sistemom vatre i manevrom jedinica.

Svim potčinjenim i sadejstvujućim starešinama saopštavaju se kodirani nazivi pojedinih zemljišnih objekata, zajednički orijentiri, tablica signala i način održavanja veze sadejstva.

Orijentiri se označavaju zdesna ulevo — po linijama, od sebe ka neprijatelju — u napadu, odnosno od neprijatelja ka sebi — u odbrani.

Zajednički orijentiri dobijeni od pretpostavljenog ne smeju se menjati.

Ako se sadejstvo u toku borbe naruši ili situacija zahteva izmenu predviđenog načina dejstva, komandir čete i komandir voda pravovremeno izdaju dopunska naređenja (komande).

42. — Zapovest komandira čete — voda za borbu načelno sadrži:

- orijentire;
- podatke o neprijatelju;
- zadatak čete — voda, ojačanje i podršku;
- podatke o susedima i jedinicama u neprijateljevoj i vlastitoj pozadini;

— zamisao za izvršenje zadatka: borbenu radnju, cilj dejstva i ideju manevra (težište dejstva, grupisanje snaga i oblik manevra) borbeni poredak i gotovost;

— zadatke neposredno potčinjenim i pridodatim jedinicama i delovima za podršku;

— podatke o podršci pretpostavljene komande;

— organizovanje POB, PDB i PVO;

— obezbeđenje borbenih dejstava;

— organizovanje komandovanja, veze, signale i vreme dostavljanja izveštaja.

43. — U borbi komandir čete i komandir voda komanduju sa **osmatračnice**. Osmatračnica mora da pruži najbolje uslove za komandovanje i osmatranje pred frontom dejstva čete — voda, na bokovima i u međuprostorima, kao i neprekidno održavanje veze sa pretpostavljenim i potčinjenim. Mesto osmatračnice određuje pretpostavljeni starešina ili ga bira sam komandir čete — voda, o čemu izveštava pretpostavljenog.

Osmatračnica komandira čete obuhvata zaklon odakle komandir čete vrši osmatranje i zaklone u kojima se nalazi ljudstvo sa odgovarajućim sredstvima veze i sredstvima za osmatranje. Na osmatračnici ili u njenoj neposrednoj blizini mogu se nalaziti: komandir četne vatrene grupe (kad nije na svojoj osmatračnici), komandir protivoklopne grupe i starešine podržavajućih sredstava. Pored osnovne komandir čete određuje narednu osmatračnicu, koja se, zavisno od vida borbe, može nalaziti ispred, pozadi ili sa strane.

Ako se komandir čete privremeno udaljava sa osmatračnice, radi obilaska potčinjenih jedinica, on mora voditi računa o neprekidnosti veze sa pretpostavljenim starešinom i potčinjenim jedinicama. Pri prelazu na narednu osmatračnicu reguliše se način premeštanja, a radio-veza se održava i u pokretu.

44. — **Osmatračnica komandira voda** je mesto odakle komandir voda osmatra, komanduje i prima naređenja (signale) od komandira čete. Ona treba da omogući: dobro maskiranje i povoljne uslove za izradu zaklona i skloništa, mogućnost osmatranja, uvid i uticaj na tok borbe,

pogodne uslove za uspostavljanje i održavanje veze, mogućnost brzog premeštanja i da je zaštićena rasporedom jedinice.

45. — **Veza komandovanja, sadejstva, javljanja i obaveštavanja** organizuje se i uspostavlja na osnovu odluke komandira čete i zapovesti pretpostavljene komande.

U četi se organizuje, uspostavlja, koristi i održava radio i signalna veza, a po mogućnosti i žična veza. Pored toga, redovno se upućuju kuriri i ostvaruje neposredni kontakt starešina.

Veza komandovanja se u principu organizuje na sledeći način:

— **od pretpostavljenog**, po njegovom planu, radio-vezom, signalnom vezom, upućivanjem redovnih i vanrednih kurira i neposredno između starešina, kao i žičnom vezom (koju organizuje i postavlja jedinica veze pretpostavljenog), ako to uslovi dozvoljavaju;

— **sa potčinjenim i pridodatim jedinicama** ličnim kontaktom, signalnom vezom i upućivanjem kurira kao i radio-vezom između komandira čete i voda ili drugog elementa borbenog poretka, pri čemu je moguća preraspodela radio-sredstava prema odluci komandira čete. Podaci ili planovi rada za radio-stanice dobijaju se od pretpostavljenog.

Veza sadejstva se načelno organizuje na sledeći način:

— **sa susednim i podržavajućim jedinicama** korišćenjem veza komandovanja od pretpostavljenog a izuzetno u posebno organizovanim pravcima veze, ako je to neophodno iz bilo kog razloga, a za to postoje mogućnosti. Podržavajuće jedinice načelno organizuju i uspostavljaју takve veze vlastitim sredstvima. Jedinice podrške mogu sadejstvo ostvarivati i preko svojih osmatrača u borbenom poretku čete — voda;

— **između jedinica čete — voda i jedinica ojačanja** korišćenjem veza komandovanja komandira čete — voda sa potčinjenim jedinicama, a izuzetno u posebno organizovanim pravcima pojedinih vrsta veze — ako to potrebe i mogućnosti dozvoljavaju.

Veza javljanja i obaveštavanja se u načelu posebno ne organizuje, već se koristi veza komandovanja i sadejstva. Prvenstveno se koristi vrsta veze koja u datom momentu obezbeđuje najbrži prenos podataka.

Ako pretpostavljeni nije organizovao vezu ili je nastupio **prekid veza**, potčinjeni je dužan da je organizuje i uspostavi svojim sredstvima. Ukoliko iz bilo kojih razloga veza između dva suseda nije organizovana i uspostavljena, desni sused je odgovoran da uspostavi vezu sa levim susedom.

Četa je sposobna da uspešno organizuje veze u borbenom poretku bataljona; ako dejstvuje u posebnim uslovima, pretpostavljeni je dužan, shodno njenom konkretnom borbenom zadatku, ~~preduzeti potrebne mere ojačanja sredstvima i ljudstvom veze, radi njenog osposobljavanja za uspešno izvršenje tog zadatka (povećana udaljenost između jedinica, sadejstvo sa jedinicama koje su opremljene uređajima veze različitih karakteristika, povećan broj elemenata borbenog poretka i sl.).~~

46. — Radi zaštite vlastitih veza od elektronskih dejstava neprijatelja potrebno je:

— obezbediti da korisnici i poslužiocci sredstava veze bezuslovno i tačno primenjuju propise o obavljanju saobraćaja i postupke za rad na sredstvima veze, pri čemu moraju biti sprovedene odgovarajuće mere kriptozastite; uvek imati na umu da je u većini slučajeva tajnost u telefonskom saobraćaju važnija od brzine prenošenja saopštenja, kao i to da je svako lično odgovoran za sadržaj svog saopštenja i način njegovog prenošenja;

— legitimisati učesnika kada se god posumnja u njegov identitet;

— zabraniti upotrebu radio-veza sve dok je mogućna uspešna primopredaja saopštenja signalnim vezama i ličnim dodirima, kao i prenos pošiljki i usmenih saopštenja kuririma (i žičnim vezama ako su organizovane) i to ne samo u pripremi nego i pri izvođenju borbenih dejstava; radio-veze u svakom slučaju postupno uključivati u saobraćaj, pri čemu zabrana radio-veza ne znači i zabranu pravovremenog uključivanja prijemnika radio-uređaja;

— izbegavati primopredaju dužih i važnijih saopštenja radio-vezom, sem kada je to neophodno;

— radio-uređaji treba da rade smanjenom snagom kad god je to moguće;

— izbegavati primopredaju saopštenja običnim jezikom;

— ako je moguće, organizovati jednostrani saobraćaj radio-vezama i na taj način prikriti stanicu koja prima saopštenja;

— birati pogodna mesta za postavljanje radio-stanica i smanjiti mogućnosti otkrivanja, ometanja i uništenja od neprijatelja i zračenja prema neprijatelju;

~~— menjati mesta radio-stanica i time otežati njihovo radio-goniometrisanje;~~

— onemogućiti neprijatelju da dođe do podataka o uspehu ometanja, produžavanjem primopredaje saopštenja i pored njegovog uspešnog ometanja, što će ga primorati da češće prekida ometanje zbog provere njegovog uspeha, za koje vreme korisnik veze može stvarno izvršiti primopredaju saopštenja;

— ne dozvoliti primopredaju lažnih saopštenja koja svojom nelogičnošću mogu da otkriju stvarne namere;

— radio-vezu, ako to mogućnosti dozvoljavaju, organizovati u što većem broju radio-mreža i pravaca, i

— saopštenja kod intenzivnog ometanja predavati jednovremeno na više paralelnih kanala (vrsta veze, ako to mogućnosti dozvoljavaju).

Glava III

OBEZBEĐENJE BORBENIH DEJSTAVA

47. — Obezbeđenje borbenih dejstava u četi — vodu sprovodi se radi stvaranja povoljnijih uslova za pravovremeno i organizovano stupanje u borbu i uspešno izvršenje borbenog zadatka, sprečavanje iznenađenja od strane neprijatelja, umanjivanje efekta neprijateljevog dejstva i zaštite vlastitih snaga i tehničkih materijalnih sredstava.

Mere koje komandir čete — voda preuzima u tom pogledu usklađuju se s merama zaštite i obezbeđenja pretpostavljene komande i susedima, a pri dejstvu u neprijateljevoj pozadini i jedinica TO i stanovništva.

48. — Obezbeđenje borbenih dejstava obuhvata: obaveštajno-bezbednosno obezbeđenje, borbeno obezbeđenje, politički rad i moralno-političke pripreme, inženjerijsko, protivnuklearno-hemijsko-biološko i pozadinsko obezbeđenje. Težište i prioritet obezbeđenja određuje pretpostavljeni, ili o tome odlučuje sam komandir na osnovu dobijenog zadatka i uslova u kojima ga izvršava.

1. — OBAVEŠTAJNO-BEZBEDNOSNO OBEZBEĐENJE

49. — U pogledu obaveštajnog obezbeđenja komandir čete — voda oslanja se na preduzete mere i aktivnosti pretpostavljene komande. Organizuje se u skladu s odredbama pravila »Obaveštajno obezbeđenje borbenih dejstava oružanih snaga«.

50. — Bezbednost čete — voda obuhvata raznovrsne kontraobaveštajne mere koje preduzima pretpostavljena komanda, preventivne i druge propisane i naredene mere bezbednosti koje se organizuju i sprovode u komandi i jedinicama čete — voda i rejonima borbenih dejstava radi otkrivanja i sprečavanja obaveštajno-izviđačke, diverzantske, terorističke, sabotažne i druge subverzivne aktivnosti neprijatelja i zaštite od takve aktivnosti jedinica, borbenih radnji i tehničkih materijalnih sredstava. Ove mere se pravovremeno organizuju i sprovode u svakoj borbenoj i drugoj radnji, redovno prethode svakom zadatku i sa potrebnim dopunama prate njegovo izvršenje.

51. — Komanda, jedinice, starešine i vojnici čete — ~~voda dužni su samostalno i osloncem na samozaštitu koju~~ organizuju druge jedinice i društveno-političke zajednice u rejonima borbenih dejstava stalno razvijati, organizovati i sprovoditi mere samozaštite, što se postiže punim angažovanjem svih subjekata na samozaštiti jedinica, komandi, podataka, tehničkih materijalnih sredstava i drugih poslova u vezi sa izvršenjem borbenih zadataka čete — voda.

52. — Mere bezbednosti i samozaštite organizuju se i sprovode na osnovu propisa i naređenja pretpostavljene komande, procene ispoljene i očekivane obaveštajne i druge subverzivne aktivnosti neprijatelja, stanja bezbednosti u četi — vodu, rejonu borbenih dejstava i na osnovu odluke komandira čete — voda.

Za organizovanje i sprovođenje mera bezbednosti i samozaštite odgovoran je komandir čete — voda. Ostali pripadnici čete — voda odgovorni su za bezbednost i samozaštitu u okviru svojih prava, dužnosti i ovlašćenja.

53. — Bezbednost čete — voda postiže se: fizičkim, tehničkim i drugim merama i aktivnostima; razvijanjem i podizanjem svesti, samoinicijative, političke budnosti i odgovornosti i angažovanjem svih pripadnika čete — voda na sprovođenju mera bezbednosti i samozaštite; merama kontraobaveštajnog obezbeđenja i neposrednom saradnjom svih subjekata u preduzimanju ovih mera i

njihovom usklađivanju sa merama koje preduzimaju organi društveno-političkih zajednica na toj teritoriji.

54. — Radi što potpunije zaštite, zavisno od ispoljene i očekivane obaveštajne i druge subverzivne aktivnosti neprijatelja, bezbednosnog stanja u četi — vodu i rejonu borbenih dejstava, kao i drugih uslova, a osloncem na samozaštitu, preduzimaju se:

— pravovremeno otkrivanje i sprečavanje obaveštajne i druge subverzivne aktivnosti neprijatelja;

— zaštita tajnosti borbenih dokumenata, podataka i namera;

— zaštita tajnosti podataka pri korišćenju tehničkih sredstava veze;

— sprečavanje dezinformacija koje protura neprijatelj i drugih uticaja neprijateljeve psihološko-propagandne aktivnosti;

— stalna i raznovrsna idejno-politička i bezbednosna obuka i vaspitanje i upoznavanje vojničkog i starešinskog sastava čete — voda sa važnijim pitanjima iz oblasti bezbednosti i samozaštite, s oblicima aktivnosti neprijatelja i drugim problemima koji utiču na bezbednost, kao i njihovim obavezama radi onemogućavanja takve aktivnosti;

— korišćenje raspoloživih fizičkih, tehničkih i drugih mogućnosti na zaštiti čete — voda i raspoloživih tehničkih materijalnih sredstava;

— kontrola izvršenja propisanih i naređenih mera bezbednosti i samozaštite, i

— druge mere bezbednosti i samozaštite, zavisno od konkretnih uslova i potreba.

Mere bezbednosti i samozaštite moraju biti stalne, potpune, pravovremene, efikasne, međusobno usklađene i temeljito organizovane.

2. — BORBENO OBEZBEĐENJE

55. — Borbeno obezbeđenje čete — voda obuhvata: izviđanje, osiguranje, protivdiverzantsko obezbeđenje i maskiranje. Sprovođenje mera borbenog obezbeđenja stal-

na je obaveza komandira čete — voda. Ono se organizuje i sprovodi neprekidno, bez obzira na situaciju.

Pri organizovanju i sprovođenju mera borbenog obezbeđenja četa se oslanja na raspored i dejstvo jedinica bataljona, a ponekad i na raspored i dejstvo jedinica TO i stanovništva.

1) Izviđanje

56. — Podatke o neprijatelju i zemljištu komandir čete — voda dobija od pretpostavljenog starešine, a dopunjuje ih izviđanjem i razmenom podataka sa susedima, jedinicama i organima TO i stanovništvom.

Komandir čete — voda organizuje izviđanje vlastitim snagama i sredstvima — neprekidno i u svim uslovima, bez obzira da li je za to dobio posebno naređenje pretpostavljenog starešine.

57. — Četa — vod izviđanje vrši borbenim poretkom a, zavisno od zadatka i situacije, u četi se mogu formirati i posebni izviđački organi: izviđačke patrole (IP) i izviđačke grupe (IG).

Vod se u celini može angažovati za zadatke izviđanja, kao organ više jedinice (puka — brigade) i tada dobija ulogu izviđačke grupe ili izviđačke patrola.

58. — Izviđanje u četi — vodu obavlja se osmatranjem sa osmatračnica, aktivnošću izviđačkih grupa i izviđačkih patrola i jedinica u dodiru.

Osmatranje se organizuje neprekidno i u svim uslovima borbene situacije. Vršiti se sa mesta određenog za osmatranje ili iz pokreta. Osmatranje noću se dopunjuje prisluškivanjem i, kada za to ima sredstava, pomoću elektronsko-optičkih uređaja.

Postojanje organa za osmatranje pretpostavljenog starešine ne oslobađa komandira čete i voda odgovornosti da i oni postavljaju svoje osmatračice.

Izviđačke patrole u četi jačine su odeljenja, a izviđačke grupe od grupe vojnika do odeljenja; zadatke izvršavaju osmatranjem, prisluškivanjem, izviđačkim preparatima i zasedama.

Jedinice u borbenom dodiru s neprijateljem prikupljaju podatke o njegovom rasporedu osmatranjem, a po potrebi i vatrom ga prisiljavaju da otkrije raspored svojih jedinica i vatrenih sredstava.

2) Osiguranje

59. — Četa — vod se osigurava u svim uslovima i vidovima borbe, kao i onda kada nisu angažovani u borbi. Osiguranje čete — voda je uvek neposredno i preduzima se vlastitim snagama.

60. — Četa — vod se načelno osigurava: stražarima, patrolama, objavnicama, pojedinim vatrenim sredstvima i zasedama. Jačina i zadaci osiguravajućih delova zavise od vida borbe, aktivnosti neprijatelja, osobina zemljišta, vremenskih prilika i sl.

61. — Ponekad četa — vod može osiguravati višu jedinicu (u borbi ili kretanju). Osiguranje u ovim uslovima može biti opšti zadatak čete — voda ili se za ovo angažuju u pojedinim fazama borbe.

Izuzetno četa — vod može osiguravati organe i ustanove teritorijalne odbrane: objekte, materijalna dobra, zbegove i sl. — kada se za ovo ne mogu angažovati jedinice TO.

3) Protivdiverzantsko obezbeđenje

62. — Protivdiverzantsko obezbeđenje obuhvata mere i postupke koje komandir čete — voda preduzima za sprečavanje aktivnosti neprijateljevih ubačenih (ostavljenih) i drugih grupa u određenom rejonu — pravcu dejstva.

63. — Otkrivanje specijalnih snaga neprijatelja (diverzantsko-terorističkih, obaveštajno-izviđačkih i drugih) četa — vod vrši izviđanjem, pretragom i dobijanjem podataka od pretpostavljene komande, suseda, jedinica, teritorijalne odbrane i stanovništva.

Borbu protiv ubačenih (ostavljenih) grupa neprijatelja četa — vod organizuje primenom raznovrsnih oblika i načina dejstva: zaseda, napad, prepad, čišćenje terena, patroliranje, obezbeđenje objekata od posebnog značaja i potera za odbeglim diverzantima.

64. — Uspeh u borbi protiv specijalnih snaga neprijatelja postiže se: dobrom saradnjom sa stanovništvom, pravovremenim prikupljanjem podataka o mestu njihove pojave i dobro organizovanim sadejstvom sa svim jedinicama i organima koji učestvuju u njihovom uništavanju.

4) Maskiranje

65. — Maskiranje se preduzima i sprovodi radi zaštite od neprijateljevog osmatranja i dejstva i obmane neprijatelja o jačini, rasporedu i namerama vlastitih snaga.

Četa — vod maskira: objekte, pokrete i dejstva — postupke vlastitih i drugih jedinica. Namere drugih jedinica četa — vod maskira borbom i raznim postupcima samo po naređenju pretpostavljenog.

66. — Pri određivanju mera i postupaka za maskiranje moraju se imati u vidu neprijateljeve mogućnosti za izviđanje i osmatranje. Za maskiranje se koriste prirodne osobine zemljišta (pokrivenost i ispresecanost), vremenske prilike (noć, vejavica, magla) i upotrebljavaju formacijska i priručna maskirna sredstva — kao dopuna tih uslova. Dosledno sprovođenje maskirne discipline jedan je od najvažnijih uslova maskiranja.

67. — Maskiranje pojedinaca i grupa, oruđa i radova (pojedinačno maskiranje) i rejonu rasporeda (taktičko maskiranje) osnovni je preduslov za zaštitu i stvaranje povoljnih uslova za dejstvo čete — voda i obmanu neprijatelja. Maskiranje se izvodi neprekidno, u borbi i van borbe; njime se ne sme onemogućiti osmatranje i efikasna upotreba vlastitih vatrenih sredstava.

68. — Pri dejstvu u neprijateljevoj pozadini poseban značaj za obmanu neprijatelja imaju: neprekidna borbena aktivnost, pokretljivost, česta promena prostorije dejstva i brzina manevra.

3. — POLITIČKI RAD I MORALNO-POLITIČKE PRIPREME

69. — Politički rad je trajan zadatak komandira čete — voda i mora da bude usklađen sa borbenim zadatkom. Intenzivnost političkog rada utoliko je veća ukoliko je borbena situacija teža i složenija.

70. — Za organizovanje i sprovođenje političkog rada u četi — vodu odgovoran je komandir, organizacija SKJ i sve starešine. Političkim radom u četi rukovodi pomoćnik komandira za MPV.

71. — U pripremi borbenih dejstava komandir čete — voda vrši i moralno-političku procenu svojih snaga i neprijatelja i izvlači potrebne zaključke.

Zaključak moralno-političke procene načelno sadrži:

- ocenu borbenog morala neprijateljevih jedinica;
- ocenu moralno-političke, psihološke i fizičke sposobnosti čete — voda za izvršenje borbenog zadatka;
- ocenu uticaja neprijateljeve psihološko-propagandne i druge aktivnosti na borbeni moral čete — voda, i
- ocenu mogućnosti zbrinjavanja povređenih i obolelih.

72. — Pomoćnik komandira čete za politički rad na osnovu zaključaka iz moralno-političke procene i plana mera pretpostavljenog starešine daje komandiru čete predlog mera i aktivnosti za neposrednu moralno-političku pripremu ljudstva. Plan najčešće sadrži:

- oblike i sadržaje informisanja ljudstva;
- sadržaje i oblike političke aktivnosti i način angažovanja starešina i vojnog kolektiva;
- sadržaje i oblike rada na suzbijanju neprijateljevog propagandnog delovanja;

— oblike političko-propagandnog delovanja prema neprijatelju;

— pri samostalnim dejstvima: način saradnje sa jedinicama TO, DPZ i drugim organizacijama u sistemu ONO i sa stanovništvom;

— oblike kulturno-zabavnih aktivnosti, i

— način obaveštavanja o moralno-političkom stanju u jedinicama.

73. — Sprovođenje plana MPV realizuje se na sastancima vojnih kolektiva, u razgovoru starešina sa vojnicima, svečanim smotrama, logorskim vatrama i kulturno-zabavnim aktivnostima vojnika. Osnovni nosioci ove delatnosti su: pomoćnik komandira za MPV, ostale starešine, vojni kolektivi, osnovna organizacija (aktiv SKJ) i SSOJ.

4. — INŽINJERIJSKO OBEZBEĐENJE

74. — Inženjersko obezbeđenje borbenih dejstava čete — voda obuhvata: zaprečavanje, utvrđivanje, obezbeđenje kretanja i manevra, savlađivanje prirodnih i veštačkih prepreka i hidrotehničke radove.

Inženjersko obezbeđenje se izvodi po jedinstvenom planu pretpostavljene komande kojim se predviđa koje će radove izvesti četa, a koje inženjerska jedinica više jedinice i stanovništvo.

Radovi inženjerskog obezbeđenja koje obavlja četa saopštavaju se zapovešću ili posebnim naređenjem.

75. — Zaprečavanje četa — vod izvodi u skladu sa zadatkom pretpostavljenog, pri čemu komandir čete neposredno na zemljištu određuje mesta, veličinu i granice svake prepreke, organizuje njihovu izradu i vatrenu zaštitu. U odbrani, odstupanju i POB zaprečavanje čini težište inženjerskog obezbeđenja.

76. — Četa i vod za neposrednu zaštitu borbenog rasporeda izrađuju minsko-eksplozivne i fortifikacijske prepreke. Ponekad mogu izvoditi i manja rušenja na pute-

vima i objektima na njima pojedinim eksplozivnim punjenjima.

Od minsko-eksplozivnih prepreka četa — vod po odluci pretpostavljenog starešine izrađuje minska polja, grupe mina i pojedinačne mine. Pri izradi minsko-eksplozivnih prepreka obavezno se oformljuje precizan zapisnik, koji se dostavlja pretpostavljenom. Ponekad se za izradu složenijih prepreka, u prvom redu fortifikacijskih protivoklopnih prepreka za potrebe čete, može angažovati i inženjerska jedinica pretpostavljene komande.

77. — Utvrđivanje četa — vod izvodi vlastitim snagama i sredstvima. Osnovu utvrđivanja čine objekti poljskog tipa (zakloni, rovovi, bunker i laka skloništa). Utvrđivanje se organizuje i izvodi po fazama, ali tako da svaka faza omogućava vatreno dejstvo i pruža odgovarajući stepen zaštite. Po redu hitnosti prvenstveno se izrađuju objekti za osmatranje, vatreno dejstvo i zakloni za ljudstvo, ako se drugačije ne naredi.

Za izradu iskopa rovova, saobraćajnica, bunkera i skloništa inženjerskim mašinama za potrebe čete može se angažovati inženjerska jedinica pretpostavljene komande.

78. — Savlađivanje vodenih prepreka četa — vod može vršiti forsiranjem ili prelaženjem.

Za savlađivanje vodenih prepreka forsiranjem četa — vod u okviru desantnog mesta prelaska učestvuje u njegovom uređenju, koristeći dodeljena ili raspoloživa formacijska, priručna i mesna desantna sredstva i materijale.

Prelazak preko vodene prepreke četa — vod vrši na uređenim mestima prelaska (skelskim, desantnim, mosnim, prelazak gazom ili preko leda).

79. — Veštačke prepreke obilaze se ili savlađuju kroz izrađene prolaze. Prolazi u vlastitim preprekama ostavljaju se ili izrađuju tokom pripreme borbenih dejstava.

Prolazi u neprijateljevim preprekama ispred prednjeg kraja izrađuju se do početka vatrene pripreme, a izuzetno i za vreme njenog trajanja. Prolazi u neprijatelje-

vim preprekama po dubini izrađuju se tokom napada. Za ovaj zadatak se u četi — vodu formira potreban broj grupa za raščišćavanje.

Prolaze u preprekama četa — vod načelno izrađuje vlastitim snagama, koristeći formacijska, priručna i mesna sredstva. Kad četa dejstvuje na težištu, kao i pri dejstvu na utvrđeni rejon, prolaze u preprekama može izraditi i inženjerska jedinica pretpostavljene komande.

80. — Hemijske i radioaktivne prepreke načelno se obilaze ili savlađuju korišćenjem ličnih zaštitnih sredstava i borbenih vozila.

81. — Obezbeđenje kretanja i manevra obuhvata: održavanje i opravku postojećih i izradu privremenih puteva i objekata.

Četa — vod po potrebi uređuje prilaze (puteve) u rejonu svog borbenog rasporeda, prvenstveno za potrebe ČVG. Na putevima sa tvrdim, kamenim zastorom u toku kretanja četa — vod uklanja manje kamene naslage, barikade ili zavale i zatrpava levkove od artiljerijskih granata i avio-bombi koji onemogućavaju ili ometaju kretanje.

82. — Kada četa — vod dejstvuje u neprijateljevoj pozadini, izradu prolaza u preprekama za potrebe čete — voda, pored inženjerskih jedinica pretpostavljene komande, mogu vršiti i odgovarajuće stručne ekipe i jedinice TO i CZ.

83. — Četa — vod za svoje potrebe pronalazi vodu i uređuje objekte za vodu u rejonima dejstva i razmeštaja. Ako voda nije kontaminirana, uređuje i održava objekte za vodu radi dobijanja površinske vode, kaptažom manjih izvora, uređenjem prilaza ka objektima, filtrira (obrađuje) vodu ručnim i filtrima od mesnog materijala. Voda se koristi po odobrenju sanitetskog organa.

U bezvodnim mestima potrebne količine vode do čete — voda dotura pretpostavljena komanda. Ne sme se dozvoliti da ljudstvo ostane bez jednodnevne rezerve higijenski ispravne vode (2—3 litra po vojniku).

5. — PROTIVNUKLEARNO-HEMIJSKO-BIOLOŠKO OBEZBEĐENJE

84. — Protivnuklearno-hemijsko-biološko obezbeđenje čete — voda čine mere i postupci koji se sprovode u svim uslovima radi otkrivanja NHB-opasnosti i preduzimanja mera zaštite i otklanjanja posledica od dejstva NHB-oružja. Te mere su:

- osmatranje nuklearnih i hemijskih udara;
- NHB-izviđanje rejonu rasporeda i pravca kretanja;
- obaveštavanje potčinjenih i suseda o NHB-opasnosti;
- vršenje kontrolno-zaštitne službe na pravcima kretanja u kontaminiranim rejonima;
- zaštita od dejstva NHB-oružja, lična i kolektivna zaštita, zaštita hrane, vode i drugih materijalnih dobara;
- otklanjanje ili umanjivanje posledica (pomoć nastradalim, trijaž i dekontaminacija ljudstva, sredstava i opreme, gašenje požara i uklanjanje drugih prepreka).

85. — **Osmatranje N i H-udara** vrše osmatrači u četi — vođu i sve starešine, a izveštaje o tome šalju preko sredstava veze ili određenim signalima.

86. — **Radiološko-hemijsko izviđanje** na pravcima kretanja i rejonima rasporeda redovno organizuje komandir čete — voda.

87. — Obaveštavanje o NHB-opasnosti neposredno ugroženoj jedinici daje se u vidu uzbune. Signal za NHB-uzbunu daje komandir čete kad otkrije neposrednu opasnost, odnosno po naređenju pretpostavljenog ili posle prijema upozorenja od suseda.

Komandir voda dati signal prenosi svojim potčinjenima.

88. — Dozimetrijsku kontrolu ljudstva organizuje komanda bataljona. Lične dozimetre u četi očitavaju vojnici dozimetristi, koji se upućuju iz bataljona. O rezultatima dozimetrijske kontrole vodi se evidencija, i to: **pojedinačna** — na nivou čete, i **zbirna** — na nivou bataljona.

89. — **Lična i kolektivna zaštita** ljudstva, stoke, hrane i drugih materijalnih dobara ostvaruje se preduzimanjem odgovarajućih postupaka u momentu i posle N i H-udara:

- korišćenjem sredstava za ličnu i kolektivnu zaštitu;
- pravovremenim inženjerskim uređenjem zemljišta i objekata za zaštitu i ukopavanjem tehničkih materijalnih sredstava;
- zaštitom hrane i vode;
- korišćenjem zaštitne pogodnosti zemljišta i pogodnih objekata na teritoriji, i
- izvlačenjem iz kontaminiranih rejonu.

90. — Dekontaminaciju sebe i ličnog naoružanja vrše svi kontaminirani pojedinci priborima za dekontaminaciju ili priručnim sredstvima odmah nakon kontaminacije.

Dekontaminaciju zajedničkog oružja, borbenih i neborbenih vozila obavljaju posluge — posade priborima za dekontaminaciju ili priručnim sredstvima na položaju.

Čim borbeni uslovi omoguće, završnu dekontaminaciju teže kontaminiranog ljudstva i TMS organizuje komandir čete i komanda bataljona, a izvodi se na posebno uređenim mestima — stanicama za dekontaminaciju.

6. — POZADINSKO OBEZBEĐENJE

91. — Pozadinsko obezbeđenje (PoOb) čete — voda obuhvata: tehničko, intendantsko i sanitetsko obezbeđenje, a ako raspolaže stočnim sastavom, i veterinarsko.

Komandir čete rukovodi pozadinskim obezbeđenjem preko četnog starešine, pomoćnika po tehničkoj službi i bolničara.

Za pozadinsko obezbeđenje komandir čete izdaje naređenje, koje načelno sadrži:

- rejon rasporeda pozadinskih stanica bataljona i najpovoljnije prilaze do njih;
- mesto četne stanice za snabdevanje (ČStSn) i stanice sanitetskog transporta (StSnTr), pravac njihovog pre-

meštanja u toku borbe, način snabdevanja vodova i pridodatih jedinica (sredstava);

— način prikupljanja i evakuacije povređenih i obolelih;

— mesto i način popune vozila pogonskim gorivom i mazivom;

— norme utroška municije, pogonskog goriva i maziva i način popune;

— mesto i način opravke i evakuacije neispravnih vozila, naoružanja i drugih sredstava, i

— način preuzimanja i dotura hrane od intendantske stanice bataljona do četne stanice za snabdevanje i način podele jela.

92. — Zadaci četne stanice za snabdevanje su:

— prijem municije i drugih materijalnih sredstava koja se doturaju iz pozadinskih stanica bataljona i dotur ovih do potčinjenih jedinica;

— odvajanje municije po vrstama i nizanje u redenike — okvire;

— prikupljanje i priprema oštećenog naoružanja i drugih sredstava za evakuaciju;

— uvid u utrošak municije i ostalih materijalnih sredstava radi pravovremene popune, i

— preuzimanje i dotur hrane iz intendantske stanice bataljona, podela hrane i vode.

Mesto ČStSn mora da bude dobro zaštićeno i da omogući što duži rad bez premeštanja; da postoje uslovi za maskiranje, pogodni prilazi za nosioce municije i da pruža povoljne uslove za rad.

93. — Snabdevanje čete — voda vrši se iz pozadinskih jedinica pretpostavljene komande odnosno jedinice — ustanove kod koje je četa — vod na pozadinskom obezbeđenju. U pojedinim situacijama, pri dejstvu u neprijateljevoj pozadini i sl., četa se može snabdevati preko odgovarajućih štabova TO, društveno-političkih zajednica ili pojedinih organizacija udruženog rada, što reguliše pretpostavljeni starešina.

94. — Municijska i ostala tehnička i materijalna sredstva u ČStSn se dotura transportnim sredstvima bata-

ljona, a u odbrambenim dejstvima snabdevanje može da se vrši ostavljanjem sredstava na pravcu izvršenja zadatka.

Raznošenje municije iz ČStSn do vodova (odeljenja) načelno vrše donosioci municije na rukama, a u povoljnim uslovima i na transportnim sredstvima (u brdskim — planinskim četama na tovarnim grlima). Donosioci municije raznose municiju i ostala materijalna sredstva do odeljenja — oruđa na položaju, a prazne redenike (okvire) — municijske kutije vraćaju u ČStSn. Komandiri vodova i starešine pridodatih jedinica pri upućivanju donosilaca municije moraju voditi računa o vremenu potrebnom za njihov odlazak i povratak.

Za odvajanje municije po vrstama i nizanje redenika — punjenje okvira — municijskih kutija (kada se vrši u ČStSn) koriste se donosioci municije, a po potrebi i posebno ljudstvo, koje odredi komandir čete.

U težim zemljišnim i vremenskim uslovima (zimi, u planini i sl.) treba voditi računa o režimu rada i eksploataciji TMS i naoružanja i preduzeti dopunske mere (zamena ulja i antifrizna, češći pregledi u toku rada i sl.) kako ne bi došlo do oštećenja sredstava.

95. — Osnovno održavanje TMS obuhvata: dnevne preglede i opsluživanje. Za osnovno održavanje TMS odgovorni su komandiri osnovnih jedinica i korisnici.

Sva oštećena tehnička sredstva za laki i viši stepen remonta dopremaju se u četnu stanicu za snabdevanje, odakle se evakušu u remontnu stanicu pretpostavljene komande — povratnim transportom. Laki remont može da se vrši i na licu mesta.

96. — Ljudstvo čete — voda se hrani, zavisno od situacije, kuvanom ili suvom hranom ili kombinovano, što reguliše pretpostavljena komanda. Hrana se priprema u intendantskoj stanici (InSt) pretpostavljene komande. Prijem — preuzimanje kuvane i suve hrane iz intendantske stanice pretpostavljene komande, dotur do čete — voda i neposredna podela ljudstvu vrši se sredstvima čete — voda.

Neposredna podela hrane ljudstvu može se obaviti tako što će ljudstvo doći na ČStSn, doneti mu na položaje u termos posudama ili kombinovano. Podela hrane vodu na položaju može se vršiti na jednom mestu ili raznošenjem do vojnika.

Pri dejstvu na privremeno zaposednutoj teritoriji ishrana ljudstva čete — voda može se organizovati preko odgovarajućih DPZ, organizacija udruženog rada, po domaćinstvima ili na drugi način, što planiraju i organizuju nadležni štabovi TO.

Kada nije moguće pribaviti hranu na propisani način, komanda čete organizuje prikupljanje i pripremanje jestivog bilja i divljih životinja (divlje flore i faune), pri čemu se mora obezbediti puna opreznost i potpuna kontrola njihove upotrebljivosti za ishranu zbog mogućnosti trovanja ljudi.

97. — Ishrana stoke u četi — vodu vrši se propisanim obrocima stočne hrane, koja se, obično, izdaje odjednom u celodnevnom obroku.

98. — Snabdevanje čete intendantskom opremom i potrošnim materijalom vrši se iz rezervi InSt pretpostavljene komande; četi se doturaju prema potrebama i zahtevu.

Sitne opravke intendantske opreme koje ne može izvršiti samo ljudstvo upotrebom ličnog pribora, vrši se u organizaciji pretpostavljene komande, načelno upućivanjem radioničara sa alatom i priborom u četu — vod.

Komanda čete organizuje zamenu, prikupljanje, pakovanje i evakuaciju opreme, kao i prikupljanje, pakovanje i predaju rublja za pranje InSt pretpostavljene komande.

99. — Stanovanje ljudstva čete — voda organizuje se kad god je moguće korišćenjem pogodnih veštačkih i prirodnih objekata u rejonu razmeštaja. Ako za to nema uslova, već se za smeštaj koristi bivak ili fortifikacijski objekti, onda komanda čete organizuje obezbeđenje prostirke (slama, seno, kukuruzovina, paprat, suvo lišće i sl.) i ogreva iz rejona rasporeda, odnosno razmeštaja, a ako

to nije moguće, zahteva dotur od pretpostavljene komande. U svakom slučaju komanda čete je odgovorna za obezbeđenje udobnog i urednog stanovanja ljudstva i smeštaja stoke, u skladu sa raspoloživim uslovima.

100. — Sanitetsko obezbeđenje čete — voda vrši se uz oslanjanje na sanitetsku jedinicu (sanitetsku stanicu) pretpostavljene komande, odnosno na određenu zdravstvenu ustanovu DPZ, što reguliše pretpostavljena komanda ili štab TO. Prva pomoć povređenim i obolelim se pruža u vidu uzajamne pomoći i samopomoći, ličnom sanitetskom opremom. Bolničari i nosioci povređenih pružaju prvu pomoć prvenstveno teže povređenim i obolelim. Lice koje pruži prvu pomoć povređenom dužno je da ga izvuče u najbliži zaklon, koji obeleži dogovorenim znakom.

Lakše povređeni i oboleli, nakon ukazane prve pomoći, nastavljaju da izvršavaju borbene zadatke.

Za evakuaciju povređenih i obolelih iz čete — voda upućuju se iz bataljona — puka (brigade) nosioci i sanitetska transportna sredstva do četne stanice sanitetskog transporta. U slučaju većeg broja povređenih komandir čete određuje potreban broj vojnika za njihovo iznošenje. Za evakuaciju povređenih i obolelih može se koristiti i stanovništvo.

Za evakuaciju povređenih i obolelih (sem sanitetskih) koriste se po potrebi i druga transportna sredstva i imaju prioritet u saobraćaju.

Pri dejstvu u neprijateljevoj pozadini za zbrinjavanje povređenih i obolelih četa — vod se može osloniti na tajne bolnice, ambulante i stanovništvo, što reguliše pretpostavljena komanda.

101. — Veterinarsko obezbeđenje u četi i vodu u svemu se oslanja na pretpostavljenu komandu, a kad dejstvuje samostalno, u neprijateljevoj pozadini, na odgovarajući štab TO ili nadležni organ DPZ.

Prvu pomoć povređenoj i oboleloj stoci ukazuju sami vojnici (konjovodci) ili veterinarski bolničar. Lakše povređena i obolela stoka, kojoj je ukazana pomoć i ako je sposobna da se kreće, ostaje u jedinici i koristi se za

rad. Evakuaciju teže povređene stoke vrši ljudstvo iz sastava čete ili se ostavlja na pogodnim mestima, gde sačekuje veterinarske organe bataljona, puka (brigade), a u određenim uslovima može se predati veterinarskoj ustanovi TO ili organima DPZ.

102. — Saobraćajno obezbeđenje čete proizilazi i dovazuje se na saobraćajno obezbeđenje pretpostavljene komande, odnosno odgovarajućeg štaba TO. Način korišćenja komunikacija od strane čete, regulisanje i kontrolu saobraćaja na njima načelno određuje pretpostavljena komanda.

103. — Saobraćaj i transport u neprijateljevoj pozadini komandir čete — voda organizuje i sprovodi prema konkretnim uslovima na određenoj teritoriji, pri čemu je nosilac saobraćajnog obezbeđenja u principu nadležni štab TO.

104. — Kad četa deluje samostalno, a kapacitet komunikacija i transportnih sredstava su ograničeni, komandir čete određuje prioritet u njihovom korišćenju.

Prioritet se daje vozilima pretpostavljenih, vozilima kurira, organa za izviđanje, saobraćajnih organa i vojne policije, protivpožarnim i sanitetskim vozilima.

105. — Regulisanje i kontrola saobraćaja organizuje se u rejonima razmeštaja, na pravcima kretanja i dejstva i na putevima dotura i evakuacije.

U toku kretanja i izvođenja borbenih dejstava komandir čete — voda kontroliše sprovođenje mera saobraćajnog obezbeđenja, u duhu naređenja pretpostavljenog starešine.

106. — Protivpožarna zaštita u okviru rejona (pravca) dejstva čete — voda obuhvata: preduzimanje i kontrolu požarno-preventivnih mera, organizovanje osmatranja i javljanja o pojavi požara, gašenje požara, spasavanje ljudstva i evakuaciju ugroženih TMS.

U svim uslovima borbenih dejstava neprekidno moraju biti prisutne mere protivpožarne discipline; vrši se

uređenje zaštitnog pojasa i ukopavanje lakozapaljivih materijalnih sredstava; osmatranje i javljanje o pojavi požara obavljaju osmatrači, izviđači i stražari.

Požar četa — vod gasi u svom rejonu, a po naređenju pretpostavljenog može učestvovati u gašenju požara i u rejonima susednih jedinica.

Ukoliko se širenje požara ne može sprečiti, četa — vod se po naređenju pretpostavljenog izvlači na pogodno mesto.

Glava IV

PROTIVOKLOPNA I PROTIVDESANTNA BORBA I PROTIVVAZDUŠNA ODBRANA

107. — U borbenim dejstvima čete — voda veoma važnu ulogu ima organizovanje i vođenje protivoklopne i protivdesantne borbe i protivvazdušne odbrane. Njihovo vešto organizovanje i primena često može imati odlučujuću ulogu u izvršenju borbenih zadataka.

1. — PROTIVOKLOPNA BORBA

108. — Četa — vod mora biti spremna za vođenje borbe protiv neprijateljevih oklopnih sredstava, bez obzira na uslove u kojima se nalazi. Za to se u četi — vodu koriste sva namenska sredstva koja se nalaze u njihovom organskom sastavu ili su im pridodata.

109. — Četa — vod raspoloživim sredstvima u organskom sastavu može da vodi protivoklopnu borbu na malim daljinama, do 500 m, a ako se četi pridodaju odgovarajuća borbena sredstva, može i na srednjim daljinama, do 2000 m.

U protivoklopnoj borbi na malim daljinama (bliska protivoklopna borba) učestvuju bestrzajna oruđa, ručni bacači, tromblonske kumulativne mine, ručne protivoklopne bombe i priručna protivoklopna sredstva. Ta sredstva, zajedno sa zaprečavanjem (rušenje delova puta, postavljanje minsko-eksplozivnih i fortifikacijskih prepreka), uz učešće protivoklopnih sredstava pretpostavljene

komande i suseda, čine protivoklopnu borbu upornom, masovnom i neprekidnom.

U protivoklopnoj borbi na srednjim daljinama učestvuju bestrzajna oruđa, artiljerijska protivoklopna sredstva i tenkovi.

110. — Organizovanjem i vođenjem protivoklopne borbe na pravcu (rejonu) dejstva čete — voda treba da se obezbedi:

— pravovremeno otkrivanje neprijateljevih oklopnih sredstava usmerenih na pravac (rejon) dejstva čete — voda, njihove jačine i namera;

— kanalisanje dejstva neprijateljevih oklopnih sredstava na pravac gde će biti izložena iznenadnoj, prvenstveno bočnoj vatri, ili da naiđu na minsko-eksplozivne i druge prepreke;

— neprekidno nanošenje gubitaka neprijateljevim oklopnim sredstvima, kombinacijom protivoklopne vatre sa preprekama, i

— odvajanje neprijateljeve pešadije od oklopnih sredstava i nanošenje što većih gubitaka neprijatelju vatrom raspoloživih sredstava.

111. — Težište protivoklopne borbe u okviru rejona (pravca) dejstva čete — voda uslovljeno je osobinama zemljišta i mogućnostima upotrebe neprijateljevih oklopnih jedinica. Organizuje se na pravcima pogodnim za dejstvo oklopnih sredstava, uz uređenje odgovarajućih položaja. Težište se izražava rasporedom protivoklopnih sredstava, zaprečavanjem i rušenjem.

112. — Pri grupisanju sredstava za protivoklopnu borbu treba težiti da se što više protivoklopnih sredstava postavi za dejstva u bok neprijateljevih oklopnih sredstava (primena vatrenih »džakova«, zaseda i sl.), a manjim delovima ga vezivati s fronta.

113. — Protivoklopnu borbu na manevarskom zemljištu četa — vod izvodi načelno u sadejstvu sa oklopnim i protivoklopnim jedinicama pretpostavljene komande. Položaje za protivoklopna sredstva treba birati, kad god

je moguće, pozadi prirodnih prepreka (kanala, nasipa, močvarnih predela, zgrada od tvrdog materijala i sl.).

114. — Na brdsko-planinskom zemljištu protivoklopna borba se organizuje na verovatnim pravcima dejstva oklopnih sredstava neprijatelja, na dubini dejstva čete — voda. Na suženim pravcima i u zahvatu puteva i staza protivoklopna sredstva čete — voda načelno se postavljaju za dejstvo iz zasede, radi iznenadnog dejstva sa bliskih odstojanja.

115. — Na kanalisanom pravcu dejstva neprijateljevih oklopnih sredstava u četi se za protivoklopnu borbu formira **protivoklopna grupa** sastava: odeljenje do voda bestrajnih topova 82 mm (kada je vod pridodat četi), jedno do dva odeljenja ručnih bacača, i dve do tri grupe tromblonista (2 do 4 tromblona u grupi).

U vodu se na pravcu dejstva neprijateljevih oklopnih sredstava najčešće obrazuje **grupa lovaca oklopnih vozila**. Grupa može biti sastava: odeljenje ručnih bacača, jedna do dve grupe tromblonista, i dva do tri vojnika sa protivoklopnim bombama, minama i odgovarajućim priručnim sredstvima.

Ako je četi pridodat tenkovski vod, tenkovi se kofiste za zatvaranje tenkoprolaznih pravaca bilo iz zasede — kao nepokretne vatrene tačke ili za aktivna dejstva iz dubine.

116. — Protivoklopnu borbu u neprijateljevoj pozadini četa — vod organizuje u sastavu bataljona (čete) i u sadejstvu sa delovima jedinica TO. Obično se primenjuju zasede — uz primenu zaprečavanja i rušenja na prolaznim pravcima.

2. — PROTIVDESANTNA BORBA

117. — Četa i vod neprekidno moraju biti spremni za borbu protiv vazdušnog desanta; uklapaju se redovno u protivdesantnu borbu bataljona ili jedinice za čiji račun dejstvuju.

Zavisno od okolnosti četa — vod mora biti uvek u gotovosti da vodi borbu protiv VD u svim njegovim fazama.

118. — Mere koje preduzimaju komandir čete — voda na organizovanju i vođenju PDB su:

- organizovanje osmatranja vazdušnog prostora;
- procena pogodnih rejonu za spuštanje VD i postavljanje zadataka potčinjenim za PDB;
- održavanje gotovosti čete — voda za vođenje PDB;
- po potrebi učestvuju u inženjerskom uređenju rejonu u protivdesantnom smislu, i
- organizuju sadejstvo unutar čete — voda i sa susedima.

119. — Četa — vod ka mestu desantiranja neprijatelja kreće koncentrično (najvećom brzinom) i u borbu stupa iz pokreta, da se neprijatelj desant što pre razbije i da mu se onemogući izvršenje zadatka. Ako je vazdušni desant jači, glavne snage se usmeravaju na izolovane delove radi njihovog razbijanja, a delom snaga se sprečava širenje desanta i zauzimanje važnih objekata.

Ukoliko je četi pridodata oklopna jedinica, onda se ona brzo ubacuje u raspored vazdušnog desanta radi njegovog razbijanja ili uništenja.

Ako je neprijatelj vazdušni desant uspeo da se sredi i zauzeo desantnu osnovicu, napad se vrši po načelima napada na neprijatelja koji je okružen. Osnovno je da se pri ovome iskoriste slabo branjeni međuprostori.

3. — PROTIVVAZDUŠNA ODBRANA

120. — Protivvazdušna odbrana (PVO) u rejonu (na pravcu) dejstva čete — voda organizuje se radi odbrane i zaštite najvažnijih elemenata borbenog poretka iz vazdušnog prostora. Sve jedinice čete — voda su obavezne da pravovremeno otkriju opasnost od napada iz vazdušnog prostora, dejstvuju na otkrivene ciljeve, smanje i otklone posledice napada iz vazdušnog prostora. Ovo se postiže:

— organizovanjem neposrednog osmatranja vazdušnog prostora, javljanja i obaveštavanja o opasnosti iz vazdušnog prostora;

— upotrebom raspoloživih borbenih sredstava za dejstvo po avionima i helikopterima u vazdušnom prostoru koji lete na malim visinama, i

— preduzimanjem mera protivvazdušne zaštite.

121. — Za otkrivanje neprijateljevih aviona i helikoptera u vazdušnom prostoru koriste se podaci dobiveni od pretpostavljenog (sredstvima veze) i podaci vlastitih osmatrača vazdušnog prostora. U tom cilju se u svakom vođu određuju osmatrači vazdušnog prostora.

122. — Za borbu sa ciljevima u vazdušnom prostoru u okviru rejona (pravca) dejstva čete — voda određuju se potrebna sredstva, prvenstveno mitraljezi i puškomi-traljezi. Ako neprijatelj vrši samo napad iz vazdušnog prostora, na njega otvaraju vatru sva odgovarajuća vatrena sredstva, a kad vrši jednovremen napad sa zemlje i iz vazdušnog prostora, vatru otvaraju samo određena sredstva.

123. — Mere protivvazdušne zaštite (PVZ) četa — vod preduzima u svim uslovima borbenih dejstava i one često čine osnovu PVO. Osnovne mere PVZ su:

— utvrđivanje i maskiranje;

— kretanje noću i u drugim uslovima slabe vidljivosti i pokrivenim zemljištem;

— primena rastresitog rasporeda;

— brzo savlađivanje otkrivenog zemljišta;

— davanje uzbune i zaklanjanje ljudstva, i

— otklanjanje posledica neprijateljevog napada iz vazdušnog prostora.

Sve starešine čete — voda dužne su da u svim pri-likama preduzimaju mere PVZ, ne čekajući naređenje pretpostavljenog.

124. — Elemente za organizovanje sadejstva sa jedinicama (delovima) PVO bataljona i jedinicama (delovima) teritorijalne PVO komandir čete — voda dobija od pretpostavljene komande.

Glava V

KRETANJE

125. — Četa — vod može da se kreće **maršovanjem i prevoženjem**, a četa ponekad i njihovom **kombinacijom**. U zoni neprijateljevog osmatranja i dejstva artiljerije i raketa taktičkog dometa četa — vod primenjuje evolucioniranje (raščlanjeni stroj).

1. — MARŠOVANJE

126. — Pešadijska četa (streljački vod) maršuje načelno noću, a danju samo po nepovoljnim meteorološkim uslovima, na pokrivenom zemljištu, u uslovima jake PVO ili kada to uslovi borbene situacije nalažu.

127. — Pešadijska četa maršuje peške ili na motornim vozilima, a može i kombinovano.

Pri kombinovanom maršu mogu se na kraćim odsto-
janjima koristiti motorna vozila iz pratećeg voda čete.

128. — Brdska i planinska četa maršuju najčešće peške, a izuzetno (na većem odstojanju i kad to borbena situacija dozvoljava) mogu se prevoziti po planu i sredstvima pretpostavljene komande.

129. — U neprijateljevoj pozadini četa — vod će često maršovati preko teritorije koju kontroliše neprijatelj, delimično ili potpuno, pa su mogući češći sukobi sa neprijateljem, i skoro redovno preko teško prohodnog zemljišta. Stoga je marš u neprijateljevoj pozadini veoma

složen i naporan i zahteva dobro organizovanje, besprekornu tajnost pokreta, maksimalno zalaganje i izdržljivost vojnika i starešina, visok stepen borbene gotovosti i strogu marševsku disciplinu.

130. — Četa može maršovati samostalno, u glavni bataljona, kao osiguravajući organ bataljona ili više jedinice, i to:

a) u **nastupnom** (nastupno-bočnom) maršu kao **čelni odred puka, čelno odeljenje** bataljona ili u glavni bataljona;

b) u **odstupnom** (odstupno-bočnom) maršu kao **začelni (bočni) odred puka, začelno odeljenje** bataljona ili u glavni bataljona.

Četa ponekad može biti u ulozi **prednjeg odreda** brigade.

131. — Vod načelno maršuje u sastavu čete, a može biti i kao osiguravajući organ čete ili više jedinica, i to:

a) u **nastupnom** (nastupno-bočnom) maršu kao **čelno odeljenje** bataljona ili **čelna patrola** čete;

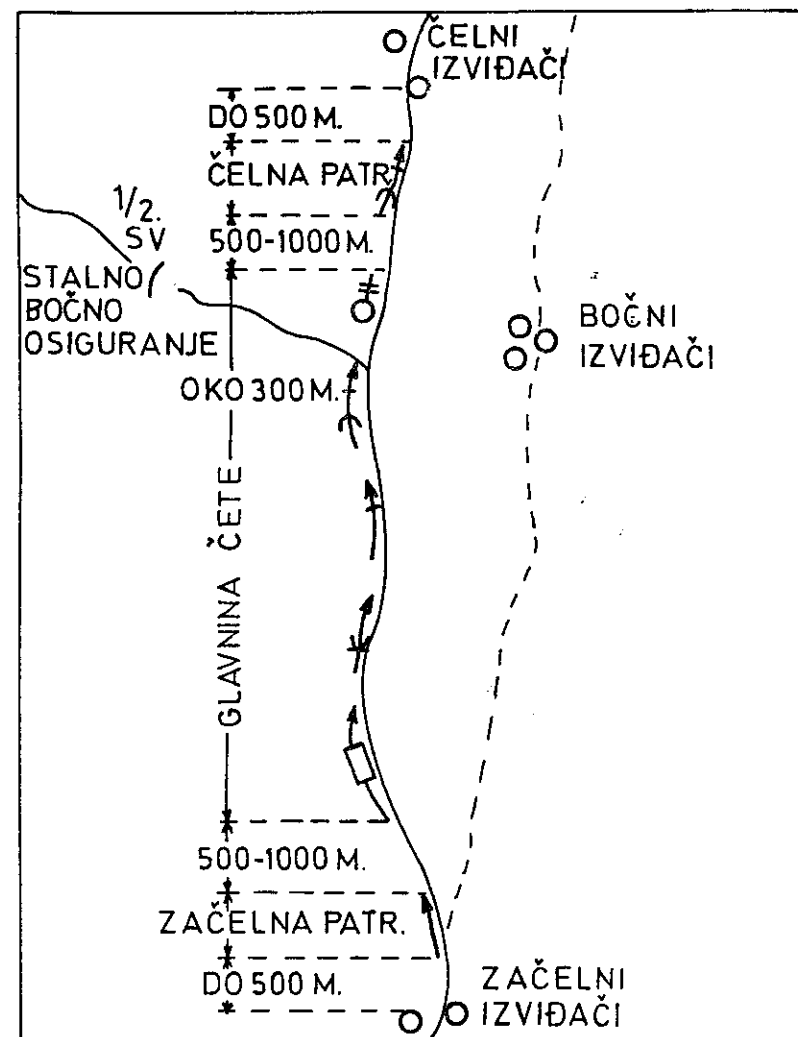
b) u **odstupnom** (odstupno-bočnom) maršu kao **začelno odeljenje** bataljona ili **začelna patrola** čete.

U oba slučaja vod može dobiti ulogu i **stalnog bočnog osiguranja** bataljona ili više jedinice.

132. — Kao čelni odred puka četa se od čela glavnine kreće na odstojanju 2 do 3 km, a kao čelno odeljenje bataljona 1 do 2 km ili 40 do 60 minuta marša.

Na marševskom pravcu treba koristiti postojeće puteve, a za jedinice koje maršuju peške i prolazne pravce. Naseljena mesta, uske doline, prevoje i razne tesnace treba izbegavati. Ako ne postoji mogućnost da se kritična mesta zaobiđu, kroz njih treba ubrzano prolaziti, a ako su manja i po delovima, uz primenu mera bezbednosti.

133. — **Marševski poredak čete — voda** (šema 1) načelno se sastoji iz glavnine (jezgra), čelnog i po potrebi bočnog osiguranja. Način kretanja motornih vozila čete pri maršu peške reguliše se zavisno od situacije.

Šema 1 — Marševski poredak čete u ulozi osiguravajućeg organa ili kad maršuje kao samostalna kolona

Komandir čete — voda kreće se sa sredstvima veze u nastupnom maršu — na čelu glavnine, a u odstupnom — na začelju.

134. — Kad je četa u ulozi čelnog odreda puka ili čelnog odeljenja bataljona u nastupnom (nastupno-bočnom) maršu, osigurava se čelnom patrolom jačine odeljenja do voda, na odstojanju 500 do 1000 m ili 5 do 10 minuta marša, a po potrebi bočnim i začelnim osiguranjem, jačine odeljenja do voda.

Kao začelni odred puka ili začelno odeljenje bataljona u odstupnom (odstupno-bočnom) maršu četa se osigurava začelnom patrolom jačine odeljenja do voda, na odstojanju 500 do 1000 m, a po potrebi i bočnim osiguranjem.

Ukoliko na pravcu marša, naročito prema otkrivenim bokovima, postoje prevoji, prelazi preko reka i sl., komandir čete na ta mesta upućuje stalna bočna osiguranja, jačine do odeljenja, sa zadatkom da ih drže dok ne prođe glavnina kolone.

Ulogu osiguravajućeg organa (prvenstveno bočnog) mogu da prime jedinice (delovi) teritorijalne odbrane.

135. — Kad je vod u ulozi čelnog odeljenja ili čelne patrole u nastupnom (nastupno-bočnom) maršu, komandir voda za osiguranje istura čelne, a po potrebi bočne izviđače na odstojanju do 500 m.

Ako je vod u ulozi začelne patrole u odstupnom (odstupno-bočnom) maršu, za osiguranje istura začelne izviđače na odstojanju do 500 m.

136. — Brdska i planinska četa na maršu mogu da budu u istim ulogama i sa istim marševskim poretkom kao i pešadijska četa, s tim što im je dubina kolone veća, ako se za transport koriste tovarna grla.

137. — Danju jedinice maršuju prosečnom brzinom oko 4 km/č, pri nagibu od 5 do 10 stepeni brzina marša smanjuje se za oko 1 km/č, a pri usponu preko 10 stepeni dodaje se po 1 čas na svakih 300 do 400 m penjanja, odnosno 450 do 600 m spuštanja; noću se brzina sma-

njuje, zavisno od stepena vidljivosti, kvaliteta puta i zamorenosti ljudstva.

Za jedinicu koja maršuje na motornim vozilima brzina marša određuje se u skladu sa vrstom vozila i njihovim tehničkim osobinama, kvalitetom puta i borbenim zadatkom. Maksimalna (srednja — deonična) brzina za kolonu na motornim vozilima (točkašima) iznosi načelno 60 km/č, a za kolonu na guseničkim motornim vozilima 40 km/č.

Za jedinicu koja maršuje na zaprežnim vozilima prosečna brzina marša zavisi od veličine tereta koji se prevozi i nagiba puta (terena) i u principu iznosi 3—6 km/č.

Kada četa — vod maršuje samostalno, brzina marša redovno je veća.

Brzina maršovanja čete — voda reguliše se prema delovima koji se najsporije kreću.

Srednju brzinu marša (kad četa — vod maršuje samostalno) određuje, uglavnom, komandir čete — voda, vodeći računa da jedinica stigne na marševski cilj sposobna za izvršenje borbenog zadatka.

138. — Vodovi u glavnini čete kreću se na međusobnom odstojanju do 500 m.

Odstojanja na maršu između motornih vozila su do 50 m, a ne smeju biti manja od dužine vozila. Pri većoj brzini odstojanja mogu biti i veća od 50 m. Odstojanja između zaprežnih vozila su od 5 do 10 m, a između tovarnih grla 3 do 5 m.

139. — Pripremu za marš komandir čete — voda vrši prema odredbama t. 34 do 37. ovog pravila.

U proceni marševskog pravca komandir čete — voda analizira: osobenosti zemljišta i stanje puteva na pravcu marša i udaljenost marševskog cilja, udaljenost, mogućnosti i namere neprijatelja, verovatne linije susreta i postupak čete — voda pri susretu na ovim linijama; uticaj dejstva neprijateljeve avijacije, nuklearnih i hemijskih borbenih sredstava, obaveštajno-izviđačkih, diverzantskih i drugih delova na izvršenje marša; način obezbeđenja marša i marševski poredak, polaznu tačku i vreme polaska.

140. — Neposredno u blizini marševskog cilja komandir čete pravovremeno predviđa prikrivena mesta za iskrcavanje (prikupljanje) jedinica i pravce izlaska svake jedinice na određeni deo marševskog cilja.

141. — U toku pripreme i organizovanja marša preduzimaju se mere bezbednosti prema t. 50 do 54. ovog pravila.

142. — Moralno-politička priprema ljudstva za marš sprovodi se u duhu odredaba t. 69. do 73. ovog pravila.

143. — U toku pripreme marša komandir čete (ako dejstvuje samostalno) upućuje po potrebi izviđačke organe za izviđanje neprijatelja i zemljišta na marševskom pravcu.

144. — Sanitetsko obezbeđenje čete — voda, pored odredaba t. 100. ovog pravila, u pripremi marša obuhvata: smotru ljudstva i izdvajanje nesposobnih za marš, evakuaciju povređenih i obolelih i popunu sanitetskim materijalom.

Kad četa maršuje samostalno, a duž marševskog pravca nisu razvijene sanitetske prihvatnice, povređeni i oboleli se u toku marša evakušu u sanitetske stanice pretpostavljene komande ili u najbliže sanitetske ustanove JNA, odnosno zdravstvene ustanove DPZ, koje odredi pretpostavljena komanda. Ukoliko nema uslova za evakuaciju, četa — vod povređene i obolele transportuje u svom sastavu.

145. — Veterinarsko obezbeđenje, pored odredaba t. 101. ovog pravila, u pripremi marša obuhvata: smotru stoke, potkivanje, izdvajanje nesposobnih grla za marš i njihovo upućivanje u veterinarske ustanove.

U toku marša povređena i obolela stoka, koja se teško kreće, ostavlja se u veterinarskim prihvatnicama (ako su razvijene duž marševskog pravca) ili se predaje veterinarskim ustanovama, odnosno DPZ.

146. — Vezu na maršu komandir čete organizuje tako da mu obezbedi uvid u stanje jedinica i tok marša

i uspešno komandovanje jedinicama u slučaju borbe u susretu.

Radio-vezu organizuje u radio-mreži sa svim vodovima u četi, a s osiguravajućim i izviđačkim organima (ako raspolaže radio-sredstvima) i u radio-pravcu. Na maršu je zabranjeno korišćenje radio-veze, sem za prijem radio-signala od izviđačkih i osiguravajućih organa, za davanje signala o nuklearnom i hemijskom napadu, dejstvu oklopnih jedinica i vazdušnoj opasnosti.

Kuriri se redovno upućuju između komandira čete, komandira vodova i osiguravajućih organa.

Signalna veza koristi se za davanje znakova o nuklearno-hemijskoj opasnosti, o pojavi neprijateljevih oklopnih jedinica i za komandovanje pri susretu sa neprijateljem.

147. — Kad četa maršuje na pridodatim motornim vozilima, komandir čete odvodi četvrtu prikrivenim pravcem na ukrcno mesto, gde raspoređuje ljudstvo po vozilima.

Četa — vod se ukrcava u principu jednovremeno; ukrcavanje treba da traje što je moguće kraće. Posle završenog ukrcavanja vozila napuštaju ukrcna mesta i odlaze radi formiranja kolone. Ukrcavanje se može vršiti i duž puta na marševskom pravcu.

148. — Četa — vod otpočinje marš prolaskom čela glavnine kroz polaznu tačku u određeno vreme.

Radi regulisanja marša određuju se regulativne tačke, koje četa prelazi čelom osiguravajućih organa u određeno vreme. Za to se biraju pogodni objekti na zemljištu na međusobnom udaljenju oko 2—3 časa marša. Na brdsko-planinskom zemljištu ta udaljenja mogu biti i kraća.

Na polaznu i regulativne tačke komandir čete po potrebi upućuje pojedine starešine sa zadatkom da kontrolišu i regulišu prolazak jedinica, sprečavaju nagomilavanje jedinica i kidanje kolone, o čemu izveštavaju komandira čete.

149. — Komandir čete — voda mora preduzeti sve potrebne mere da se obezbedi plansko i bezbedno marše-

vanje uz poštovanje saobraćajnih propisa i marševske discipline. Radi toga se, pored starešina pojedinih jedinica, određuju još i: **vodič u čelnom vozilu** (da vodi kolonu određenim tempom kretanja) i **vodič u začelnom vozilu** (da kontroliše tačnost i pravilnost kretanja vozila).

U svakom motornom vozilu određuje se komandir vozila, koji sedi pored vozača i kontroliše kretanje vozila i rad vozača u pogledu discipline kretanja i primene pravila iz tehničke vožnje u koloni. On ujedno komanduje vojnicima koji se prevoze tim vozilom, kontroliše da li svi vojnici na vozilu sede, učvršćenost i zaštićenost tovara, priključnog vozila ili oruđa. Pored komandira vozila određuje se još i njegov pomoćnik, koji se nalazi sa vojnicima na karoseriji i odgovara za red i disciplinu u toku prevoženja.

Neispravno i oštećeno vozilo odmah se uklanja sa desne strane puta i preduzimaju se mere za njegovu opravku. Po završenoj opravci treba nastojati da vozilo zauzme svoje mesto u koloni. Ako se u toku marša onesposobi manji broj vozila, ljudstvo se sa njih raspoređuje ravnomerno na ostala vozila, a ako je to nemoguće, nastavljaju marš peške, s tim što se posle završetka marša mogu prihvatiti vraćanjem potrebnog broja vozila.

150. — Vojnici peške maršuju ivicom puta (bankinama) s jedne ili s obe strane, ili pored puta u koloni (po jedan ili dva), a dozvoljava im se raskopčavanje i nošenje naoružanja i opreme kako je kome pogodno.

151. — Za savlađivanje težih deonica na **brdsko-planinskom** zemljištu četa se koristi planinskom opremom. Vojnici i starešine moraju poznavati predznake lošeg vremena u planini, da bi se pravovremeno izbegle opasnosti od odronjavanja kamenja i plazova i preduzele mere za održavanje pravca kretanja.

U planini se najčešće maršuje pešačkim stazama. Da bi se postigla sigurnost i potrebna brzina marša, izrađuju se privremena osiguranja od planinskih užadi na opasnim i teško prohodnim deonicama puteva i staza; njih postavljaju čelni, a skidaju začelni delovi (određeni za to).

Radi lakšeg kretanja tovarnih grla niz strme padine određuje se ljudstvo za pridržavanje tereta da bi ne padao sa grla.

152. — Pri maršovanju na krasu posebnu pažnju treba posvetiti snabdevanju vodom i njenom racionalnom korišćenju, posebno pri visokim temperaturama; preduzimaju se mere radi smanjivanja uticaja visokih (niskih) temperatura na ljudstvo, stoku i tehniku.

153. — Kad četa — vod maršuje zimi, po snegu, ljudstvo se snabdeva krpljama i derezama i preduzimaju mere za zaštitu od smrzavanja, priprema se oružje za dejstvo pri niskim temperaturama i izdaju uputstva vojnicima (konjovodcima) za čuvanje zdravlja i radne sposobnosti stoke.

Pri maršovanju peške i po dubokom snegu povremeno se smenjuju čelni delovi u koloni. Delovi na smučkama, radi smanjenja dubine kolone, maršuju s obe strane puta. Na bezopasnom i lako prolaznom pravcu jedinice maršuju u cik-cak liniji (serpentinama), a strmim padinama i pri dubljem upadanju u sneg pravo naviše.

Preko zaleđenih deonica (leda) izrađuju se stepenice ili se jedinice (delovi) osiguravaju užadima, vezivanjem po grupama.

U slučaju zatrpavanja delova čete — voda snegom preduzimaju se mere spašavanja i jedinica se obezbeđuje od novih usova; organizuje se ukazivanje pomoći promrzlim i iznemoglim, pri čemu se teži da se obezbede uslovi za brzo produženje marša.

154. — Za kretanje motornim vozilima zimi vozila se opremaju odgovarajućom opremom za lakše kretanje po snegu, a vozačima se daju potrebna uputstva o radu i zaštiti motora od hladnoće. Zaleđene deonice puta prekopavaju se ili posipaju solju, šljunkom, peskom i sl. Ako postoji opasnost od lavina, izaziva se njihovo rušenje, obilaze opasna mesta ili jedinice preko tih deonica prelaze po delovima i sa većim odstojanjima.

Za marš na snegu debljine 25 do 30 cm i kada je ugažen, motorna vozila moraju imati lance na točkovima.

Ako je sneg debljine preko 50 cm, upotreba motornih vozila moguća je pošto se izvrši raščišćavanje.

Pri nagibu većem od 10° treba posebno voditi računa o opterećenju rada motora i njihovom hlađenju.

155. — U toku marša daju se **zastanci, odmori i predanci**. Zastanci motorizovane kolone traju 15 do 20 minuta, ne sklanjajući se s puta — zadržavajući marševsko odstojanje između vozila i pojedinih jedinica. Prvi zastanak se daje posle 1 časa marša, a naredni posle svaka 2 do 4 časa. Ako marš pojedinih vozila unutar kolone ne traje duže od 3 do 4 časa, zastanci im se ne daju.

Kad četa — vod maršuju kroz maglu, po vrućini, prašnjavim putevima i uz veće nagibe, daju se češći zastanci, a u povoljnim uslovima zastanci su na dužim razmacima.

Zastanci za zaprežne i tovarne jedinice i jedinice koje maršuju peške daju se: prvi posle 2 časa marša, a naredni posle svakog narednog časa marša u trajanju od 5 do 10 minuta.

Na zastancima se vrši dnevni tehnički pregled, sme- na vozača, dolivanje goriva; prikuplja i sređuje kolona.

Odmori se daju u drugoj polovini dnevnog marša i traju 2 do 4 časa, pri čemu se kolona načelno sklanja s puta; noću kolona može ostati na ivici puta. Za vreme dužih noćnih marševa četi — vodu se daju češći odmori u trajanju od 2 časa, zaustavljanjem kolone na krajnjoj desnoj strani puta.

Predanak se daje posle jednodnevnog marša, koji traje duže od 8 časova, pri čemu kolona obavezno silazi s puta. Predanak obično traje 24 časa.

Na odmoru i predanku obavlja se detaljan tehnički pregled vozila i otklanjanje neispravnosti, vozila se popunjavaju gorivom i mazivom; organizuje se ishrana ljudstva i stoke i neophodan odmor ljudstva. Stoka se najčešće rastovara i kaiševi popuštaju, a pri dužem zadržavanju skidaju se sedla i samari. U slučaju atmosferskih padavina sedla i samari se ne skidaju, a stoka se pokriva.

156. — U slučaju iznenadnog neprijateljevog napada u toku marša komandir čete — vođa daje signal (koman-

du) za razvoj za borbu. Na dati signal (komandu) vodovi (odeljenja) razvijaju se u borbeni poredak (stroj), zauzimaju pogodne položaje i odbijaju napad.

Ako je četa — vod na motornim vozilima, kolona se zaustavlja, ljudstvo brzo napušta vozila i postupa kao u prethodnom stavu, a vozila se odvoze u zaklonjena mesta.

Posle odbijanja neprijateljevog napada jedinice se prikupljaju i nastavljaju marš.

157. — Ako se u toku marša pojave manje grupe neprijateljevih oklopnih jedinica, protivoklopna sredstva brzo posedaju pogodne vatrene položaje i uništavaju neprijateljeve oklopne delove; vodovi (odeljenja) posedaju pogodne položaje, postavljaju grupe mina na pravcu napada neprijatelja i uništavaju njegova oklopna sredstva, prvenstveno tenkove.

158. — Kada se za vreme marša primi signal: »vazdušna opasnost«, postupak je načelno sledeći:

— prilikom maršovanja peške četa — vod produžava marš sa povećanim odstojanjem ili se raščlanjava, pojačava se osmatranje vazdušnog prostora, a određena jedinica sa vatrenim sredstvima priprema se za dejstvo, ljudstvo stavlja zaštitne maske u zaštitni položaj. Prilikom napada iz vazdušnog prostora marš se može privremeno prekinuti, s tim da se ljudstvo zaklanja u najbliže zaklone. Konjovodci obavezno drže konje. Određena jedinica poseda najpovoljnije vatrene položaje i otvara vatru;

— kad se maršuje motornim vozilima samostalno, četa — vod načelno povećava brzinu i odstojanje, a ako je u sastavu bataljona i više jedinice, povećanje brzine i odstojanja vrši se prema mogućnostima; određena jedinica priprema se za dejstvo. Prilikom napada iz vazdušnog prostora, određena jedinica otvara vatru sa kratkih zastanaka ili iz pokreta. Ako se marš prekine, ljudstvo se iskrcava i zaklanja u najbliže zaklone.

Posle prestanka napada iz vazdušnog prostora četa — vod se prikuplja, otklanja posledice napada, formira marševski poredak i produžava marš.

159. — Ako neprijatelj spusti vazdušni desant na pravcu marša čete — voda, pa je produženje marša nemoguće, četa — vod se u celini angažuje za njegovo blokiranje ili uništenje. Ukoliko se vazdušni desant pojavi ispred ili sa boka čete — voda, borbu sa njim će, prvenstveno, voditi jedinice TO, pri čemu je osnovno da se vazdušni desant izoluje, a četi — vodu omogućiti nastavljanje marša.

160. — Na signal NHB-uzbune zaštitna sredstva se stavljaju u zaštitni položaj i marš nastavlja; povećava se brzina kretanja i odstojanje između vozila.

Ako su četi — vodu nuklearnim udarom nanoseni manji gubici, preduzimaju se mere za otklanjanje posledica i zbrinjavanje povređenog i kontaminiranog ljudstva, stoke i tehnike. Ukoliko su gubici veći, izvršeno zaprećavanje na pravcu marša i izazvani veći poremećaji u marševskom poretku, komandir čete — voda o tome izveštava pretpostavljenog starešinu, postupa po njegovom naređenju, preduzimajući mere na otklanjanju posledica.

Kad neprijatelj na četu — vod za vreme marša izvrši hemijski udar, vojnici se pojedinačno dekontaminiraju i što pre izlaze sa KONZ-a. Posle toga vrši se grupna dekontaminacija ili se jedinice dekontaminiraju na dekontaminacionoj stanici bataljona.

Čim se u toku marša dođe do podataka koji ukazuju na verovatnoću da je neprijatelj primenio biološka borbena sredstva, preduzimaju se preventivne mere zaštite i komandir čete — voda izveštava pretpostavljenog ne prekidajući marš. Ako u toku marša četa naiđe na kontaminirano zemljište, obilazi ga ili savlađuje uz preduzimanje mera zaštite. Posle savlađivanja treba izvršiti dekontaminaciju.

161. — Ukoliko četa — vod u toku noći ne dostigne marševski cilj, marš se nastavlja danju. Četa — vod se po pristizanju ispred marševskog cilja, shodno predstojećem zadatku, zadržava ili bez prikupljanja produžava pokret u evolucionom poretku, s tim što se transportna sredstva koja nisu neophodna za borbu sklanjaju na određena mesta i maskiraju.

2. — EVOLUCIONIRANJE

162. — Četa primenjuje evolucioniranje kad prelazi u napad iz pokreta, pri uvođenju u borbu — kao rezerva, prednji ili čelni odred, u toku izvlačenja, smene jedinica i pregrupisavanja. Vod u istim uslovima primenjuje raščlanjeni stroj.

163. — Evolucionni poredak čete (rašćlanjeni stroj voda) može da bude u liniji i uglom napred, uglom nazad i stepenom desno — levo (šema 2 i 3), s tim što se vodovi (odeljenja) u svim slučajevima mogu kretati u koloni ili raščlanjeno, po odeljenjima (grupama).

Rastojanja i odstojanja između vodova (odeljenja) moraju biti takva da obezbede sigurnost kretanja i brzo razvijanje u borbeni poredak (borbeni stroj). Širina evolucionog poretka čete (rašćlanjenog stroja voda) približna je širini fronta napada; približavajući se objektima napada širina evolucionog poretka (rašćlanjenog stroja) postepeno se smanjuje.

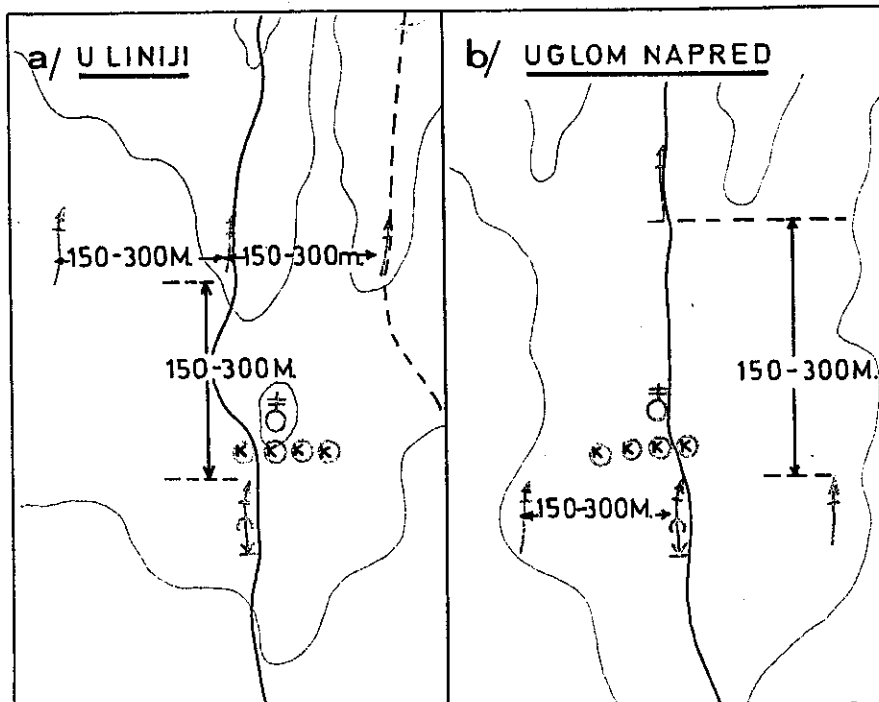
164. — Za prelazak u evolucionni poredak (rašćlanjeni stroj) komandir čete — voda izdaje kratko naređenje, koje načelno sadrži:

- sredstva ojačanja (po potrebi), pravac kretanja potčinjenih jedinica, označavajući vod (odeljenje) za održavanje pravca, način evolucioniranja vodova (odeljenja) i po potrebi međusobna rastojanja i odstojanja;
- ugovoreni znaci i način održavanja veze;
- mesto komandira čete — voda, i
- mesto i pravac kretanja pratećih delova (kreću se u skokovima na pravcu verovatne upotrebe).

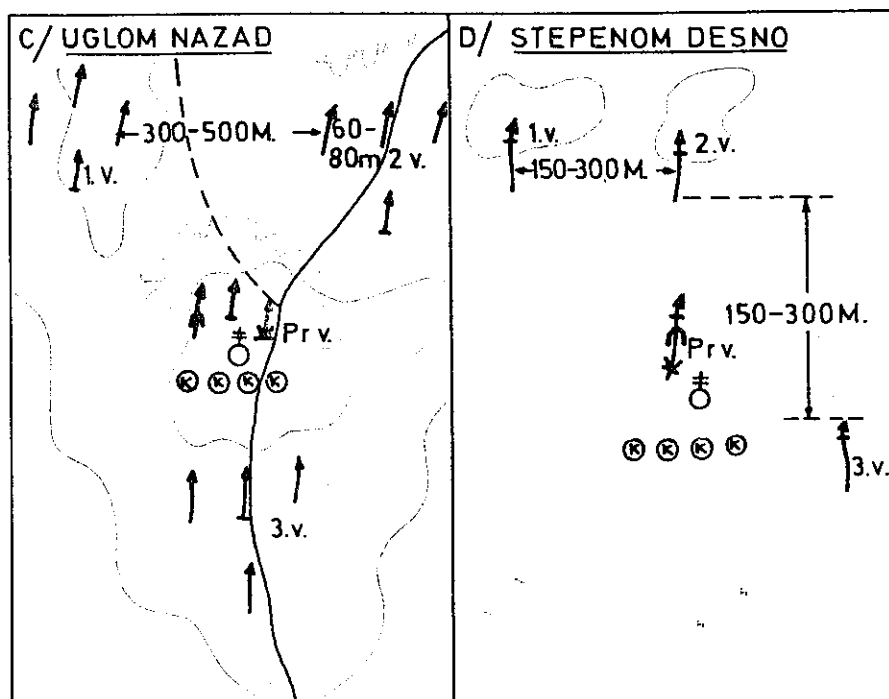
3. — PREVOŽENJE

165. — Četa — vod se može prevoziti motornim vozilima, železnicom, brodovima i vazduhoplovnim sredstvima, po naređenju i planu pretpostavljene komande.

166. — Pripremu i organizovanje prevoženja komandir čete vrši na osnovu naređenja i uputstva pretpostavljenog, pri čemu:

Šema 2 — Evolucionni poredak čete (u liniji i uglom napred)

Šema 3 — Evolucionni poredak čete (uglom nazad — stepenom desno)

— upoznaje ljudstvo sa redom i disciplinom u toku prevoženja, što zavisi od vrste sredstava kojima se vrši prevoženje;

— raspoređuje ljudstvo, naoružanje i opremu na prevozna sredstva (vagone, avione i brodske prostorije), nastojeći da formacijske celine budu u jednom sredstvu;

— popunjava četvu borbenim potrebama, vodom i hranom;

— određuje starešine pojedinih prevoznih sredstava i daje uputstva za ukrcavanje ljudstva, naoružanja, opreme i vozila, i

— u predviđeno vreme dovodi četvu u određeno ukrcno mesto i rukovodi ukrcavanjem, prema naređenju pretpostavljenog i uputstvima starešine prevoznog sredstva.

167. — Ukrcavanje (iskrcavanje) vrši se na ukrcnom (iskrcnom) mestu. Ako se četa — vod nalazi na većem udaljenju od ukrcnog mesta, prethodno se (noću) dovodi u **očekujućí rejon**, koji se, zavisno od zemljišta, određuje tako da jedinice mogu pravovremeno stići na ukrcna mesta. U očekujućem rejonu jedinice se maskiraju, ukopavaju i dovršavaju pripreme za ukrcavanje.

168. — Za vreme prevoženja železnicom komandir čete — voda se stara o redu i disciplini (zabranjuje izlazak iz prevoznog sredstva sem na određenim stanicama, reguliše uzimanje hrane i vode u toku prevoženja i dr.), a po završenom prevoženju rukovodi iskrcavanjem i odvodi četvu — vod u određeni rejon.

169. — Četa — vod se prevozi **morem i rekama** transportnim i borbenim brodovima i drugim plovnim sredstvima, a tada komandir čete — voda postupa kao i pri prevoženju železnicom.

U plovne objekte (objekat) prvo se ukrca materijal, oruđe i vozila, zatim ljudstvo i na kraju sredstva PVO, prvenstveno noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti. Četa — vod mora biti ukrcana najmanje pola časa pre otplovljenja, da bi se mogao završiti pregled smeštaja i druge pripreme za pokret.

Četa — vod dolazi na mesto ukrcavanja brzinom kojom se odvija ukrcavanje, da ne bi došlo do zastoja i nagomilavanja.

U toku prevoženja sredstva PVO postavljaju se na palubu (pramac, krmu).

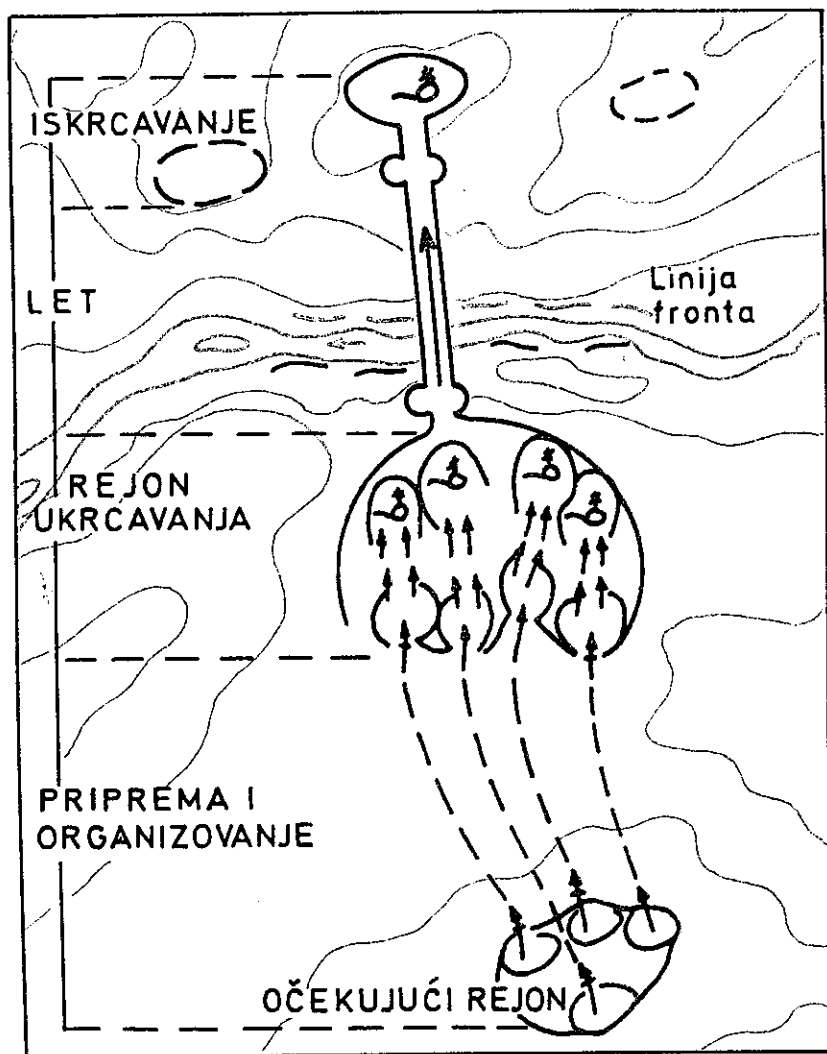
170. — Četa — vod se može iskrcavati iz plovnog objekta pošto pristaje uz obalu ili prekrcavanjem u manja plovna sredstva. Iskrcavanje se vrši obrnutim redom i bez zastoja, a jedinice se odmah odvođe u određene rejone i postupaju u duhu dobijenog zadatka.

171. — Ukrcavanjem (iskrcavanjem) i prevoženjem rukovodi starešina plovnog objekta uz saradnju sa komandrom čete — voda. Sve starešine u četi — vodu moraju se pridržavati propisa o prevoženju plovnim sredstvima s kojima se pravovremeno upoznaju i odgovorni su za red i disciplinu svojih potčinjenih.

172. — Četa i vod mogu se prevoziti i vazduhoplovnim sredstvima (šema 4) po naređenju i planu pretpostavljenog starešine.

Kada komandir čete — voda primi naređenje za prevoženje vazduhoplovnim sredstvima, dužan je da sa jedinicom pravovremeno bude u blizini aerodroma (heliodroma), s kojeg će se prevoziti. Zavisno od zadatka, ljudstvo se oslobađa nepotrebne opreme.

173. — U rejonu ukrcavanja komandir čete — voda stupa u kontakt sa starešinom avijacijske jedinice i dobija podatke o mestu za ukrcavanje. Pre ukrcavanja ljudstvo treba upoznati s osnovnim odredbama o redu i disciplini u toku prevoženja; za vreme ukrcavanja, leta i iskrcavanja postupa se po naređenju i uputstvima vazduhoplovnog starešine.

Sema 4 — Prevoženje čete helikopterima

Glava VI BORBA U SUSRETU

174. — Četa — vod može stupiti u borbu pri susretu sa neprijateljem na maršu kao osiguravajući organ više jedinice, prednji ili izviđački odred — čelna ili izviđačka patrola, ili kad maršuje kao samostalna kolona; u podilaženju i gonjenju; pri dejstvu na vazdušni desant; pri uvođenju u borbu radi razvijanja uspeha, odnosno radi sprečavanja neprijateljevog prodora u odbranu.

175. — Za uspeh borbe u susretu osnovno je da se četa — vod pre neprijatelja razvije i otvori vatru. Zbog toga komandir čete — voda mora brzo doneti odluku i preneti je potčinjenim, kratkim naređenjima — komandama.

Pri borbi u susretu komandir čete — voda dejstvuje u duhu zadatka dobijenog od pretpostavljenog starešine, primenjujući način dejstva koji najbolje odgovara konkretnoj situaciji.

176. — Kada se u toku marša očekuje borba u susretu, a naročito kada je četa — vod osiguravajući organ, prednji ili izviđački odred, čelna ili izviđačka patrola, komandir čete — voda pri organizovanju marša treba da predvidi: mesto i vreme verovatnog susreta sa neprijateljem, kao i najpogodnije linije za razvoj čete — voda za borbu; zadatak potčinjenih jedinica, sadejstvo sa susedima i jedinicama teritorijalne odbrane, gde i kojim snagama i sredstvima izvršiti zaprečavanje i druge mere za brz razvoj jedinica za borbu.

Ako komandir čete — voda oceni da je susret sa neprijateljem neminovan, pogotovu ako su osiguravajući delovi već počeli borbu, što pre dolazi do čelnog odeljenja — patrole, stiže uvid u situaciju i donosi odluku, a zatim postavlja zadatke pridodatim vatrenim sredstvima, razvija jedinicu u borbeni poredak (šema 5), težeći da glavnim snagama dejstvuje u bok neprijatelja.

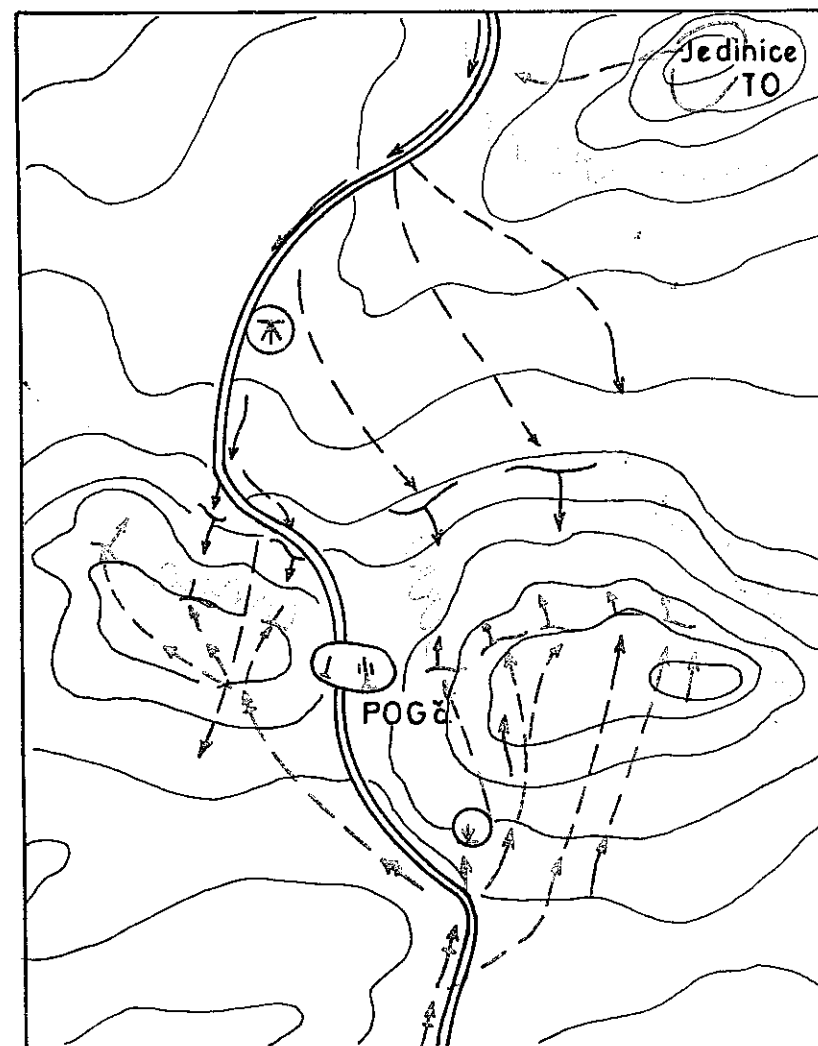
Pridodata vatrena sredstva odmah posedaju vatrene položaje i otvaraju vatru, podržavajući borbu čelne patrole i razvoj za borbu glavnine. Ako četa — vod maršuje na motornim vozilima, nastavlja pokret što brže i izlazi na svoj pravac napada; posle napuštanja vozila četa — vod se kreće u evolucionom poretku (raščlanjenom stroju) ili se odmah razvija u borbeni poredak i napada neprijatelja, težeći da ga odbaci i da zauzme pogodne položaje. Transportna sredstva posle izvršenog iskrcavanja sklanjaju se na pogodna mesta i maskiraju spremna za pokret.

177. — Pri susretu sa slabijim neprijateljevim delovima četa — vod ih razbija napadom iz pokreta, a pri susretu sa jačim neprijateljem prelazi u odbranu i sprečava prodor neprijateljevih snaga. Stepem upornosti u ovom slučaju može biti različit, što je uslovljeno stvaranjem povoljnih uslova za razvoj glavnine više jedinice.

178. — Ako je četa ojačana tenkovima, komandir čete ih upotrebljava za napad najpogodnijim pravcem — gde je neprijatelj najosetljiviji. Ukoliko zemljišni uslovi isključuju mogućnost za razvoj oklopnih jedinica, tenkovi se upotrebljavaju u zahvatu komunikacije.

179. — Kad neprijatelj pređe u odbranu, napad se produžava celim borbenim poretkom — samostalno ili u sadejstvu sa susedima i jedinicama teritorijalne odbrane. Čim neprijatelj otpočne odstupanje, četa — vod ga energično napada i nanosi mu što veće gubitke.

Ako je četa — vod u glavnini bataljona (čete), komandir čete — voda, čim otpočne borba, postupa po naređenju pretpostavljenog starešine.

Šema 5 — Razvoj i dejstvo čete u susretnoj borbi

180. — Kada se četa — vod uvodi u borbu kao rezerva, u napadu ili odbrani, ka neprijatelju se kreće u evolucionom poretku (rašćlanjenom stroju), težeći, kad je god moguće, da se napad izvrši u neprijateljev bok.

181. — Prilikom borbe u susretu na visokoplaninskom zemljištu:

— osiguravajući delovi i glavnina razvijaju se postepeno; u bok neprijatelja dejstvuje se manjim snagama, jednovremeno na više mesta;

— borbu za ovladavanje pojedinim dominantnim visovima vode manji delovi, pri čemu inicijativa svih starešina i vojnika dolazi do punog izražaja, naročito dejstvo smučarskih i veračkih grupa.

182. — U borbi u susretu komanduje se kratkim borbenim naređenjima i komandama. Radio-veze postupno aktivirati u skladu sa uvođenjem jedinica u borbu, i to samo radio-stanice starešina (jedinica) kod kojih ne postoji druga vrsta veze koja obezbeđuje pravovremenu primopredaju saopštenja.

183. — Četna stanica za snabdevanje pri borbi u susretu sklanja se na pogodno mesto; razvija se delimično ili potpuno i priprema za rad, s tim što se najpre razvija četna stanica sanitetskog transporta.

Glava VII

NAPAD

1. — OPŠTE ODREDBE

184. — Četa — vod prelazi u napad po naređenju pretpostavljenog ili na inicijativu komandira čete — voda, o čemu obavezno izveštava pretpostavljenog starešinu.

185. — Četa — vod može da napada na neprijatelja koji je organizovao odbranu pravovremeno ili na brzu ruku; na neprijateljev vazdušni desant, razna uporišta i objekte na komunikacijama, na neprijatelja u napadnom (evolucionom) poretku ili na maršu; u rejonu prikupljanja, očekujućem rejonu, predaništu i na odmoru.

186. — U borbenom poretku više jedinice četa — vod može da bude u prvoj ili u drugoj liniji (rezervi) a, kada je u prvoj liniji, onda je na glavnom ili na pomoćnom pravcu napada.

187. — Pri napadu u zahvatu fronta četa i vod se redovno ojačavaju i podržavaju odgovarajućim sredstvima pretpostavljene komande; zadatak im je precizno određen a sadejstvo detaljno organizovano.

188. — Ako četa — vod dejstvuje na odvojenom pravcu na brdsko-planinskom zemljištu ili u neprijateljevoj pozadini, komandir čete — voda ima veću mogućnost za izbor oblika i načina napada, u skladu s odlukom i idejom manevra pretpostavljenog starešine.

189. — U vlastitoj pozadini, samostalno ili u sastavu više jedinice, četa — vod napada neprijateljev vazdušni desant, neprijateljeve diverzantsko-terorističke grupe, ostavljene i ubačene jedinice.

190. — Četa — vod može preći u napad iz pokreta i iz neposrednog borbenog dodira.

Četa — vod napada iz pokreta:

— na neprijatelja koji je organizovao odbranu na brzu ruku;

— prilikom susreta sa neprijateljem;

— kada se uvodi u borbu kao rezerva više jedinice u napadu ili u protivnapadu, u odbrani, i

— na vazdušni desant u fazi spuštanja, sređivanja, i obezbeđenja desantnog rejona.

U napadu iz pokreta osnovno je postići iznenađenje. Priprema za napad vrši se načelno u pokretu ka objektu napada, obrazujući borbeni poredak (stroj) na liniji razvoja.

Pri napadu iz pokreta na brdskom i visokoplaninskom zemljištu mora se voditi računa o uticaju zemljišta na pokret i razvoj jedinica, organizovanje sadejstva i veze.

Četa — vod napada iz neposrednog borbenog dodira:

— kad je odbranom iscrpljena napadna moć neprijatelja, zbog čega je prisiljen da se brani;

— pri napadu na pravovremeno organizovanu odbranu;

— pri proboju iz okruženja, i

— posle prethodnih dejstava, kada se četa — vod iz bilo kojih razloga nađe u neposrednom dodiru sa neprijateljem, kao i u svim drugim okolnostima kada se ne može izvršiti napad iz pokreta. U ovom slučaju napadu obično prethodi temeljita priprema i organizovanje.

191. — Napad na komunikacije i pojedina manja uporišta na njima četa — vod preduzima koncentrično — po pravcima, uz solidno obezbeđenje i organizovanje sadejstva.

Na neprijateljeve kolone četa — vod obično napada iz zasede — dejstvom snažne i iznenadne vatre, bez juriša, a u povoljnim okolnostima može da se završi i snažnim jurišom.

192. — Četa — vod može napadati danju i noću, i u svim meteorološkim uslovima.

Danju četa — vod napada u uslovima kada je neprijateljeva odbrana slabo organizovana, ako uslovi borbene situacije i zadatak u okviru više jedinice to isključivo nalažu, i uz jaku podršku sredstvima pretpostavljene komande.

Napadom noću umanjuje se neprijateljeva nadmoćnost u tehničkim borbenim sredstvima, kao i mogućnost primene nuklearno-hemijskih borbenih sredstava, pa ga treba izvoditi kad god postoje uslovi. Neprijatelju se ne sme dozvoliti da noć koristi za predah i sređivanje svojih jedinica.

Kroz pripremu i organizovanje napada noću treba:

— sagledati u proceni situacije neprijateljeve prednosti za osmatranje, gađanje i manevar i predvideti mere za njihovo paralisanje;

— dovesti i razviti jedinice prikrivenim pravcima, kojima je otežano ili onemogućeno osmatranje odgovarajućim sredstvima;

— odrediti uočljive orijentire za kretanje, znake za raspoznavanje, signale za otvaranje vatre, način izveštavanja po ovladivanju pojedinim objektima, način izrade i obeležavanja prolaza u preprekama, kao i način provođenja jedinica kroz izrađene prolaze, i

— u punoj meri koristiti noć za ubacivanje manjih delova u neprijateljev raspored.

193. — Ako četa — vod pri podilaženju nema uslova za napad iz pokreta, onda se pod zaštitom snaga u dodiru raspoređuje u očekujući rejon u okviru bataljona, po vodovima, a vodovi po odeljenjima. Četa — vod mora biti u punoj borbenoj gotovosti, jedinice se ukopavaju, maskiraju i neposredno pripremaju za napad.

194. — Četa — vod u napad prelazi najčešće sa **linije razvoja** — bez zadržavanja ili sa **polaznog položaja**, gde se načelno zadržava što kraće radi sređivanja borbenog poretka za napad. Jedinice to vreme koriste da se ukopaju i maskiraju, a po potrebi i obezbede preprekama.

Polazni položaj treba da omogući prikriven raspored i zaštitu jedinica čete — voda, dobro osmatranje neprijatelja i suseda, uspešno dejstvo sredstava za neposrednu podršku, izbor pogodnih vatrenih položaja za prateća oruđa i, po mogućnosti, prikriven pokret ka objektima napada. Treba da je što bliže prednjem kraju neprijateljeve odbrane, a u povoljnim uslovima da se poklapa sa jurišnim položajem.

Jurišni položaj određuje se što bliže prednjem kraju neprijateljeve odbrane — objektu napada. Na manevarskom zemljištu udaljen je od neprijatelja ako 200 m, a na planinskom, kraškom i ispresecanom zemljištu i u uslovima ograničene vidljivosti i bliže.

195. — Četa — vod, zavisno od zadatka i taktičkog odnosa prema neprijatelju, može napadati u neprijateljev bok, frontalno ili iz pozadine. Kad dejstvuje samostalno, četa može da napada i kombinacijom ovih oblika.

196. — Četi — vodu se u principu određuje pravac i **objekat napada** (šema 6, 7 i 8). Širina fronta napada čete na manevarskom zemljištu i težištu borbe može da bude 500 do 700 m, a voda 250 m. Na teže prohodnom, ispresecanom, planinskom, kraškom i pošumljenom zemljištu i na pomoćnom pravcu širina fronta napada čete može da bude oko 1 km, pa i veća, a voda oko 500 m. Granice fronta napada određuju se jasno uočljivim objektima na zemljištu, naročito kad se napada na jače organizovanu neprijateljevu odbranu i kad se četa — vod neposredno oslanja na susede.

197. — U napadu se četi određuje **opšti zadatak**, koji pretpostavljeni obično deli na **bliži i sledeći** ili sam komandir čete — ukoliko to pretpostavljeni nije odredio. Za izvršenje bližeg zadatka određuju se konkretno objekti

na zemljištu, vreme napada, postupnost i načini ovladavanja njima.

Dubina opšteg zadatka čete na težištu dejstva bataljona u napadu i na pravovremeno organizovanu odbranu je ovladavanje rejonom odbrane voda neprijatelja, a u napadu na odbranu organizovanu na brzu ruku i na širokom frontu je ovladavanje rejonom odbrane čete.

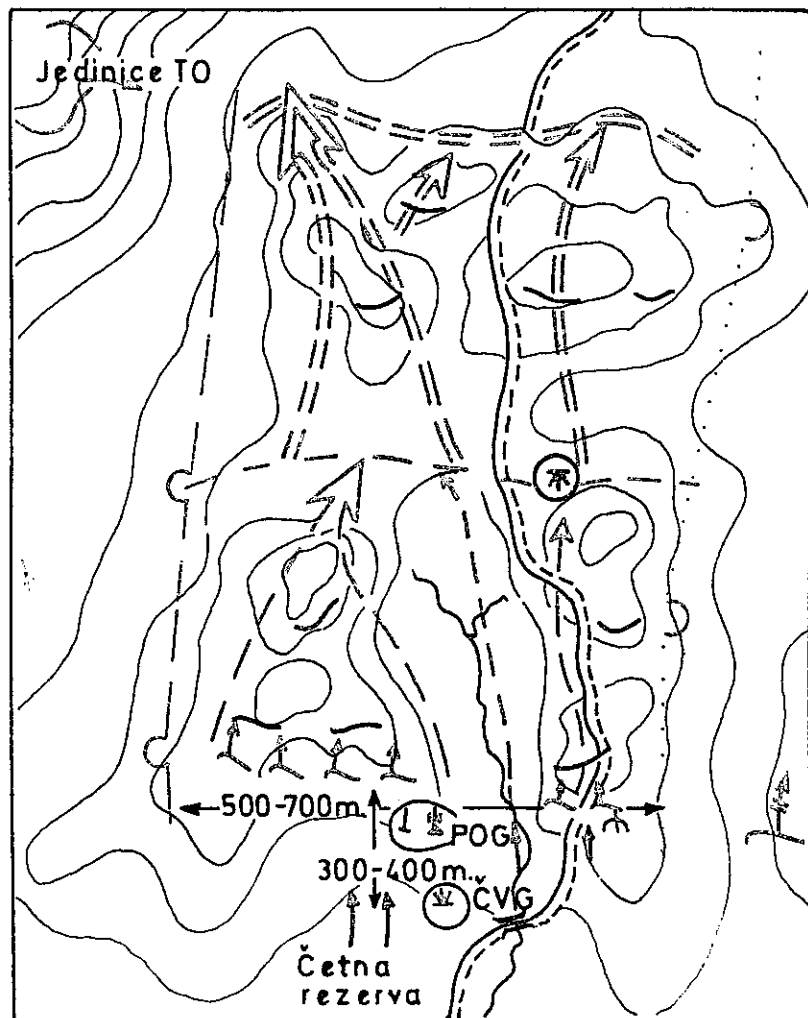
Vod u istim uslovima može dobiti zadatak da uništi jednu ili nekoliko vatrenih tačaka i razbije odeljenje neprijatelja, a u napadu na odbranu organizovanu na brzinu i na širokom frontu, uz primenu iznenađenja i jače podrške, da ovlada rejonom odbrane neprijateljevog voda.

198. — U okviru pravca napada komandir čete — voda određuje **težište**, gde grupiše veći deo snaga i sredstava radi izbijanja na najvažnije objekte u dubini neprijateljevog rasporeda. Uz jaku vatrenu podršku težište napada komandir čete — voda usmerava najkraćim pravcem, bez obzira na raspored neprijatelja. Na brdskom i planinskom zemljištu težište napada usmerava se duž grebena ili preko visova.

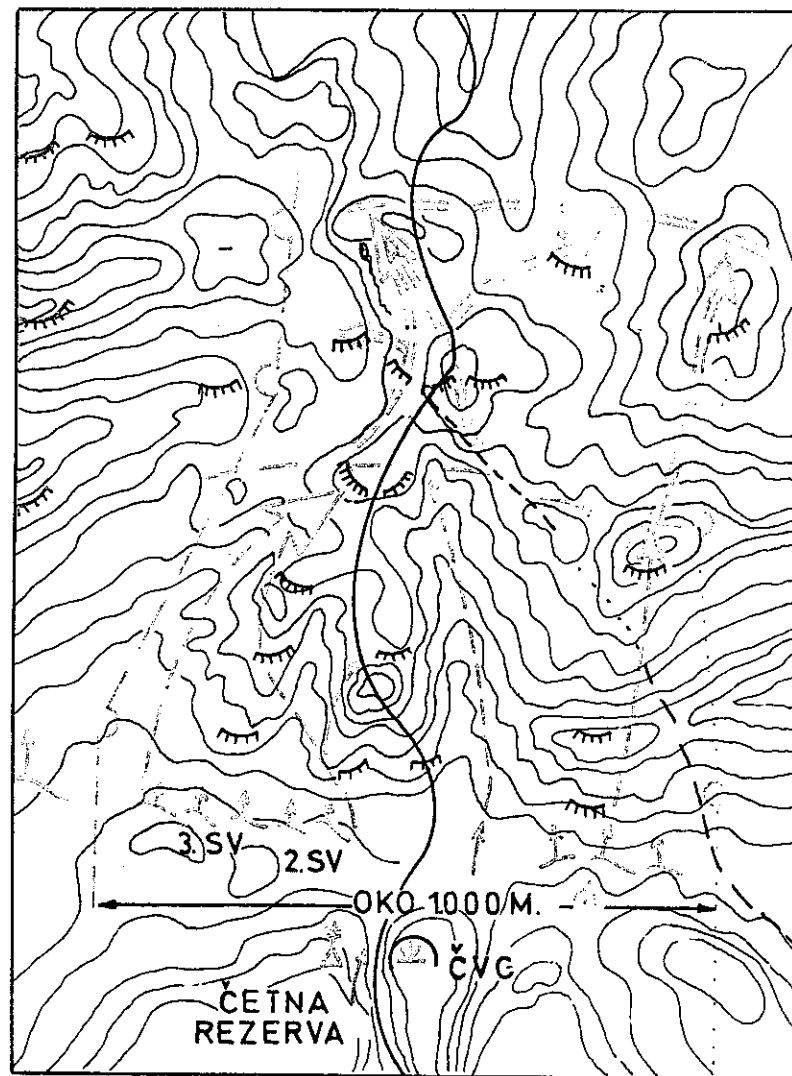
199. — **Borbeni poredak čete** u napadu sastoji se načelno iz borbenih strojeva streljačkih vodova prve linije, rezerve, četne vatrene grupe i četne protivoklopne grupe (po potrebi). Neki put četa može da ima i delove za ubacivanje i delove (sredstva) za obezbeđenje bokova.

200. — **Vodovi prve linije** su osnovni elemenat borbenog poretka čete i imaju glavnu ulogu u izvršavanju zadatka čete.

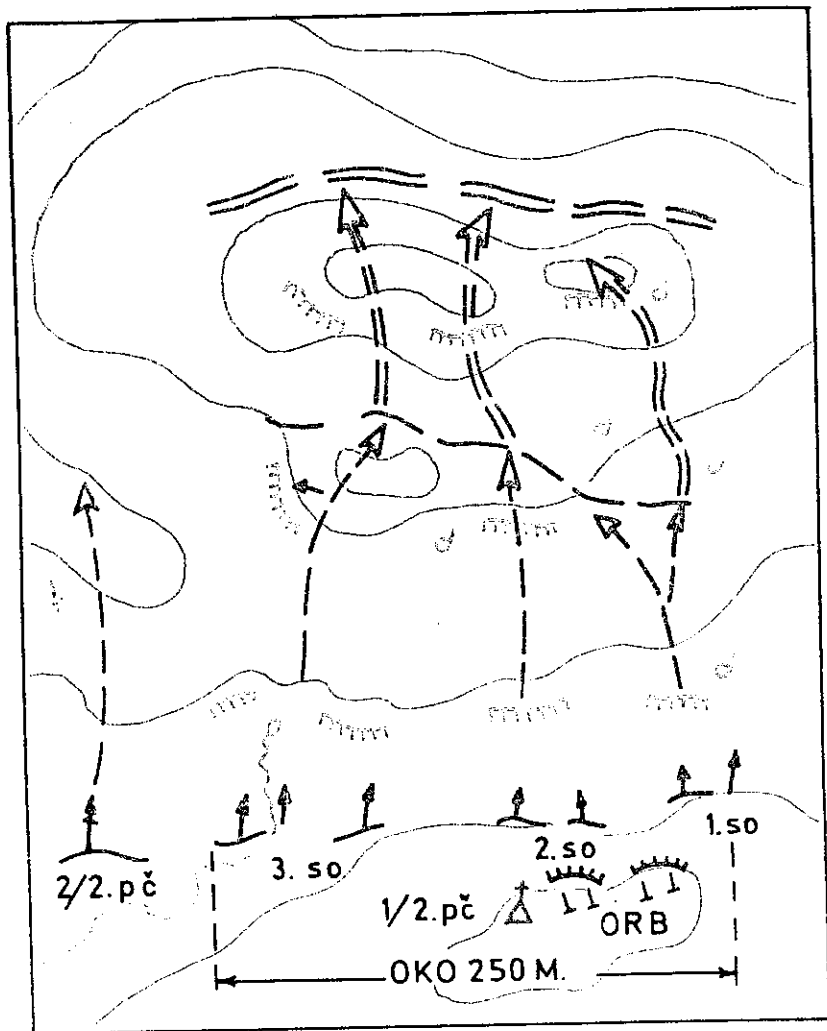
201. — **Četna rezerva** (jačine 1—2 streljačka odeljenja, izuzetno vod) kreće se od vodova prve linije na odstojanju od 300 do 400 m, obično u raščlanjenom poretku. Upotrebljava se za održavanje tempa napada, izvršenje sledećeg zadatka čete, odbijanje neprijateljevog protivnapada i zaštitu krila i bokova; uništava pojedina zaostala žarišta otpora, vodi borbu protiv neprijateljevih ostavljenih delova i sl.

Šema 6 — Načelna šema napada pešadijske čete

Šema 7 — Načelna šema napada planinske čete

Sema 8 — Načelna šema napada streljačkog voda

202. — Četna vatrena grupa formira se od formacijskih i pridodatih minobacača 82 mm sa zadatkom da podržava napad vodova prve linije i četne rezerve. U napadu se kreće u skokovima na odstojanju od vodova prve linije koje joj omogućuje da im pruža efikasnu podršku, menjajući vatrene položaje po odeljenjima.

203. — Četna protivoklopna grupa u napadu je jačine jednog do dva odeljenja ručnih bacača i dve do tri grupe tromblonista. U njen sastav ulaze i pridodata protivoklopna sredstva. Kreće se na pravcu verovatne upotrebe neprijateljevih oklopnih jedinica.

204. — Delovi za ubacivanje su jačine od grupe vojnika do odeljenja, a u naročito povoljnim slučajevima i do voda; upućuju se pre početka napada, a izuzetno i u toku napada da bi iznutra razbili neprijateljevu odbranu.

205. — Delovi (sredstva) za obezbeđenje bokova obično jačine od grupe vojnika (oruđa) do odeljenja. Pravovremeno se postavljaju na pravac moguće neprijateljeve intervencije — prvenstveno u bok glavnih snaga čete.

206. — Borbeni stroj voda sastoji se iz rasporeda streljačkih odeljenja, odeljenja ručnih bacača i pridodatih sredstava.

Kad dejstvuje samostalno, vod može, pored borbenog stroja za napad, imati i grupu za obezbeđenje napada (grupa strelaca, puškomitraljez i sl.).

2. — PRIPREMA I ORGANIZOVANJE NAPADA

207. — Priprema i organizovanje napada obuhvata: procenu situacije i donošenje odluke, postavljanje zadatka potčinjenim i organizovanje sadejstva, dovođenje i razvoj čete — voda u borbeni poredak (borbeni stroj) za napad, organizovanje komandovanja i veze i vatrenu pripremu napada.

208. — Obim i način priprema zavisi od uslova u kojima četa — vod prelazi u napad: iz pokreta, iz neposrednog dodira, kao osiguravajući organ više jedinice i sl.

Pri napadu iz pokreta priprema se redovno vrši u toku marša. Ako četa — vod u toku podilaženja maršuje kao osiguravajući organ, a predstoji napad na neprijatelja s kojim ranije nije bilo dodira, komandir čete — voda se načelno nalazi kod čelne patrole, izviđa neprijatelja i zemljište, ceni situaciju, donosi odluku, izdaje naređenja potčinjenim za razvoj i prelazak jedinica u napad.

Ako se četa — vod u sastavu više jedinice dovodi iz dubine u očekujući rejon, komandir čete — voda stupa u vezu s odgovarajućim starešinom jedinice koja je u neposrednom dodiru s neprijateljem, obaveštava se: o situaciji na zemljištu, mestu prolaska kroz borbeni poredak delova u neposrednom dodiru, na kojoj liniji će stupiti u kontakt sa vodičima, o angažovanju jedinica u neposrednom dodiru i načinu sadejstva s njima, o broju i mestu prolaska kroz prepreke.

209. — Procenom situacije komandir čete — voda treba da utvrdi:

— sastav, raspored, jačinu i mogućnosti neprijatelja na pravcu napada, posebno mogućnosti njegovih oklopnih i mehanizovanih jedinica; mogućnosti upotrebe helikopterskih desanata i kakve posledice to može imati na tok i uspeh napada; protezanje prednjeg kraja, vatreni sistem i sistem inženjerskog obezbeđenja (ukopavanje, maskiranje i zaprečavanje), pogotovo ako je neprijatelj organizovao odbranu pravovremeno; gde su najslabija mesta u neprijateljevom rasporedu (slabo posednuti položaji i međuprostori) i koji su objekti najosetljiviji za dejstvo ubačenih delova;

— uticaj situacije u vazдушnom prostoru na mogućnost izvođenja napada, da li napad otpočeti danju ili noću i koje oblike manevra primeniti;

— osobenosti zemljišta na pravcu napada, pogodnosti koje ono pruža neprijatelju i vlastitim snagama (pokrivenost, ispresecanost, prohodnost i sl.);

— stanje čete — voda: popunjenost, ojačanje, moralno-političko stanje i mogućnost vođenja protivoklopne borbe, i

— uticaj jedinica TO na izvršenje zadatka.

Upoređivanjem navedenih elemenata situacije treba izvesti ove zaključke: koja su najosetljivija mesta u neprijateljevom rasporedu, kako najcelishodnije izvršiti raspored snaga i sredstava, kojim pravcem usmeriti težište napada i kako organizovati sadejstvo.

210. — Kada četa — vod u napad prelazi po izvršenom ubacivanju, pri susretu sa neprijateljem i sl., procena se vrši u najnužnijem obimu, često po otpočinjanju borbe, i sadrži samo kratku analizu najvažnijih elemenata (jačina neprijatelja, važni objekti na liniji susreta, vlastite mogućnosti i sl.), posle čega se donosi odluka, koja se tokom borbe dopunjava, a postupci jedinica se usmeravaju kratkim borbenim naređenjima.

211. — Kada četa — vod napada u neprijateljevoj pozadini, komandir čete — voda pored elemenata u t. 209. ovog pravila, analizira još i sistem obezbeđenja objekata, mogućnosti intervencije ka objektu napada, uticaj jedinica teritorijalne odbrane i drugih na izvršenje zadatka.

212. — Komandir čete, pošto donese odluku, na zemljištu obavlja **komandirsko izviđanje** i organizuje sadejstvo u kojem orijentiše potčinjene, određuje orijentire, saopštava im: podatke o neprijatelju, zadatak čete, suseda i jedinica TO, osnovnu zamisao i kroz zapovest precizira:

— **vodovima prve linije**: sredstva ojačanja, pravac napada, bliži i sledeći zadatak, polazni položaj za napad (liniju razvoja) i jurišni položaj — način i vreme izlaska na njih; način prolaska kroz borbeni poredak jedinica u neposrednom dodiru s neprijateljem (ako ih ima), odnosno način pregrupisavanja snaga i sredstava (pri napadu iz neposrednog dodira); mesta prolaska u minsko-eksplozivnim preprekama; postupnost i način ovlašćivanja pojedinih objektima u neprijateljevoj odbrani; način sadejstva između vodova, sredstava podrške i suseda pri zauzimanju pojedinih objekata; način obezbeđenja spojeva krila i bokova; linije i objekte koje treba utvrditi posle njihovog zauzimanja i način odbijanja neprijateljevog protivnapada; postupak sa neprijateljevim blokiranim delovima; pravac izvlačenja i sl. (ako se napad izvodi u neprijateljevoj pozadini);

— **rezervi:** jačinu i sastav, zadatak i orijentirno pravac i način uvođenja u borbu, sadejstvo sa susedima, sredstvima podrške i delovima u pozadini neprijatelja;

— **četnoj vatrenoj grupi:** sastav, rejon VP i vreme gotovosti; zadatke u vatrenoj pripremi (ako se vrši) i u podršci napada, zadatak oruđa za neposredno gađanje, vreme, način i pravac premeštanja, i način održavanja veze;

— **protivoklopnj grupi:** sastav, zadatak, pravac kretanja, način dejstva u toku napada i načine održavanja veze;

— **oklopnj jedinici** (ako je pridodata) određuje se: pravac dejstva, zadatak i sadejstvo sa jedinicama čete pri izvođenju napada; ako podržava dejstvo čete zadatak dobija od svog pretpostavljenog starešine;

— **delovima za ubacivanje:** sastav, vreme, način i pravac provlačenja kroz neprijateljev raspored i pravac kretanja do objekta napada; postupke u toku provlačenja, početak napada i način sadejstva sa ostalim elementima borbenog poretka; postupak ako ih neprijatelj otkrije i posle izvršenog zadatka;

— **delovima (sredstvima)** za obezbeđenje bokova (ako se izdvajaju): mesto u borbenom poretku, konkretan zadatak i postupak posle njegovog izvršenja;

— **zadatke za PVO:** način organizovanja osmatranja vazdušnog prostora (broj osmatrača — pravce osmatranja i javljanja), signale o opasnosti iz vazdušnog prostora. Određuje vatrenu jedinicu — sredstva za vođenje protivvazdušne odbrane i postupke jedinica na signal »VAZDUŠNA OPASNOST«. Saopštava način na koji se vrši raspoznavanje vlastitih letelica i određuje konkretne mere PVZ i način otklanjanja posledica od napada iz vazdušnog prostora;

— **zadatke za protivdesantnu borbu:** osmatranje i javljanje o pojavi neprijateljevog vazdušnog desanta i način upotrebe jedinica s obzirom na konkretnu situaciju i uslove u kojima četa izvršava zadatak;

— **zadatke po inženjerskom obezbeđenju:** stepen inženjerskog uređenja polaznog položaja, način savlađi-

vanja prepreka ispred prednjeg kraja i po dubini neprijateljeve odbrane, broj i mesta prolaza kroz prepreke i jedinice (delove) za njihovu izradu, sastav i zadatak grupe za raščišćavanje, utvrđivanje i zaprečavanje dostignutih linija;

— **zadatke za PNHBO:** osmatranje NH udara, priprema sredstava za zaštitu i savlađivanje KonZ u toku napada;

— **mesto četne stanice za snabdevanje i stanice sanitetskog transporta,** odnosno rejon rasporeda pozadinskih jedinica bataljona ili jedinica na koje se četa oslanja u pozadinskom obezbeđenju; način popune municijom, pogonskim materijalom i drugim sredstvima, puteve dotura i evakuacije, način prikupljanja povređenih i obolelih i njihovu evakuaciju i postupak sa povređenom i obolelom stokom.

Komandir čete potčinjenim saopštava signale sadejstva, signale o nuklearno-hemijskoj opasnosti, mesto svoje osmatračnice i gotovost za napad.

213. — Komandir voda odluku na potčinjene prenosi kao i komandir čete, s tim što precizira zadatke odeljenjima, sredstvima ojačanja, određuje svoga zamenika i način održavanja veze.

214. — **Osmatračnica** komandira čete — voda nalazi se na mestu odakle pruža najpovoljnije uslove za komandovanje jedinicama u toku napada.

Veza u četi — vodu do početka napada održava se neposrednim kontaktom, kuririma i signalnim sredstvima. Radio-uređaji moraju biti podešeni za rad i aktiviraju se u skladu sa odredbama t. 46. i 182. ovog pravila. U toku napada radio-veza je glavna vrsta veze.

Komandir čete komanduje sa svoje osmatračnice, sa mesta ili iz vozila koje se kreće za vodovima prve linije — pravcem s kojeg može najbolje da utiče na tok dejstva potčinjenih.

215. — Protivoklopnu borbu u napadu komandir čete — voda organizuje formacijskim i pridodatim protivoklopnim sredstvima. Protivoklopna sredstva uvek

moraju biti spremna za odbijanje neprijateljevih oklopnih delova, a protivoklopna grupa čete (ako je formirana) izlazi na pogodne položaje i u sadejstvu sa ostalim protivoklopnim sredstvima odbija protivnapade neprijateljevih oklopnih delova. Do pojave neprijateljevih oklopnih jedinica protivoklopna sredstva dejstvuju kao prateća.

Na brdsko-planinskom, kraškom i pošumljenom zemljištu, protivoklopna borba u četi — vodu organizuje se u duhu t. 114. ovog pravila.

216. — Protivdesantnu borbu organizuje komandir čete — voda u sklopu PDB više jedinice, kako bi se neprijatelju sprečila upotreba vazdušnog desanta na pravcu napada.

U slučaju potrebe četa i vod odmah stupaju u borbu protiv vazdušnog desanta, ne čekajući naređenje pretpostavljenog starešine, pri čemu se mora voditi računa o izvršenju osnovnog zadatka.

217. — Protivvazdušnu odbranu četa — vod organizuje u duhu odredaba t. 120—124. ovog pravila.

218. — Obezbeđenje borbenih dejstava u napadu organizuje komandir čete — voda po odredbama glave III ovog pravila — prilagođavajući sve mere i postupke uslovima u kojima se napad izvodi i konkretnim potrebama.

219. — Način dovođenja i formiranja borbenog poretka čete — voda za napad zavisi od uslova borbene situacije pod kojima se napad izvodi (iz pokreta ili iz neposrednog borbenog dodira).

Kad četa — vod u napad prelazi iz **neposrednog borbenog dodira**, vrši se najnužnija smena i pomeranje po frontu, kako bi se jedinice orijentisale prema određenim objektima za napad. Ove radnje se vrše noću i u drugim uslovima slabije vidljivosti, uz održavanje postojećeg režima vatre.

Ako se napad vrši iz **pokreta**, a u dodiru nema naših snaga, četa — vod može biti osiguravajući organ više jedinice, pri čemu se razvija u pokretu i odmah prelazi u napad. Kad nema uslova za prelazak u napad odmah,

četa — vod izbija pred prednji kraj neprijateljeve odbrane i dejstvom sa pogodnih položaja stvara uslove za razvijanje i prelazak u napad više jedinice.

Ukoliko se četa — vod dovodi u **očekujući rejon**, onda se u njemu raspoređuje rastresito po vodovima (odeljenjima) i preduzimaju se mere borbenog obezbeđenja i mere bezbednosti.

Dovođenje čete — voda za napad iz očekujućeg rejonu na liniju razvoja (polazni položaj) vrši se po načelima za marš, s tim što se potčinjenim jedinicama određuje linija raščlanjivanja. Na liniji razvoja sve jedinice moraju biti orijentisane prema svom objektu napada. U ovom slučaju se ne vrši smena jedinica, već se one dovode u napad prolazeći kroz borbeni poredak jedinica u dodiru.

Motorna vozila koja su u toku kretanja korišćena za prevoz ljudstva razmeštaju se na odstojanju od oko 2 km. Namenska vozila pojedinih oruđa treba da budu u njihovoj neposrednoj blizini, u zaklonima.

220. — Ako je četa — vod predviđena za dejstvo u bok, zavisno od veličine međuprostora, pravovremenim dolaskom iz dubine postavlja se bočno u odnosu na raspored neprijatelja.

221. — Jedinice (delovi) za ubacivanje dovode se prikrivenim pravcem, provlače kroz međuprostore neprijateljevog rasporeda, težeći da se neopaženo privuku objektu napada. One treba da budu prikrivene sve dok ne počne napad. Za tu ulogu mogu se koristiti delovi jedinica TO ili se iz njihovog sastava određuju vodiči.

222. — Prolaze kroz prepreke izrađuju jedinice (delovi) u neposrednom dodiru ili osiguravajući delovi. Za svaki vod prve linije potrebno je izraditi po jedan prolaz.

223. — Kad četa — vod napada u neprijateljevoj pozadini, onda ka objektu napada može prići iz više različitih pravaca, zavisno od udaljenosti jedinice i gustine rasporeda neprijatelja. Tajnost dolaženja jedinica i iznenadna pojava tamo gde ih neprijatelj ne očekuje presudni su za postizanje uspeha.

3. — VATRENA PRIPREMA NAPADA

224. — Napad čete — voda može otpočeti s vatrenom pripremom ili bez nje, a ona može da bude duža ili kraća, zavisno od vrste i rasporeda neprijatelja, uslova u kojima se prelazi u napad, raspoloživih sredstava i njihove efikasnosti u odnosu na sastav i raspored neprijatelja i druge okolnosti.

225. — Artiljerijska priprema traje 5—30 minuta, a izvodi se maksimalnim intenzitetom, da bi se obezbudilo izvršenje juriša. U artiljerijskoj pripremi neutrališu se ciljevi na prednjem kraju i u bližoj dubini neprijateljeve odbrane, prvenstveno oni koji mogu ispoljiti najjači uticaj na uspešno izvršenje juriša. Ciljeve pridodati oruđima koja neposrednim gađanjem ruše i uništavaju, a ne ulaze u sastav grupa za neposredno gađanje, određuje komandir čete.

226. — **Vatrena priprema pešadijskim naoružanjem** u okviru čete — voda treba da bude usklađena sa vatrom artiljerije i izvodi se pred sam početak juriša, da bi se neprijatelju naneli što veći gubici, neutralisala njegova živa sila i vatrena sredstva na prednjem kraju odbrane i stvorili što povoljniji uslovi za izvršenje juriša.

U vatrenoj pripremi pešadijskim naoružanjem četa učestvuje kad se nalazi u prvoj liniji bataljona, dejstvujući sasređenom vatrom celokupnog naoružanja. Vatrena sredstva čete — voda u ovom slučaju prvenstveno uništavaju i neutrališu automatska i protivoklopna oruđa na prednjem kraju neprijateljeve odbrane.

227. — Pri napadu noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti i kad postoje uslovi da se neprijatelj iznenadi, artiljerijska priprema se načelno ne izvodi, s tim što artiljerijska oruđa i rakete moraju biti spremni za otvaranje vatre. Jurišu u ovim slučajevima može prethoditi kratka vatrena priprema iz pešadijskog naoružanja, posle čega se odmah polazi na juriš.

4. — IZVOĐENJE NAPADA

228. — Napad čete i voda počinje pokretom sa linije razvoja (polaznog položaja), a ukoliko se polazni položaj nalazi na jurišnom odstojanju, napad počinje jurišom. Prebacivanje čete i voda sa linije razvoja (polaznog položaja) na jurišni položaj (ako se ovi ne poklapaju) vrši se načelno u toku vatrene pripreme, a način prebacivanja zavisi od doba dana, osobina zemljišta, jačine vlastite i neprijateljeve vatre.

Ako se napad izvodi danju, zavisno od jačine neprijateljeve vatre i zemljišta, četa i vod se po delovima (odeljenjima — grupama) ili u streljačkom stroju, pod zaštitom vlastite vatre, prebacuju na jurišni položaj. Treba voditi računa da streljački vodovi (odeljenja) pri izlasku na jurišni položaj budu prema određenim objektima za napad. Prateća oruđa zauzimaju vatrene položaje s kojih najuspešnije mogu podržati izvršenje juriša — postavljajući se u međuprostore, na krila i nadvišavajuće zemljišne objekte.

Noću i u drugim uslovima slabije vidljivosti (kada se načelno ne vrši vatrena priprema) četa — vod izlazi na jurišni položaj u najvećoj tajnosti, krećući se u vodnim i odeljenjskim kolonama.

229. — Na jurišnom položaju četa — vod se zadržava toliko koliko je potrebno da se sredi borbeni poređak (borbeni stroj), podesi oprema i izvrši vatrena priprema napada (ako je potrebno).

230. — Pošto primi signal za juriš, komandir čete — voda komanduje ili daje signal za polazak na juriš.

Polaskom jedinica na juriš, vrši se prenos artiljerijske vatre u dubinu, odnosno čim jedinice pristignu do granice zone sigurnosti od eksplozije artiljerijskih zrna.

Artiljerijska podrška napada jeste dejstvo artiljerije posle završene artiljerijske pripreme i datom signalu za juriš i traje do izvršenja postavljenog zadatka. Na signal za juriš oruđa za neposredno gađanje podržavaju dejstvo po »oživelim« i novopojavljenim ciljevima, a arti-

ljerija za vatrenu podršku prenosi vatru na sledeće ciljeve. Prve vatre artiljerije za vatrenu podršku su planske i obično se ostvaruju automatski na signal »juriš«. Vatra traje dok se ne dobije signal za prekid ili prenos na drugi cilj ili liniju.

231. — Juriš čete — voda predstavlja jednovremen nalet vodova prve linije na prednji kraj neprijateljeve odbrane. Zato streljački vodovi, čim savladaju prepreke, odmah (bez sačekivanja) upadaju u neprijateljev raspored, stvarajući uslove susednim delovima za izvršenje juriša.

Prostor od jurišnog položaja do neprijateljevog prednjeg kraja vodovi savlađuju ubrzanim kretanjem ili trkom. Streljačka odeljenja kreću se prema određenim objektima juriša po grupama (u kolonama ili streljačkom stroju), a vojnici otvaraju vatru u pokretu.

Prepreke četa — vod savlađuje samo ako se ne mogu zaobići. Prepreke se savlađuju prolaskom kroz izrađene prolaze ili korišćenjem priručnih sredstava.

Kada za vod postoji samo jedan prolaz, prepreke se savlađuju po odeljenjima. Obično prvo prolazi odeljenje koje je najbliže prolazu, a ostala kako se naredi. Pošto prođu kroz prolaz, odeljenja se ne sačekuju, već sa uzvikom »ura« što pre upadaju u neprijateljev rov i bliskom vatrom i hladnim oružjem uništavaju neprijatelja.

232. — Prolaz odeljenja kroz prepreke podržavaju prateća oruđa (načelno sa jurišnog položaja), dejstvujući vatrom po vatrenim tačkama neprijatelja koje tuku prolaze u preprekama. Ako se prolaz kroz prepreke vrši neopaženo (noću i sl.), ova sredstva su u gotovosti za dejstvo po istim ciljevima. Po naređenju komandira čete komandiri vodova za ovakve zadatke mogu odrediti i pojedine puškomitraljeze za dejstvo sa najpogodnijih vatrenih položaja. Čim vodovi savlađuju prepreke, ostavljena vatrena sredstva ulaze u sastav svojih odeljenja i učestvuju u jurišu.

233. — Kad napad čete — voda podržavaju tenkovi, oni se iz očekujućeg rejonu kreću s proračunom da na

jurišni položaj izbiju jednovremeno sa pešadijom i da zajedno sa njom pređu na juriš — dejstvujući vatrom iz pokreta. Radi usklađivanja jednovremenog polaska na juriš vreme prolaska tenkova kroz streljački stroj pešadije je istovremeno znak za pešadiju da krene na juriš. Streljačka odeljenja prate tenkove, koriste se njihovom vatrom i napravljenim prolazima u preprekama i sadejstvuju im pri uništenju vatrenih sredstava, prvenstveno protivoklopnih, štite oštećene tenkove i učvršćuju postignuti uspeh. Od posebnog je značaja za uspeh pešadije da tenkovi uništavaju automatska oruđa koja ometaju njen juriš.

Pri napadu danju i noću pešadija pokazuje tenkovima pravac kretanja, opasne ciljeve i važne zemljišne objekte, osvetljava bojište i vatrom uništava neprijateljeva protivoklopna sredstva za blisku borbu.

Međusobno pokazivanje ciljeva vrši se signalnim raketama, dimom određene boje, obeležavajućim zrnima, kao i korišćenjem tenkovskog telefona (kod tenkova koji ovim telefonom raspolažu). Ugovoreni signali treba da budu što prostiji, naročito pri napadu noću. Veza između tenkova i pešadije u toku napada održava se pogledom, neposrednim kontaktom i radio-vezom.

234. — Prateća oruđa i minobacači iz četne vatrene grupe, po prenosu artiljerijske vatre u dubinu, produžavaju uništavanje (neutralisanje) vatrenih tačaka koje ometaju juriš pešadije i tenkova. Kad tenkovi i pešadija upadnu u prednji kraj neprijateljeve odbrane, prateća oruđa vrše neposrednu podršku i po oruđima se prebacuju na nove vatrene položaje. Ako juriš na pojedinim pravcima ne uspe, artiljerija ponovo neutrališe ciljeve koji ometaju juriš.

235. — Borba u dubini neprijateljeve odbrane karakteriše se nejasnom situacijom, većom rastresitošću borbenog poretka i borbom u vidu odvojenih juriša za zauzimanje pojedinih objekata na pravcu napada.

Komandir čete — voda naročito vodi računa da ne dođe do narušavanja sadejstva i zastoja u napadu, radi čega jače podržava delove koji brže prodiru, pravovre-

meno izdaje dopunska naređenja (komande), na vreme otkriva neprijateljeve protivnapade i priprema se za njihovo odbijanje, otkriva početak izvlačenja neprijatelja i preuzima gonjenje vatrom i pokretom.

236. — Prodor kroz dubinu neprijateljeve odbrane vrši se brzim uklinjavanjem kroz međuprostore i slabije branjene položaje, ne dozvoljavajući neprijatelju da se odvoji i organizuje novi otpor. Jedinice (delovi) koji postignu veći uspeh pomažu delovima koje je neprijatelj zadržao vatrom. One dejstvom u bok neprijatelja stvaraju uslove da zadržani delovi mogu nesmetano prodirati u dubinu neprijateljeve odbrane. Jače utvrđene i branjene objekte, za čije je ovlašćivanje potrebno duže vreme, treba blokirati manjim delovima, a glavnim snagama produžiti dejstvo u dubinu.

Napadu na pojedine objekte po dubini neprijateljeve odbrane često će prethoditi kratka vatrena priprema, načelno, vlastitih sredstava. Komandir čete — voda po potrebi može tražiti vatrenu podršku od pretpostavljenog.

237. — Sadejstvo između tenkova i pešadijskih delova ostvaruje se neposrednom vezom između starešina ovih jedinica, kao i neposrednim praćenjem tenkova od strane pešadijskih delova (odeljenja, grupa) koji ne smeju izostati od tenkova više od 100 do 200 m. Zavisno od osobina zemljišta, neprijateljeve vatre, doba dana i meteoroloških uslova, grupe vojnika se kreću ispred tenkova, sa strane ili neposredno iza njih.

Kada je neprijatelj sistem vatre jače neutralisan, pešadija se može ukrcati kao tenkovski desant.

238. — Pri napadu zimi (po dubokom snegu) juriš se razvija sporije — u vidu kratkih prodora od objekta do objekta. Delovi na smučkama (ako ih ima) vrše obuhvat brzim prodorom i dejstvuju u bok i pozadinu neprijatelja.

239. — Za uklanjanje prepreka u dubini neprijateljeve odbrane u četi se formiraju grupe za raščišćavanje, sastavljene od pionira i strelaca s potrebnim sredstvima.

240. — Rezerva čete u toku juriša kreće se na odstojanju od 200 do 300 m od vodova prve linije i delom vatrenih sredstava podržava juriš čete. Prema meri prodiranja kroz neprijateljev raspored kreće se u skokovima na pravcu verovatne upotrebe; noću, na pokrivenom, ispresecanom i kraškom zemljištu odstojanje može da bude kraće.

Za uvođenje u borbu komandir čete rezervi izdaje naređenje, kojim precizira: objekat i pravac napada, način dejstva, sredstva ojačanja i način podrške, sadejstvo s ostalim elementima borbenog poretka čete, susedima, ubačenim delovima, jedinicama TO i vreme uvođenja.

Rezerva se uvodi kroz međuprostore, na krila i bokove, pri čemu treba težiti da ona bočnim dejstvom napadne objekat, od čijeg zauzimanja zavisi brz prodor čete. Pri uvođenju rezerve komandir čete obrazuje novu.

241. — Četna vatrena grupa podržava napad vodova prve linije, neutrališući ciljeve koji ometaju juriš i prodiranje čete. Ona vatrom štiti krila i bokove čete i učestvuje u odbijanju protivnapada. Premeštanje vrši po oruđima, vodeći računa da jedinice ne ostanu bez podrške.

Četna protivoklopna grupa (ukoliko se formira) uništava oklopna sredstva, a ukoliko ih nema, dejstvuje na grupne ciljeve (otkrivene, maskirane i one koji se nalaze u objektima).

242. — Protivnapade neprijateljevih slabijih delova četa — vod odbija uz kratko zadržavanje — otvarajući jaku vatru. Kad neprijatelj preuzima protivnapad jačim snagama, komandir čete — voda privlači vatrena sredstva i sa pogodnih položaja ga odbija. Ako u protivnapadu učestvuju neprijateljevi oklopni delovi, protivoklopna sredstva (protivoklopna grupa i grupe lovaca oklopnih vozila) pravovremeno se postavljaju na pogodne položaje, sa kojih učestvuju u odbijanju protivnapada.

243. — Ukoliko u toku napada neprijatelj izvrši nuklearni udar, komandir čete sagledava njegov uticaj na mogućnost izvršenja zadatka, izveštava o tome pretpostavljenog starešinu i preuzima mere za otklanjanje posledica.

244. — Komandir čete — voda u toku napada mora uvek biti spreman da učvrsti postignuti uspeh, brzo pripremi zauzete objekte za odbranu i odbije protivnapad neprijatelja.

245. — Po izvršenju opšteg zadatka komandir čete — voda: određuje rejone odbrane potčinjenim, organizuje sistem vatre, izdaje zadatke za utvrđivanje i zaprečavanje, otklanja posledice nastale dotadašnjim dejstvima, jedinicu dovodi u punu borbenu gotovost i izveštava pretpostavljenog o situaciji.

5. — UPOTREBA I DEJSTVO VERAČKIH GRUPA

246. — Veračke grupe namenjene su za izvršavanje raznovrsnih zadataka na stenovitom i teško prolaznom zemljištu, prvenstveno na mestima gde neuvežbane jedinice (delovi) nisu u mogućnosti da izvršavaju zadatke ili im je u tome potrebna pomoć. One su sastavljene od ljudstva obučenog u tehnici veranja i koje je dobre fizičke kondicije.

247. — Zavisno od zadatka, sastava stena, raspoložive opreme i obučenosti vojnika (verača), veračka grupa može biti različite jačine. Normalno je jačine 3 vojnika, a može da bude dva ili pet, što čini njen najjači sastav. Grupa od 2 do 3 verača formira se kada je potrebno brže izaći na pojedine važne objekte (vrhove, stene i sl.) i kad postoje povoljni zemljišni uslovi za izbor više veračkih pravaca. Veračka grupa od 5 vojnika formiraće se kada je izbor veračkih pravaca otežan i kada se ne raspolaže sa dovoljno veračke opreme.

248. — Veračke grupe mogu se upotrebljavati za izviđanje ili osiguranje na teško prolaznim mestima, u sastavu ubačenih jedinica (delova) na stenovitom zemljištu i na mestima gde ih neprijatelj ne očekuje; mogu se koristiti za potrebe inžinjerije, artiljerije, pozadinskih jedinica i sl.

6. — NAPAD NA NASELJENO MESTO

249. — Četa — vod naseljeno mesto napada na frontu u sastavu više jedinice, a u neprijateljevoj pozadini može i samostalno, i redovno u sadejstvu s jedinicama TO i sa stanovništvom.

Komandir čete — voda, kad samostalno napada naseljeno mesto, pri organizovanju napada, stupa u vezu sa odgovarajućim starešinom jedinice TO i sa njim organizuje sadejstvo.

250. — Pri napadu na manje naseljeno mesto četa — vod dejstvuje manjim snagama s fronta a glavni u bok i pozadinu (šema 9), vodeći računa o održavanju veze i sadejstvu sa jedinicama koje dejstvuju unutar naseljenog mesta (jedinice TO, ubačene i sl.) i sa susedima.

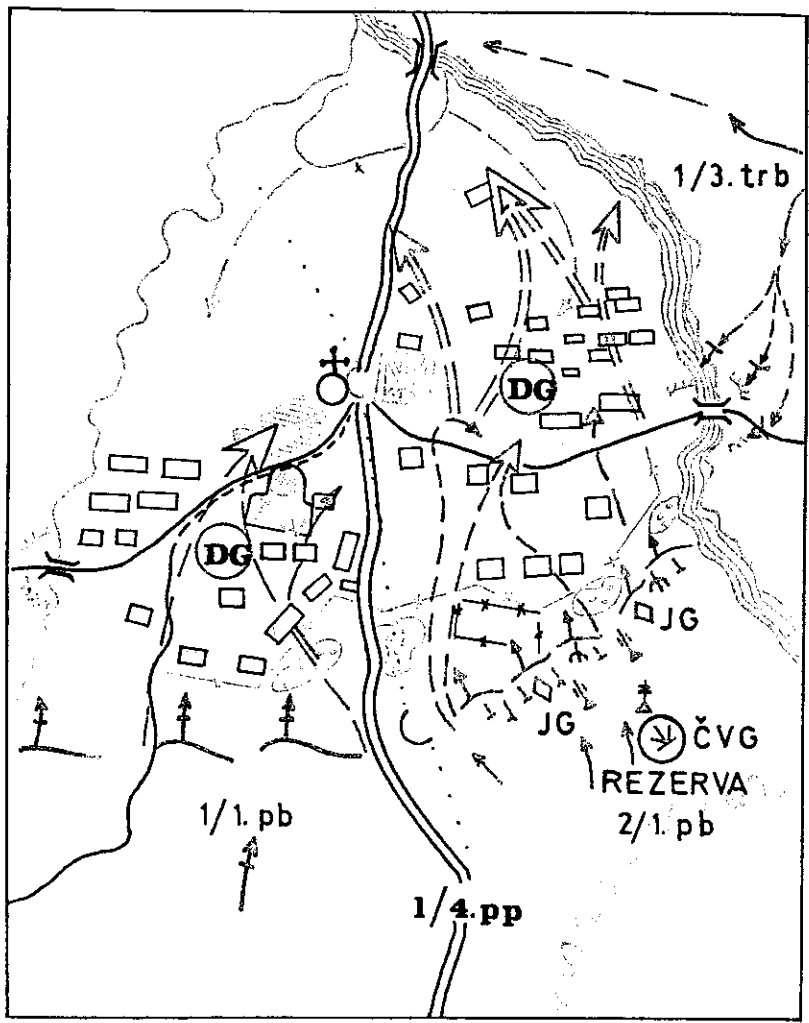
251. — Napad na deo većeg naseljenog mesta, ako je neprijatelj organizovao odbranu na prilazima, načelno se organizuje i izvodi kao u ostalim uslovima, s tim što se posle izbijanja čete pred naseljeno mesto prilagođava borbeni poredak uslovima za napad na naseljeno mesto.

Naročito je važno raspolagati tačnim podacima o rasporedu neprijatelja u samom naseljenom mestu. Ove podatke komandir čete — voda dobija od pretpostavljenog starešine, a dopunjava ih ličnim osmatranjem u toku dejstva.

252. — Četi — vodu će pri napadu na naseljeno mesto redovno sadejstvovati grupe formirane od stanovništva (diverzantske grupe) i ubačeni delovi. One, čim otpočne napad spolja, dejstvuju po unapred određenom planu.

253. — Borbeni poredak čete za napad na naseljeno mesto ima sve elemente kao pri napadu u drugim uslovima, s tim što se za ovladavanje bunkerima i utvrđenim zgradama u četi mogu formirati 1—2 jurišne grupe i grupa za raščišćavanje.

Jačina jurišne grupe je obično streljački vod s ručnim bacačima, pionirima i jedan do dva tenka — topa.

Sema 9 — Četa u napadu na naseljeno mesto

Četa s ojačanjima često može sačinjavati jurišni odred, kao elemenat borbenog poretka brigade.

Oklopna jedinica (ako je pridodata) načelno dejstvuje u sastavu jurišnih grupa, a ostatak se može upotrebiti za neposrednu podršku.

Četna vatrena grupa se redovno formira i izvršava zadatke kao i u drugim uslovima. Ona se raspoređuje na vatrene položaje (bliže raspoređu vodova prve linije) odakle može uspešno podržavati dejstvo čete kao celine. Artiljerijska oruđa, pridodata četi, dejstvuju kao prateća ili ulaze u sastav jurišnih grupa.

Četna rezerva se kreće neposredno pozadi vodova prve linije, raščlanjena po odeljenjima na pravcu verovatne upotrebe, u gotovosti za brzo uvođenje u borbu.

254. — U neprijateljevoj pozadini (kad četa dejstvuje samostalno) naseljeno mesto redovno se napada sa kružne osnove, s tim što se radi sprečavanja intervencije neprijatelja na ugrožene pravce postavlja na pogodna mesta deo snaga koje na određenim položajima ostaju do izvršenja zadatka glavnih snaga.

255. — **Borbeni stroj streljačkog voda**, kad je u ulozi jurišne grupe, sastoji se od:

- podgrupe za vatrenu podršku (mitraljezi, topovi i tenkovi — ako ih ima);
- podgrupe za raščišćavanje (grupa strelaca i pioniri);
- podgrupe za napad (oko dva streljačka odeljenja sa ručnim bacačima i drugim sredstvima), i
- podgrupe za rušenje (pioniri sa eksplozivom).

Podgrupa za raščišćavanje, pod zaštitom podgrupe za vatrenu podršku, prikriveno prilazi preprekama i izrađuje prolaz. Kad je prolaz otvoren, podgrupa ga obeležava i zauzima položaj na samom ulazu, a vođa podgrupe ugovorenim znakom izveštava komandira jurišne grupe.

Podgrupa za napad, čim prolaz bude otvoren, zauzima pogodan položaj i sa podgrupom za vatrenu podršku štiti vatrom podgrupu za rušenje — neutrališući vatrene izvore neprijatelja i njegova aktivna dejstva.

Podgrupa za rušenje brzo prilazi mestu prolaza, zatim puzanjem prolazi kroz izrađen prolaz, prilazi objektu napada i ruši ga eksplozivom.

Posle rušenja objekta podgrupa za napad juriša i bliskom vatrom, bombama i hladnim oružjem uništava neprijatelja u objektu i u njegovoj neposrednoj blizini.

256. — Napad na naseljeno mesto obično otpočinje noću. Po savlađivanju otpora neprijatelja na prilazima naseljenom mestu četa — vod određenim pravcem u prvom naletu ovlađuje pojedinim blokovima — zgradama na prednjem kraju, posle čega bez zadržavanja prodire u unutrašnjost naseljenog mesta. Kroz naseljeno mesto četa — vod prodire kroz bašte, dvorišta i otvore u zidovima, pri čemu jače snage komandir čete — voda usmerava u pravcu slabijeg otpora neprijatelja — težeći da u sadejstvu sa delovima »iznutra« (diverzantskim grupama — odredima, stanovništvom i ubačenim delovima) osvaja objekat po objekat.

Juriš na pojedine zgrade podržava se vatrom pratećih oruđa sa bliskih odstojanja, posle čega, po upadu delova čete — voda u objekat, dejstvuju vatrom po vatreanim tačkama na spratovima. Minobacači neutrališu zaklonjene ciljeve.

257. — Ako napad čete podržavaju tenkovi ili su joj pridodati, oni znažnom vatrom neutrališu jake oslonce neprijatelja i omogućavaju pešadijskim delovima da ih zauzmu. U toku borbe kroz naseljeno mesto komandir čete treba da organizuje zaštitu tenkova od neprijateljevih lovaca, organizuje otkrivanje raznih protivoklopnih prepreka i pomoć tenkovima pri savlađivanju protivoplopnih prepreka i minskih polja.

258. — Napad kroz naseljeno mesto karakteriše se postupnim zauzimanjem objekata, pri čemu se srazmerno prodiranju u dubinu učvršćuje postignuti uspeh, a zauzeti objekti se koriste kao oslonac za dalje dejstvo i odbijanje neprijateljevih protivnapada.

259. — **Streljački vodovi** posle prethodne vatrene pripreme ili rušenja (ako se vrši) prilaze zgradi i po ode-

ljenjima (grupama) upadaju u zgradu. Po upadu u zgradu neprijatelj se uništava ručnim bombama i bliskom vatrom iz streljačkog naoružanja. Borba unutar zgrade vodi se do potpunog uništenja neprijatelja. Streljačka odeljenja i grupe vojnika postepeno čiste od neprijatelja svaki sprat — prostoriju, prelazeći sa jednog sprata na drugi uz stepenice ili kroz otvore u tavanicama, pri čemu obratiti posebnu pažnju na mine iznenađenja. Kad se zauzme veći hodnik, u njemu se ostavljaju automatičari ili puškomitraljez, koji štite dejstvo ostalih grupa. Ulaze u hodnike sledećeg sprata treba zasuti bombama i vatrom automatskog oružja.

Zauzeta zgrada se detaljno pregleda (naročito podrumi i tavani), čisti od preostalih grupa neprijatelja i vrši razminiranje ili obeležavanje mina. Iz zauzete zgrade organizuje se vatra po neprijatelju koji brani susednu zgradu.

260. — Ako neprijatelj izvodi protivnapad, četa — vod čvrsto drži zauzete objekte i vatrom celokupnog naoružanja odbija neprijatelja.

261. — Pri napadu na naseljeno mesto **radio-veza je glavna vrsta veze**. Zato i treba voditi računa da se radio-uređaji sa VVF opsegom postavljaju na krovove kuća, odnosno na dominantne zemljišne objekte, kako bi se izbegle smetnje pri njihovom radu.

262. — Četa — vod se u pripremi za napad snabdeva municijom i drugim pirotehničkim sredstvima preko norme, tako da i pored čestih promena situacije i otežanog dotura jedinice ne bi ostale bez potrebnih sredstava.

Za pronalaženje i evakuaciju povređenih i obolelih može se koristiti i stanovništvo.

7. — FORSIRANJE REKE

263. — Četa forsira reku načelno u sastavu bataljona, pri čemu može da bude u prvoj liniji ili u rezervi. Četa može da forsira reku samostalno kad je u ulozi

prednjeg, čelnog i gonećeg odreda, kao i pri dejstvu u neprijateljevoj pozadini, pri čemu se, u pogledu snabdevanja plovnim sredstvima, oslanja na jedinice TO i DPZ.

Streljački vod redovno forsira reku u sastavu čete, a može biti i u ulozi jurišne grupe.

264. — Reku četa može forsirati iz **pokreta** ili iz **neposrednog borbenog dodira**.

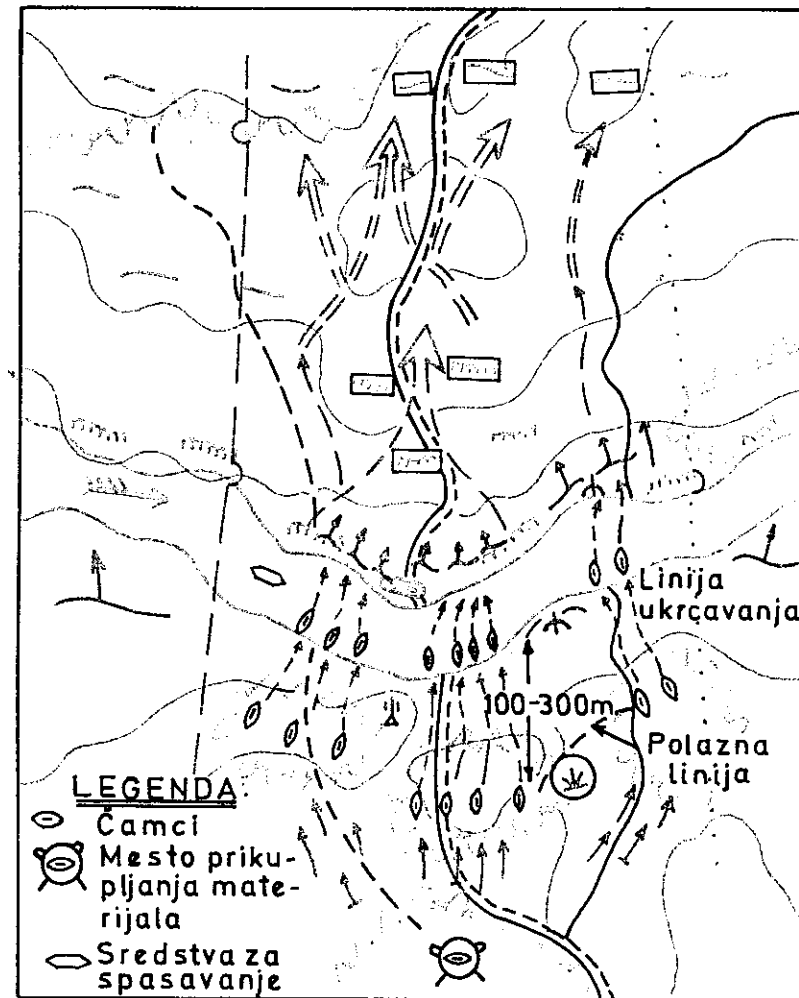
Forsiranje iz pokreta četa preuzima kada je u ulozi prednjeg ili gonećeg odreda, pri čemu komandir čete teži da, pod zaštitom vlastitih osiguravajućih delova, što pre izbije na reku i ovlada postojećim prelazima. Sve pripreme za forsiranje u ovom slučaju vrše se u pokretu, a četi se pravovremeno dodeljuju i odgovarajuća plovna sredstva i četa, pod zaštitom podržavajućih sredstava, što pre prelazi reku. Neprijatelju koji se izvlači ne treba dozvoliti da pozadi reke pređe u odbranu.

Forsiranje iz **neposrednog borbenog dodira** četa vrši u slučajevima kada se, zbog razvoja prethodnih dejstava, nađe u neposrednom dodiru sa neprijateljem. Forsiranje u ovom slučaju redovno otpočinje noću.

265. — Kad četa (u sastavu bataljona) za forsiranje dolazi iz dubine, a na reci se već nalaze odgovarajuće snage u neposrednom dodiru sa neprijateljem, onda se noću (uoči napada) dovodi i razmešta u očekujući rejon, gde se priprema za forsiranje (vrši se podela sredstava za prelazak, formiraju jurišne grupe, razrađuju postupci jedinica — delova pri forsiranju i dr.).

266. — Četa redovno forsira reku na **desantnom mestu prelaska** (šema 10). Najpogodniji delovi reke za prelazak su:

- rečni odseci u obliku luka koji su istureni ka vlastitim snagama;
- delovi reke gde ima gazova, ostrva i pogodnih mesta za ukrcavanje i iskrcavanje jedinica;
- gde je vlastita obala nadvišavajuća, pogodna za osmatranje i dejstvo vatrom, i gde ima prikrivenih prilaza ka mestima prelaska, i

Šema 10 — Desantno mesto prelaska preko reke

— gde vlastita obala pruža povoljne uslove za izradu i prikupljanje sredstava za prelazak i njihovo brzo privlačenje na obalu.

267. — Na desantnom mestu prelaska određuju se: polazna linija (100 do 300 m od reke), na koju jedinice izlaze razvijene i sa sredstvima za forsiranje; linija ukrcavanja (otiskivanja) i linija pristajanja (na suprotnoj obali), gde se jedinice iskrcavaju i prelaze u napad.

Rastojanje između sredstava za prelazak je 25 do 50 m, zavisno od širine reke i brzine toka.

268. — Mesto prikupljanja sredstava za prelazak određuje pretpostavljena komanda i ono treba da je po mogućnosti što bliže reci, tako da jedinice prvog talasa u prolazu uzimaju sredstva i izlaze na reku.

269. — **Borbeni poredak** čete pri forsiranju ima uglavnom iste elemente kao i pri napadu u drugim uslovima, s tim što se četa, ako je u prvom talasu, ojačava protivoklopnim sredstvima, a po potrebi mogu se formirati i **jurišne grupe** (jedna ili više).

270. — **Jurišne grupe** se načelno formiraju kada je prednji kraj neprijateljeve odbrane na obali, a pojedine vatrene tačke nisu uništene ili neutralisane, ili se zbog tajnosti neće uništavati do početka forsiranja. Jačine su do jednog voda, ojačanog pionirima, protivoklopnim i amfibijskim sredstvima (ako ih ima). Jurišne grupe se podržavaju oruđima za neposredno gonjenje s polazne obale. Grupe se mogu prebacivati u zasebnom talasu — kada je suprotna obala slabije organizovana za odbranu. Prebacuju se jurišnim čamcima i lakim plovnim sredstvima.

271. — Ubačene delove četa upućuje kad forsiranje vrši samostalno, kad nema jedinica TO na suprotnoj obali i kad zemljišni i drugi uslovi to dozvoljavaju. Ako u neprijateljevoj pozadini dejstvuju jedinice TO ili neke druge, sa njima komandir čete uspostavlja vezu i organizuje sadejstvo.

272. — **Četna vatrena grupa** poseda vatreni položaj što bliže reci radi efikasnijeg dejstva po vatrenim tačkama neprijatelja koje neposredno dejstvuju na reku.

273. — Odluka komandira čete za forsiranje, pored elemenata iznetih u t. 38, obuhvata: sastav jurišnih grupa (ako se formiraju) i zadatak, sredstva za prelazak i mesto njihovog prikupljanja; po potrebi, sredstva za zaštitu prelaska (ako se određuju); polaznu liniju, mesto prelaska i vreme izlaska na liniju ukrcavanja, i redosled prelaska jedinica (podelu na ture).

274. — Na komandirskom izviđanju komandir čete, pored zadataka za dejstvo na suprotnoj obali, određuje:

— **vodovima prve linije:** sredstva ojačanja, mesto prelaska, sredstva za prelazak i mesta gde se nalaze, polaznu liniju, redosled i način prebacivanja, izlazak na liniju ukrcavanja, vreme otiskivanja prvog talasa i zadatak sredstava za zaštitu prelaska;

— **jurišnim grupama** (ako se formiraju): sastav, mesto, sredstva i način prelaska, zadatak na suprotnoj obali;

— **rezervi:** sastav, mesto, sredstva i način prelaska, i zadatak na suprotnoj obali;

— **jedinici TO** (ako je pridata četi): mesto, sredstva i način prelaska (ako je na vlastitoj obali); objekat napada i zadatak, i

— **četnoj vatrenoj grupi:** rejon vatrenog položaja na vlastitoj obali i vreme gotovosti; zadatak u vatrenoj spremi i pri izvršenju forsiranja; mesto, sredstva i način prelaska na suprotnu obalu; naredni vatreni položaj i zadatak.

Daje zadatak za organizovanje veze i saopštava signale.

275. — Pokret čete — voda iz očekujućeg rejonu za forsiranje ka polaznoj liniji vrši se prikrivenim pravcem i sa takvim proračunom da u predviđeno vreme bude na polaznoj liniji. Pošto u prolazu uzme plovna sredstva, u evolucionom poretku četa izlazi na polaznu liniju, gde se razvija i odmah produžava na liniju ukrcava-

vanja. Sredstva određena za zaštitu prelaska izlaze na vatrene položaje na obali istovremeno sa ostalim delovima čete.

276. — Forsiranje za četu — vod otpočinje otiskivanjem prve ture sa linije ukrcavanja. Čim pređe na suprotnu obalu, četa uklanja prepreke, a zatim prodire u dubinu neprijateljeve odbrane da bi što pre zauzela pogodne objekte i stvorila uslove za prelazak ostalih talasa. Pri tome četa mora uvek da bude spremna za odbijanje neprijateljevog protivnapada, naročito oklopnih jedinica.

Ako se četa prebacuje u drugom talasu, komandir čete, pored ostalog, vodi računa da pravovremeno izvrši podelu ljudstva na plovna sredstva i da četa u određeno vreme stigne na liniju ukrcavanja. Za prebacivanje načelno koristi plovna sredstva prethodnog talasa.

Kad se na suprotnu obalu prebace sve jedinice bataljona, četa u njihovom sastavu produžava napad kao u ostalim uslovima.

277. — U toku pripreme za forsiranje četa se popunjava municijom i ostalim materijalom preko norme, kako bi bila osposobljena za dejstvo na suprotnoj obali do pristizanja pozadinskih jedinica bataljona.

Povređene i obolele treba što pre evakuisati na polaznu obalu.

278. — Četa forsira planinsku reku po istim načelima kao i reku na brdovitom i ravničastom zemljištu, uz ove specifičnosti:

— forsiranje se najčešće vrši iz pokreta, a očekujući rejon je bliže reci;

— pored pridodatih formacijskih i mesnih sredstava za prelazak planinska četa — vod koristi i veračku opremu, od kojih se izrađuju mostići od užadi. Mostiće izrađuje ljudstvo obučeno u veranju i rukovanju planinskom opremom;

— sredstva za prelazak prikupljaju se na pogodnim mestima — gde je moguć prilaz ka mestima prelaska (doline koje izvode na puteve i staze), i

— mesta prelaska biraju se na mestima na kojima se posle izvršenog forsiranja može stvoriti čvrst mostobran (poprečni grebeni, visovi i sl.).

8. — SADEJSTVO ČETE SA JEDINICAMA RATNE MORNARICE

279. — Pešadijska (brdska) četa izvodiće ponekad zajednička dejstva s jedinicama (delovima) ratne mornarice — kad učestvuje u pomorskom desantu i kad dejstvuje duž obalskog pojasa.

280. — Ako učestvuje u pomorskom desantu, četa se prevozi morem i iskrcava na obalu (otok) koja je pod kontrolom neprijatelja radi izvršenja određenog zadatka. Četa u tom slučaju ulazi u sastav desantnih snaga.

281. — Ukoliko četa ulazi u sastav desantnih snaga, dovodi se u očekujući rejon i razmešta na određenom pravcu u skladu s planom ukrcavanja.

Ukrcavanje se vrši noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti, načelno jednovremeno, a može i postupno. Jednovremeno ukrcavanje obavlja se ako je moguće obezbediti dovoljan broj plovnih objekata, a postupno ako ih nema dovoljno.

282. — U toku prevoženja komandir čete (tokom ukrcavanja, prevoženja i iskrcavanja) potčinjen je starešini plovnog objekta. Posle završenog iskrcavanja četa postupa u duhu dobijenog zadatka (prelazi u napad ili, zavisno od situacije, prelazi u odbranu do pristizanja sledećih snaga, ili produžava dejstvo po načelima za napad).

283. — Kad četa napada duž primorskog obalskog pojasa (u sastavu više jedinice ili samostalno), onda ostvaruje tesno sadejstvo s obalskim snagama i jedinicama TO, a u pojedinim situacijama može se pretpočiniti starešini obalskih snaga.

Glava VIII

GONJENJE

284. — Četa može da vrši gonjenje: u sastavu borbenog poretka bataljona; posle uspešnog napada na neprijatelja ili uspešne borbe u susretu; kao rezerva bataljona; prednji ili goneći odred brigade (puka).

Vod redovno gonjenje vrši u sastavu čete.

285. — Kad je četa u ulozi prednjeg ili gonećeg odreda, ojačava se potrebnim sredstvima, a za brže kretanje dodeljuju joj se vozila ili se u rejon objekta dejstva prevozi helikopterima.

286. — Radi postizanja uspeha u gonjenju treba: pravovremeno pripremiti četetu — vod; neprekidno izviđati neprijatelja i zemljište; pravovremeno otkriti početak izvlačenja i o tome izvestiti pretpostavljenog; održavati stalni borbeni dodir s neprijateljem i sprečiti mu organizovano izvlačenje.

287. — Kad četa — vod (pri frontalnom gonjenju) u gonjenje prelazi iz borbenog poretka u napadu, komandir čete — voda, čim primeti da se neprijatelj izvlači, odmah pojačava vatru radi rastrojavanja neprijatelja, izveštava pretpostavljenog starešinu i susede i preduzima gonjenje, ne dozvoljavajući neprijatelju da se odvoji. Uklinjavanje u neprijateljov raspored treba vršiti kroz međuprostore i slabo branjena mesta, a pojedina žarišta koja pružaju jači otpor treba obilaziti.

Pred početak gonjenja komandir čete — voda postavlja zadatke jedinicama (delovima), pri čemu načelno

određuje: vreme početka gonjenja; dejstvo vatrom na pojedine delove neprijateljevog borbenog poretka; pravac i način dejstva pojedinih jedinica (delova), organizuje sadejstvo i drugo.

Četnoj vatrenoj grupi komandir čete postavlja zadatak da podrži delove koji vrše gonjenje i da spreči neprijatelju uredno povlačenje. Prateća oruđa koja se početkom gonjenja pridodaju četi, dejstvuju neposredno iz borbenog poretka.

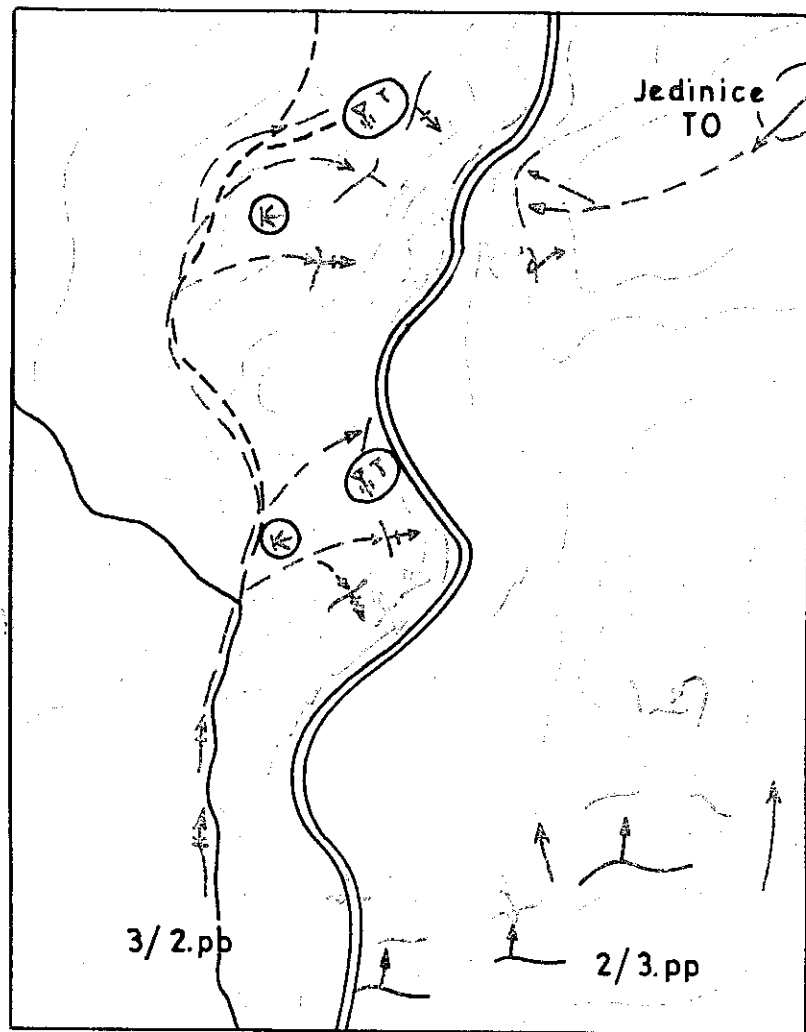
Sadejstvo u četi organizuje komandir čete, a sa susedima i jedinicama TO pretpostavljeni starešina, pri čemu komandir mora da zna jačinu, rejone — objekte i pravce dejstva tih snaga i njihove zadatke, objekte zajedničkog dejstva, način uspostavljanja kontakta i obaveze u odnosu na organizovanje sadejstva.

288. — Četa kao goneći odred (šema 11) upućuje se pravcem koji je najpogodniji za preticanje da bi se neprijatelju preseklo povlačenje, ili da se u sadejstvu sa ostalim snagama napadne neprijatelj u bok. Kad četa ima zadatak da neprijatelju spreči povlačenje, radi dobijanja u vremenu delom snaga dejstvuje u njegov bok kako bi mu usporila povlačenje i omogućila izbijanje glavnih snaga čete u određeni rejon. Ako se na pravcu paralelnog gonjenja nalaze neprijateljevi delovi koji osiguravaju krila i bokove delova koji se povlače, četa ih razbija ili za njih ostavlja manje delove, a glavnim snagama produžava pokret do izbijanja u određeni rejon (tesnac, raskrnicu i sl.) radi stvaranja uslova za razbijanje ili uništenje glavnih neprijateljevih snaga koje se povlače.

Poredak gonećeg odreda sastoji se iz osiguravajućih organa i glavnine, a četa se kreće kao na maršu, s tim što teži da što pre izbije na važne tačke (rejone) radi preticanja neprijatelja.

Pri nailasku na slabije neprijateljeve delove čelna patrola ih po mogućnosti odbacuje sa pravca kretanja, stvarajući uslove glavnini gonećeg odreda da produži pokret u cilju preticanja neprijateljevih snaga.

Ako četa naiđe na jači otpor neprijatelja, ona napušta vozila, sklanja ih sa puta i brzo se razvija za borbu.

Šema 11 — Četa u ulozi gonećeg odreda

Komandir čete nastoji da pogodnim manevrom napadne neprijatelja u bok i odbaci ga sa komunikacije. Ako nema mogućnosti da napadom odbaci neprijatelja od komunikacije i ukoliko neprijatelj vrši protivnapad, goneći odred čvrsto drži zauzete objekte i vatrom celokupnog naoružanja odbija neprijateljev protivnapad.

289. — Četa kao prednji odred (šema 12) upućuje se u početnoj fazi gonjenja načelno na veću dubinu sa ciljem da na pravcu neprijateljevog odstupanja posedne i drži važne objekte (tesnac, prevoj, most, raskrsnica i sl.), spreči neprijatelju dalje odstupanje ili intervenciju iz dubine i stvori uslove za njegovo uništenje. Prednji odred upućuje se pogodnim pravcem i izbegavajući borbu teži da se brzo provuče kroz neprijateljev raspored i posedne predviđeni objekat. Zauzeti objekat prednji odred najčešće brani u sadejstvu sa ubačenim delovima i jedinicama TO do pristizanja glavnine.

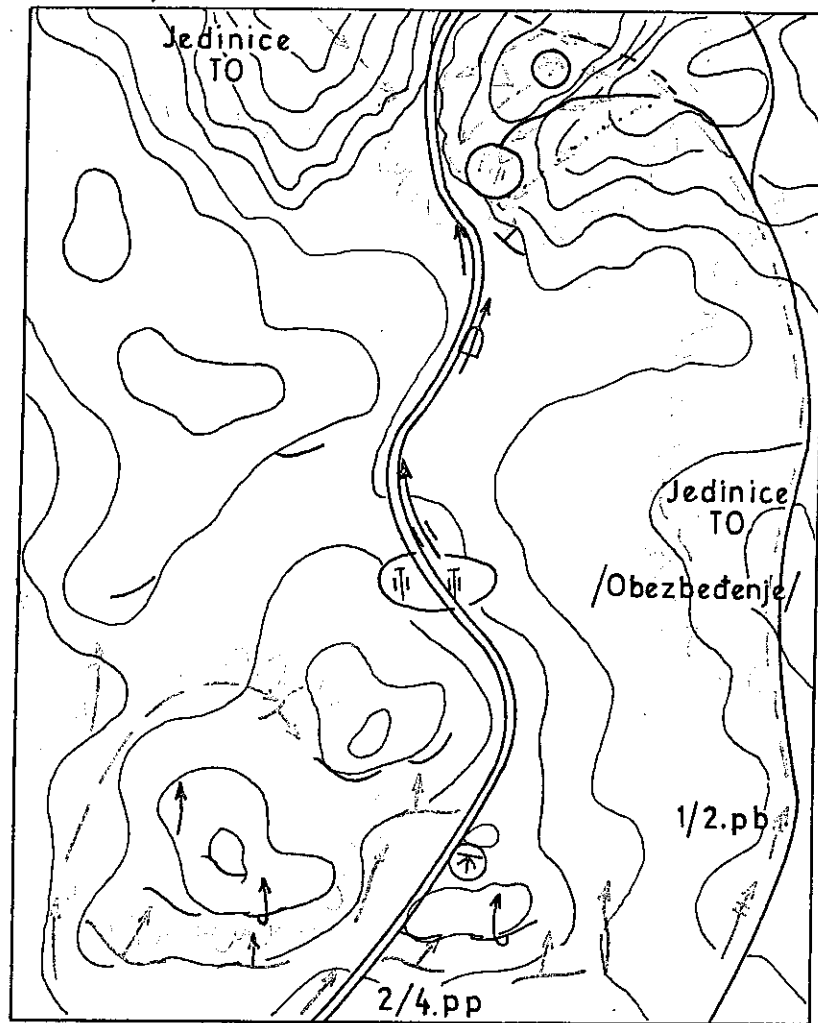
Ako je neprijatelj slabijim delovima poseo objekat kojim prednji odred mora ovladati, komandir čete u pokretu izdaje naređenja jedinicama, razvija četu i napada neprijatelja, primenjujući najpogodnije oblike manevra. U izvršenju ovog zadatka prednjem odredu mogu sadejstvovati i druge jedinice (ubačene i jedinice TO).

290. — Veza se razvija neposredno iz prethodne veze, a postepeno se dopunjava po načelima za organizovanje veze na maršu.

Pri gonjenju se prvenstveno koristi radio-veza i kuriri.

291. — Četa se pri gonjenju u pozadinskom smislu obezbeđuje po načelima za napad; kada je u ulozi prednjeg ili gonećeg odreda, osamostaljuje se u pogledu pozadinskog obezbeđenja (snabdeva se potrebnom količinom TMS i ojačava potrebnim transportnim sredstvima).

Povređeni i oboleli se načelno ne evakušu, već se nakon ukazane pomoći grupišu na pravcu premeštanja sanitetske stanice bataljona.

Sema 12 — Četa u ulozi prednjeg odreda u gonjenju

Glava IX ODBRANA

1. — OPŠTE ODREDBE

292. — Četa — vod može organizovati odbranu u različitim uslovima borbene situacije na frontu, u neprijateljevoj ili vlastitoj pozadini, u sastavu više jedinice ili samostalno. U sastavu bataljona (čete) može biti u prvoj ili drugoj liniji, na težištu odbrane ili na pomoćnom pravcu. Neposredno pod komandom komandanta brigade (puka) četa može da bude u ulozi **prednjeg odreda** u pretpolju, **bočnog osiguranja**, u rezervi brigade (puka), **ubačena** (ostavljena) jedinica, **izviđački odred** brigade i sl.

Na planinskom zemljištu pešadijska (brdska, planinska) četa može da zatvara i manji odvojen pravac.

Streljački vod takođe može da bude pod neposrednom komandom komandanta bataljona (puka) u ovim ulogama: borbeno osiguranje, rezerva bataljona, ubačena (ostavljena) jedinica, izviđačka patrola (grupa) i sl.

293. — Četa — vod može da pređe u odbranu iz **neposrednog borbenog dodira** sa neprijateljem ili **van dodira**. U odnosu na vreme do početka neprijateljevog napada odbranu može organizovati **pravovremeno ili na brzu ruku**.

Kad četa — vod organizuje odbranu pravovremeno, ceo sistem odbrambenih radova otpočinje jednovremeno, a ako se odbrana organizuje na brzinu, razvija se postepeno, imajući u vidu stepen hitnosti pojedinih radova.

294. — **Zadatak čete** — voda u odbrani može da bude: da neprijatelju nanese što veće gubitke, oslabi njegovu napadnu moć i stvori uslove za protivnapad vlastitih snaga, ili da zadržavanjem i usporavanjem neprijateljevog prodora stvori uslove za odsudnija dejstva u dubini rejona odbrane više jedinice.

U neprijateljevoj pozadini zadatak čete — voda može da bude: zaštita značajnih objekata (baza), štabova TO, organa vlasti i DPO, ili da se deo slobodne teritorije, u sadejstvu sa drugim snagama, održi za duže vreme.

295. — **Uspešno izvršenje zadatka u odbrani četa i vod postizu:** pravilnom upotrebom vatrenih sredstava (naročito protivoklopnih) radi nanošenja što većih gubitaka neprijatelju; korišćenjem osobina zemljišta i njegovim uređenjem radi stvaranja što boljeg sistema vatre i zaštite žive sile i vatrenih sredstava od udara neprijatelja; aktivnim dejstvima po osetljivim delovima neprijateljevog borbenog poretka i efikasnim zaprečavanjem, i čvrstim držanjem otpornih tačaka (kad se organizuju), uređenih za kružnu odbranu.

Vrhove, uzvišenja i druge jako uočljive zemljišne objekte četa i vod obično ne posedaju, već na njima izrađuju lažne objekte i pripremaju vatru ukoliko neprijatelj izbije na njih.

296. — **Komandir čete i komandir voda u rejonu odbrane određuju težište i raspoređuju snage i sredstva tako da se omogući:** što veća aktivnost i stvaranje nadmoćnosti na odlučujućem mestu i u odgovarajuće vreme; postizanje iznenađenja i maksimalno iskorišćavanje borbenih mogućnosti raspoloživih vatrenih sredstava.

Za uspešnu odbranu posebno je važno posesti položaje koji pružaju uslove za: nanošenje što većih gubitaka neprijatelju, zaštitu jedinica od dejstva nadmoćnijih neprijateljevih snaga sa zemlje i iz vazdušnog prostora i da se izbegnu nepotrebni gubici.

297. — **Širina i dubina rejona odbrane čete zavise od:** zadatka i borbenih mogućnosti, mesta i uloge čete u borbenom poretku bataljona, osobina zemljišta, jačine, sastava i karaktera dejstva neprijatelja.

Prosečno popunjena pešadijska i brdska četa na težištu odbrane na manevarskom i brdskom zemljištu brani rejon oko 1—1,5 km po frontu i oko 1 km po dubini (šema 13). Na teže prolaznom zemljištu i pri odbrani u pretpolju rejon odbrane čete može da bude i veći.

Rejon odbrane planinske čete (šema 14) redovno je veći i može da bude 2,5 do 3 km po frontu i oko 2 km po dubini.

298. — **Rejon odbrane čete** sastavni je deo rejona odbrane bataljona i sastoji se od rejona odbrane vodova prve linije, četne rezerve, položaja četne vatrene grupe i položaja protivoklopne grupe.

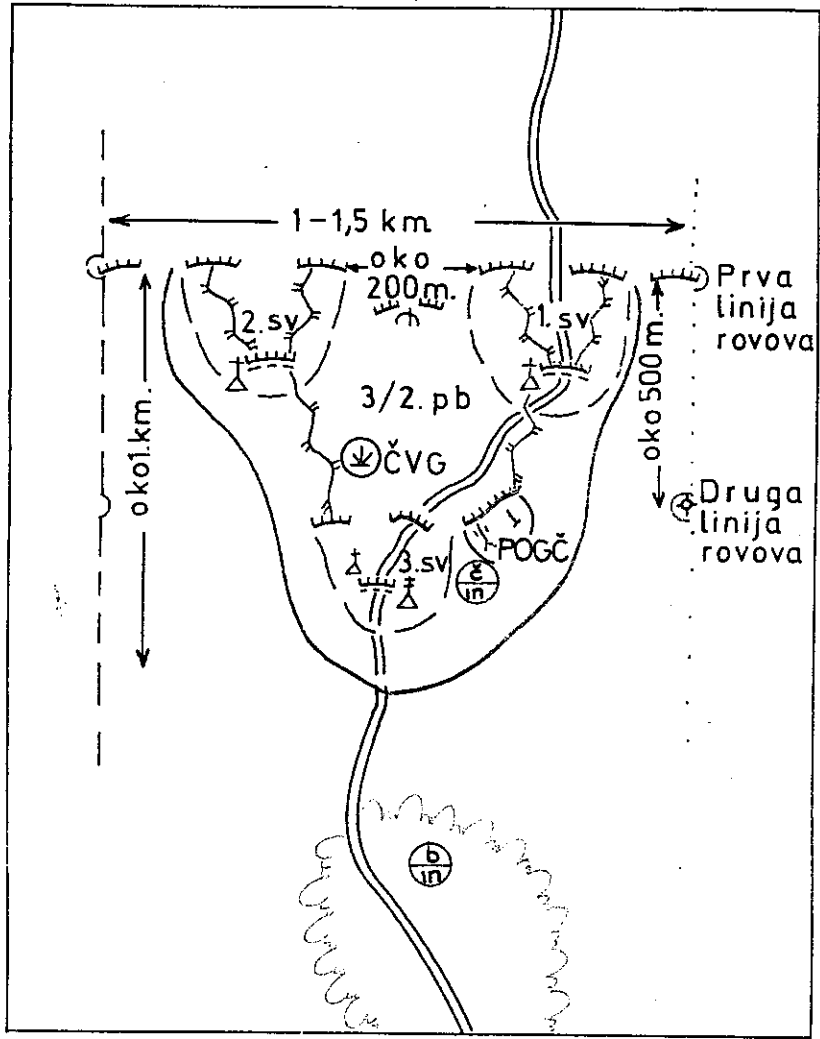
U rejonu odbrane čete izrađuju se dve do tri linije rovova (neke od njih mogu da budu i na zadnjem nagibu) i po potrebi organizuje **otporna tačka** (širine do 1 km). U otpornu tačku čete (kad se organizuje) uključuju se snage i sredstva koje brane najvažniji deo rejona, a ostatak rejona osmatra se i kontroliše vatrom.

299. — **Prva linija rovova sa dopunskim rovovima, odnosno rezervnim vatrenim položajima za pojedina oruđa i streljačka odeljenja predstavlja prednji kraj odbrane.** Ovaj se po mogućnosti bira pozadi prirodnih protivoklopnih prepreka i treba da obezbedi:

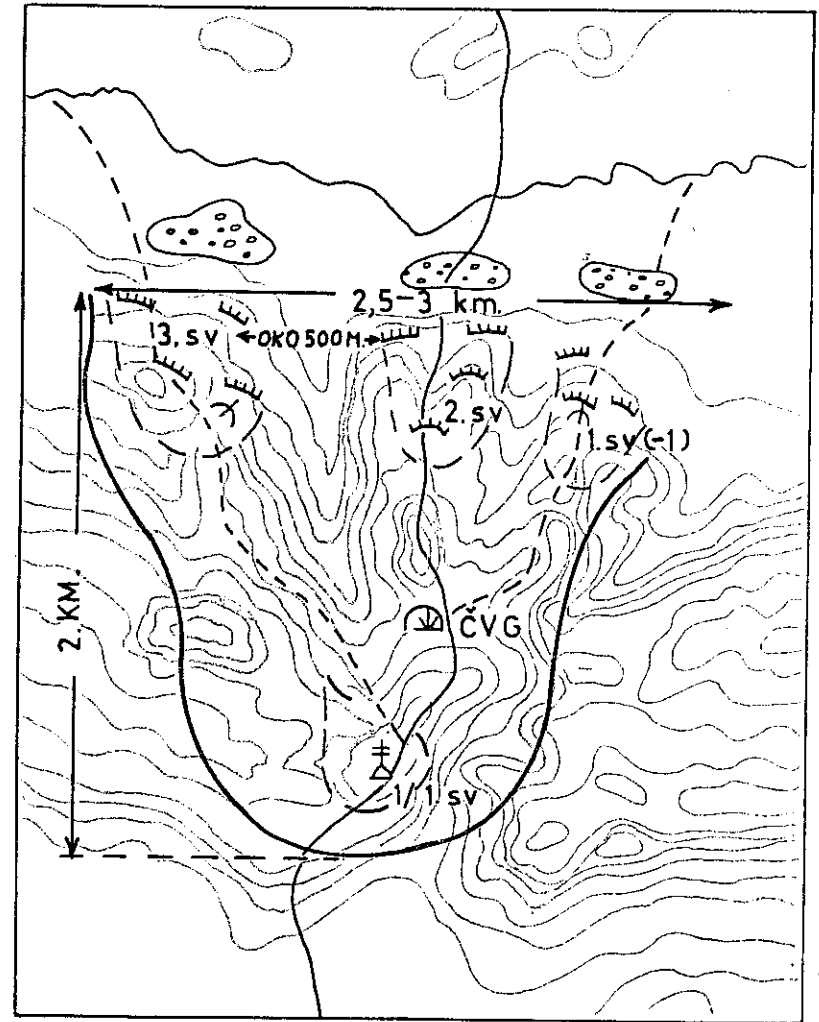
- dobro osmatranje u pravcu neprijatelja i bokova;
- povoljne uslove za organizovanje sistema vatre, a naročito za organizovanje **glavne zaprečne vatre** u pojasu do 400 m ispred prednjeg kraja odbrane;
- prikriven raspored snaga i sredstava;
- mogućnost ostvarenja unakrsne, bočne i zasedne vatre ispred prednjeg kraja, naročito iz mitraljeza, oruđa za neposredno gađanje i protivoklopnih sredstava za blisku protivoklopnu borbu.

Zemljište ispred prve linije rovova treba neprijatelju da oteža osmatranje i prikriven prilaz ka prednjem kraju odbrane, kao i izbor pogodnih rejona za prikupljanje pešadije i oklopnih sredstava.

U prvu liniju rovova i u dopunske rovove raspoređuju se vodovi prve linije, veći deo protivoklopnih sredstava za blisku protivoklopnu borbu, sredstva ojačanja

Šema 13 — Rejon odbrane pešadijske čete

Šema 14 — Rejon odbrane planinske čete

vodova prve linije, kao i oruđa iz četne vatrene grupe — namenjena za dejstvo ispred prednjeg kraja odbrane.

300. — Druga linija rovova uređuje se na udaljenju od oko 500 m od prve linije i treba da omogući uspešno dejstvo vatrom iz puškomitraljeza, mitraljeza i dela pridodatih protivoklopnih sredstava (raspoređenih na njoj) po neprijatelju koji vrši juriš na prednji kraj odbrane, a na pojedinim delovima da omogući otvaranje vatre i ispred prednjeg kraja.

Druga linija rovova treba da omogući pružanje otpora po dubini, prihvatanje vodova prve linije i izvođenje aktivnih dejstava (kao polazni položaj — oslonac za izvođenje protivnapada).

U drugoj liniji rovova raspoređuju se streljačka odeljenja i sredstva ojačanja vodova druge linije (četna rezerva), kao i sredstva iz protivoklopne grupe.

Druga linija rovova, zavisno od okolnosti, može da se uredi na prednjem ili zadnjem nagibu. Kad se uređuje na zadnjem nagibu, njena je uloga da se zaštite snage i sredstva čete od neprijateljevog osmatranja i dejstva neprijatelja, kao i da se snažnom i iznenadnom vatrom nanesu neprijatelju gubici iz neposredne blizine, rastroji njegov borbeni poredak i stvore povoljni uslovi za protivnapad. Na zadnjem nagibu se načelno uređuje kada je deo položaja na prednjem nagibu male dubine.

301. — Treća linija rovova se uređuje kad rejon odbrane čete ima veću dubinu i ima sličnu ulogu kao i druga linija rovova. Uređuje se na udaljenju do 500 m od druge, s proračunom da delovi čete koji je posedaju mogu uspešno otvarati vatru po neprijatelju koji se uklinio u prednji kraj odbrane i u međuprostor između druge i treće linije rovova. Može da bude posednuta delom snaga, pripremljena za posjedanje u toku izvođenja odbrane, ili samo predviđena. Zavisno od osobine zemljišta i drugih uslova, može da se uredi na prednjem ili zadnjem nagibu.

302. — Saobraćajnice se izrađuju za povezivanje odvojenih rovova grupa vojnika i položaja streljačkih ode-

ljenja — po frontu, kao i za povezivanje prve linije rovova sa dopunskim rovovima (rezervnim položajima odeljenja) po dubini. Saobraćajnicama se takođe povezuju rejon odbrane vodova po frontu i dubini.

U okviru rejona odbrane vodova po mogućnosti se izrađuju po dve saobraćajnice između prve i dopunske linije rovova, i po jedna između rejona odbrane vodova prve i druge linije (položaja četne rezerve).

Saobraćajnice se koriste za: prikriven manevar po frontu i dubini, organizovanje kružne odbrane, vođenje borbe protiv uklinjenog neprijatelja, evakuaciju povređenih i dotur municije, hrane i drugih potreba.

303. — Otporna tačka čete (kad se organizuje) čini osnovu rejona odbrane i uređuje se za kružnu odbranu, naročito u protivoklopnom smislu. U otpornu tačku komandir čete uključuje veći deo snaga i sredstava (ponekad i celokupne snage i sredstva) koje brane najvažniji deo rejona, a ostatak rejona se osmatra, kontroliše manjim delovima i štiti vatrom i preprekama.

Otporna tačka čete se uporno brani i u uslovima okruženja, a **napušta se organizovano, samo po naređenju komandanta bataljona**. Njenom odbranom treba neprijateljeve snage zaustaviti, pocepiti ih ili prinuditi na povlačenje.

Za kružnu odbranu otporne tačke čete streljačkim vodovima i vatrenim sredstvima u sastavu četne vatrene grupe i protivoklopne grupe daju se dopunski pravci dejstva, uređuju rovovi i rezervni položaji odeljenja i pojedinih vatrenih sredstava, sa rasporedom koji će omogućiti dejstvo vatrom na krila i bokove i u pozadinu. Na prilazima otpornoj tački (sa krila i bokova i iz pozadine) postavljaju se prepreke.

304. — Rejon odbrane četa prve linije u okviru rejona odbrane bataljona načelno se dodiruju, a međuprostori se stvaraju između otpornih tačaka četa (kad se organizuju).

Prostori između otpornih tačaka četa u okviru odbrambenog čvora bataljona (kad se ovaj organizuje) mogu da budu oko 500 m. Ako se ne organizuje odbrambeni

čvor bataljona (kad se odbrana izvodi s ciljem zadržavanja), prostori između otpornih tačaka četa mogu biti 1—1,5 km.

Prostori između rejonu odbrane (otpornih tačaka) vodova iznose oko 200 m. Njihovu odbranu reguliše komandir čete, što se postiže:

— dejstvom vatre iz rejonu odbrane (otpornih tačaka) vodova;

— organizovanjem osmatranja;

— upućivanjem patrola — po potrebi;

— zaprečavanjem;

— postavljanjem zaseda i zasednih oruđa, i

— planiranjem vatre artiljerije i minobacača.

305. — Četa u drugoj liniji (rezervi) bataljona organizuje rejon za odbranu u dubini (na odstojanju oko 500 m od zadnje granice rejonu odbrane četa prve linije), na sličan način kao i četa u prvoj liniji.

Četa u rezervi puka (brigade) uređuje i poseda dodeljeni rejon za odbranu na jednom od položaja u dubini ili na mestu koje odredi komandant puka (brigade). U oba slučaja četa uređuje rejon odbrane na sličan način kao i četa prve linije bataljona, pripremajući se i za protivnapade određenim pravcima.

306. — Komandir čete koji organizuje odbranu u drugoj liniji bataljona ili je u rezervi puka (brigade) pored ostalog mora:

— organizovati osmatranje dejstva jedinica koje se brane ispred rejonu čete;

— proučiti pravce određene za protivnapad i predvideti način dejstva na svakom od njih, i

— održavati stalnu vezu sa starešinama jedinica (artiljerije, minobacača i delova oklopnih jedinica) koje su određene za podršku protivnapada.

Na svakom pravcu određenom za protivnapad komandir čete pravovremeno precizira:

— **streljačkim vodovima:** polazni položaj za protivnapad i prikrivene pravce izlaska na njih, mesta prolaza kroz vlastite prepreke (ako ih ima) i zadatak za izvršenje protivnapada;

— **četnoj vatrenoj grupi i protivoklopnoj grupi:** vatrene položaje i zadatke.

Radi sadejstva s artiljerijom za podršku komandir čete je dužan da utanači prostorije po kojima je pripremljena vatra, a po potrebi postavlja artiljeriji zahteve i utvrđuje signale traženja, prenosa i prekida vatre.

Ako protivnapadu sadejstvuju tenkovi, komandir čete je dužan da zna njihov zadatak, liniju razvoja, signale za početak njihovog pokreta i način pokazivanja ciljeva.

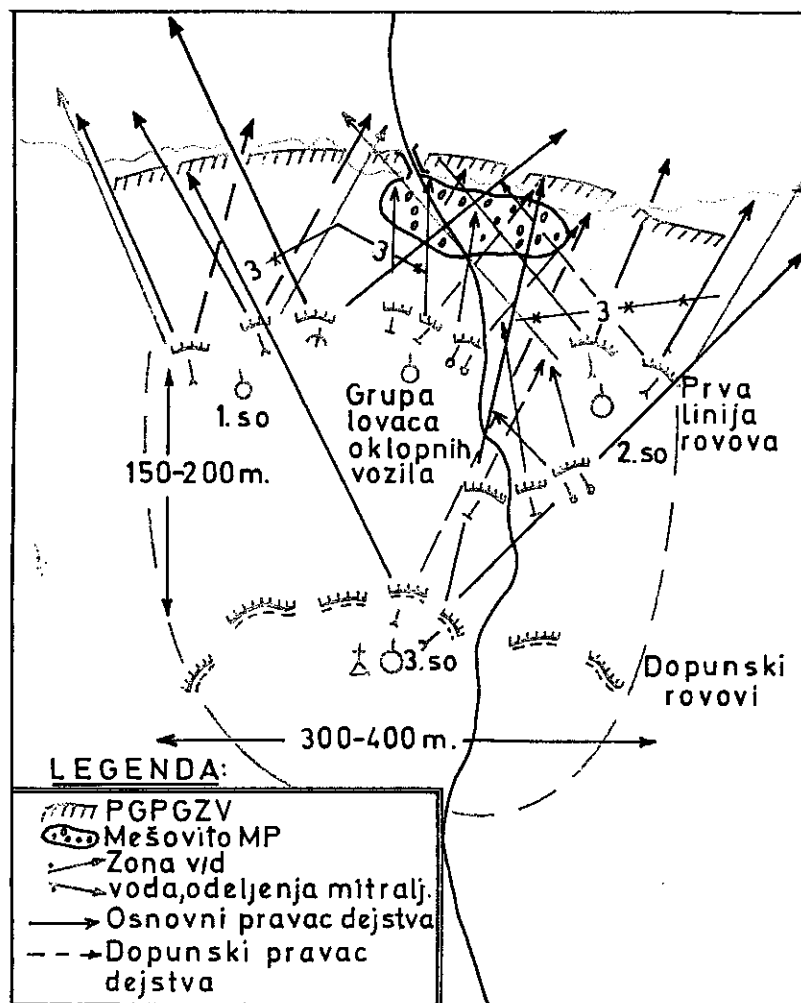
307. — Streljački vod brani rejon (šema 15) širine i dubine 300—400 m, koji čini sastavni deo rejonu odbrane (otporne tačke) čete. Sastoji se iz odbrambenih položaja streljačkih odeljenja i vatrenih položaja sredstava ojačanja. Po potrebi rejon odbrane voda može u celini biti uređen kao otporna tačka.

U rejonu odbrane (otpornoj tački) voda streljačka odeljenja brane položaje širine oko 100 m. Prostori između položaja streljačkih odeljenja mogu da budu 50 do 100 m i brane se najjačom vatrom iz svih vatrenih sredstava. Rejon odbrane (otporna tačka) voda mora da bude uređen za kružnu odbranu, prvenstveno u protivoklopnom smislu. Vod uporno brani dodeljeni rejon (otporna tačku) i ne napušta ga bez odobrenja komandira čete.

U rejonu odbrane (otpornoj tački) voda uređuju se rovovi za streljačka odeljenja i grupe vojnika, koji se međusobno povezuju saobraćajnicama u neprekidan rov. Na odstojanju oko 150 do 200 m od prve linije rovova izrađuju se dopunski rovovi, koji sačinjavaju rezervne položaje streljačkih odeljenja ili grupa vojnika i vatrene položaje pojedinih oruđa. Prva linija rovova sa dopunskim rovom povezuje se saobraćajnicama čiji raspored i protezanje treba da omogući kružnu odbranu.

Ako su u rejonu odbrane (otpornoj tački) voda ili u njegovoj neposrednoj blizini raspoređena protivoklopna i druga vatrena sredstva (ili pojedini tenkovi) koja nisu potčinjena komandiru voda, komandir voda treba da zna njihove zadatke i da sa starešinama ovih sredstava organizuje sadejstvo.

Šema 15 — Rejon odbrane streljačkog voda

308. — Vod raspoređen u drugoj liniji (rezervi) čete organizuje rejon odbrane (otpornu tačku) na isti način kao i vodovi prve linije.

Ako je vod u rezervi bataljona, za odbranu uređuje rejon (otpornu tačku) u dubini rejona odbrane bataljona na mestu koje odredi komandant bataljona, pripremajući se za protivnapad određenim pravcem.

309. — Prilikom organizovanja odbrane na planinskom zemljištu, krasu i u šumi rejon odbrane čete organizuje se često po odvojenim rejonima odbrane (otpornim tačkama) vodova na kanalisanim pravcima manjeg kapaciteta.

Streljački vodovi raspoređuju se na zemljišne objekte pogodne za zatvaranje manjih prolaznih pravaca i na njima organizuju rezone odbrane (otporne tačke). Međusobni odnos rejona odbrane (otpornih tačaka) vodova i veličina međuprostora može da bude različit, zavisno od međusobnog odnosa zemljišnih objekata. Međuprostori mogu da budu i do 500 m, s tim da se osmatraju, zatvaraju uspešnom vatrom mitraljeza i puškomitraljeza, a po potrebi i manjim delovima (patrole, zasede, objavnice i sl.).

310. — U rejonima odbrane (otpornim tačkama) vodova uređuju se položaji za streljačka odeljenja i grupe vojnika. Treba težiti da se rasporedom odeljenja i grupa vojnika obezbedi efikasno tučenje svih delova zemljišta ispred prednjeg kraja i onemogućiti provlačenje neprijateljevih delova.

Pri organizovanju odbrane prvenstveno se koriste prirodne prepreke, koje se brižljivo maskiraju i brane unakrsnom vatrom mitraljeza i puškomitraljeza. Pored toga postavljaju se i veštačke prepreke, pri čemu naročiti značaj imaju mine iznenađenja; na putevima i stazama, gde se neprijatelj mora zaustaviti, ruše se osetljivi objekti. Na kraškom zemljištu veću primenu imaju kamene fugase i kamene lavine.

311. — Prilikom izbora i uređenja položaja za odbranu u planini i na krasu treba u punoj meri koristiti prirodne zaklone i skloništa koji se, po potrebi, ojačavaju i podešavaju za odbranu.

Na kraškom zemljištu objekti se načelno izrađuju sa što manjim profilom iznad zemlje, a za skloništa se koriste i podešavaju pojedine vrtače i škrape. Saobraćajnice se na krasu obično ne rade, već se saobraćaj obavlja korišćenjem raznih jaruga, udolja, brazda i kamenih ograda.

312. — Prednji kraj odbrane u planini i na krasu treba da omogući kosu, bočnu, unakrsnu i višekatnu vatru, stvaranje vatrenih džakova i tučenje međuprostora i mrtvih uglova. Načelno se povlači prednjim padinama osnovnih uzvišenja, a za pojedine delove može da bude bliže grebenu ili na zadnjem nagibu.

313. — Odbranu manjeg planinskog tesnaca četa može da organizuje na ulazu u tesnac, u samom tesnacu ili pozadi njega.

Odbranu na ulazu ili u samom tesnacu komandir čete organizuje tako da jače snage rasporedi na bočne prilaze i padine samog tesnaca. Na prilazima i u tesnacu treba organizovati bočnu, kosu i unakrsnu vatru, prvenstveno iz automatskog oružja i izvršiti zaprečavanje. Sam tesnac brani manji delovi, a komandir čete, pored dejstva vatrom i zaprečavanja, predviđa i protivnapad. Posebna se pažnja obraća na obezbeđenje bokova, radi čega komandir čete upućuje objavnice i patrole i postavlja zasede. Rezerva se raspoređuje na pravcu verovatne upotrebe (na strani tesnaca gde se očekuje obilazak neprijatelja ili na izlazu iz tesnaca).

Neprijatelja koji prodire kroz tesnac treba tući vatrom sa dominirajućih visova ili ga navesti u tesnac dejstvom oružja (oruđa) — »mamca«, a zatim uništiti masovnom vatrom i protivnapadom u bok.

Odbranu pozadi tesnaca četa organizuje tako da se rasporedom snaga omogući tučenje izlaza iz tesnaca, po kome se priprema unakrsna i koncentrična vatra iz mitraljeza, puškomitraljeza, minobacača i protivoklopnih sredstava. U ovom slučaju se ulaz u tesnac brani manjim delovima, a u samom tesnacu se organizuje zaprečavanje i postavljaju oruđa za dejstvo iz zasede.

314. — Pri organizovanju odbrane u šumi prednji kraj može da bude ispred ivice šume ili nešto povučen u šumu, odnosno na visovima koji dominiraju njenom ivicom. Treba izbegavati protezanje prednjeg kraja na samoj ivici šume, jer je ona pogodan cilj za neprijateljevu artiljerijsku i avijacijsku vatru. Ponekad se prednji kraj može organizovati na pogodnim visovima iza šume (načelno kad je šuma manja). U tom slučaju komandir čete u šumu upućuje borbeno osiguranje. Preduzimanje mera PPZ vrši se u duhu t. 106. ovog pravila.

Ako se prednji kraj organizuje ispred ivice šume, rejonima odbrane (otpornim tačkama) vodova prve linije obuhvata se ivica šume na izvesnoj dubini.

Kad se prednji kraj organizuje u unutrašnjosti šume, bira se pozadi prirodnih prepreka, na zadnjoj ivici proplanka, pozadi jaruga ili kanala, čime se stvaraju uslovi za dejstvo po neprijatelju jakom i iznenadnom vatrom.

315. — Četna rezerva se raspoređuje na raskrscima puteva i staza u unutrašnjosti šume, tako da svojim rasporedom obezbedi zatvaranje najvažnijeg pravca, kružnu odbranu i protivnapade u više pravaca. Ako veličina šume ne prelazi dubinu rejona odbrane čete, rezerva se može rasporediti pozadi šume, tako da može uspešno dejstvovati vatrom po neprijatelju kad ovaj izađe iz šume.

316. — Minobacači i pridodata artiljerija raspoređuju se na veće proplanke u unutrašnjosti šume ili (ako je šuma manje dubine) pozadi šume, vodeći računa o uslovima gađanja.

Ukoliko u zahvatu rejona odbrane čete postoji pravac kojim neprijatelj može da upotrebi oklopne jedinice, komandir čete ga zatvara protivoklopnim sredstvima i organizuje zaprečavanje, pri čemu se, pored minsko-eksplozivnih prepreka, primenjuju i zavale.

317. — Borbeni poredak pešadijske (brdske, planinske) čete u odbrani sastoji se iz borbenih strojeva streličkih vodova prve linije, četne rezerve, četne vatrene grupe, četne protivoklopne grupe i po potrebi, ubačenih (ostavljenih) delova i delova za bočno osiguranje.

Četa načelno postrojava borbeni poredak sa streljačkim vodovima u dve linije, pri čemu su dva voda raspoređena u prvoj liniji, a jedan u drugoj, ali može da bude i obrnuto.

Ako se četa brani na pomoćnom pravcu, na kome se ne očekuju jače snage neprijatelja (naročito oklopne), može da ima borbeni poredak u jednoj liniji sa slabijom rezervom (1—2 streljačka odeljenja). U ovom slučaju se rasporedom vodova može obrazovati vatreni džak.

Kad četa brani otkriveni bok i ako je to u skladu sa situacijom (osobine zemljišta i dr.), borbeni poredak čete može biti stepen desno ili levo.

Izuzetno, ako četa zatvara uzan pravac na većoj dubini i pri izvođenju odbrane radi zadržavanja neprijatelja, borbeni poredak može da bude u tri linije (vodovi jedan pozadi drugog).

318. — Streljački vodovi u prvoj liniji imaju zadatak da uporno brane svoje rejone (otporne tačke), nanose neprijatelju što veće gubitke, spreče prodor neprijateljeve pešadije i oklopnih delova na prednji kraj i podrže protivnapade iz dubine.

Zadatak je voda u drugoj liniji (četna rezerva) da zaustavi dalji prodor uklinjenog neprijatelja, preduzima protivnapad iz dubine i vrši prihvata vodova prve linije.

319. — Četnu vatrenu grupu komandir čete obrazuje od vatrenih sredstava prateće jedinice i pridodatih oruđa. Ona se u odbrani raspoređuje na pogodne položaje pozadi rejona odbrane (otpornih tačaka) vodova prve linije, pri čemu se vodi računa da mogu dejstvovati ispred prednjeg kraja.

Zadatak je četne vatrene grupe:

— **za vreme neprijateljevih priprema za napad:** da sprečava neprijatelju napad iz pokreta i ometa mu izradu prolaza u preprekama, a po naređenju komandanta bataljona može da podrži borbu borbenog osiguranja sa privremenih vatrenih položaja;

— **za vreme neprijateljevog napada:** da dejstvuje po neprijatelju u toku nastupanja i na jurišnom položaju, a zatim po neprijateljevim delovima koji se uklone u re-

jone odbrane (otporne tačke) vodova prve linije, priprema i podržava protivnapad četne i bataljonske rezerve iz dubine.

320. — Protivoklopna grupa u pešadijskoj četi formira se redovno, a u brdskoj i planinskoj četi po potrebi; njen sastav je u principu po odredbama t. 115. ovog pravila. Raspoređuje se obično u visini četne rezerve na pravcu prolaznom za oklopne jedinice, na kojem se pravovremeno pripremaju protivoklopni položaji.

321. — Ubačene (ostavljene) delove u odbrani komandir čete upućuje uz saglasnost pretpostavljenog starešine. Njihova je jačina od 1 do 2 odeljenja, ojačana pionirima s eksplozivom za rušenje, ručnim bacačima i sredstvima veze. Zadatak im je da izviđaju i ruše važne objekte na bližoj dubini neprijateljevog rasporeda.

322. — Delove (sredstva) za bočno osiguranje komandir čete postavlja u veće međuprostore i na krila borbenog poretka, posebno ako zadatak izvršava samostalno — na odvojenom pravcu.

323. — Tenkovi (ako su pridodati četi) dejstvuju kao nepokretne vatrene tačke radi pojačanja čvrstine odbrane u protivoklopnom smislu. Mogu se upotrebiti i kao pokretne vatrene tačke radi podrške protivnapada, obezbeđenja bokova i međuprostora — ako se stvaraju između rejona odbrane (otpornih tačaka) vodova — i druge zadatke gde je potrebna brza intervencija.

Ako četa raspolaže oklopnim transporterima, oni se raspoređuju na vatrene položaje u dubini rejona odbrane, pozadi prirodnih zaklona ili na zadnjem nagibu, tako da mogu otvarati vatru na najugroženije pravce i uvek biti spremni za izvođenje predviđenog manevra.

Transportna sredstva čete (ako ih ima) raspoređuju se na prikrivena mesta pozadi rejona odbrane — u gotovosti da prihvate delove čete koji vrše predviđeni manevar.

324. — Borbeni stroj streljačkog voda u odbrani sastoji se iz rasporeda streljačkih odeljenja i rasporeda

oruđa (mitraljeza, topova, ručnih bacača i dr.). Raspored streljačkih odeljenja u borbenom stroju voda može da bude u jednoj ili dve linije, uglom napred (nazad) i stepenom desno (levo).

Kada su streljačka odeljenja raspoređena u dve linije, jedno odeljenje uređuje položaj za odbranu u dopunskom rovu, a kada su sva tri odeljenja raspoređena u liniji, komandir voda u dopunski rov raspoređuje deo vatrenih sredstava.

Za borbu protiv oklopnih sredstava neprijatelja komandir voda može da obrazuje i grupu lovaca oklopnih vozila (t. 115. ovog pravila).

2. — PRIPREMA I ORGANIZOVANJE ODBRANE

325. — Rad komandira čete i komandira voda na pripremi i organizovanju odbrane obuhvata: donošenje odluke i njeno prenošenje na potčinjene starešine, posadanje rejonu odbrane, organizovanje sistema vatre, fortifikacijsko uređenje položaja, organizovanje komandovanja i veze i obezbeđenje borbenih dejstava.

Raspoloživo vreme za pripremu i organizovanje odbrane komandir čete i komandir voda treba da iskoriste pravilno, pri čemu moraju imati na umu da će vreme u najviše slučajeva biti kratko i da će se organizovanje odbrane često odvijati u pokretu, odnosno u toku borbenih dejstava (marš, napad, odstupanje i sl.). Zato je brzo i pravilno donošenje odluke i njeno pravovremeno prenošenje na potčinjene osnovni uslov za postizanje uspeha. Treba voditi računa da se potčinjenim starešinama ostavi dovoljno vremena za organizovanje odbrane i utvrđivanje.

326. — U proceni situacije komandir čete — voda treba:

— da proceni jačinu i sastav neprijatelja koji će verovatno dejstvovati na rejon odbrane, moguću liniju razvoja i jurišni položaj;

— da uoči najverovatniji pravac dejstva neprijateljevih snaga — naročito oklopnih, s obzirom na osobine zemljišta i važne objekte u vlastitoj odbrani;

— da po mogućnosti predvidi vreme početka neprijateljevog napada i vreme koje ima na raspolaganju za organizovanje odbrane;

— da sagleda borbene mogućnosti vlastitih snaga u odnosu na neprijatelja i njegove namere, i

— da izabere najvažnije objekte u rejonu odbrane koji pružaju najbolje uslove za otpor, odredi snage i sredstva za njihovu odbranu (utanači osnove sistema vatre — naročito protivoklopne, raspored vatrenih sredstava, protezanje rovova i saobraćajnica) i predvidi najpogodniji manevar snagama i vatrenim sredstvima.

Upoređivanjem elemenata situacije treba: izvući zaključke o najcelishodnijem rasporedu snaga i vatrenih sredstava, odrediti stepen inženjerskog uređenja, mesta protivpešadijskih i protivoklopnih prepreka, delove za obezbeđenje bokova i spojeva sa susedima; predvideti mere i postupke za dejstvo noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti, kao i način dejstva radi pružanja što jačeg otpora.

327. — Na komandirskom izviđanju komandir čete, pošto potčinjene prethodno orijentiše i pokaže orijentire, saopštava: podatke o neprijatelju, zadatak čete, podatke o susedima i jedinicama TO (ako imaju uticaja na dejstvo čete) i osnovnu zamisao, a zatim precizira:

— streljačkim vodovima u prvoj liniji: sredstva ojačanja, rejon odbrane i zadatak, protezanje linija rovova i saobraćajnica, izradu i podešavanje objekata za zaštitu od dejstva N i H sredstava; mesta i vrste prepreka, zonu dejstva, način organizovanja sistema vatre i gotovost, zadatke za osiguranje bokova i spojeva i način organizovanja kružne odbrane, postupak u slučaju dejstva neprijatelja nuklearnim i hemijskim sredstvima, način izvršenja zadatka i sadejstvo sa ostalim elementima borbenog poretka čete i sa susedima;

— rezervi: jačinu i sastav, rejon odbrane (položaj), zonu i pravce dejstva, način prihvata vodova prve linije

i sprečavanje prodora u dubinu rejonu odbrane, pravac protivnapada, obezbeđenje krila i bokova i zadatke za izviđanje;

— **četnoj vatrenoj grupi:** sastav, rejon vatrenih položaja i vreme gotovosti; konkretizuje zadatke predviđene u t. 319. ovog pravila;

— **protivoklopnoj grupi:** pravce verovatnog nailaska neprijateljevih tenkova i mogućnu liniju otvaranja vatre; vatrene položaje (osnovne i rezervne) za svako oruđe (oružje), vatreni sektor, dopunski sektor, zadatak, linije otvaranja i prekida vatre; zadatke za utvrđivanje i maskiranje; pravce dejstva i sadejstvo sa ostalim elementima borbenog poretka i protivoklopnom grupom bataljona, kao i pravac izvlačenja i način međusobnog prihvata; signale za izlazak na protivoklopne položaje;

— **ubačenim (ostavljenim) delovima:** mesto, vreme i način ubacivanja (ostavljanje) i konkretne zadatke u toku izvođenja odbrane;

— **mesto i zadatak delova (sredstava)** za osiguranje;

— **sredstva i način vođenja borbe** sa ciljevima u vazdušnom prostoru i mere PVZ;

— **jedinici (vodu) TO** ako je pridata četi: rejon za odbranu i zadatak, pravce protivnapada u neprijateljev bok i sadejstvo sa ostalim jedinicama čete; dejstvo protiv neprijateljevih ubačenih delova i način održavanja veze sa komandirovom čete;

— **mesto četne stanice za snabdevanje** i stanice sanitetskog transporta, pravce dotura i evakuacije i zadatke za pozadinsko obezbeđenje;

— **mesto osmatračnice komandira čete,** način održavanja veze, signale sadejstva, vazdušne, radiološke i hemijske opasnosti.

328. — Komandir voda vrši komandirsko izviđanje na isti način kao i komandir čete, s tim što zadatke potčinjenim postavlja u obimu potrebnom za snage i sredstva voda i precizira:

— **streljačkim odeljenjima:** osnovni i rezervni položaj; zonu i pravce dejstva, zadatke za osiguranje krila

i bokova, način utvrđivanja i maskiranja, način izvođenja odbrane i drugo što je potrebno u konkretnoj situaciji;

— **ručnim bacačima,** pridodatim protivoklopnim i drugim oruđima: vatrene položaje (osnovni i rezervni) i način njihovog uređenja, zone i pravce dejstva i zadatke.

329. — Ako četa i vod prelaze u odbranu u sastavu snaga koje su u neposrednom dodiru sa neprijateljem, borbeni poredak za odbranu formira se postupno — uz potrebno pomeranje snaga po frontu i dubini. Ukoliko se u odbranu prelazi posle zastoja u napadu, četa i vod brzo posedaju određene objekte i organizuju sistem vatre, vodeći računa da ne dođe do poremećaja u borbenom poretku (borbenom stroju) i slabljenja odbrane.

Kad se u odbranu prelazi van dodira sa neprijateljem (posle izvedenog marša), četa i vod načelno noću posedaju rejon odbrane i odmah pristupaju organizovanju sistema vatre, utvrđivanju i maskiranju.

330. — **Osmatračnica komandira čete** nalazi se u rejonu odbrane (obično na položaju četne rezerve) na mestu sa koga komandir čete može osmatrati tok borbe i ispoljavati neposredan uticaj na potčinjene starešine.

Osmatračnica komandira voda treba da bude na mestu koje omogućava dobro psmatranje toka borbe, sa kojeg komandiri odeljenja i pridodatih sredstava mogu nesmetano primati komande (signale) komandira voda.

Vežu u odbrani komandir čete — voda organizuje i koristi na isti način kao i u napadu.

331. — Komandir čete — voda (ako ima vremena) radi šemu raspoređa sa osnovama sistema vatre, u koju unosi: orijentire i odstojanja do njih; rejone odbrane vodova (položaje odeljenja) i njihove zone dejstva; osnovne i rezervne vatrene položaje puškomitraljeza, mitraljeza, protivoklopnih i drugih vatrenih sredstava — njihove zone (pravce) i dopunske pravce dejstva; prednju granicu pojasa glavne zaprečne vatre; rejone (mesta) po kojima se priprema koncentrična i zaprečna vatra i vatra artiljerije i minobacača; raspored protivoklopnih i protivpešadijskih prepreka i mesto osmatračnice. Na

šemu se pored toga unose vatreni položaji i zone dejstva sredstava pretpostavljene komande (ako su raspoređena u rejonu odbrane), kao i vatra sa susednih rejona.

Šema rasporeda služi komandiru čete — voda za kontrolu izvršenja postavljenih zadataka i za lakše komandovanje i upravljanje vatrom u borbi, a pretpostavljenom starešini se dostavlja kao izveštaj o načinu izvršenja zadatka.

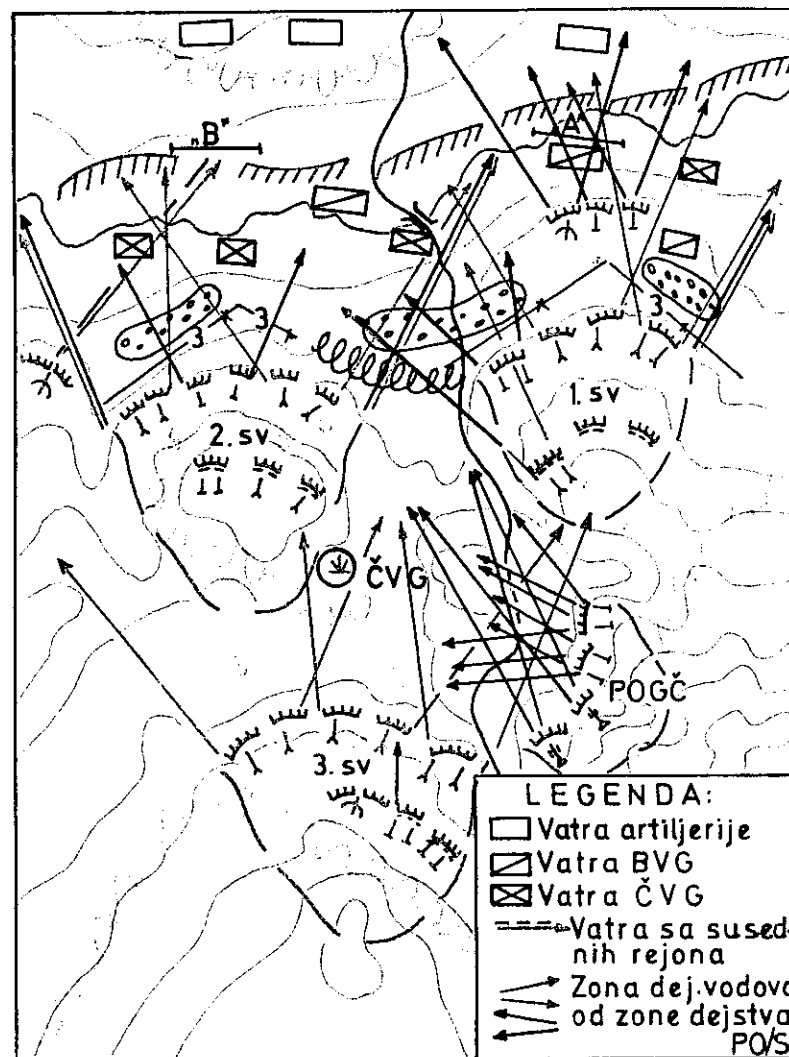
332. — Sistem vatre u odbrani (šema 16) komandir čete i komandir voda organizuju na osnovu dobijenog zadatka, svoje odluke, osobina zemljišta i raspoloživih snaga i sredstava. On zavisi od pravilne upotrebe vlastitih i pridodatih vatrenih sredstava, organizovanja vatre na prilazima ispred prednjeg kraja i na bokovima radi uništenja u prvom redu neprijateljevih oklopnih vozila i drugih važnih ciljeva, kao i brze koncentracije i prenosa vatre u skladu sa razvojem borbe. Od posebnog je značaja da sistem vatre bude usklađen sa sistemom prepreka.

Sistem vatre u četi i vodu u odbrani obuhvata dejstvo svih vatrenih sredstava (organskih i pridodatih), sredstava za podršku iz dubine i vatru sa susednih rejona kad god je moguće i celishodno.

Sistem vatre treba da omogući:

- podršku borbe borbenog osiguranja;
- sprečavanje nastupanja i zauzimanja jurišnog položaja od strane neprijatelja;
- odbijanje juriša neprijateljeve pešadije i oklopnih jedinica;
- sprečavanje uklinjavanja i širenja neprijatelja u dubinu rejona odbrane;
- sprečavanje obuhvata i zaštitu krila i bokova;
- pripremu i podršku protivnapada iz dubine;
- zaštitu od dejstva neprijateljeve avijacije, i
- uspešno dejstvo noću.

333. — Radi organizovanja sistema vatre komandir čete i voda postavljaju konkretne vatrene zadatke potčinjenim jedinicama (delovima), i vatrenim sredstvima, odre-

Šema 16 — Sistem vatre čete u odbrani

dujući im zone i pravce dejstva, prednju granicu pojasa glavne zaprečne vatre i mesta (linije) gde pripremiti razne vrste vatri. Zone i pravci dejstva susednih jedinica i vatrenih sredstava treba redovno da se ukrštaju.

Za osiguranje krila i bokova i stvaranje kružne odbrane otpornih tačaka (kada se organizuju) određuju se rezervni vatreni položaji za pojedina odeljenja i vatrena sredstva. Takođe se određuju i dežurna vatrena sredstva (mitraljezi, bestrzajna oruđa i sl.) za odbijanje iznenadnih napada neprijatelja i održavanje stalne borbene gotovosti. Ova sredstva otvaraju vatru sa rezervnih i privremenih vatrenih položaja, uništavajući neprijateljeve izviđače i manje grupe koje pokušavaju da se probiju radi izviđanja ili upada u rejon odbrane.

334. — Vatrene sredstva čete i voda treba da budu uvek spremna za otvaranje iznenadne, brze i precizne vatre, koja daje najbolje rezultate, naročito kad je neprijatelj zadržan na preprekama i kad je više grupisan na otkrivenom zemljištu. Radi postizanja maksimalnih rezultata vatrenog dejstva treba pravilno izabrati ciljeve, obezbediti sasređivanje dovoljno jake i precizne vatre (široko primenjujući manevar vatrom i oruđima) i izabrati pravo vreme za otvaranje vatre.

Vreme gotovosti sistema vatre čete i voda načelno određuje pretpostavljeni starešina u zavisnosti od konkretne situacije.

335. — Pri organizovanju sistema vatre u planini i na krasu položaji odeljenja (grupa) i vatreni položaji pojedinih oruđa treba da omoguće dejstvo preko vlastitih jedinica radi stvaranja višekratne vatre. Za otvaranje kose i bočne vatre ispred prednjeg kraja i u međuprostorima pojedina vatrena sredstva raspoređuju se na krila i bokove, a mogu i na susedne položaje.

U planini i na krasu u većoj meri se primenjuje zasedna vatra, koja se organizuje na najvažnijim pravcima ispred prednjeg kraja, u međuprostorima i u dubini rejona odbrane. Za ovo se prvenstveno upotrebljavaju mitraljezi i puškomitraljezi.

Minobacačka vatra se najpre koristi za dejstvo po zaklonjenim delovima ispred prednjeg kraja i u dubini odbrane.

Na zadnjem nagibu se raspoređuje deo vatrenih sredstava, koja pripremaju kosu i bočnu vatru po grebenu.

336. — Pri organizovanju sistema vatre u šumi treba ostvariti bočnu i kosu vatru po važnijim prilazima ka ivici šume i proplancima, pripremajući neprijatelju razna iznenađenja. Na raskrsnicama puteva i šumskih staza izrađuju se bunker i vatrena sredstva (mitraljeze i topove), iz kojih se priprema dejstvo duž puteva i staza. Sem toga, na drveće se mogu postaviti pojedini strelci, prvenstveno automatičari i snajperisti.

Radi što uspešnijeg dejstva vatrom i lakšeg osmatranja ispred prednjeg kraja, kao i ispred pojedinih linija u dubini, vrši se raščišćavanje vodeći računa da se fortifikacijski objekti ne demaskiraju.

337. — Za odbranu noću komandir čete — voda preduzima sledeće:

— raspored snaga i sredstava prilagođava za dejstvo u noćnim uslovima pa zato precizira: gde i kada postaviti dopunske osmatračice i objavnice; koja vatrena sredstva, gde i u koje vreme premestiti i način pripreme oružja za dejstvo noću; na kojim pravcima (mestima) pripremiti razne vrste vatri; način upotrebe sredstava za osvetljavanje i mere zaštite od svetlosnog bleska nuklearnog udara;

— organizuje dopunsko zaprečavanje, i
— preduzima posebne mere osiguranja, naročito krila i bokova.

Komandiri vodova i odeljenja obavezni su da provere pripremu oružja za dejstvo noću i uređaje za osmatranje (ako ih ima).

338. — Za odbranu noću komandir čete i komandir voda redovno privlače deo vatrenih sredstava iz dubine bliže prednjem kraju. Ova sredstva pripremaju i posedaju privremene vatrene položaje. Ako je potrebno, komandir čete privlači rezervu bliže prednjem kraju i predviđa protivnapad na pravcu najverovatnijeg prodora neprijatelja.

339. — Jedinicama (delovima) i vatrenim sredstvima određuju se linije i pravci na koje će se pripremiti kosa i unakrsna vatra. Ako su pojedina vatrena sredstva otvarala vatru u toku dana, za odbranu noću načelno menjaju vatrene položaje. Korisno je da se pojedini mitraljezi i puškomitraljezi postave za dejstvo iz zasede, s tim da ova oruđa ne ometaju dejstvo ostalih vatrenih sredstava.

340. — Noću se prolazi u preprekama zatvaraju a na krilima i bokovima, ukoliko postoji mogućnost, postavljaju nove prepreke. Mine u dopunskim minskim poljima načelno se ne ukopavaju, već se samo maskiraju. Važni objekti ispred prednjeg kraja na koje neprijatelj mora da naiđe (mostovi, tesnaci i sl.) obavezno se zaprečavaju i po njima se priprema vatra iz rejona odbrane vodova ili pojedinih oruđima iz zasede. U rovove i saobraćajnice koje se neće koristiti u toku noći postavljaju se prenosne prepreke.

341. — Objavnicama, osmatračima, patrolama i kuririma koji se upućuju u toku noći i po potrebi ostalom sastavu čete, daju se znaci raspoznavanja.

342. — Osvetljavanje zemljišta u toku noći organizuje se prema uputstvima pretpostavljenog starešine. Svetlosne izvore treba tako raspoređivati da se ne otkrije raspored jedinice, a naročito vatreni položaji oruđa koja dejstvuju iz zasede, kao i vatrenih sredstava raspoređenih na prednjem kraju.

343. — Za borbu noću treba odmah po padu mraka izvršiti popunu municijom i drugim borbenim sredstvima. Vatrene sredstva se snabdevaju potrebnom količinom obeležavajuće municije, a ljudstvo određeno za osvetljavanje zemljišta — raketama i drugim sredstvima za osvetljavanje.

344. — Kad nastupi noć, vatrena sredstva (puškomitraljezi, mitraljezi, ručni bacači i topovi) i deo posluge ovih oruđa nalaze se u gotovosti za otvaranje vatre. Ljudstvo streljačkih vodova, zavisno od situacije, može po delovima da se odmara u blizini svojih zaklona, s tim da za najkraće vreme bude spremno za prihvatanje borbe. Od-

maranje se načelno organizuje u okviru streljačkih odeljenja, tako da se najviše do jedne polovine ljudstva može odmarati. Deo posluge oruđa (mitraljeza, minobacača i topova) može isto tako da se odmara u neposrednoj blizini vatrenih položaja. Sve jedinice održavaju potpunu tišinu i budnost u toku čitave noći, a naročito pred zoru.

345. — Ako se noću prelazi u odbranu na nepoznatom zemljištu i kad u toku dana nisu izvršene nikakve pripreme, komandir čete određuje vodovima rejone odbrane prema uočljivim objektima na zemljištu. Vodovi su prikupljeniji, a komandir čete obrazuje rezervu koja se raspoređuje na pravcu verovatne upotrebe i nešto bliže prednjem kraju. Veći deo protivoklopnih i drugih oruđa istura se napred za neposredno gađanje ispred prednjeg kraja.

U svitanje komandir čete i komandir voda vrše potrebne izmene u borbenom poretku (borbenom stroju), dopunjavaju sistem vatre i odbranu prilagođavaju dnevnim uslovima.

346. — Iz okvira inženjerskog obezbeđenja četa i vod vrše:

— izradu i maskiranje svih objekata (zaklona, skloništa, rovova, saobraćajnica i osmatračnica), bilo od mesnog materijala ili tipiziranih elemenata, i vrše uređenje prolaza za aktivna dejstva;

— izradu protivoklopnih i protivpešadijskih minsko-eksplozivnih i drugih prepreka na najvažnijim pravcima ispred prednjeg kraja, na bokovima i u dubini odbrane.

U prvom redu hitnosti izvode se radovi koji obezbeđuju osmatranje, vatreno dejstvo i zaklon za ljudstvo. Ostali objekti (za komandovanje i skloništa za kolektivnu zaštitu) izrađuju se prema stepenu razvoja odbrane. Treba težiti da se u okviru rejona odbrane vodova što pre izrade rovovi i zakloni za ljudstvo i vatrena sredstva, koji se, kad god postoje uslovi, povezuju saobraćajnicama i organizuje kružna odbrana.

347. — Inženjersko uređenje i maskiranje rejona odbrane čete — voda organizuje se na zemljištu, postavljanjem zadataka i davanjem uputstava potčinjenim, pri čemu komandir čete — voda precizira:

— raščišćavanje ispred prednjeg kraja, na bokovima i u dubini odbrane;

— protezanje linija rovova i saobraćajnica, način uređenja zaklona i skloništa za zaštitu od dejstva nuklearnih i hemijskih sredstava;

— vrstu i mesta prepreka;

— gde, kada i koliko će se sredstava dodeliti za uređenje odbrane;

— red hitnosti radova (dnevne zadatke vodova — odeljenja), i

— mere maskiranja.

Komandir voda, pored navedenog, radi još i ovo:

— trasira pojedine rovove i saobraćajnice;

— određuje mesta zaklona za oruđa, skloništa za ljudstvo i izradu svoje osmatračnice, i

— lično rukovodi svim radovima u rejonu odbrane voda.

348. — Protivoklopnu borbu komandir čete — voda organizuje na celoj dubini rejona odbrane da se odbije napad neprijateljevih oklopnih jedinica i spreči širenje u dubinu. Rasporedom protivoklopnih sredstava uz korišćenje prirodnih i veštačkih prepreka treba obezbediti vođene protivoklopne borbe u okruženju.

Protivoklopna sredstva pridodata streljačkim vodovima raspoređuju se po parovima na ugroženom pravcu u okviru njihovih rejona odbrane, vodeći računa da im se dejstva međusobno dopunjavaju. Protivoklopna oruđa u sastavu četne protivoklopne grupe raspoređuju se na ugroženom pravcu u dubini rejona odbrane.

S obzirom na to da će veći deo protivoklopnih vatrenih sredstava u početku načelno dejstvovati ispred prednjeg kraja, naročiti značaj ima dobro organizovan manevar protivoklopnim oruđima kako bi se obezbedila vatra odgovarajuće jačine na celoj dubini odbrane.

349. — Protivdesantnu borbu komandir čete — voda u odbrani organizuje u duhu odredaba t. 117—119. ovog pravila. Rejone koji su pogodni za spuštanje vazdušnih desanata, kad je god moguće, treba zaprečiti minsko-eksplozivnim i drugim preprekama.

350. — Protivvazdušnu odbranu komandir čete — voda u odbrani organizuje po odredbama t. 120—124. ovog pravila, prilagođavajući mere PVO konkretnim uslovima i borbenom zadatku.

351. — Podatke o neprijatelju komandir čete — voda dobija od pretpostavljenog starešine u toku prijema zadatka, kao i u toku organizovanja i izvođenja odbrane. Sem toga, komandir čete — voda prikuplja podatke o neprijatelju ličnim osmatranjem i na osnovu izveštaja osmatrača i potčinjenih starešina.

Ako je preglednost zemljišta slaba, naročito na bokovima, komandir čete — voda po potrebi određuje i dopunske osmatrača, sa kojima održava vezu ugovorenim znacima.

Ako se četa brani na odvojenom pravcu ili je u ulozi prednjeg odreda u pretpolju, pored izviđanja neprijatelja osmatranjem, komandir čete može, po naređenju pretpostavljenog i zavisno od okolnosti, da upućuje pojedine izviđačke patrole i grupe radi prikupljanja podataka o neprijatelju.

352. — Osiguranje u odbrani komandir čete — voda organizuje osmatranjem i upućivanjem patrola i objavnica — obraćajući naročitu pažnju na osiguranje krila i bokova. Pored toga se, radi obezbeđenja stalne borbene gotovosti, u svakom vođu određuje dežurni puškomitraljez i osmatrača (u svakom odeljenju po jedan i jedan na osmatračnici komandira voda). Noću se veći deo vatrenih sredstava (puškomitraljezi, mitraljezi, ručni bacači, bes-trzajna oruđa), kao i dve trećine ljudstva, nalazi u gotovosti za otvaranje vatre.

Kad se četa brani na odvojenom pravcu i u drugim slučajevima, kad se to naredi, komandir čete može da uputi i **borbeno osiguranje** jačine streljačkog odeljenja, ojačano mitraljezima i drugim sredstvima.

353. — Protivnuklearno-hemijsko-biološko obezbeđenje u odbrani komandir čete — voda organizuje preduzimanjem mera zaštite od neprijateljevog napada nuklearnim i hemijskim sredstvima i mera za otklanjanje posledica ovog napada.

Svi objekti u rejonu odbrane čete — voda podešavaju se za zaštitu od dejstva nuklearnih i hemijskih sredstava i vrši se maskiranje. Zaštita od dejstva nuklearnih i hemijskih sredstava postiže se pored ostalog i veštim korišćenjem prirodnih zaklona, pravovremenim izvođenjem jedinica iz kontaminiranih rejona i brzim sprovođenjem mera za otklanjanje posledica od dejstva nuklearnih i hemijskih sredstava.

Primarnu dekontaminaciju vrše svi vojnici, posluge i posade ličnim i grupnim priborima za dekontaminaciju ili priručnim sredstvima, a završna dekontaminacija se obavlja na dekontaminacionoj stanici bataljona. Sve starešine i vojnici treba da budu pravovremeno upoznati sa signalima nuklearne i hemijske opasnosti i da znaju postupak u slučaju nuklearnog i hemijskog napada.

354. — Bezbednost priprema i izvođenja odbrane komandir čete — voda vrši u skladu s odredbama t. 50—54. ovog pravila — prilagođavajući mere bezbednosti uslovima u kojima se prelazi u odbranu.

355. — **Pozadinsko obezbeđenje čete u odbrani** vrši se po načelima t. 91—106. ovog pravila s tim što se prilagođava osobenostima i uslovima izvođenja odbrane.

Četna stanica za snabdevanje razmešta se na prikriveno mesto, načelno u blizini zadnje granice rejona odbrane, vodeći računa da ima dobar prilaz jedinicama (delovima) i mogućnost prikrivenog prilaza transportnih sredstava pretpostavljene komande.

U odbrani se na vatrene položaje oružja i vojnicima u rovovima (zavisno od situacije) može doturiti i veća količina municije i drugih sredstava nego što je propisano postojećim normama.

Evakuacija povređenih i obolelih iz čete ubrzava se zbog opasnosti od zarobljavanja i eventualnih naknadnih povreda.

Ako se rovovi i saobraćajnice koriste za evakuaciju povređenih i obolelih, ovi se podešavaju u tu svrhu i pripremaju rovovska nosila.

3. — IZVOĐENJE ODBRANE

356. — Izvođenje odbrane čete i voda počinje učestvom u podršci borbe i prihvatom borbenog osiguranja. U toj podršci četa učestvuje po planu komandanta bataljona, angažujući deo oruđa iz četne vatrene grupe koja dejstvuju sa privremenih vatrenih položaja.

357. — Ako neprijatelj preduzima napad iz pokreta, četa i vod treba da budu spremni da odbiju ovaj napad — prisiljavajući neprijatelja da vrši nove pripreme pod što nepovoljnijim uslovima.

Kad je neprijateljev napad iz pokreta odbijen, treba osmatranjem pratiti njegove dalje namere, jer može da preduzme izvlačenje prednjih delova radi vršenja nuklearnog udara. Jedinice treba da budu u zaklonima i skloništima, a na vatrenim položajima ostaju samo osmatrači i deo vatrenih sredstava sa poslugom.

358. — **Za vreme neprijateljeve artiljerijske pripreme** komandir čete i komandir voda prate tok borbe i treba da pravovremeno otkriju prelazak neprijateljeve pešadije i oklopnih jedinica u napad. Dežurna vatrene sredstva ometaju neprijatelju nastupanje, a ljudstvo koje se nalazi u skloništima treba da bude spremno da na signal komandira odeljenja ili dežurnih osmatrača (po grupama ili parovima) brzo posedne položaj i otvori vatru po neprijatelju.

Ako u toku artiljerijske pripreme deo vatrenih sredstava bude uništen, komandir čete i komandir voda postavljaju dopunske vatrene zadatke jedinicama i vrše manevar vatrom i vatrenim sredstvima da se zatvore praznine u sistemu vatre.

359. — Čim neprijatelj otpočne nastupanje sa polaznog položaja, vatrene sredstva streljačkih vodova prve linije postepeno se uvode u borbu, prema njihovim borbenim osobinama i srazmerno približavaju neprijatelja. Mitraljezi, puškomitraljezi i strelci uništavaju neprijateljevu pešadiju, a protivoklopna sredstva i minobacači uništavaju još i vatrene sredstva koja je podržavaju.

Komandir čete i komandir voda izveštavaju pretpostavljenog starešinu o prelasku neprijatelja u napad i pre-

ma potrebi zahtevaju vatru artiljerije, održavaju čvrstu vezu i sadejstvo sa susedima i utiču na rad potčinjenih.

Način aktiviranja sistema vatre može da bude različit i načelno se ostvaruje ovako:

— ako raspored jedinica i vatrenih sredstava nije otkriven, a postoje povoljni uslovi za iznenađenje neprijatelja, vatra može početi jednovremeno iz celokupnog naoružanja — kad neprijatelj uđe u pojas glavne zaprečne vatre;

— kad je sistem vatre otkriven, a postoje povoljni uslovi za otvaranje vatre na većim odstojanjima (otkriveno zemljište, rentabilni ciljevi i sl.), sistem vatre se aktivira postepeno, srazmerno neprijateljevom nastupanju i uspešnom dometu pojedinih vatrenih sredstava.

Pri aktiviranju sistema vatre treba voditi računa da raspored jedinica ne bude otkriven pre vremena i da se jedinice ne izlažu jačem dejstvu neprijateljeve artiljerijske vatre. Po neprijatelju treba dejstvovati iz svih vatrenih sredstava od momenta kad počne da savlađuje prepreke i vrši juriš.

360. — Kad neprijatelj izvrši prenos vatre u dubinu i njegova pešadija i oklopne jedinice krenu na juriš, sva vatrena sredstva čete i voda raspoređena na prednjem kraju otvaraju najjaču vatru.

Borbu sa neprijateljevim oklopnim vozilima vode protivoklopna sredstva raspoređena na prednjem kraju i lovci oklopnih vozila, a ostala vatrena sredstva dejstvuju po neprijateljevoj pešadiji koja vrši juriš. Minobacači iz četne vatrene grupe i dalje dejstvuju po najopasnijim ciljevima ispred prednjeg kraja i na bokovima.

361. — Ako neprijatelj uspe da se uklini u prednji kraj, streljački vodovi prve linije sasređuju vatru i držanjem pogodnih objekata u rejonu odbrane (prvenstveno bočnih u odnosu na neprijatelja) uz podršku četne vatrene grupe sprečavaju neprijatelju dalji prodor i teže da odvoje pešadiju od tenkova. Da bi se usporio prodor neprijatelja, vodovi prve linije brzo postavljaju prenosne prepreke u rovove i saobraćajnice, a delom snaga u pogodnom momentu vrše protivnapad. U slučaju prodora neprijateljevih

oklopnih delova borbu sa njima vode protivoklopna sredstva raspoređena na prednjem kraju, uz angažovanje protivoklopne grupe čete.

Četna otporna tačka (ako se organizuje) uporno se brani (i pod uslovima okruženja), a uklinjeni neprijatelj se uništava protivnapadom četne rezerve i ostalih snaga čete i po mogućnosti ponovo se uspostavlja rejon odbrane.

362. — Ukoliko se neprijatelj uklini u rejon odbrane suseda, komandir čete i komandir voda preduzimaju potrebne mere za zaštitu bokova, dajući zadatke pojedinim vatrenim sredstvima za dejstvo u bok neprijateljevih snaga. Ako se sa susednog rejona vrši protivnapad, komandir čete i komandir voda ovaj protivnapad podržavaju snažnom vatrom, produžavajući istovremeno izvršenje osnovnog zadatka.

363. — Ukoliko neprijatelj ovlada rejonom odbrane voda u prvoj liniji, vod nastavlja borbu po dubini, osloncem na pogodne objekte u rejonu odbrane čete, izvlačeći se uz prihvatanje četne rezerve. Vod raspoređen u dubini brani svoj rejon odbrane i prihvata delove koji se izvlače, dejstvujući po neprijatelju najjačom vatrom. U povoljnim uslovima i po naređenju komandira čete, u sadejstvu sa ostalim snagama, može izvršiti protivnapad na uklinjenog neprijatelja. Protivnapad se izvodi iznenadno na najosetljiviji deo neprijateljevog borbenog poretka i načelno uz kratku vatrenu pripremu. Ako se protivnapadom četne rezerve ne uspe uspostaviti narušeni sistem odbrane, otpor se nastavlja iz rejona odbrane vodova koji se uspešno brane i ne napušta težište rejona odbrane čete.

364. — Kad neprijatelj izvrši dublji prodor i ovlada rejonom odbrane čete u prvoj liniji, četa se, po naređenju komandanta bataljona, izvlači u dubinu, poseda pogodne objekte u rejonu odbrane bataljona i sasređenom vatrom sprečava neprijatelju širenje uspeha, stvarajući uslove za protivnapad bataljonske rezerve.

365. — Ako četa — vod uspe da zadrži napad neprijatelja, komandir čete — voda:

— proverava stanje i borbenu sposobnost jedinica;

- dopunjava narušeni sistem vatre;
- vrši popunu municijom (ukoliko je potrebno);
- preduzima mere za popravku narušenih objekata;
- izveštava pretpostavljenog starešinu o vlastitim i neprijateljevim gubicima i borbenoj sposobnosti jedinice, i
- organizuje ukazivanje pomoći povređenim i preduzima mere za njihovu evakuaciju.

366. — U slučaju neprijateljevog prodora u dubinu rejona odbrane bataljona, četa raspoređena u drugoj liniji (rezervi bataljona) najjačom vatrom svih vatrenih sredstava nanosi neprijatelju što veće gubitke i upornom odbranom mu ne dozvoljava dalji prodor. Kad komandir čete dobije zadatak za vršenje protivnapada, brzo postavlja zadatke potčinjenim i pod zaštitom vatre artiljerije i minobacača prikriveno izvodi četu na polazni položaj za protivnapad, otvara najjaču vatru po neprijatelju, a zatim po određenom signalu (zajedno sa delovima oklopnih jedinica — ako učestvuju) i uz podršku artiljerije i minobacača vrši protivnapad, prvenstveno na bok i pozadinu neprijatelja.

367. — Ako četa izvodi odbranu na položaju na kome se ne daje glavni otpor, onda manevrom po dubini, uz sadejstvo ostalih elemenata borbenog poretka bataljona, usporava neprijateljev napad, izvlačeći se ispod udara nadmoćnijih snaga neprijatelja. Pojedini rejoni odbrane vodova mogu se napustiti planski, kako bi se neprijateljevi delovi koji vrše prodor doveli u nepovoljan položaj i neprijatelju naneli što veći gubici. Pošto četa bude prihvaćena, dejstvuje u duhu zamisli i naređenja pretpostavljenog starešine.

368. — Ukoliko komandir čete raspoređene u prvoj liniji bataljona primi signal nuklearne opasnosti (ili se da uzbuna), sklanja ljudstvo u skloništa i naređuje korišćenje sredstava lične zaštite.

U slučaju da četa pretrpi lakše gubitke, produžava izvršenje zadatka, a ukoliko je imala teže gubitke, delovi sposobni za borbu izvlače se iz opasne zone, priključuju

ostalim delovima bataljona i nastavljaju borbu, ili se, po naređenju komandanta bataljona, povlače u dubinu.

Četa u drugoj liniji bataljona, ako je zahvaćena nuklearnim udarom neprijatelja, postupa na isti način kao i četa u prvoj liniji.

369. — Ako četa i vod, usled dubljeg neprijateljevog prodora ostanu u neprijateljevom rasporedu, a više nema potrebe da brane svoje rejone odbrane, izvlače se u sastav svoje jedinice ili, ako to nije moguće, po odobrenju komandanta bataljona ostaju u neprijateljevoj pozadini, gde nastavljaju borbu.

370. — Protivnapadi u okviru čete vrše se radi razbijanja slabijih neprijateljevih delova i obmane neprijatelja, kako bi se ugroženi delovi što lakše izvukli, a neprijatelju naneli što veći gubici.

371. — Ako je četa — vod na oklopnim transporterima, oni se, zavisno od osobina zemljišta, raspoređuju u dubini rejona odbrane vodova i vatrom podržavaju njihovu odbranu, obezbeđujući bokove i međuprostore, i vode borbu protiv niskoletećih aviona. Zavisno od zemljišta i cilja odbrane, četa — vod može da dejstvuje i sa oklopnih transportera ili kombinovano (peške i sa oklopnih transportera).

372. — Neprijatelj juriš u planini i na krasu odbija se vatrom sa bliskih odstojanja i ručnim bombama. Ako se neprijatelj uklini u rejon odbrane čete — voda, koriste se pogodni bočni oslonci (visovi) za uništenje neprijateljevih delova ili se u pogodnom momentu vrši protivnapad, težeći da se po mogućnosti izvodi odozgo naniže i u bok uklinjenog neprijatelja.

Pri izvođenju odbrane u planini treba u punoj meri primenjivati zasede, izdvajajući za ovo pojedina odeljenja, grupe vojnika ili pojedina vatrena sredstva.

373. — Borba u šumi vodi se sa bliskih odstojanja, pri čemu do punog izražaja treba da dođe vatra automatskog oružja, kao i vatra iz zaseda, koje se organizuju na celoj dubini rejona odbrane. U zasedu se postavljaju manji delovi (streljačka odeljenja i grupe vojnika), a u njihov sastav mogu da uđu i pojedina protivoklopna oruđa.

Na izlazima iz šume ili većim proplancima neprijatelja treba dočekati bliskom vatrom streljačkog naoružanja i zaprečnom vatrom artiljerije i minobacača, ne dozvoljavajući mu da se na izlazu iz šume sredi i produži napad.

374. — Pri izvođenju odbrane noću neprijatelj juriš se odbija iznenadnom vatrom sa bliskih odstojanja. Ako neprijatelj uspe da se uklini u prednji kraj, četa ga uništava u bliskoj borbi s osloncem na ranije pripremljene minsko-eksplozivne i druge prepreke. Ukoliko neprijatelj vrši juriš oklopnim jedinicama, borbu sa njima vode protivoklopna oruđa i grupe lovaca oklopnih vozila. Vatra se otvara sa bliskih odstojanja — prema blesku neprijateljeve vatre i pri veštačkom osvetljavanju.

375. — Pri izvođenju odbrane koja ima za cilj zadržavanje neprijatelja komandir čete postepeno izvlači jedinice (delove), težeći da sa pogodnih objekata neprijatelja neprekidno drži pod vatrom. Sa uzastopnih položaja po dubini vatra se otvara sa većih odstojanja, kako bi se neprijatelju naneli što veći gubici, usporilo njegovo prodiranje i prinudio se na razvijanje. Upornost odbrane na pojedinim uzastopnim položajima može da bude različita, zavisno od zadatka čete i vremena koje treba obezbediti ostalim jedinicama bataljona da se razviju na sledećoj liniji.

376. — Ako četa bude okružena, onda se što je moguće kraće vreme zadržava u okruženju i preduzimaju se mere za proboj iz okruženja. Vreme i pravac proboga čete iz okruženja obično određuje komandant bataljona, odnosno starešina koji je postavio zadatak za vođenje borbe u okruženju. Ako s pretpostavljenim starešinom ne postoji veza, odluku za proboj iz okruženja donosi sam komandir čete ako je izvršen dobijeni zadatak.

Proboj se vrši, kad god je moguće, uz sadejstvo i pomoć snaga koje se nalaze van obruča, težeći da se četa što pre probije iz okruženja i priključi snagama koje su van okružene prostorije.

Kad postoje povoljni uslovi (nepotpuno okruženje, povoljni zemljišni uslovi, ograničena vidljivost i sl.), komandir čete teži da se iz okruženja izvuče bez borbe, pri čemu

četa mora da bude uvek spremna za prihvatanje borbe ako bude otkrivena od neprijatelja.

Kad god je moguće, proboj ili izvlačenje iz okruženja treba vršiti noću ili pod drugim uslovima ograničene vidljivosti (magla, vejavica i sl.), a danju samo izuzetno, kad ne postoje uslovi da se sačeka noć.

Uspešno izvršenje proboga u najvećoj meri zavisi od tajnosti, iznenađenja i brzine dejstva. Snalažljivost starešina i vojnika, lična hrabrost i uzajamna pomoć dolaze do punog izražaja.

Ukoliko ne postoje uslovi da se proboj izvrši u pravcu vlastitih snaga, četa se (izuzetno) može probiti u neprijateljevu pozadinu. Komandir čete u ovom slučaju preduzima mere da se obilaznim pravcem spoji sa vlastitim snagama, a, kad to nije moguće, produžava dejstvo u neprijateljevoj pozadini po načelima dejstva jedinica TO.

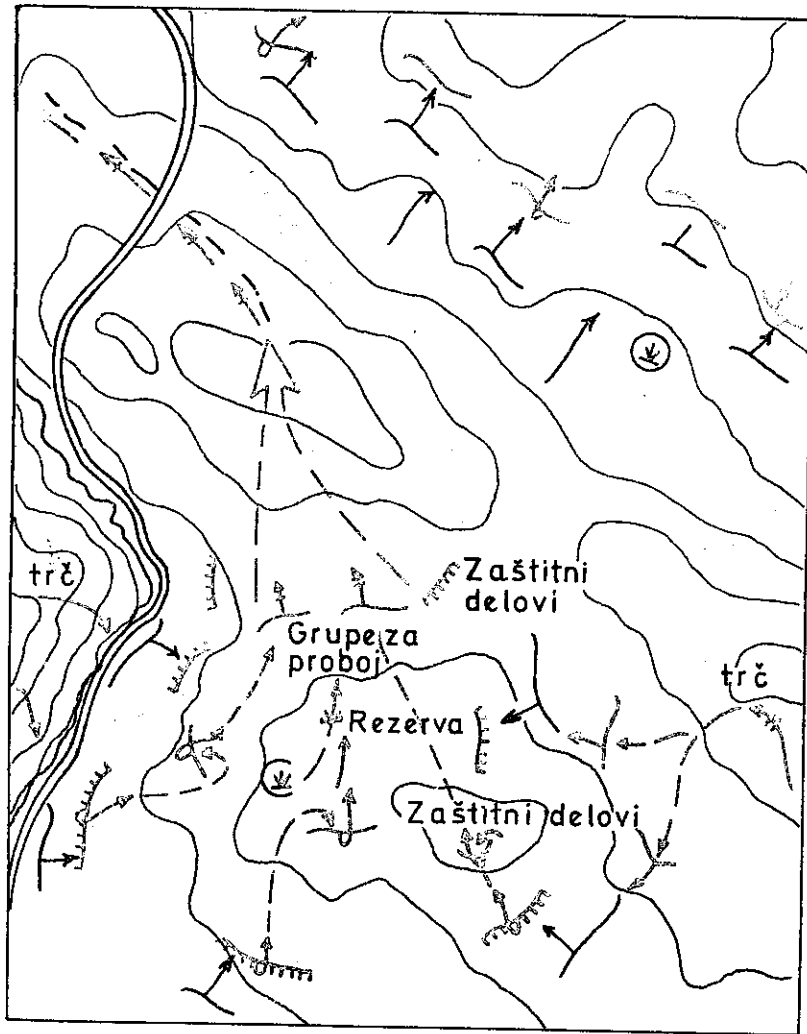
377. — Borbeni poredak čete za proboj iz okruženja (šema 17) sastoji se iz grupe za proboj, zaštitnih delova i rezerve.

U grupu za proboj ulaze obično 2 streljačka voda i prateća oruđa. Zadatak im je da na određenom pravcu razbiju neprijatelja i omoguće proboj ostalim snagama.

Artiljerija i minobacači podržavaju pešadijske delove koji vrše proboj i zaštitne delove; sprečavaju intervenciju neprijateljevih rezervi i štite krila i bokove.

Zaštitni delovi, jačine 1—2 streljačka odeljenja sa ojačanjima, imaju zadatak da sa pogodnih uzastopnih položaja zadržavaju neprijatelja i omoguće izvršenje proboga.

Rezerva, obično jačine 1—2 streljačka odeljenja, kreće se pozadi delova za proboj sa zadatkom da ojača dejstvo delova za proboj ili zaštitnih delova, a može se upotrebiti i za bočno osiguranje.

Sema 17 — Proboj čete iz okruženja

378. — Posle donete odluke za proboj iz okruženja komandir čete u vidu kratkih naređenja postavlja zadatke potčinjenima, pri čemu određuje:

— **grupi za proboj:** sastav, sredstva podrške, zadatak i mere za bočno osiguranje;

— **zaštitnim delovima:** sastav i zadatak (objekte za odbranu), vreme i način izvlačenja i sadejstvo sa delovima bočnog osiguranja; zadatak po izvršenom izvlačenju i signale;

— **rezervi:** sastav, mesto u borbenom poretku i zadatak;

— postupak sa sredstvima koja se ne mogu izvući;

— mere za obezbeđenje tajnosti priprema i izvršenje proboda, i

— način održavanja veze za vreme proboda.

379. — Kad se **proboj iz okruženja** vrši noću ili pod drugim uslovima ograničene vidljivosti, četa iznenadno i brzo, načelno bez vatrene pripreme, vrši juriš, probija front neprijatelja i izlazi iz okruženja.

Ako se proboj izvodi danju, četa posle kratke i snažne vatrene pripreme iz svih vatrenih sredstava juriša i probija se određenim pravcem. Po razbijanju neprijateljevog obruča delovi za proboj brzo se izvlače, postavljajući na pogodne objekte bočna osiguranja.

380. — Čim grupa za proboj počne dejstvo, zaštitni delovi pojačavaju vatru i sprečavaju neprijatelju upad u borbeni poredak čete. Srazmerno prodiranju grupe za proboj, zaštitni delovi se po naređenju (signalu) komandira čete postepeno povlače, koristeći pogodne objekte za dejstvo i prikrivene pravce za odvajanje od neprijatelja. Po izvlačenju iz obruča zaštitni delovi privremeno ulaze u sastav bočnog osiguranja, a zatim obrazuju začelno osiguranje.

Pošto se četa probija iz okruženja, dalji pokret se vrši u marševskom ili raščlanjenom poretku, pri čemu se izbegava sudar sa neprijateljem i teži da se što pre spoji sa vlastitim snagama. Ako ne postoji mogućnost za spajanje

sa vlastitim snagama, četa dejstvuje u neprijateljevoj pozadini.

Povređeno i bolesno ljudstvo kreće se odmah iza jedinica (vodova) koje su izvršile proboj.

4. — OSOBENOSTI ODBRANE REKE

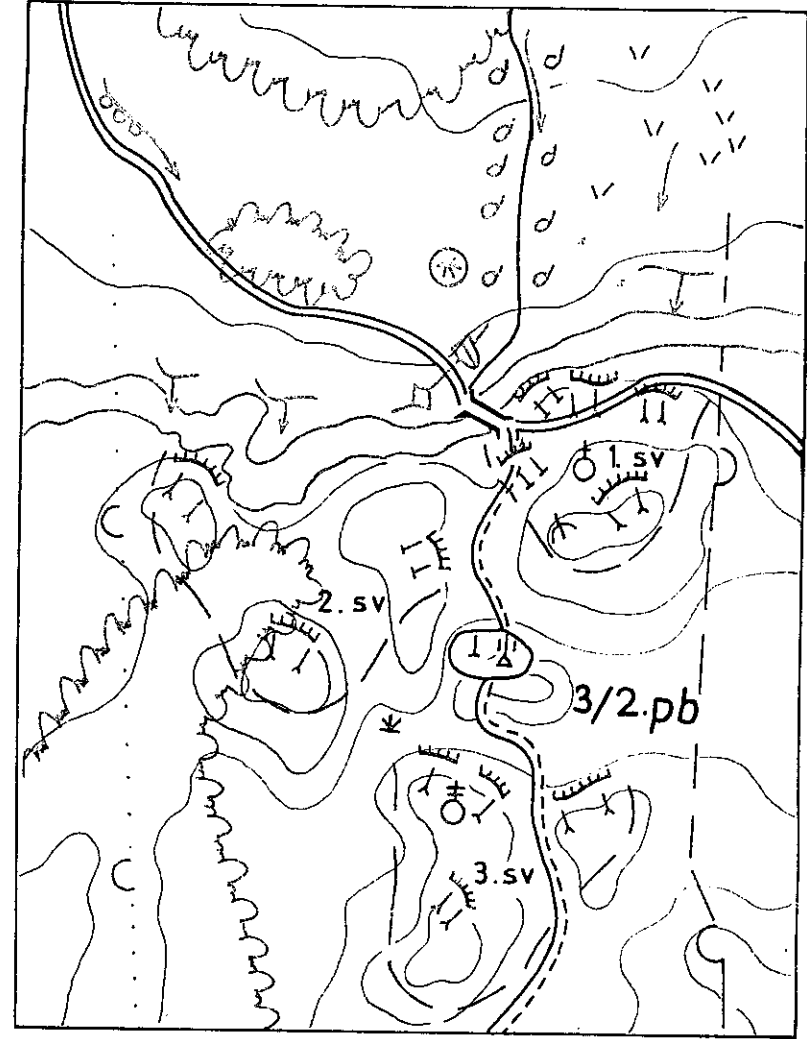
381. — Kad četa organizuje odbranu naslonom na reku, redovno dobija širi rejon odbrane nego u ostalim uslovima.

Rejon odbrane čete (šema 18) ima iste elemente kao i u ostalim uslovima, s tim što se u rejon odbrane uključuju postojeći veštački objekti (nasipi, kanali, razni hidrotehnički uređaji i sl.).

382. — Komandir čete — voda pri organizovanju odbrane utvrđuje: mesta gazova (ako postoje), verovatna mesta prelaska, koja su mesta pogodna za prelazak amfibijskih tenkova i plivajućih oklopnih transportera, a koja pod vodom i dubokim gazom; mesta za prikupljanje sredstava za prelazak i polaznu liniju za forsiranje. Na takva mesta se planira i ostvaruje najjača vatra.

383. — Prednji kraj odbrane čete — voda može da bude na obali ili povučen unazad. U odbrani reke sa otkrivenom obalom, a naročito kad suprotna obala dominira, prednji kraj može da bude povučen unazad na pogodnu liniju, sa koje je moguće osmatranje i organizovanje vatre.

384. — Sistem vatre organizuje komandir čete — voda tako da omogući efikasno tučenje neprijatelja na prilazima obali, mestima ukrcavanja (kod desantnog mesta prelaska), za vreme prevoženja desantnim sredstvima, prelaska amfibijskih sredstava i na mestima iskrcavanja. Posebna se pažnja obraća organizovanju unakrsne i bočne vatre po površini reke i duž vlastite obale. Minobacačka vatra priprema se na prilazima reci i na mestima prelaska a protivoklopna na verovatnim mestima prelaska oklopnih borbenih sredstava.

Sema 18 — Rejon odbrane čete pri odbrani reke

Vatrena sredstva određena za sprečavanje prelaska ne smeju biti otkrivena dok neprijatelj ne otpočne forsiranje.

385. — Gazovi, pogodni prilazi ka reci i verovatna mesta prelaska zaprečavaju se; na mesta pogodna za forsiranje podvodnim i dubokim gazom postavljaju se podvodne mine. Ako u rejonu odbrane čete — voda postoji most, njegovo rešenje odlučuje pretpostavljena komanda. Sva mesna i plovna sredstva i pogodan priručni materijal prikupljaju se na vlastitoj obali ili uništavaju.

386. — Borbeni poredak čete (borbeni stroj voda) je kao i u drugim uslovima, s tim što je rezerva čete nešto jača.

Vodovi prve linije imaju zadatak da spreče neprijatelju prelazak preko reke i da stvore uslove za protivnapad rezerve.

Rezerva čete raspoređuje se na mesto sa koga može pravovremeno intervenisati na neprijatelja koji je prešao reku; protivnapad rezerve podržavaju minobacači uz eventualno sadejstvo delova pretpostavljene komande i jedinica TO. Pogodni pravci za protivnapad pravovremeno se određuju i na njima organizuje sadejstvo. Po mogućnosti treba da vode preko pokrivenog zemljišta kako bi se rezerva zaštitila od dejstva iz vazdušnog prostora.

Protivoklopna grupa (ako se formira) raspoređuje se na najverovatnijem pravcu upotrebe neprijateljevih oklopnih jedinica, spremna da vodi borbu protiv njih. Protivoklopna sredstva mogu se rasporediti na obali reke za uništavanje plivajućih (amfibijskih) borbenih sredstava neprijatelja.

387. — Komandir čete — voda organizuje osmatranje prikrivenih prilaza ka reci i same reke, radi čega se na obalu postavljaju osmatrača i objavnice. U toku noći sistem osmatranja se dopunjuje postavljanjem dopunskih osmatrača i upućivanjem objavnica i patrola koje mogu patrolirati na čamcima. Radi što boljeg osmatranja i dejstva vatrom na suprotnoj obali se vrši raščišćavanje, a u toku noći reka se osvetljava.

388. — Kad neprijatelj otpočne forsiranje, sva vatrena sredstva koja se nalaze na reci otvaraju najjaču vatru na delove koji se otiskuju od obale ili se već nalaze na reci. Protivoklopna grupa čete, kao i ostala protivoklopna oruđa, dejstvuju na neprijateljeva amfibijska sredstva i sredstva koja ih podržavaju, a vatra iz streljačkog naoružanja prvenstveno se koncentriše na jedinice koje prelaze na desantnim mestima prelaska.

Minobacači i pridodata artiljerijska oruđa sasređuju najjaču vatru po mestima prelaska preko reke.

Neprijateljeve delove koji pređu reku četa — vod uništava bliskom vatrom i ručnim bombama. Ako neprijatelj uspe da se iskrca, četa — vod uporno brani rejon odbrane i protivnapadima nabacuje na reku delove koji su se prvi prebacili.

Ako neprijatelj uspe da prebaci jače delove, četa — vod mu sprečava širenje, stvarajući uslove za protivnapad bataljonske (četne) rezerve i zajedno sa njom razbija neprijatelja i sprečava mu stvaranje mostobrana.

389. — Četa — vod u rezervi bataljona (čete) organizuje odbranu u duhu zamisli komandanta bataljona (komandira čete) na isti način kao u ostalim uslovima, s tim što komandir čete posvećuje veću pažnju protivdesantnoj borbi. S obzirom na mogućnost pojave neprijateljevog desanta, prvenstveno helikopterskog, koji može da predstavlja i prvi ešelon za forsiranje, četa u rezervi bataljona može se u celini angažovati za borbu protiv vazdušnog desanta.

5. — OSOBNOSTI ODBRANE NASELJENOG MESTA

390. — Četa u okviru rejona odbrane bataljona može da brani manje naseljeno mesto ili deo većeg naseljenog mesta, a streljački od manji blok zgrada, veću zgradu a ponekad i deo veće zgrade, u sadejstvu sa jedinicama TO i stanovništvom.

391. — Kad četa brani manje naseljeno mesto, prednji kraj može biti ispred ivice naseljenog mesta ili u unu-

trašnjosti, a neki put i na samoj ivici, zavisno od uslova za organizovanje sistema vatre, veze sa susedima, mogućnosti za postizanje iznenađenja i sl.

392. — Četa — vod u odbrani naseljenog mesta redovno organizuje **otpornu tačku** (šema 19).

U **otpornu tačku čete** uključuju se grupe (blokovi) zgrada ili deo naseljenog mesta. Ako četa brani veću zgradu, onda se ona u celini organizuje kao otporna tačka koja se redovno organizuje za kružnu odbranu.

Otpornu tačku voda čine jedna do dve čvrste zgrade ili deo veće zgrade u kojoj se streljačka odeljenja i pridodata sredstva raspoređuju tako da se obezbedi kružna odbrana i dobra vatrena veza sa susedima.

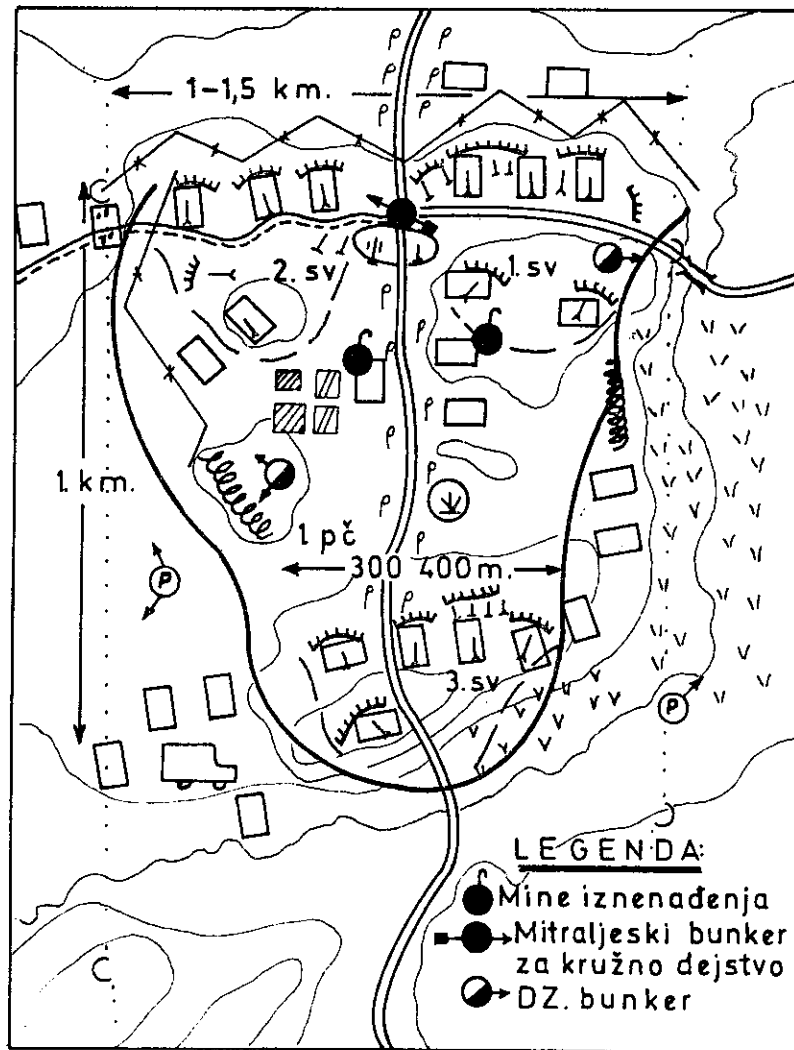
Prostori između otpornih tačaka vodova moraju biti zaprečeni minsko-eksplozivnim i drugim preprekama, a po potrebi se postavljaju i zasede.

393. — **Borbeni poredak čete u odbrani naseljenog mesta** sličan je borbenom poretku u ostalim uslovima, s tim što je rezerva nešto jača (najčešće ceo vod). Rezerva se raspoređuje u dubini rejona odbrane, spremna za vršenje protivnapada u više pravaca.

394. — Četna vatrena grupa raspoređuje se na vatrene položaje u naseljenom mestu ili van naseljenog mesta (ako je naseljeno mesto male dubine).

395. — Ako su četi pridodati tenkovi, oni se koriste za dejstvo iz zasede, kao pokretne vatrene tačke, i za protivnapade u sadejstvu sa rezervom. Tenkovi se raspoređuju pozadi zidanih ograda ili porušenih zidova, kroz koje se prave otvori za gađanje i vršenje manevra.

396. — **Utvrđivanje u naseljenom mestu** vrši se podešavanjem za odbranu pojedinih zgrada i drugih objekata (ograda, kanala i sl.). Zgrade koje se organizuju za odbranu treba urediti tako da se u njima obezbedi prikriven raspored vatrene sredstava i što povoljniji uslovi za život i borbu. Ljudstvo u zgradama se po potrebi snabdeva materijalnim sredstvima i preko norme.

Sema 19 — Četa u odbrani naseljenog mesta

Saobraćajnice se izrađuju kroz bašte i dvorišta ili se za saobraćaj koristi kanalizacija i prikriiveni prilazi, koji se maskiraju i obeležavaju. Za saobraćaj preko ulica kopaju se pokrivenne ili otkrivene saobraćajnice.

397. — Zaprečavanje se vrši na prilazima i unutar naseljenog mesta. Na prilazima se kao prepreke koriste jaruge, strmi nagibi, kamene i metalne ograde, drvoredi opleteni bodljikavom žicom i druge vrste prepreka. U unutrašnjosti naseljenog mesta: ulice, trgovi i prostori između otpornih tačaka vodova se zarušavaju, postavljaju žičane prepreke i minska polja. U preprekama od ruševina izrađuju se puškarnice, platforme za puškomitraljeze i mitraljeze i prolazi za vlastite jedinice. Prolazi u preprekama brižljivo se osiguravaju od zarušavanja, brane jakom vatrom i uređuju za brzo zatvaranje. U neposredne zgrade postavljaju se mine iznenađenja, a na ulicama, dvorištima i parkovima postavljaju fugase.

398. — Za protivoklopnu borbu formira se u četi protivoklopna grupa, a u vodovima grupe lovaca oklopnih vozila sa ručnim bacačima, tromblonima i drugim protivoklopnim sredstvima.

399. — Protivvazdušna odbrana čete — voda u odbrani naseljenog mesta organizuje se i izvodi kao i u odbrani u drugim uslovima. Vatrene položaji PA mitraljeza (ako su pridodati) mogu se nalaziti na tavanima i terasama.

400. — Za protivnuklearno-hemijsko obezbeđenje uređuju se posebna skloništa ili podrumi zgrada. Ako su zgrade od slabijeg materijala, skloništa se izrađuju u njihovoj neposrednoj blizini i sa zgradama povezuju pokrivenim saobraćajnicama. Pored toga, preduzimaju se mere za zaštitu hrane i vode.

401. — Sistem vatre u unutrašnjosti naseljenog mesta komandir čete — voda organizuje tako da omogući tučenje ulica, trgova, parkova, bašta i prolaza unakrsnom, kosom i bočnom vatrom mitraljeza i protivoklopnih oruđa. Na raskrscima i pozadi trgova i parkova

izrađuju se bunker i se za to koriste jače zgrade. Mitraljezi, puškomitraljezi, ručni bacači i topovi načelno se raspoređuju u prizemlju zgrada, a automatičari, strelci i bombaši po spratovima. Minobacači se raspoređuju u baštama i parkovima ili van naseljenog mesta, ako je naseljeno mesto male dubine.

402. — Za osmatranje se koriste razni pogodni objekti (gornji spratovi i krovovi), s kojih se mogu osmatrati prilazi naseljenom mestu, ulice, trgovi, kao i prilazi otpornoj tački čete — voda. Za javljanje o vazdušnoj, radio-loškoj i hemijskoj opasnosti koriste se signalna sredstva i stalni poštanski uređaji u naseljenom mestu.

403. — Za protivpožarnu zaštitu u svakom vodu se određuje protivpožarno odeljenje snabdeveno sredstvima i materijalom za gašenje požara. Za gašenje požara koriste se jedinice protivpožarne zaštite dotičnog naseljenog mesta.

Služba spasavanja, pored protivpožarne zaštite, obuhvata i raščišćavanje ruševina, ukazivanje medicinske pomoći povređenim i obolelim i mere za sprečavanje epidemije.

404. — Osmatračnica komandira čete — voda nalazi se na pogodnom mestu u otpornoj tački, odakle je moguće osmatrati tok borbe i ispoljiti uticaj na potčinjene starešine. Pošto je komandovanje otežano, u toku organizovanja odbrane potčinjene starešine i starešine pridodatih sredstava što detaljnije se upoznaju sa zamisli o njenom izvođenju.

405. — Četna stanica za snabdevanje raspoređuje se u podrum ili prizemne prostorije jakih zgrada. Jedinicama se pri odbrani naseljenog mesta može izdavati municija i ostale potrebe preko norme. Za snabdevanje vođom prethodno se ispituju i određuju hidrotehnički objekti i po potrebi organizuje podela vode jedinicama.

406. — Odbrana na prilazima naseljenom mestu izvodi se kao i u ostalim uslovima. U unutrašnjosti naseljenog mesta odbrana se karakteriše bliskom borbom oko

pojedinih zgrada ili unutar njih, pri čemu inicijativa i snalažljivost starešina i vojnika dolazi do punog izražaja.

Ukoliko neprijatelj upadne u otpornu tačku čete, vodovi uporno brane svoje otporne tačke, pa i u slučaju okruženja i najjačom vatrom odbijaju napad neprijatelja i sprečavaju mu dalji prodor u dubinu odbrane. U pogodnom momentu komandir čete sa rezervom preduzima protivnapad, kome prethodi kratka i snažna vatre na priprema. Kad god je moguće, treba težiti da se protivnapad izvodi u bok ili iz pozadine neprijateljevih snaga, kako bi se neprijatelj iznenadio i naneli mu se što veći gubici.

6. — OSOBENOSTI ODBRANE ZIMI

407. — Rejon odbrane čete — voda pri odbrani zimi ima iste elemente kao i u drugim uslovima, s tim što treba težiti da se u rejon odbrane čete uključi deo šume, naseljenog mesta i dr., što bi poslužilo za zaštitu ljudstva od hladnoće. Posebna pažnja obraća se zaštiti krila i bokova, naročito od dejstava neprijateljevih smučarskih jedinica.

Četa i vod snabdevaju se krpljama, a za teža oruđa se koriste saonice od priručnog materijala.

408. — Položaji za odbranu biraju se pozadi prirodnih prepreka (jaruga, reka, potoka sa strmim obalama i sl.) ili na grebenima i visovima, radi stvaranja uslova za usporavanje pokreta i zamaranje neprijatelja pri savlađivanju uspona i snega.

Svi objekti ispred prednjeg kraja kojim bi se neprijatelj mogao koristiti kao zaklonima od hladnoće uništavaju se ili miniraju.

409. — Prilikom izvođenja inženjerskih radova treba strogo voditi računa o maskirnoj disciplini (sprečava se nepotrebno kretanje ljudstva, jer se tragovi na snegu lako uočavaju, ograničava rad motornih vozila, loženje vatre dozvoljeno je samo u uvalama i zaklonjenim mestima).

410. — Zaprečavanje se vrši na putevima, stazama i prolaznim pravcima — ispred prednjeg kraja, na bokovima i u dubini rejona odbrane. Za ovo se prvenstveno koriste mine i fugase, a u šumi, jarugama i naseljima postavljaju mine iznenađenja. Mine se načelno ne ukopavaju u zemlju, već se postavljaju u sneg i dobro maskiraju.

411. — Smenu jedinica na položajima komandir čete — voda organizuje češće, naročito pri niskim temperaturama.

Po jakom mrazu, vejavici i noću, pogotovo ako je neprijatelj aktivan i kad postoji mogućnost iznenađenja, pojačava se budnost i preduzimaju mere borbenog obezbeđenja i jedinice se nalaze u pripravnosti; komandir čete i komandir voda vrše obilazak jedinica radi provere opreznosti i spremnosti oružja za dejstvo u uslovima ograničene vidljivosti i pri niskim temperaturama.

Mesta za zagrevanje ljudstva se obično uređuju u okviru rejona odbrane vodova, u zaklonima i skloništima, pri čemu ljudstvo mora biti u punoj borbenoj gotovosti.

412. — Četna stanica za snabdevanje razmešta se bliže borbenom poretku, po mogućnosti u zgrade, zemunice, kolibe ili na druga zaklonjena mesta. Municija i druga sredstva van puteva i po dubokom snegu dotura se sankama koje se pravovremeno pripremaju ili po mogućnosti guseničnim vozilom.

Zbog otežanih vremenskih prilika i mogućnosti zastoja u snabdevanju materijalna sredstva jedinicama se doturaju preko norme.

Zbrinjavanje povređenih i obolelih otežano je zbog hladnoće i zahteva preduzimanje mera zaštite povređenih i obolelih od hladnoće pre i u toku evakuacije.

Za ljudstvo se obavezno obezbeđuje topla hrana, a zavisno od mogućnosti i topli napici.

Ljudstvo se pravovremeno snabdeva odgovarajućim sredstvima za zaštitu naoružanja od smrzavanja (zimski podmaz).

413. — Pri izvođenju odbrane četa — vod, radi iznu-
ravanja neprijatelja i zadržavanja na snegu, vatru otvara
na većim odstojanjima. Neprijatelju se ne sme dozvoliti
da zauzme naselja i pogodne prirodne zaklone, već ga
treba prinuditi da se što duže zadrži na otvorenom pro-
storu. Ako se neprijatelj uklini u rejon odbrane čete,
treba ga tući koncentričnom vatrom.

7. — OSOBENOSTI ODBRANE ČETE — VODA NA MORSKOJ OBALI

414. — Odbranu dela morske obale četa — vod orga-
nizuje i izvodi u sastavu bataljona (čete), pri čemu može
da vodi borbu protiv neprijateljevih desanata na obali
i otoku, a posebno protiv pomorskog desanta na mestima
iskrcavanja i pri stvaranju desantne osnovice.

415. — Rejon odbrane čete — voda načelno je isti
kao i u ostalim uslovima, s tim što se (ako su položaji
na obalnom rubu izrazito jaki i za neprijatelja teže pri-
stupačni) između vodova mogu stvarati veći prostori, koji
se kontrolišu patrolama i zasedama.

416. — Odbrana na otoku se najčešće organizuje
u grupnom sistemu i četa — vod u svakom momentu
mora biti u gotovosti za borbu protiv snaga koje se iskr-
cavaju sa mora na rub obale, kao i protiv vazdušnih
desanata u dubini kopna. Sadejstvo se organizuje sa sna-
gama obalne odbrane, pomorskim snagama i jedinicama
TO. Raspored elemenata borbenog poretka (borbenog
stroja) treba da obezbedi vođenje borbe u okruženju.

417. — Borba protiv neprijateljevog pomorskog de-
santa, za vreme iskrcavanja i stvaranja desantne osno-
vice predstavlja odlučujuću fazu odbrane morske obale.

U njoj se maksimalno angažuju sve snage i sredstva čete
— voda, dejstvujući vatrom celokupnom naoružanju po
neprijateljevim snagama koje se iskrcavaju.

Sprečavanje iskrcavanja desantnih snaga četa otpo-
činje dejstvom minobacača po neprijateljevim delovima
za razminiranje i raščišćavanje podvodnih prepreka i
desantno-iskrcnih sredstava.

Snage (delovi) raspoređene u dubini rejona odbrane
preduzimaju u pogodnom trenutku protivnapad da bi se
neprijateljev desant razbio i da bi mu se onemogućilo
da stabilizuje ili proširi desantnu osnovicu.

Glava X ODSTUPANJE

418. — Četa — vod odstupa načelno u sastavu bataljona (čete) samo po naređenju (saglasnosti) pretpostavljenog starešine, da bi: prekinula borbu pod nepovoljnim uslovima, izbegla teže gubitke i stvorila pogodnije uslove za vođenje borbe.

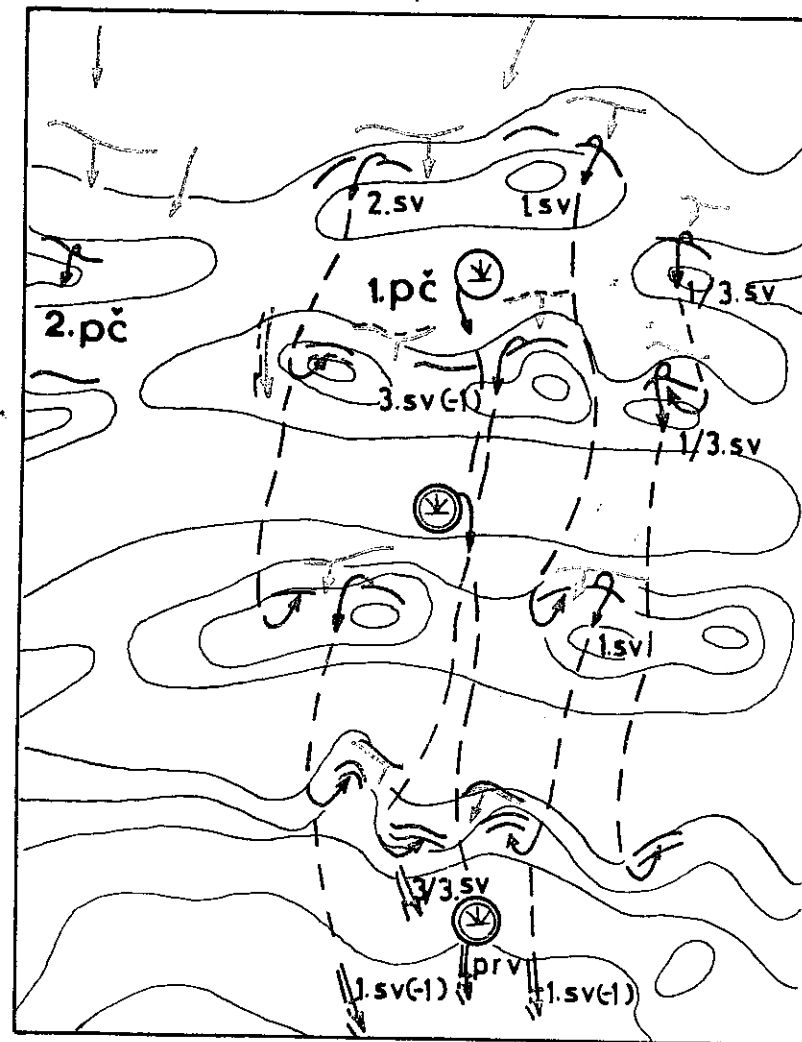
419. — Odstupanje čete — voda može biti **pravovremeno (planski) i prinudno**, kao posledica iznenadnog i brzog prodora neprijatelja.

420. — Odstupanje čete — voda obuhvata: **izvlačenje iz borbe i povlačenje** (šema 20).

Četa se **pravovremeno izvlači danju** vlastitim prihvatom rezerve ili delova koje odredi komandant bataljona, a pod zaštitom vlastitih zaštitničkih delova (grupa) iz sastava vodova prve linije koji vatrom zadržavaju neprijatelja. Zaštitnički delovi se mogu ojačati mitraljezima i odgovarajućim protivoklopnim sredstvima, a komandir čete organizuje njihovu podršku sredstvima iz ČVG. Grupe se izvlače pošto vodovi prve linije pređu liniju prihвата — položaj četne rezerve, a prema neprijatelju se ostavljaju patrole radi izviđanja i održavanja dodira.

Četna rezerva (delovi za prihvat) poseda određeni položaj i po svaku cenu ga drži do određenog vremena ili dok ne dobije naređenje za izvlačenje.

Četna vatrena grupa izvlači se po delovima, ne prekidajući podršku jedinica.

Šema 20 — Poredak i dejstvo čete pri odstupanju
(načelan primer)

Protivoklopna grupa čete djeluje na određenom pravcu u sadejstvu sa ostalim delovima, u duhu dobijenog zadatka.

Ukoliko u izvršenju zadatka učestvuju jedinice TO, sa njima se organizuje tesno sadejstvo.

Pri pravovremenom izvlačenju noću komandir čete ostavlja manje zaštitničke delove sa zadatkom da omogućе nesmetano izvlačenje čete. Ti delovi izviđaju neprijatelja, zadržavaju ga i obmanjuju aktivnim dejstvima. Oni ostaju na položajima do određenog vremena ili dok ne dobiju naređenje za izvlačenje.

Ostale jedinice čete — voda u najvećoj tajnosti odvajaju se od neprijatelja, svijaju u kolone i povlače određenim pravcem.

421. — Četa — vod se **prinudno izvlači danju** samo kad zbog iscrpljenosti jedinica i pretrpljenih gubitaka ne može više odoleti neprijateljevom pritisku. U takvoj situaciji inicijativa svih starešina i vojnika dolazi do punog izražaja. Četa — vod se izvlači po delovima, uz vlastiti prihvat, a četna rezerva sa pogodnih objekata vrši prihvat uz primenu aktivnih dejstava na ugroženim pravcima.

Četna vatrena grupa otvara najjaču vatru po najistaknutijim neprijateljevim delovima radi stvaranja uslova za izvlačenje vlastitih snaga, a zatim se po delovima premešta iza položaja za prihvat.

Četa se **prinudno izvlači noću** kao i danju, samo pod povoljnijim uslovima, jer se snage mogu lakše odvojiti od neprijatelja, iznenaditi ga i prekinuti dodir.

422. — Kad četa djeluje samostalno, na frontu ili u neprijateljevoj pozadini, povlačenje može da bude **neprekidno**, kada se glavnina pod zaštitom zaštitničkih delova ili jedinica TO povlači, ne zadržavajući se na uzastopnim linijama, ili **uzastopno** pod borbom od položaja do položaja.

423. — Neprekidno se četa — vod povlači načelno noću, pri slaboj vidljivosti i na pokrivenom zemljištu.

Rezerva u ovom slučaju se raspoređuje na položaj za prihvat i u principu obrazuje začelnu patrolu (odeljenje), pod čijom se zaštitom povlače ostale snage, obrazujući poredak za odstupni marš.

424. — Uzastopno se četa — vod povlači danju i u svim drugim uslovima kada je neprijateljev pritisak jak, a glavne snage se ne mogu odvojiti od neprijatelja, kada četa — vod štiti povlačenje više jedinice i kada se povlači na malu dubinu.

Za uzastopne položaje biraju se objekti pozadi prirodni prepreka, s kojih je mogućna dobra preglednost i vatreno dejstvo.

425. — Radi pozadinskog obezbeđenja u toku povlačenja komandir čete — voda treba da bude pravovremeno upoznat sa mestima ili pravcima gde su ostavljena materijalna sredstva za popunu jedinica i sa mestom gde je raspoređena bataljonska sanitetska stanica. U slučaju neprekidnog povlačenja medicinska pomoć pruža se u pokretu, uz najneophodnije zadržavanje.

426. — Pri odstupanju, naročito u fazi povlačenja, sadejstvo s jedinicama TO mora da dođe do punog izražaja. Jedinice TO mogu da štite bokove od neprijateljevih gonećih odreda, da vode borbu protiv VD, da sadejstvuju zaštitničkim delovima, a po potrebi da prime i njihovu ulogu.

427. — Za pravovremeno izvlačenje komandir čete — voda reguliše: početak i način izvlačenja; jačinu i sastav delova za podršku i prihvat i njihove položaje; pravac povlačenja za svaki vod (odeljenje) i način prolaska preko položaja sa kojih se vrši prihvat; uzastopne linije (pri uzastopnom povlačenju) i zadatke potčinjenih jedinica na tim linijama; jačinu, sastav i zadatke začelnog odeljenja (patrola) posle izvlačenja, kao i delove za obezbeđenje krila i bokova; primenu raznih vrsta aktivnosti, pre i za vreme izvlačenja (protivnapadi, zasede i sl.), mere za borbu protiv HD; mesta i vrste zaprečavanja, način povlačenja četne stanice za snabdevanje i evakuaciju povređenih; organizovanje komandovanja i veze.

428. — Odstupanje u planini ima ove specifičnosti:
— ispresecanost i pokrivenost zemljišta omogućava veću tajnost, zbog čega se odstupanje može preduzeti i danju;
— brzina i tempo gonjenja od neprijatelja su manji, i
— mogućnost primene helikopterskih desanata je veća.

429. — Pri odstupanju u planini treba izbegavati jaruge i klance, a ako to nije moguće, na pojedine objekte pravovremeno se upućuju manji delovi radi obezbeđenja prolaska glavnine; pri određivanju linija prihvata imati na umu karakteristike zemljišta i njegov uticaj na kretanje i efekte vatre; koristiti sve pogodnosti zemljišta za postizanje iznenađenja, obmanu i usporavanje prodora neprijatelja, uz primenu zaprečavanja; povređene i obolele evakuisati na veću dubinu, i biti u stalnoj gotovosti za vođenje PDB.

430. — Pri odstupanju preko reke četa — vod može da bude određena za zaštitu mesta prelaska, prvenstveno za borbu protiv neprijateljevog vazdušnog desanta. U ovom slučaju četa — vod se raspoređuje na pogodne objekte u blizini mesta prelaska, prihvata jedinice koje se povlače (dok se ne povuče začelni odred — odeljenje), posle čega se povlači, uz prihvata sa suprotne obale.

431. — Pri odstupanju zimi naročita se pažnja obraća osiguranju krila i bokova od dejstva neprijateljevih smučarskih jedinica, a za odstupanje se koristi noć, magla i vejavica.

432. — Kad je četa — vod u ulozi začelnog odreda — odeljenja (patrole), načelno primenjuje uzastopno povlačenje, zadržavajući neprijatelja na pojedinim linijama za određeno vreme. Odstojanje između uzastopnih linija treba u principu da omogući prihvata delova pri izvlačenju sa jedne na drugu liniju. Ako borbena situacija zahteva, četa — vod se radi izvlačenja glavnih snaga više jedinice na pojedinim linijama može i odsudno angažovati u borbi.

Glava XI

ODMARANJE

433. — Četa — vod se odmara u sastavu bataljona (čete) kad je izvučena iz borbe, u **prekidu borbe** ili pre stupanja u borbu.

Kad je **izvučena iz borbe**, četa — vod se odmara u rejonu van dometa neprijateljeve artiljerijske vatre.

U **prekidu borbe** ili pre stupanja u borbu četa — vod se odmara na položaju, u borbenom poretku, održavajući punu borbenu gotovost.

434. — U rejonu odmaranja četa — vod se razmešta u bivacima, naseljenim mestima, fortifikacijskim objektima ili kombinovano.

Rejon odmaranja čete je načelno veličine 1—2 km², a voda oko 0,3 km². Četi — vodu se pored osnovnog određuje i rezervni rejon za odmaranje. Udaljenost vodova u rejonu razmeštaja čete je oko 0,1 km.

Izboru rejona za odmor poklanja se naročita pažnja, pri čemu se mora dobro proučiti: prolaznost zemljišta i mogućnost neposredne veze i sadejstva između jedinica (delova) u rejonu odmaranja; mogućnost borbenog obezbeđenja i zaklanjanja ljudstva i tehnike, kao i uslovi za prikriveni izlazak na rezervni rejon odmaranja u slučaju da osnovni rejon razmeštaja bude otkriven.

Na planinskom zemljištu se za rejon odmaranja biraju mesta koja nisu izložena kamenim usovima i snežnim lavinama. Izbegavaju se podnožja golih padina, stenovite klisure i mesta izložena vetru.

Borbena gotovost za vreme odmaranja određuje se u skladu sa borbenom situacijom, uz maksimalno obaveštajno-bezbednosno i borbeno obezbeđenje.

435. — Razmeštaj čete (šema 21) u svakom slučaju treba da odgovori borbenoj situaciji i da se jedinice iz rastresitog rasporeda mogu brzo i skupno angažovati za dejstvo na najvažnijem pravcu.

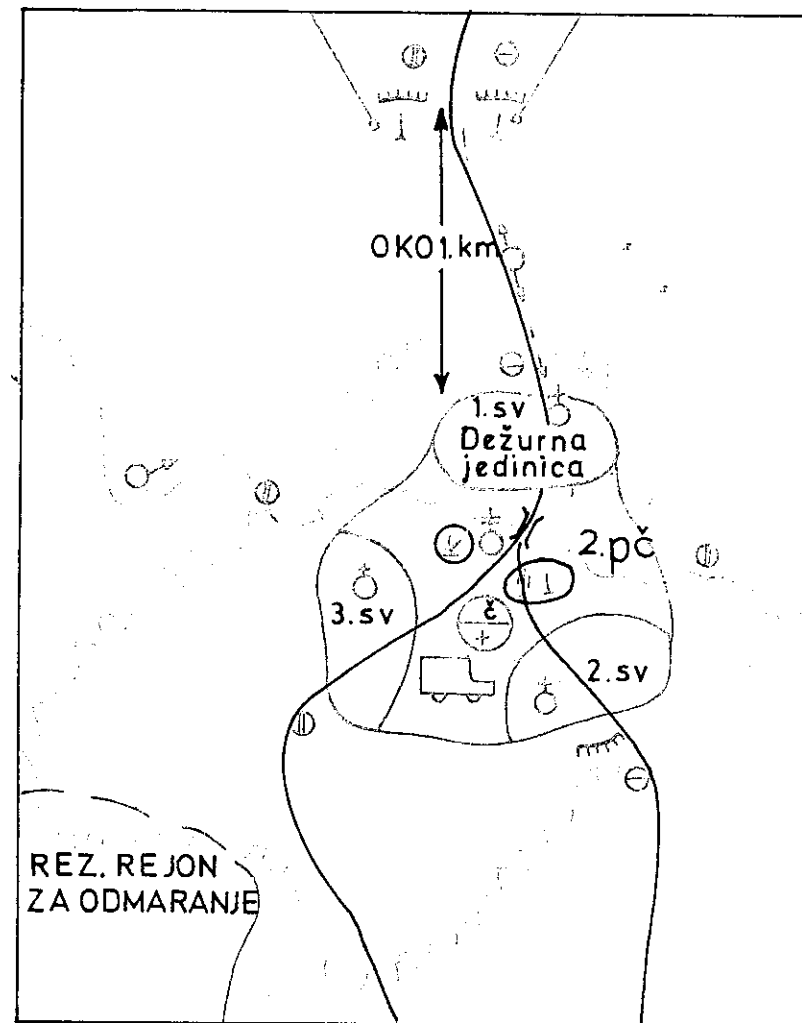
436. — Prateći vod, pridodata oklopna sredstva i artiljerijska oruđa postavljaju se na vatrene položaje koji su zaštićeni rasporedom vodova, u gotovosti da ispolje uticaj na osetljive pravce, naročito po rejonima verovatnog spuštanja neprijateljevih vazdušnih desanata, kao i za podršku predstražnih organa. Na vatrenim položajima određuju se pojedina dežurna oruđa sa kompletnim brojem poslužilaca spremna za brzo otvaranje vatre.

437. — Četna stanica za snabdevanje razmešta se u sredini rasporeda čete, pri čemu se vodi računa da svi vodovi imaju pogodne prilaze do nje kako bi se uredno snabdevali.

438. — Komandir čete nalazi se na najpogodnijem mestu, obično na sredini rejona odmaranja. Jedinice uređuju mesta za odmaranje (izrađuju zaštitne rovove i podešavaju prirodne zaklone, prvenstveno za zaštitu od neprijateljevog dejstva iz vazdušnog prostora). Ako je četa razmeštena u naseljenom mestu, ljudstvo se raspoređuje u zgrade, a materijal i prevozna sredstva po šupama, nadstrešnicama i sl. Za smeštaj stoke koriste se prvenstveno zatvorene prostorije (staje), a ako ovih nema, onda nadstrešnice i šupe.

439. — Na odmaranju planira se radio-veza, ali se ne koristi, sem pri dejstvu neprijateljeve avijacije i iznenadnog napada neprijatelja. Kuriri se upućuju po potrebi — iz čete u vodove i obratno. Signalna veza organizuje se za davanje uzbune i za vezu sa avijacijom.

440. — Na odmaranju se jedinice popunjavaju materijalnim sredstvima i rasterećuju od nepotrebnih materijalnih sredstava, leče povređeni i oboleli. U jedinicama

Šema 21 — Raspored čete na odmaranju

sa stočnim transportom leči se povređena i obolela stoka, potkiva i opravlja pribor. Četa se snabdeva iz bataljonskih stanica koje vrše dotur svojim transportnim sredstvima do četne stanice za snabdevanje.

Komandir čete — voda strogo vodi računa da se jedinice u rejonu za odmaranje pridržavaju datih uputstava u pogledu regulisanja svih pitanja života i rada za vreme odmaranja i da se održava stroga maskirna disciplina.

441. — Komandir čete načelno upućuje konačara (mlađi oficir) u sastav končarskog odeljenja bataljona. Njegove su dužnosti da u rejonu razmeštaja čete odredi mesta vodova i pridodatih sredstava i rukovodi razvođenjem jedinica.

442. — Komandir čete — voda za odmaranje izdaje zapovest, koja obično sadrži:

- podatke o neprijatelju, posebno mogućnost upotrebe vazдушnih desanata;
- podatke o susednim jedinicama i našim snagama na frontu;
- zadatak čete — voda u toku odmaranja;
- rejon razmeštaja vodova (ljudstva, vozila — stoke); postupak u slučaju iznenadnog napada neprijatelja sa zemlje i iz vazdušnog prostora (položaj za prihvatanje borbe, zborna mesto za svaki vod i pravac pokreta do predviđenog rejona na kojem će se prihvatiti borba);
- način i redosled dolaska jedinica u rejone za odmaranje;
- bezbednosno, borbena, inženjersko i pozadinsko obezbeđenje;
- način korišćenja vode (za piće, kupanje, pranje i dr.);
- organizovanje komandovanja (mesto komandira čete i neposredno potčinjenih, gotovost veze i signale za uzbunu).

443. — Četa — vod se u rejonu za odmaranje osigurava neposrednim osiguranjem: stražama, objavnica, patrolama i zasedama, tako da se zatvore svi putevi i ugroženi pravci kojima neprijatelj može da se koristi. Pojedini pravci se mogu samo zaprečiti.

444. — Ako neprijatelj izvrši napad iz vazdušnog prostora na rejon razmeštaja čete — voda, daje se signal »vazдушna opasnost«, po kome se zaštitna sredstva stavljaju u zaštitni položaj, ljudstvo sklanja u postojeća skloništa, a određena sredstva otvaraju vatru na helikoptere i niskoletuće avione. Ukoliko je rejon razmeštaja ugrožen, komandir čete — voda po odobrenju ili samoinicijativno odvodi četu — vod u rezervni rejon razmeštaja.

445. — Četa na odmoru može biti u ulozi **predstražnog odreda** puka (brigade) ili organ predstražnog odreda (ako je ovaj jačine bataljona). Vod može biti u ulozi **samostalnog predstražnog voda** bataljona ili organ predstražnog odreda.

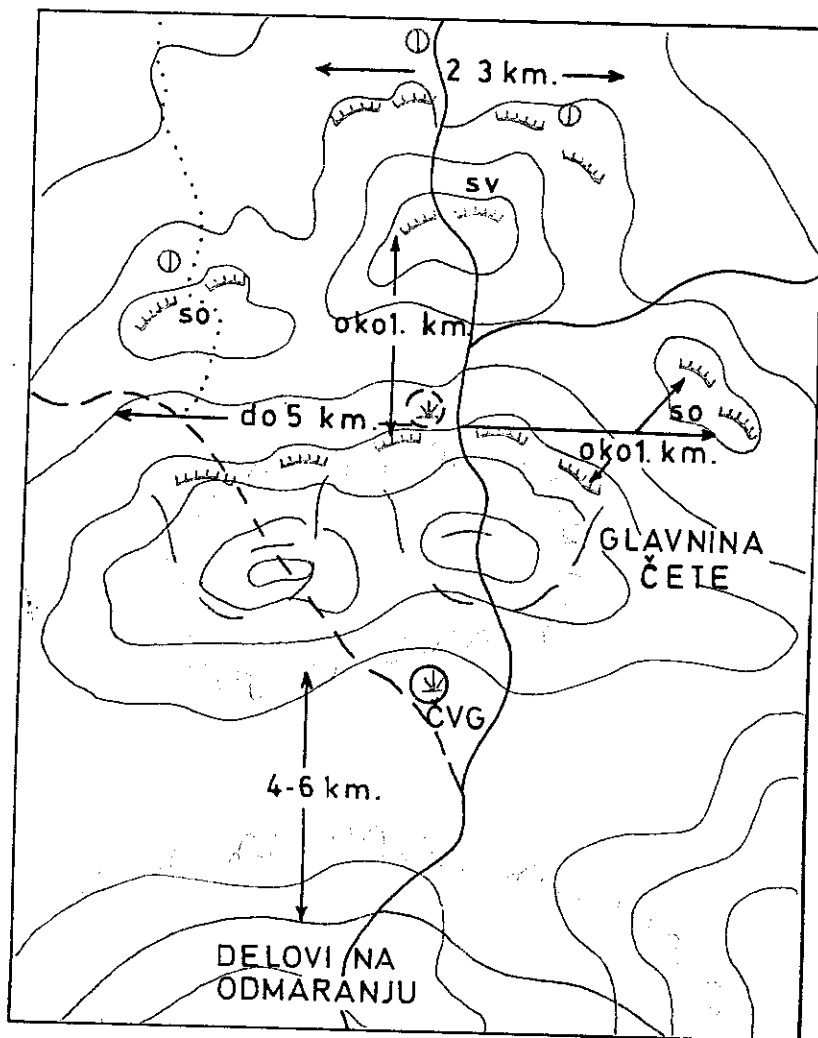
Zadatak je čete — voda u predstražnom osiguranju da:

- pravovremeno otkrije pojavu neprijatelja i o tome izvesti jedinicu koju osigurava;
- izviđa neprijatelja u zoni osiguranja i ne dozvoljava provlačenje njegovih delova ka rejonu razmeštaja, i
- borbom na određenom položaju spreči iznenadan napad neprijatelja i jedinici koju osigurava stvori povoljne uslove za borbu.

Predstražno osiguranje se povremeno smenjuje, zavisno od ugroženosti od neprijatelja, godišnjeg doba, atmosferskih prilika, vremena zadržavanja na predstraži i sl.

446. — Četa u ulozi **predstražnog odreda** puka (brigade) upućuje se na predstražni položaj (šema 22) na udaljenju od 4 do 6 km od glavnine i vrši osiguranje u zoni do 5 km.

Glavnina predstražnog odreda uređuje predstražni položaj po načelima za organizovanje odbrane. Za svoje osiguranje komandir čete na najosetljivije pravce istura 2—3 predstražna odeljenja na udaljenju do 1 km od glavnine. Na važan pravac, pored predstražnih odeljenja, komandir čete može isturati predstražni vod takođe na udaljenju oko 1 km.

Sema 22 — Raspored čete u ulozi predstražnog odreda

Na brdsko-planinskom i pošumljenom zemljištu i noću ova udaljenja mogu biti manja.

447. — Samostalni predstražni vod (šema 23) istura se od jedinice koju osigurava na udaljenju 2—3 km, a kao organ predstražnog odreda na oko 1 km; u oba slučaja vod vrši osiguranje u zoni širine 2—3 km.

Za osmatranje zemljišta i obaveštavanje o pojavi neprijatelja, kao i za vlastito osiguranje, predstražni vod istura 1—2 predstražna odeljenja, a po potrebi i objavnice. Predstražna odeljenja isturaju se načelno na udaljenju od 500 do 800 m od jezgra.

Na najvažnijem pravcu zone osiguranja jezgro predstražnog voda uređuje rejon za odbranu. Grupe lovaca oklopnih vozila postavljaju se na pravce verovatnog dejstva neprijateljevih oklopnih sredstava, a ispred položaja vrši se protivoklopno zaprečavanje.

448. — Pošto primi zadatak za organizovanje predstražnog položaja, komandir predstražnog odreda ceni situaciju i donosi odluku, a zatim rešava i ova pitanja:

- određuje samostalna predstražna odeljenja, a neki put i predstražni vod, i postavlja im zadatke (položaj za odbranu, zonu osmatranja i osiguranja, postupak pri pojavi neprijatelja, pravac izvlačenja i položaji za odbranu na predstražnom položaju), komandovanje i način održavanja veze;

- određuje zadatak glavnini: predstražni položaj, način njegovog uređenja i zadatak u različitim slučajevima;

- precizira način zatvaranja međuprostora i zaštitu krila i bokova;

- organizuje izviđanje neprijatelja;

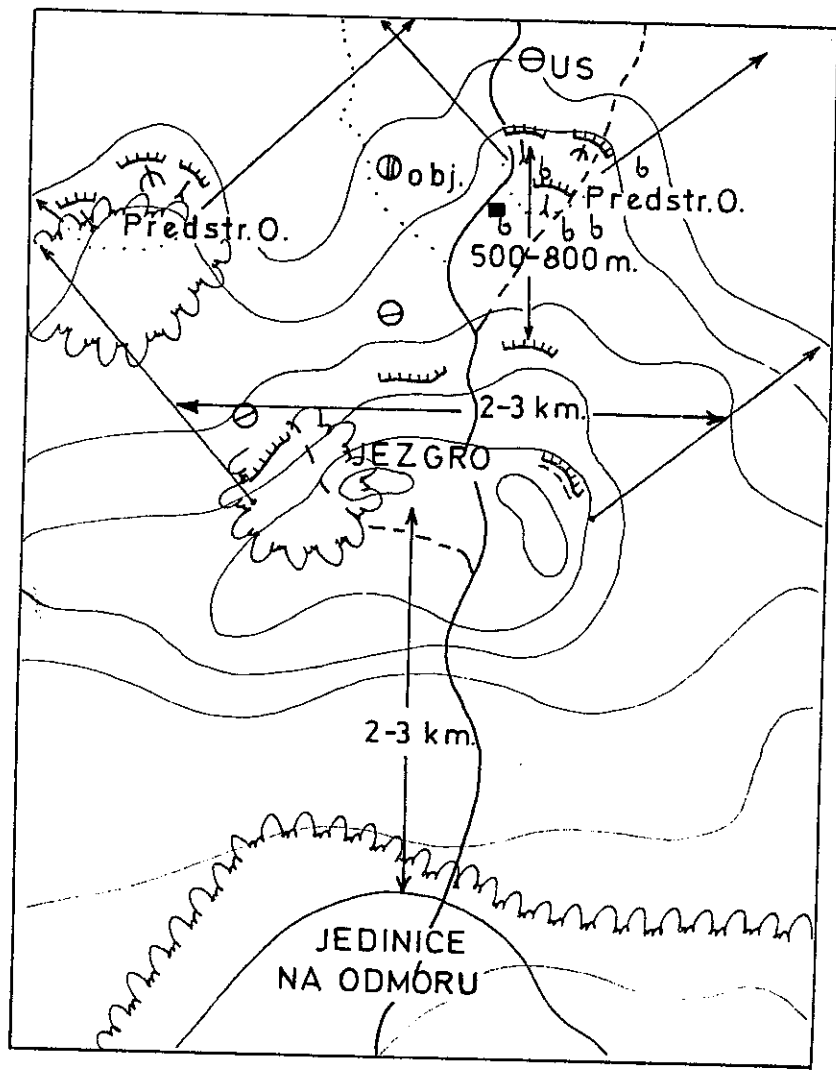
- daje uputstva za neposredno osiguranje;

- saopštava signale o vazdušnoj i NHB-opasnosti, i

- saopštava znake za raspoznavanje.

449. — Pri organizovanju osiguranja i odbrane na predstražnom položaju komandir predstražnog voda:

- precizira granice rejona odbrane voda, određuje položaje streljačkim odeljenjima i položaje sredstvima ojačanja, njihove zone i pravce dejstva;

Sema 23 — Raspored streljačkog voda na predstraži

- određuje položaje predstražnih odeljenja i mesta objavnica, sastav i zadatak patrola;
- upozna je potčinjene sa zadacima podržavajuće artiljerije i minobacača;
- organizuje uređenje rejona odbrane, i
- određuje mesto osmatračnice i način održavanja veze.

450. — Osiguravajući organi čete — voda, protiv-oklopna oruđa i dežurna vatrena sredstva nalaze se u stalnoj borbenoj gotovosti. Delovi u glavnini (jezgru) načelno se odmaraju u neposrednoj blizini svojih položaja po smenama, s tim da za najkraće vreme mogu stupiti u borbu.

Pri nailasku neprijatelja osiguravajući organi prihvataju borbu i prisiljavaju ga na razvijanje.

Pojedinci ili manje grupe neprijatelja zarobljavaju se ili uništavaju iznenadnom vatrom sa bliskih odstojanja. Kad neprijatelj vrši jak pritisak, osiguravajući organi borbom obezbeđuju uslove glavnini (jezgru) za prihvatanje borbe.

Glavnina (jezgro) čete — voda prihvata osiguravajuće organe i uporno se brani, stvarajući povoljne uslove jedinici koju osigurava za izvršenje zadatka.

Glava XII

DEJSTVO ČETE — VODA U POSEBNIM ULOGAMA

1. — ČETA — VOD U IZVIDANJU

451. — Četu kao izviđački odred upućuje načelno komandant divizije (brigade) sa zadatkom da izviđa zemljište, stupi u kontakt sa neprijateljem i utvrdi njegovu jačinu, sastav, pripadnost i karakter dejstva.

Četa kao izviđački odred ojačava se obično izviđačkim delovima (opštevojnim i ABHO), inženjerskim delovima i delovima jedinica veze, a po potrebi i mogućnostima i artiljerijom i tenkovima.

452. — Izviđački odred jačine čete dobija zonu izviđanja čija širina i dubina zavise od vida borbe, dobijenog zadatka, osobina zemljišta, vremenskih uslova i mogućnosti korišćenja transportnih sredstava. Četa dobija zonu izviđanja do 10 km, a upućuje se ispred osiguravajućih delova na oko 2—3 časa marša.

453. — Komandir čete po prijemu zadatka pristupa pripremi i organizovanju pokreta po istim principima kao i na maršu, s tim što od ljudstva oduzima sva dokumenta i pisma koja bi mogla otkriti formacijsku pripadnost jedinice i izdaje zapovest, koja sadrži:

— podatke o neprijatelju (gde se nalazi, jačina i sastav, karakter dejstva i verovatan susret sa njim);

— podatke o dejstvu izviđačkih i drugih jedinica u zoni izviđanja (ako ih ima);

— zadatak izviđačkog odreda, ojačanje, polaznu tačku, pravac kretanja i zonu izviđanja;

— raspored za izviđanje (broj izviđačkih patrola i sastav jezgra);

— zadatak izviđačkih patrola: polaznu tačku, vreme polaska, pravac kretanja, vreme i način izveštavanja (kojim sredstvima u raznim situacijama) i postupak po izvršenom zadatku;

— mere borbenog obezbeđenja;

— signalne i ugovorene znake sa avijacijom, i

— mesto komandanta odreda.

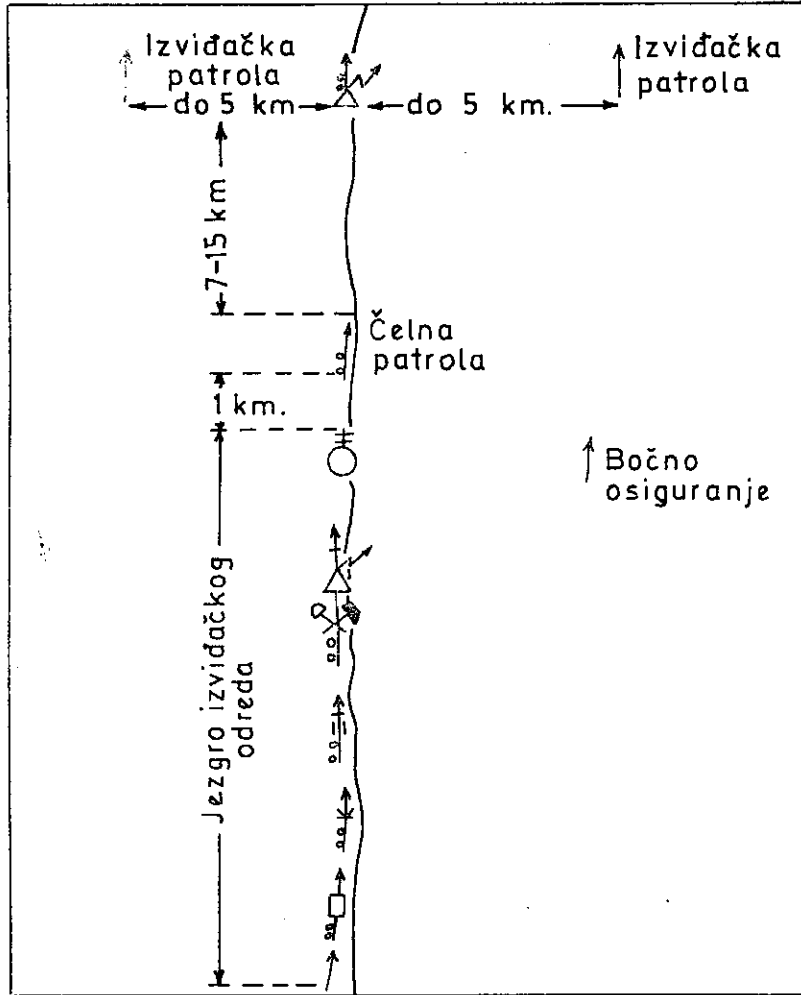
454. — Poredak izviđačkog odreda pri izviđanju (šema 24) treba da omogući nesmetano kretanje i brz razvoj za borbu. Sastoji se iz potrebnog broja izviđačkih patrola ili izviđačkih grupa (jačine od grupe vojnika do streljačkog odeljenja) i jezgra. Broj i jačina izviđačkih patrola zavise od broja i važnosti pravaca u zoni izviđanja, a izviđačke grupe se upućuju za izviđanje pojedinih objekata ili se ubacuju u neprijateljev raspored.

Izviđačke patrole se pri kretanju isturaju ispred jezgra na 3 do 4 km peške, odnosno 7 do 15 km kada su motorizovane. Rastojanje između patrola zavisi od zemljišta, puteva i širine zone i načelno iznosi 5 km. Njihov je zadatak da obezbede jezgro odreda i izviđaju pojedine pravce i objekte u zoni izviđanja.

Jezgro odreda se kreće u marševskoj koloni, na osnovnom pravcu izviđanja kao glavnina čelnog odeljenja na maršu, a za osiguranje jezgra komandant odreda istura čelnu patrolu jačine od odeljenja do ojačanog voda na odstojanju oko 1 km. Na bokove i začelje upućuje se bočno, odnosno začelno osiguranje jačine od grupe vojnika do odeljenja i preduzimaju druge mere borbenog obezbeđenja.

Komandant odreda sa sredstvima veze nalazi se načelno na čelu jezgra a koristi signalnu i radio-vezu, kao i prenos pošiljki i usmenih naređenja kuririma. Radio-veza se održava samo kada je to neophodno, u principu jednostranim upućivanjem signala i kratkih saopštenja.

455. — Na delu marš-rute gde je susret sa neprijateljem manje verovatan, izviđački odred se kreće bez

Sema 24 — Četa u ulozi izviđačkog odreda

zadržavanja i teži da što pre stigne u dodir sa neprijateljem.

Kad je u izgledu sudar sa neprijateljem, odred se načelno kreće u skokovima od jednog do drugog pogodnog objekta za izviđanje i dejstvo.

456. — Dejstvo izviđačkog odreda mora da bude smelo, energično i iznenadno, imajući na umu da borba nije cilj već sredstvo za prikupljanje podataka o neprijatelju. Osim borbom izviđački odred podatke o neprijatelju prikuplja osmatranjem, preko jedinica teritorijalne odbrane, partizanskih jedinica i stanovništva u zoni izviđanja.

457. — **Izviđačka patrola**, ako se susretne sa neprijateljevim patrolama i osiguravajućim delovima, obilazi ih u težnji da dođe do glavnih snaga. O pojavi neprijatelja patrola odmah izveštava komandanta odreda, a zatim — pošto uspostavi kontakt sa glavnim snagama neprijatelja — utvrđuje njihovu jačinu i sastav i komandantu odreda dostavlja podatke radi preuzimanja daljih mera izviđanja i dejstva jezgra.

Na slabije neprijateljeve delove odred vrši napad iz pokreta, težeći da ga brzim prepadom razbije ili zarobi. Izviđačka patrola u ovom slučaju vrši prepad na začelje neprijateljeve kolone ili zasedom sprečava njegovo izvlačenje ispod udara jezgra, produžavajući i dalje izviđanje radi prikupljanja novih podataka o neprijatelju.

Po razbijanju ili zarobljavanju neprijatelja odred produžava izviđanje prema dobijenom zadatku, a komandant odreda podnosi izveštaj pretpostavljenom starešini; zarobljenici i ratni plen se uz pratnju upućuju u komandu za čiji račun odred vrši izviđanje.

458. — Ukoliko se odred susretne s nadmoćnijim neprijateljem pre stizanja u rejon izviđanja, komandant odreda vrši obilazak neprijateljevih snaga, utvrđuje njihovu jačinu i sastav, po potrebi vrši kratke prepade radi zarobljavanja pojedinih oficira i vojnika i pretpostavljenoj komandi dostavlja izveštaj, a sa odredom produžava izviđanje prema dobijenom zadatku.

Ukoliko obilazak nije moguć (jezgro motorizovano, a nema zaobilaznih puteva), komandant odreda, zavisno od konkretnih uslova, organizuje zasedu ili vrši brz prepad na osiguravajuće delove neprijatelja radi prikupljanja potrebnih podataka, a zatim vrši povlačenje, pružajući otpor na uzastopnim položajima. U ovom slučaju treba težiti da se vatrom, zasedama i zaprečavanjem neprijatelju nanese što veći gubici i uspori njegovo napredovanje.

Zavisno od dobijenog zadatka i potreba daljeg izviđanja, komandant izviđačkog odreda može pri povlačenju ostaviti delove u neprijateljevoj pozadini i preko njih prikupljati nove podatke o neprijatelju.

459. — Pri nailasku na neprijatelja u odbrani komandant izviđačkog odreda je dužan da utvrdi: raspored neprijateljevih osiguravajućih delova i njihovu jačinu, protezanje prednjeg kraja odbrane, raspored njegovih vatrenih sredstava, vrstu objekata i sistem zaprečavanja, spojeve između pojedinih jedinica, prikrivene pravce koji izvode u dubinu njegove odbrane i sl. Ukoliko je ove podatke nemoguće prikupiti osmatranjem, odred borbom prisiljava neprijatelja da otkrije sistem odbrane.

460. — Za otkrivanje neprijateljevog rasporeda u dubini njegove odbrane, komandant izviđačkog odreda kroz međuprostore ubacuje pojedine delove (izviđačke grupe) u neprijateljevu pozadinu da osmatranjem i hvatanjem zarobljenika dođu do potrebnih podataka.

Ako postoje naročito povoljni uslovi, a pretpostavljeni starešina to odobri, komandant može čitav odred ubaciti u neprijateljevu pozadinu. Izviđački odred u neprijateljevoj pozadini može da organizuje zasede, prepade na štabove, centre veze, kolone u pokretu, kontroliše saobraćaj i izvodi razne diverzantske akcije, pri čemu se oslanja na punu pomoć DPZ i društveno-političkih organizacija, kao i sadejstvo partizanskih jedinica i jedinica TO.

461. — **Vod kao izviđačka patrola** prikuplja podatke o neprijatelju i zemljišnim objektima na određenom pravcu kretanja. Prikupljanje podataka vrši osmatranjem,

prisluškivanjem, otkrivanjem tragova i drugih znakova o prisustvu neprijatelja, dobijanjem podataka od stanovništva, jedinica teritorijalne odbrane, partizanskih jedinica (ako ih ima) i po potrebi borbom (zasedama i prepadima) radi hvatanja zarobljenika i zaplene dokumenata, naoružanja i opreme.

Vodu se načelno pridodaju mitraljezi, pioniri, izviđački delovi (opštevojni i ABHO) i sredstva veze.

462. — **Izviđačka patrola** jačine voda upućuje se ispred osiguravajućih delova na daljinu od 3 do 5 km kad se kreće peške, odnosno 10—20 km kad je motorizovana. Noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti, po dubokom snegu, na ispresecanom i pokrivenom zemljištu daljina upućivanja izviđačke patrola može da bude i manja.

463. — **Vod kao izviđačka patrola** (šema 25) načelno ima **jezgro i čelne izviđače**, a po potrebi i začelne i bočne izviđače.

Čelni izviđači (grupa vojnika) kreću se na odstojanju od oko 500 m — kad se kreću peške, odnosno na oko 1.000 m — kad su motorizovani. Zavisno od situacije, ova odstojanja mogu da budu veća ili manja.

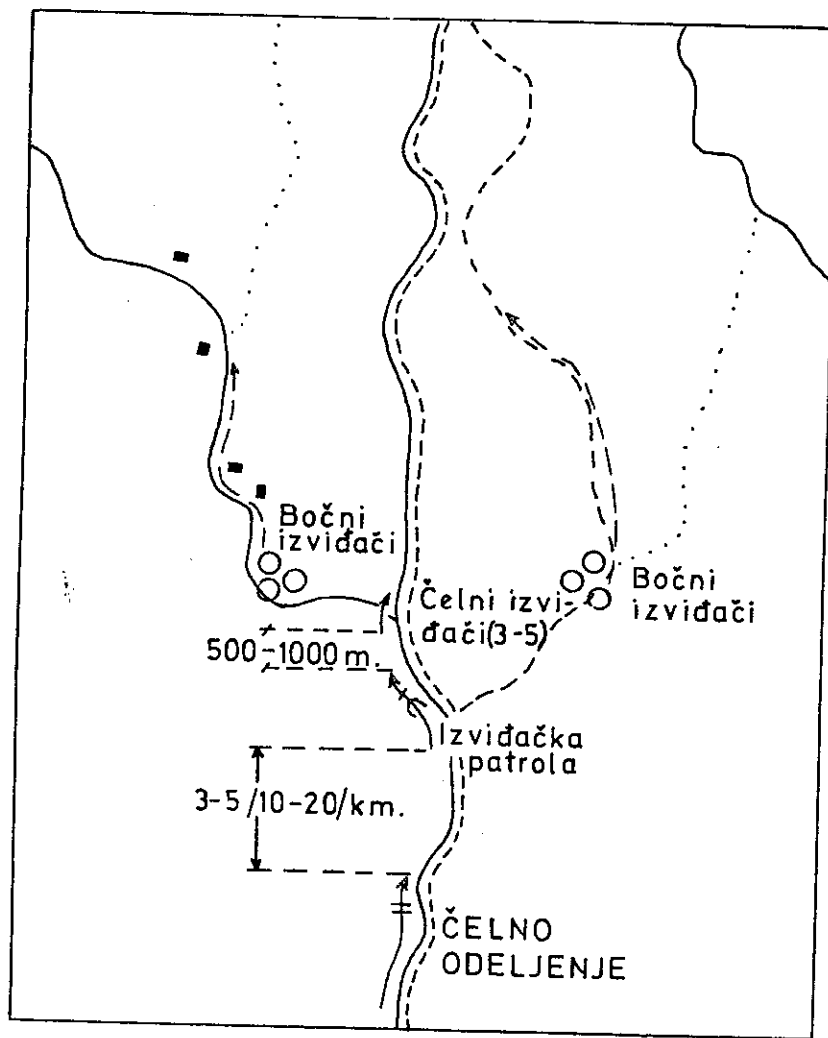
Komandir izviđačke patrola kreće se na čelu jezgra, a prema potrebi i sa čelnim izviđačima.

464. — Po prijemu zadatka komandir voda postupa u duhu odredbama t. 453. ovog pravila, u obimu potrebnom za pokret i dejstvo izviđačke patrola.

Pri susretu sa neprijateljem vod u svemu postupa po odredbama t. 457. ovog pravila.

465. — **Vod kao izviđačka grupa** (šema 26) upućuje se radi prikupljanja podataka o neprijatelju, njegovoj jačini, rasporedu vatrenih sredstava i odbrambenih objekata, odnosno radi provere prikupljenih podataka o neprijatelju.

Izviđačka grupa (IG) izvršava zadatak **izviđačkim prepadom** i **zasedom** na frontu ili u neprijateljevoj pozadini radi hvatanja neprijateljevih vojnika, zaplene doku-

Šema 25 — Streljački vod kao izviđačka patrola

menata, primeraka naoružanja i opreme, otkrivanja sistema neprijateljeve vatre i dr.

Vod kao izviđačka grupa ojačava se načelno mitraljezima, ručnim bacačima, inženjerskim i drugim delovima.

466. — Izviđački prepad se izvodi kako na prednjem kraju neprijateljeve odbrane, tako i u dubini njegovog rasporeda. Prepad na prednji kraj neprijateljeve odbrane noću vrši se obično bez vatrene podrške, a danju može sa vatrenom podrškom.

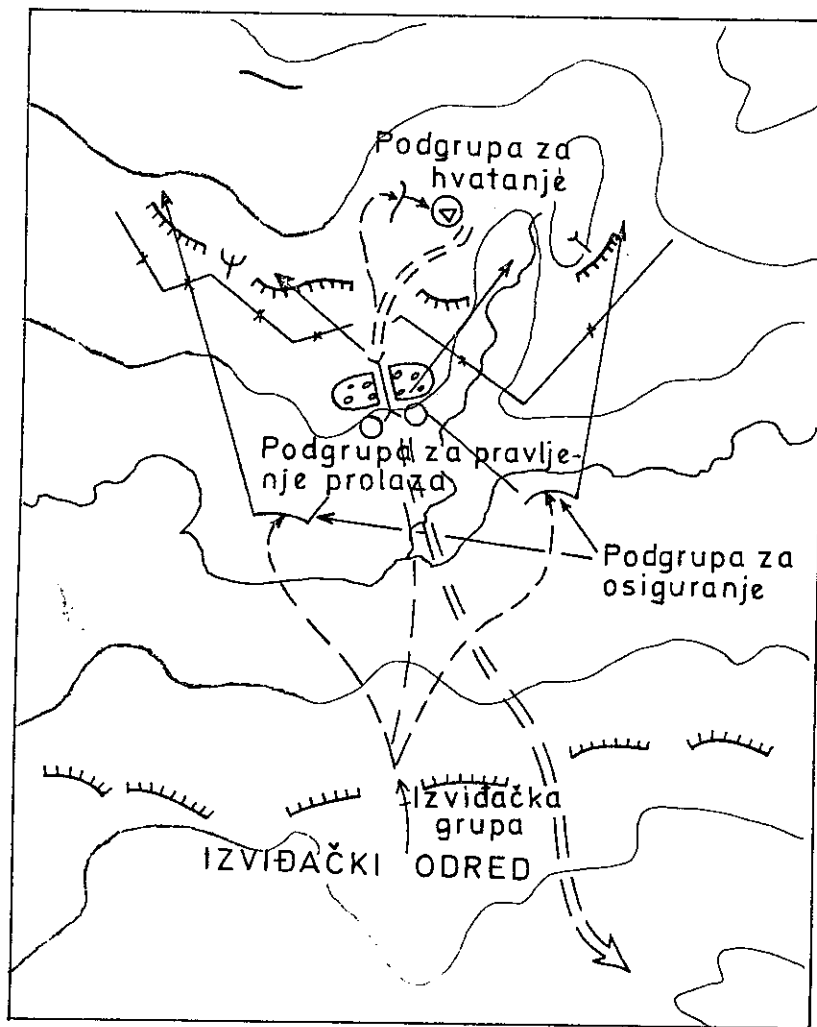
Ako se prepad vrši na jače organizovanu neprijateljevu odbranu, izviđačka grupa se obično deli na podgrupe, koje mogu da budu jačine od grupe vojnika (3—5) do streljačkog odeljenja. Načelno se formiraju sledeće podgrupe: za otvaranje prolaza u preprekama, za osiguranje i za hvatanje.

467. — Za izvršenje prepada komandir izviđačke grupe izdaje zapovest, koja sadrži:

- podatke o neprijatelju (objektu upada);
- zadatak izviđačke grupe;
- zadatak suseda (ako ih ima);
- način podrške izviđačke grupe (ako se vrši);
- zadatak podgrupa: sastav, raspored, pravci prilaza ka objektu prepada i način izvršenja zadataka;
- ugovorene znake, a po potrebi i znake raspoznavanja;
- mere bezbednosti, i
- mesto komandira i ko mu je zamenik.

468. — U toku prilazanja objektu izviđačkog prepada grupa se kreće prikriveno i oprezno, osmatrajući i prisluškujući. Ako neprijatelj otvori vatru, grupa zaleže, a komandir utvrđuje odakle neprijatelj otvara vatru, po potrebi koristi zaobilazni pravac i nastavlja izvršenje zadatka.

469. — Pošto izviđačka grupa priđe objektu, podgrupa za otvaranje prolaza otvara prolaz u preprekama (ukoliko se ne mogu obići), a ostale je podgrupe osiguravaju sa pogodnog mesta. Podgrupa za hvatanje se pri-

Sema 26 — Streljački vod kao izviđačka grupa

vlači objektu i iznenadno napada neprijatelja, ne otvarajući vatru.

Po izvršenom hvatanju najpre se povlači podgrupa za hvatanje sa zarobljenikom, zaplenjenim dokumentima i naoružanjem, a zatim i ostale podgrupe, što za svaki konkretan slučaj reguliše komandir izviđačke grupe.

Ako u momentu hvatanja neprijatelj otkrije grupu sa susednih rejlona ili iz dubine i otvori vatru, podgrupa za osiguranje vatrom štiti podgrupu za hvatanje i olakšava joj izvlačenje. Na signal komandira izviđačke grupe vatru otvaraju i drugi delovi za podršku (ako su predviđeni).

470. — Pri izvršenju izviđačkog prepada u neprijateljevoj pozadini naročita se pažnja obraća na:

— prikriveno provlačenje izviđačke grupe (ako se ne ostavlja);

— način pokreta do objekta;

— održavanje veze sa pretpostavljenim starešinom, i

— način izvlačenja po izvršenom zadatku.

Vežu sa pretpostavljenim komandir izviđačke grupe načelno održava radiom.

Postupak sa uhvaćenim neprijateljevim vojnim licima reguliše starešina koji upućuje izviđačku grupu.

471. — Za dejstvo iz zasede izviđačka grupa se obično postavlja na mesta gde se predviđa kretanje neprijateljevih manjih grupa, kurira, oficira za vezu, na prelazima preko reka i sl.

Mesto za zasedu treba da omogući: prikriven prilaz izviđačke grupe, pogodan i prikriven raspored za osmatranje zemljišta, hvatanje neprijateljevih vojnih lica i iznenadno dejstvo, kao i prikriveno izvlačenje po izvršenom zadatku.

472. — Kad primi zadatak za zasedu, komandir izviđačke grupe vrši:

— proučavanje neprijatelja i rejlona zasede;

— pripremu izviđačke grupe za zasedu (podešavanje opreme, oduzimanje dokumenata) i upoznavanje sa zadatakom, i

— pripremu materijalnog obezbeđenja.

473. — Po završenoj pripremi komandir izviđačke grupe, u određeno vreme, odvodi grupu u predviđeni rejon za zasedu, gde organizuje osmatranje, izviđanje zemljišta i postavlja zadatke izviđačkoj grupi.

474. — Izviđačka grupa u zasedi može da se deli na podgrupe i to:

— **podgrupu za obezbeđenje**, koja se postavlja na mestu sa koga može da osigura dejstvo podgrupe za hvatanje u toku hvatanja i izvlačenja;

— **podgrupu za hvatanje**, koja se postavlja tako da može sa najbližih odstojanja uhvatiti neprijatelja koji uđe u zasedu.

Ako izviđačka grupa priprema dejstvo iz zasede na vojna lica u motornom vozilu, prethodno može da izvrši zaprečavanje na mestu zasede.

475. — Kad neprijatelj priđe zasedi na blisko odstojanje, podgrupa za hvatanje ga brzo i iznenadno napada i zarobljava, načelno bez otvaranja vatre.

Ubijeni neprijateljevi vojnici i zaplenjena vozila se pretresaju, a nađena dokumenta uzimaju. Borbena i prevozna sredstva neprijatelja, ukoliko se ne mogu evakuirati, uništavaju se.

Po izvršenom hvatanju izviđačka grupa se izvlači pod zaštitom delova za osiguranje.

476. — Ako neprijatelj otkrije zasedu ili na nju naiđe njegova jača jedinica, izviđačka grupa se izvlači u određeni rejon, odakle nastavlja izvršenje zadatka.

2. — DEJSTVO ČETE — VODA PROTIV VAZDUŠNIH DESANATA

477. — Pešadijska (brdska, planinska) četa načelno se kao celina angažuje za vođenje protivdesantne borbe, bilo kao poseban elemenat borbenog poretka brigade (puka) ili da se nalazi u sastavu bataljona koji je određen za protivdesantnu borbu.

478. — Kad četa sačinjava zaseban elemenat borbenog poretka više jedinice namenjen za vođenje protivdesantne borbe, komandir čete pravovremeno preduzima organizacijske, materijalne i druge pripreme, utvrđuje plan angažovanja jedinica prema proceni upotrebe vazdušnog desanta, precizira zadatke potčinjenim i pridodatim jedinicama i organizuje sadejstvo između njih.

479. — Kad se četa nalazi u sastavu bataljona ili drugih protivdesantnih snaga, onda izvršava deo zadatka dobivenog od komandanta koji organizuje protivdesantnu borbu na dotičnoj prostoriji i dejstvuje po predviđenom planu.

480. — Četa se na desantnom rejonu raspoređuje na objekat (jedan ili više) koji dominira pogodnim mestom za desantiranje. Pri tome se mora voditi računa da posednuti položaj bude pogodan oslonac za sprečavanje širenja neprijateljevog vazdušnog desanta i da mu se onemogući zauzimanje pogodnih linija za odbranu ili nastupanje ka objektu dejstva. Posednuti objekti istovremeno treba da budu pogodni oslonci za preduzimanje napada na pojedine delove neprijateljevog desanta i na više pravaca. Ljudstvo na položaju mora biti ukopano i maskirano.

481. — Pogodna mesta za spuštanje padobranaca ili za sletanje vazduhoplova na desantnom rejonu zaprečavaju se minsko-eksplozivnim i drugim preprekama i na njih se planira artiljerijska i minobacačka vatra. Ako je vatra iz ovih sredstava slaba ili se ne planira po desantnom rejonu, obavezno se određuje deo mitraljeza, puško-mitraljeza i ručnih bacača za dejstvo po prizemljenim helikopterima i drugim letelicama.

482. — Radi uspešnog vođenja protivdesantne borbe komandir čete:

— utvrđuje jačinu, sastav, cilj dejstva i mogućnosti vazdušnog desanta;

— predviđa objekte koji mogu biti cilj dejstva i pogodne zemljišne objekte koji desantu mogu poslužiti kao oslonac za dalje dejstvo;

— ceni mogućnost neprijateljeve podrške VD iz vazdušnog prostora i intervencije sa ugroženih pravaca;
 — sagledava dejstva drugih jedinica (delova) koje vrše napad na VD i njihov uticaj na izvršenje zadatka, i
 — predviđa najpogodniji način upotrebe jedinica za napad na VD ili za njegovo blokiranje.

483. — Čim otpočne spuštanje VD, on se blokira i sprečava mu se da ovlada pogodnim objektima.

Vazdušnom desantu se ne sme dozvoliti da se sredi i zauzme objekte pogodne za otpor ili da mu posluže kao oslonac za dalje dejstvo. Napad na VD mora otpočeti pre njegovog sređivanja, radi razbijanja ili blokiranja.

484. — Jedinicama se postavljaju kratki zadaci (pravci kretanja i zadatak). Na zadatak jedinice kreću odmah i iz pokreta prelaze u napad, težeći da što pre ovladaju zemljišnim objektima koji dominiraju desantnim rejonom i da im posluže kao oslonac za napad na VD ili za njegovo blokiranje.

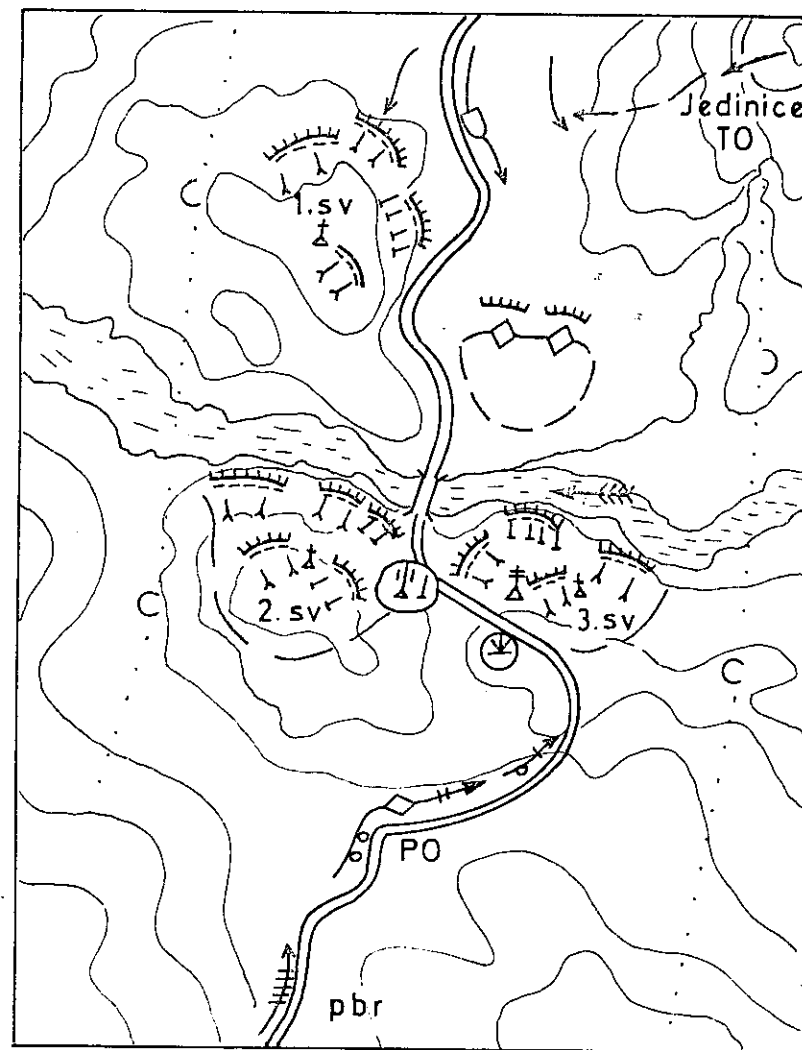
485. — Napad čete na VD mora da otpočne u fazi spuštanja i sređivanja desanta, otvaranjem najjače vatre iz celokupnog naoružanja, posle čega se, ako postoje uslovi, preuzima juriš na pojedine (izdvojene) grupe radi njihovog razbijanja ili uništenja. U protivnom VD se blokira i ne dozvoljava mu se da proširi desantnu osnovicu a napad se preuzima po pristizanju drugih vlastitih snaga.

486. — Vod borbu protiv neprijateljevog VD vodi redovno u sastavu čete i dejstvuje prema postavljenom zadatku.

3. — ČETA U ULOZI PREDNJEG ODREDA (PO) NA MARŠU

487. — Četa kao prednji odred na maršu ima zadatak da pravovremeno zauzme određene položaje (šema 27) u zoni marša i da ih drži do pristizanja prethodnice.

Četa se u ulozu PO na maršu ojačava delovima jedinica ABHO, inžinjerijom, delovima oklopnih jedinica i

Sema 27 — Četa u ulozu prednjeg odreda na maršu

odgovarajućim sredstvima veze, a dodeljuju joj se i motorna vozila radi bržeg kretanja.

Zavisno od raspoloživih mogućnosti i hitnosti za posjedanje određenog položaja u zoni marša, PO se može prebaciti helikopterima, pri čemu mu spuštanje mogu obezbediti jedinice TO.

488. — Pošto primi zadatak komandant odreda:

- organizuje pripreme za pokret;
- ceni situaciju i donosi odluku, i
- izdaje zapovest.

Zapovest sadrži zadatke za marš i za odbranu odgovarajućeg položaja (objekta) koji treba zauzeti; postavljene zadatke komandant odreda konkretizuje i dopunjava po stizanju na određeni objekat.

489. — Marševski poredak čete u ulozi PO isti je kao i kad je čelni odred, odnosno čelno odeljenje.

U cilju što bezbednijeg marša komandant odreda mora da stupi u vezu sa starešinama jedinica TO na pravcu kretanja radi organizovanja sadejstva. Veza i sadejstvo sa ovim jedinicama načelno se organizuje preko pretpostavljene komande ili oficira za vezu (bilo da ga upućuje PO ili starešina jedinice TO).

Za prikupljanje podataka o neprijatelju i zemljištu komandant odreda u toku kretanja ka određenom cilju upućuje izviđačke organe, koji produžavaju izviđanje i kada se PO zaustavi.

490. — Prednji odred se kreće ka određenom cilju (položaju, rejonu) najvećom mogućom brzinom.

Ako neprijatelj preduhitri PO u zauzimanju određenog položaja ili se nalazi na maršu, PO ga napada iz pokreta, prvenstveno u bok i zauzima predviđeni položaj. Ukoliko nije uspeo da iz pokreta zauzme određeni položaj, a neprijatelj nadmoćnim snagama pređe u napad, PO se razvija na pogodnom položaju i postupa po t. 493. ovog pravila.

491. — Odbranu na određenom položaju komandant odreda organizuje u skladu sa osobinama zemljišta i dobijenim zadatkom, obraćajući naročitu pažnju na zatvaranje

komunikacija, odnosno pravaca pogodnih za dejstvo neprijateljevih oklopnih jedinica.

Pri rasporedu snaga u odbrani veći deo se raspoređuje u prvu liniju radi zatvaranja prolaznih pravaca, a manji deo (1—2 odeljenja) zadržava u rezervi.

492. — Inžinjerijsko uređenje položaja vrši se u skladu sa raspoloživim vremenom i mogućnostima. Prvenstveno se izrađuju pojedinačni zakloni i u punoj meri koriste prirodne osobine zemljišta. Komunikacije i prolazni pravci zaprečavaju se u prvom redu minama.

493. — Tokom izvođenja odbrane neprijatelja treba prinuditi na razvoj na što većim daljinama i usporavati mu pokret, vodeći računa o pravcima koji izvede u bok i pozadinu prednjeg odreda. Otpor treba uskladiti sa jedinicama teritorijalne odbrane (ako ih ima), usmeravajući njihovo dejstvo prvenstveno u bok i pozadinu neprijatelja.

Upornost odbrane prednjeg odreda zavisi od dobijenog zadatka. Ako je zadatkom određeno da se položaji održe i određeni pravac zatvori na izvesnoj dubini do predviđenog vremena, komandant odreda odbranom po dubini stvara potrebno vreme i uslove za razvoj prethodnice.

Ako prednji odred ne može da izdrži pritisak neprijatelja do stizanja prethodnice, izvlači se pod borbom i pruža otpor na uzastopnim položajima. Komandant odreda ne dozvoljava neprijatelju da ga odbaci od komunikacije, vodeći računa o osiguranju krila i bokova. O povlačenju u toku izvođenja odbrane komandant odreda izveštava starešinu za čiji račun izvršava zadatak.

4. — ČETA U ULOZI PREDNJEG ODREDA U PRETPOLJU

494. — Pešadijsku (brdsku, planinsku) četku kao prednji odred u pretpolje upućuje komandant puka — brigade sa zadatkom da neprijatelju nanese što veće gubitke, prinudi ga na prevremeno razvijanje i uspori mu nastupanje, u prvom redu njegovih oklopnih jedinica.

Četa se u ulozi PO načelno ojačava artiljerijom, inžinjerijom, delovima ABHO i potrebnim sredstvima veze, a mogu joj se dodeliti i motorna vozila radi bržeg dejstva i izvlačenja.

495. — Odbranu u pretpolju četa organizuje na najvažnijem pravcu (šema 28), na nekoliko uzastopnih položaja. Rejon odbrane čete sastoji se iz odvojenih rejonu odbrane vodova i položaja odeljenja, vatrenih položaja ČVG, položaja protivoklopne grupe i sistema zaprečavanja.

Položaji po dubini mogu biti uređeni ili neuređeni. Mogu ih pravovremeno urediti jedinice TO i stanovništvo, što reguliše pretpostavljena komanda.

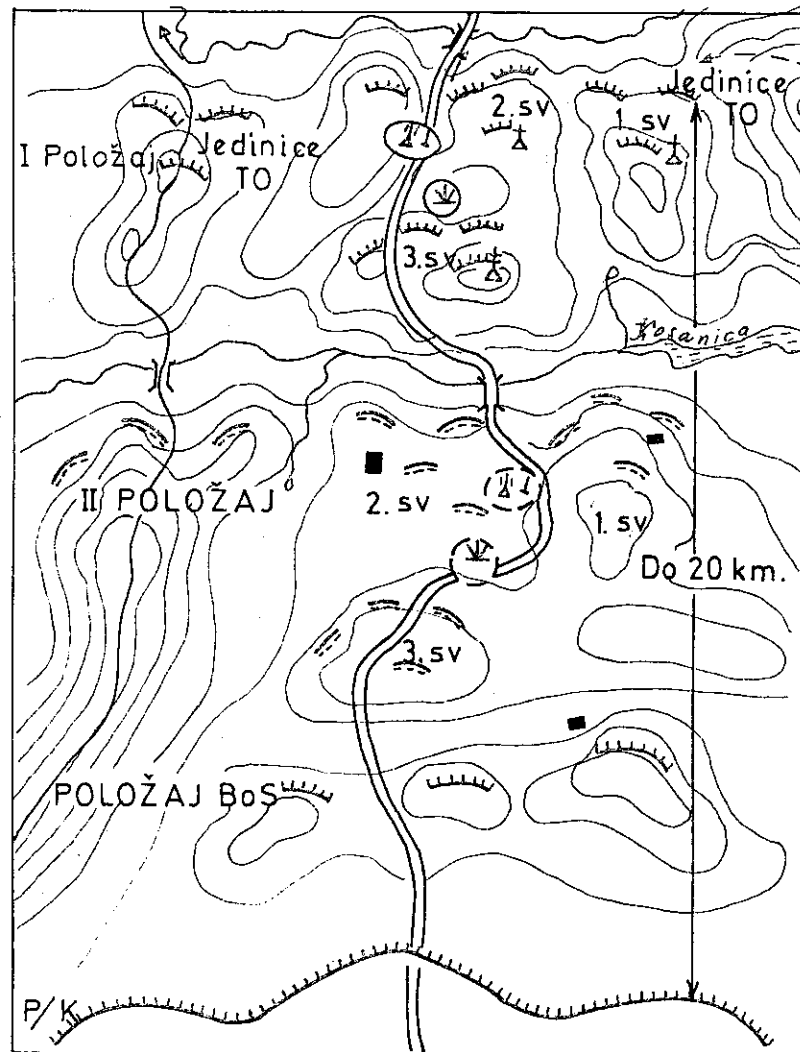
Dubina pojedinih položaja za odbranu i odstojanja između njih zavisi, u prvom redu, od osobina zemljišta, zamisli za pružanje otpora i mogućnosti brzog i sigurnog izvlačenja sa jednog položaja na drugi, radi pružanja uzastopnog otpora.

Prostori između vodova se zaprečavaju, štite vatrom, prvenstveno puškomitraljeza i minobacača, osmatraju se ili posedaju manjim delovima. Noću i na teško prohodnom zemljištu međuprostori se kontrolišu patrolama i zasedama.

Broj položaja po dubini zavisi od zadatka, dubine pretpolja, osobina zemljišta, raspoloživog vremena i drugih uslova. Četa načelno jednovremeno poseda jedan položaj, s tim što se na sledeći položaj pravovremeno upućuje deo snaga za prihvata.

496. — Komandant odreda pri organizovanju odbrane vodovima određuje: sredstva ojačanja, pravac koji će zatvarati, rejon odbrane i zadatak. U toku izvođenja odbrane postavljaju se dopunski i po potrebi izdaju novi zadaci, u skladu sa razvojem situacije.

Ako ispred prednjeg odreda nema izviđačkih delova pretpostavljene komande, komandant odreda na pojedine pravce upućuje vlastite izviđačke organe (patrole) koji će pravovremeno izveštavati o kretanju, sastavu i rasporedu neprijatelja. Ako ima izviđačkih delova pretpostavljene komande, prednji odred sa njima uspostavlja vezu i sadejstvo u pogledu izveštavanja.

Sema 28 — Četa u ulozi prednjeg odreda u pretpolju

Na važnim pravcima ispred položaja i na bokovima komandant odreda postavlja zasede jačine odeljenja do grupe vojnika, koje ojačava odgovarajućim protivoklopnim sredstvima.

Ukoliko u neposrednoj blizini ima partizanskih jedinica i jedinica TO, komandant odreda sa njima stupa u vezu i organizuje sadejstvo po uputstvu pretpostavljenog. Jedinice TO najbolje će sadejstvovati prednjem odredom dejstvom u bok i pozadinu izviđačkih jedinica neprijatelja. Starešina artiljerijske jedinice (ili artiljerijski osmatrač) određene za ojačanje prednjeg odreda kreće se u neposrednoj blizini komandanta odreda (na istom transporteru — kod mehanizovane čete).

497. — Manje grupe neprijatelja PO sačekuje i uništava iznenadnom vatrom sa bliskih odstojanja ili ih zarobljava.

Pri pojavi jačeg neprijatelja, u prvom redu tenkova i pešadije na oklopnim transporterima, delovi postavljeni u zasedu sačekuju neprijatelja i iznenadnom vatrom nanose mu što veće gubitke, a zatim se prikriveno izvlače na nove položaje, sa kojih otvaraju vatru sa većih odstojanja, kako bi se neprijatelj prinudio na razvoj i da pod borbom savlađuje što veći prostor.

Delovi postavljeni u zasedu povlače se organizovano, pod borbom, na položaje koji su im ranije određeni, uz prihvat i pod zaštitom delova sa prvog položaja.

498. — Četa kao PO u principu ne sačekuje juriš nadmoćnijih neprijateljevih snaga, već se pravovremeno uz prihvat izvlači na sledeći položaj. Neprijateljevo napredovanje PO usporava vatrom, zaprečavanjem i raznim aktivnim postupcima, pri čemu se u punoj meri koristi dejstvo ostavljenih i ubačenih delova i zaseda između položaja, naročito na pokrivenom zemljištu.

499. — Poslednji otpor prednji odred obično pruža na položaju borbenog osiguranja, zatim se zajedno sa njim — pod zaštitom vatre artiljerije i drugih vatrenih sredstava sa prvog odbrambenog položaja i uz prihvat jedinica na prvom položaju — povlači prikriveno odre-

đenim pravcem u dubinu odbrane. Pravci povlačenja kroz raspored jedinica na prvom položaju i mesta prolaza u preprekama određuju se pravovremeno.

5. — ČETA U ULOZI JURIŠNOG ODREDA (JO)

500. — Četu kao JO formira komandant brigade radi napada na dobro utvrđena uporišta, kao i pri napadu na naseljeno mesto za osvajanje većih i dobro utvrđenih zgrada i blokova.

Jurišni odred se načelno ojačava artiljerijom i pionirima, a po potrebi i tenkovima.

501. — Komandant odreda po prijemu zadatka za dejstvo u ulozi jurišnog odreda postupa u duhu t. 207—213, s tim što vrši detaljno izviđanje, prikuplja podatke o neprijatelju i objektima, proučava sistem neprijateljeve odbrane, pri čemu može da koristi plan naseljenog mesta (ako sa njim raspoláže) i aerofoto-snimke. Treba težiti da se, pored ostalog, prikupe podaci o postupcima i navikama neprijatelja danju i noću.

502. — Borbeni poredak jurišnog odreda sastoji se iz potrebnog broja jurišnih grupa, vatrene grupe, ponekad protivoklopne grupe i rezerve. Broj, jačina i sastav jurišnih grupa zavise od zadatka, broja i veličine objekta i stepena utvrđenosti neprijatelja. Rezerva je obično jačine ojačanog voda, a po potrebi može da bude i jača.

503. — Jurišnim grupama i ostalim elementima borbenog poretka komandir čete postavlja zadatke neposredno na zemljištu, ukazujući svakom elementu na objekat napada i način ovlađivanja. Jurišna grupa može da dobije zadatak da ovlada manjom zgradom, delom veće zgrade, odnosno delom neprijateljevog uporišta na pravcu napada jurišnog odreda.

Rezerva jurišnog odreda upotrebljava se za zauzimanje objekata u dubini neprijateljevog rasporeda i učvršćenje postignutog uspeha, a ređe se angažuje za objekte na koje vrše napad jurišne grupe.

Vatrena grupa podržava jurišne grupe uništavanjem neprijateljevih vatrenih tačaka koje štite prilaze i sprečava neprijateljeve protivnapade.

Protivoklopna grupa (ako se formira) kreće se na glavnom pravcu u gotovosti za uništenje oklopnih sredstava neprijatelja. U njen sastav, pored formacijskih i pridodatih protivoklopnih sredstava, mogu da uđu i pridodati tenkovi.

Ako se protivoklopna grupa ne formira, protivoklopna sredstva se pridodaju jurišnim grupama, a jedan deo se zadržava u rezervi.

504. — Pri organizovanju sadejstva komandant jurišnog odreda, pored ostalog, precizira:

— pravac i način prilaza jurišnih grupa ka objektu napada i način izvršenja juriša;

— zadatak protivoklopne grupe (ako se formira) u toku prilaznja jurišnih grupa objektima napada, u slučaju protivnapada i u toku borbe za ovladavanje objektom;

— postupak jurišnih grupa po ovladavanju objektom napada;

— način sadejstva sa susedima, i

— signale sadejstva.

505. — Početkom napada, u toku vatrene pripreme jurišne grupe, pod zaštitom vatre artiljerije, mitraljeza, protivoklopnih sredstava i tenkova prilaze objektu napada i po grupama (odeljenjima) upadaju u objekte neprijateljevog uporišta. Inženjerski delovi u sastavu jurišnih grupa čiste (razminiraju) zauzeti objekat a po potrebi ga i ruše — upotrebom eksploziva.

Borba unutar utvrđenog objekta vodi se do potpunog uništenja ili zarobljavanja neprijatelja.

Ukoliko posada utvrđenog objekta pruža žilav otpor i jurišni odred trpi velike gubitke, komandant odreda po odobrenju pretpostavljenog starešine organizuje rušenje ili paljenje zgrade, pozivajući prethodno neprijatelja na predaju.

506. — Zauzete zgrade jurišni odred detaljno pregleda (naročito podruma i tavane), čisti ih od preostalih grupa

neprijatelja, razminira delove zgrada koje je neprijatelj pripremio za rušenje ili ova mesta obeležava lako uočljivim znacima.

Iz zauzetih objekata u neprijateljevom uporištu organizuje se vatra po neprijatelju koji brani susedne objekte i priprema odbijanje protivnapada neprijatelja.

507. — Po izvršenom zadatku jurišni odred ulazi u sastav bataljona ili nastavlja dalje dejstvo prema odluci komandanta brigade.

6. — ČETA — VOD U BORBI PROTIV DIVERZANTSKO-TERORISTIČKIH GRUPA

508. — Četa — vod se može angažovati u borbi protiv diverzantsko-terorističkih i drugih grupa neprijatelja po naređenju pretpostavljenog starešine ili po inicijativi komandira čete — voda (ako to uslovi nalažu).

U oba slučaja četa — vod se može upotrebiti kao celina ili po delovima, i to u slučajevima:

— kada je otkrivena namera diverzantskih i drugih grupa (mesto ubacivanja i objekat dejstva);

— kada je već izvršeno ubacivanje i aktiviranje jedne ili više diverzantsko-terorističkih ili drugih grupa u nekom rejonu, i

— kada je otpočelo dejstvo ubačenih diverzantsko-terorističkih grupa.

U odnosu na liniju dodira četa — vod se može angažovati za borbu protiv diverzantsko-terorističkih i drugih grupa u vlastitoj pozadini — zoni borbenih dejstava ili na privremeno zaposednutoj teritoriji kada su osnovni nosioci te borbe jedinice teritorijalne odbrane.

509. — Borbu protiv diverzantsko-terorističkih i drugih grupa neprijatelja četa — vod može da vodi samostalno ili u sadejstvu sa drugim jedinicama (vojnom policijom, jedinicama teritorijalne odbrane i snagama javne bezbednosti) uz oslonac na stanovništvo. Pri ovome četa — vod može:

— **blokirati rejon** u kome su otkrivene diverzantsko-terorističke i druge ubačene grupe neprijatelja;

— **pretraživati rejon** (pravac) na kome se mogu nalaziti diverzantsko-terorističke grupe, i

— **izvoditi poteru** diverzantsko-terorističkih grupa.

Koji će oblik i metod dejstva četa — vod primeniti pri uništenju diverzantsko-terorističkih grupa zavisi od jačine neprijatelja, dobivenog zadatka i konkretne borbene situacije.

510. — U borbi protiv diverzantsko-terorističkih grupa komandir čete — voda se mora pridržavati ovih načela:

— pretragu (poteru) za diverzantsko-terorističkom grupom ne preduzimati jedinicom manjom od voda, uz obavezno preduzimanje svih mera borbenog obezbeđenja;

— jednom uspostavljen kontakt sa diverzantsko-terorističkom grupom ne sme se prekidati;

— obezbediti uslove za brzo kretanje i manevar jedinica;

— dejstvovati brzo, iznenadno i smelo uz primenu raznih lukavstava;

— organizovati sigurnu vezu sa potčinjenim i helikopterima koji prate njihov pokret i dejstvo;

— oslanjati se na stanovništvo, naročito u prikupljanju podataka;

— birati najpogodnije vreme i mesto za dejstvo po neprijatelju (kada je na odmoru, iscrpljen i sl.);

— ostvariti neposredan kontakt sa sadejstvujućim jedinicama na prostoru dejstva, i

— napad za uništenje diverzantsko-terorističke grupe otpočeti sa kružne osnove i u uslovima kad su mogućnosti za manevar neprijatelju znatno otežane.

511. — **Blokadom** se ograničava ili onemogućava manevar diverzantskim i drugim grupama na određenom pravcu ili vrši izolacija rejona; neprijatelju se onemogućava snabdevanje i zbrinjavanje povređenih i obolelih. U skladu sa ovim formira se i **poredak za blokadu** koji se načelno sastoji iz: zaseda (jedne ili više) patrola, osmatračnica i delova u rezervi.

Blokada se najčešće izvodi u sadejstvu sa drugim jedinicama, prvenstveno sa jedinicama teritorijalne odbrane, jedinicama javne bezbednosti i drugim snagama otpora, a može i samostalno.

512. — **Pretraga** se vrši isključivo danju, a noću se jedinice zadržavaju na dostignutoj liniji gde prikupljaju podatke o neprijatelju i organizuju blokadu pravaca koji izvode na pretraženi rejon. U pretrazi terena koriste se dobri poznavaoči terena kao vodiči.

Poredak čete za pretragu načelno se sastoji iz patrola i borbenih strojeva vodova koji mogu biti u streljačkom stroju, po grupama ili u kolonama.

513. — **Okruženjem** se stvaraju uslovi za uništenje i razbijanje diverzantsko-terorističkih grupa. Okruženje se može postići ukoliko se raspolaže tačnim podacima o njihovoj lokaciji.

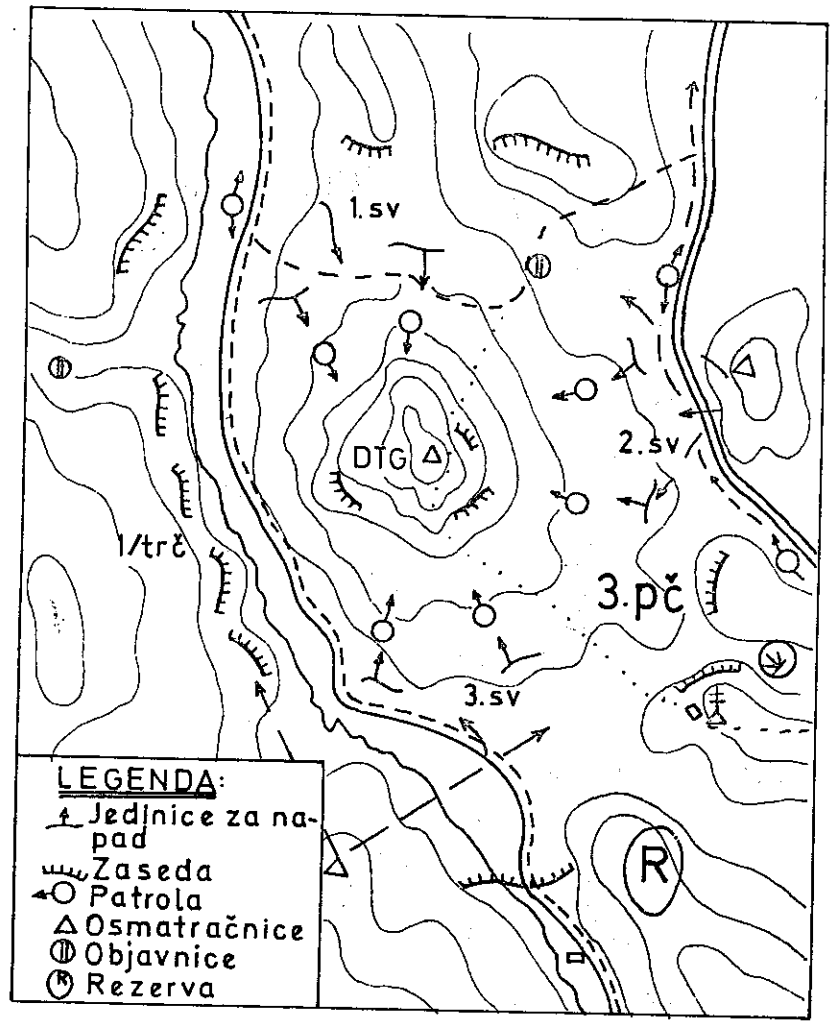
514. — **Borbeni poredak čete** za okruženje (šema 29) načelno se sastoji od: delova u zasedi, patrola, objavnica, osmatračnica, delova za napad, rezerve, i po potrebi vatrene grupe, a borbeni raspored voda od zasede, patrola, objavnica i osmatračnica.

Zasede su obično jačine odeljenja do voda, a njihov broj zavisi od konkretne situacije i potrebe.

Patrole su jačine do odeljenja i dejstvuju po principu izviđačke patrole. Njihov je osnovni zadatak: da izviđaju i prikupljaju podatke o diverzantsko-terorističkoj grupi unutar obruča i kontrolišu kretanje stanovništva na okruženom rejonu.

Objavnice se postavljaju u prostore između elemenata borbenog poretka; njena jačina je 3—5 vojnika. Veza i sadejstvo objavnica sa ostalim elementima borbenog poretka mora biti neprekidna, naročito sa delovima za napad.

Osmatračnice se postavljaju na mesta sa kojih mogu osmatrati celu ili veći deo okružene prostorije. Zone osmatranja načelno treba da se preklapaju; jačina osmatračnica je 3—5 vojnika; one moraju imati sigurnu vezu sa starešinom koji ih je postavio i svim elementima borbenog

Sema 29 — Četa u borbi protiv diverzantsko-terrorističkih grupa

poretka radi obaveštavanja o uočenim pokretima diverzantsko-terrorističkih grupa.

Delove za napad čine glavne snage čete i nosilac su napada pri dejstvu za uništenje (razbijanje) diverzantsko-terrorističkih grupa. Jačina rezerve zavisi od situacije; ona u svakom momentu mora biti spremna za dejstvo.

515. — Napadom čete na diverzantsko-terrorističke grupe rukovodi lično komandir čete. Jurišu u principu prethodi neutralisanje grupa — dejstvom po rejonu gde su one prikrivene.

516. — Uništenje diverzantsko-terrorističke grupe **noću** načelno se ne vrši, sem ako postoji mogućnost da će grupa u toku noći »iščeznuti« ili ako drugi razlozi zahtevaju da se likvidacija izvrši što pre.

Radi uništenja grupe noću sve starešine preduzimaju mere za noćno dejstvo, pri čemu se treba pridržavati sledećih principa:

- borbeni poredak (stroj) postrojava se gušće, sa manjim rastojanjima i odstojanjima između pojedinih elemenata;
- unapred se preciziraju položaji za blokadu i konkretizuju zadaci za noćno dejstvo;
- položaji se načelno posedaju po vodovima — odeljenjima, izuzetno po grupama, radi postizanja veće gustine vatre;
- sva vatrena sredstva pripremaju se za noćno dejstvo, a maksimalno se koriste sredstva za osvetljavanje, i
- precizira se do tančina način sadejstva unutar borbenog poretka (stroja) čete — voda i njegovih elemenata sa drugim jedinicama (delovima) koje učestvuju u uništenju diverzantsko-terrorističkih grupa.

7. — ČETA — VOD KAO UBAČENA (OSTAVLJENA) JEDINICA

517. — Četa — vod se u neprijateljev raspored ubacuje (ostavlja) po naređenju pretpostavljenog ili ostaje sticajem drugih okolnosti, pri čemu može da izvršava ove zadatke:

- napada elemente borbenog poretka neprijatelja;
- zauzima pojedine objekte u dubini neprijateljevog rasporeda; sprečava mu ili otežava manevar (izvlačenje, dovođenje rezervi i sl.), snabdevanje i evakuaciju;
- uništava skladišta (naoružanja, municije, pogonskog goriva, opreme i hrane) i ruši objekte na putevima i prugama, i
- napada komandna mesta i centre veze, hvata i uništava neprijateljeve kurire i oficire.

518. — Četa — vod se u neprijateljev raspored ubacuje kopnom — plovnom ili vazduhoplovnim sredstvima, pre ili u toku borbe, na jedan od ovih načina:

- provlačenjem kroz međuprostore u pravcu objekta dejstva, na frontu jedinice za čiji se račun vrši ubacivanje;
- zabacivanjem iza bokova i krila, naročito na planinskom i pošumljenom zemljištu, i
- vazduhoplovnim sredstvima (helikopterima ili kao padobranski desant).

519. — Komandir čete — voda po prijemu zadatka vrši pripremu i organizovanje ubacivanja u najvećoj tajnosti (u duhu t. 34—39), s tim što naređuje da se od ljudstva oduzmu sva dokumenta koja bi mogla otkriti formacijsku pripadnost jedinica, da se podesi oprema i naoružanje za lakše i nečujno kretanje, snabde ljudstvo dovoljnom količinom hrane i sanitetskim materijalom, a sredstva veze obezbede većim količinama izvora za napajanje.

U proceni situacije posebna pažnja se obraća: rasporedu i jačini neprijatelja na pravcu ubacivanja i u rejonu dejstva, uticaju neprijatelja na ubacivanje, a posebno njegovim tehničkim sredstvima za osmatranje, karakteristikom i uticajem zemljišta i vremena za ubacivanje, rasporedu jedinica TO i mogućnosti sadejstva s njima (korišćenje vodiča, prihvat, sklanjanje i ukazivanje pomoći povređenim i obolelim, osiguranje čete — voda u toku ubacivanja, zajedničko dejstvo na predviđeni objekat, prihvat čete po izvršenom zadatku i sl.).

520. — Posle procene situacije komandir čete — voda izdaje zapovest, koja načelno sadrži:

- podatke o neprijatelju (mesto prolaza kroz neprijateljev raspored);
  - pravac i način kretanja do određenog rejona za dejstvo i vreme početka ubacivanja (ako nije određeno);
  - mere borbenog obezbeđenja (naročito izviđanje i osiguranje);
  - uspostavljanje kontakta sa jedinicama TO i organizovanje sadejstva;
  - način izvršenja zadatka i postupak po izvršenom zadatku;
  - postupak u slučaju iznenadnog susreta sa neprijateljem;
  - način održavanja veze unutar čete — voda, sa jedinicama u neprijateljevoj pozadini i jedinicama na frontu kojima sadejstvuje;
  - znake za raspoznavanje, i
  - svoje mesto u toku pokreta i dejstva.
- Pošto četa — vod stigne u određeni rejon dejstva, komandir postavlja dopunske zadatke za dejstvo prema konkretnim uslovima.

521. — Dejstvo ubačene jedinice karakteriše se:

- brzim izvršenjem zadatka, pretežno napadom;
- iznenađenjem koje treba postići po mestu, vremenu i načinu izvršenja zadatka;
- samoinicijativom i smelošću u toku dejstva;
- mogućnošću da neki put i pojedini delovi samostalno izvršavaju zadatke, odvojeno po mestu i vremenu, i
- raznolikošću u primeni taktičkih postupaka i ratnih lukavstava.

Četa i vod kad se ubace u neprijateljev raspored, izvršavaju zadatak prepadom, zasedom ili diverzijom.

522. — **Borbeni poredak** čete (borbeni stroj voda) pri izvođenju prepada u principu se sastoji iz delova za napad, delova za osiguranje, rezerve i vatrene grupe.

Delovi za napad dejstvuju na objekat uz podršku vatrenih sredstava i zaštitu delova za osiguranje.

Delovi za osiguranje postavljaju se prikriveno na najverovatnijim pravcima intervencije neprijatelja ka objektu na koji se vrši napad.

Rezerva se upotrebljava (prema potrebi) za ojačanje dejstva delova za napad ili delova za osiguranje, kao i za njihov prihvata pri izvlačenju iz borbe.

Zaseda se organizuje prema odredbama t. 524—538. ovog pravila.

523. — Po izvršenom zadatku četa — vod se izvlači iz borbe i prikrivenim pravcem odlazi u ranije određeni rejon ili ulazi u sastav svoje jedinice, odnosno spaja se sa njom po zauzimanju određenog objekta. Ukoliko je predviđeno izvlačenje po izvršenom zadatku, komandir čete — voda je dužan da pravovremeno predvidi postupak pojedinih delova borbenog poretka (borbenog stroja) kako bi se obezbedio prihvata i izvlačenje po predviđenom planu. U ovom slučaju se načelno prvo izvlače delovi za napad sa zarobljenicima i plenom, a zatim ostali delovi.

8. — ČETA — VOD U ZASEDI

524. — Četa — vod dejstvuje iz zasede u svim vidovima borbe, pri čemu izvršava ove zadatke:

— **u napadu:** (kao ubačena jedinica) sprečava izvlačenje neprijatelja na pojedinim pravcima i uvođenje u borbu njegovih rezervi, onemogućava mu i otežava uredno snabdevanje i sl.;

— **u odbrani:** zadržava i uništava neprijatelja u pretpolju; zadržava njegove snage radi stvaranja povoljnih uslova pri izvlačenju glavnine; onemogućava delove neprijatelja koji prodiru kroz veće međuprostore i sprečava uvođenje u borbu neprijateljevih rezervi u toku izvođenja odbrane i sl.;

— **na maršu:** (prvenstveno pri izvođenju odstupnog marša) četa — vod iz zasede nanosi neprijatelju gubitke i usporava njegovo prodiranje. U nastupnom maršu, kada je u izgledu borba u susretu, četa — vod se može uputiti za dejstvo iz zasede na pojedine delove neprijateljeve kolone.

525. — U odnosu na karakteristike zemljišta i položaj čete — voda prema neprijatelju zaseda može biti:

— **jednostrana** (šema 30), kada su jedinice u celini postavljene prema jednom od bokova neprijatelja;

— **dvostrana**, kada su jedinice postavljene za dejstvo na oba boka neprijatelja; i

— **u obliku potkovice** (šema 31), kada su jedinice postavljene za dejstvo sa oba boka i sa čela neprijatelja.

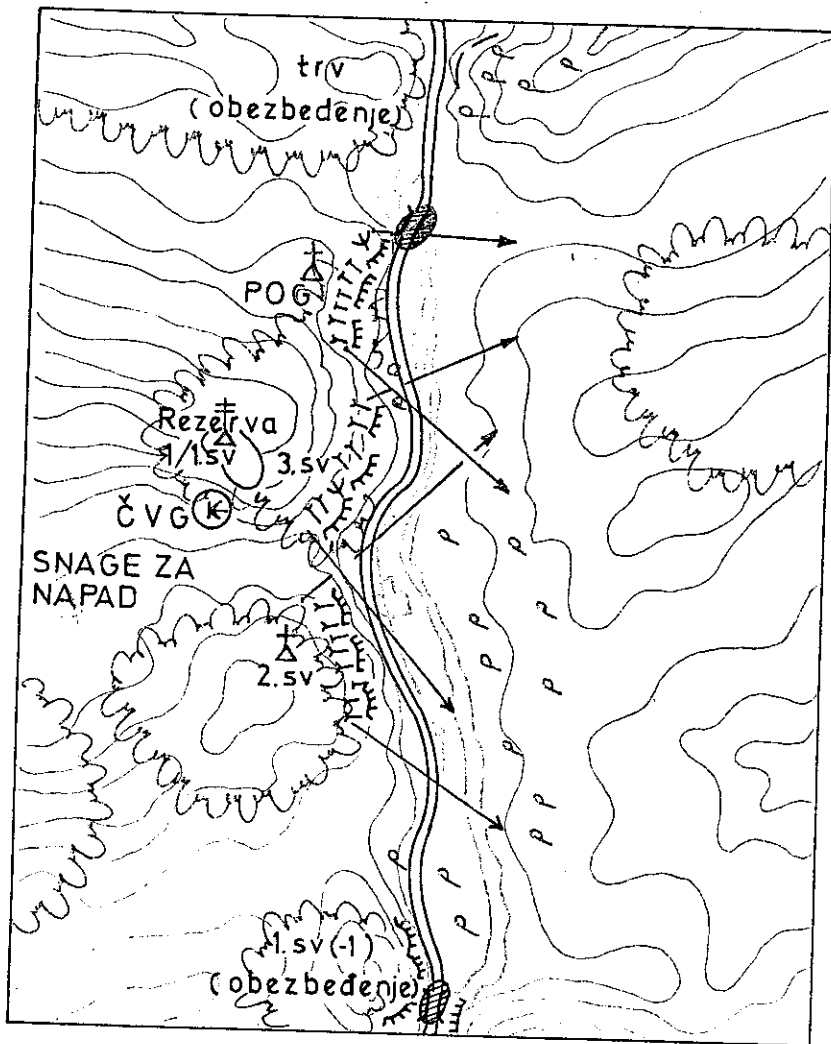
526. — Položaj za zasedu treba da obezbedi prikriven prilaz i pogodan raspored vodova (odeljenja) i vatre-nih sredstava, povoljne uslove za organizovanje sistema vatre, maskiranje i uslove za izvlačenje iz borbe po izvršenom zadatku. Najpovoljnije uslove za borbu zasedom pruža pošumljeno, ispresecano i uopšte pokriveno zemljište (visokim kulturama, šumarcima, žbunjem i sl.) i naseljena mesta. Zaseda se može organizovati i na otkrivenom zemljištu, posebno noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti, pri čemu treba izbegavati duže zadržavanje na položaju do početka borbe.

Položaj za zasedu treba birati na mestu koje onemogućava ili otežava razvijanje neprijatelja za borbu, a istovremeno nudi povoljne prirodne zaklone i uslove za obezbeđenje bokova. Položaj za zasedu takođe treba da onemogući neprijatelju da je otkrije primenom tehničkih sredstava.

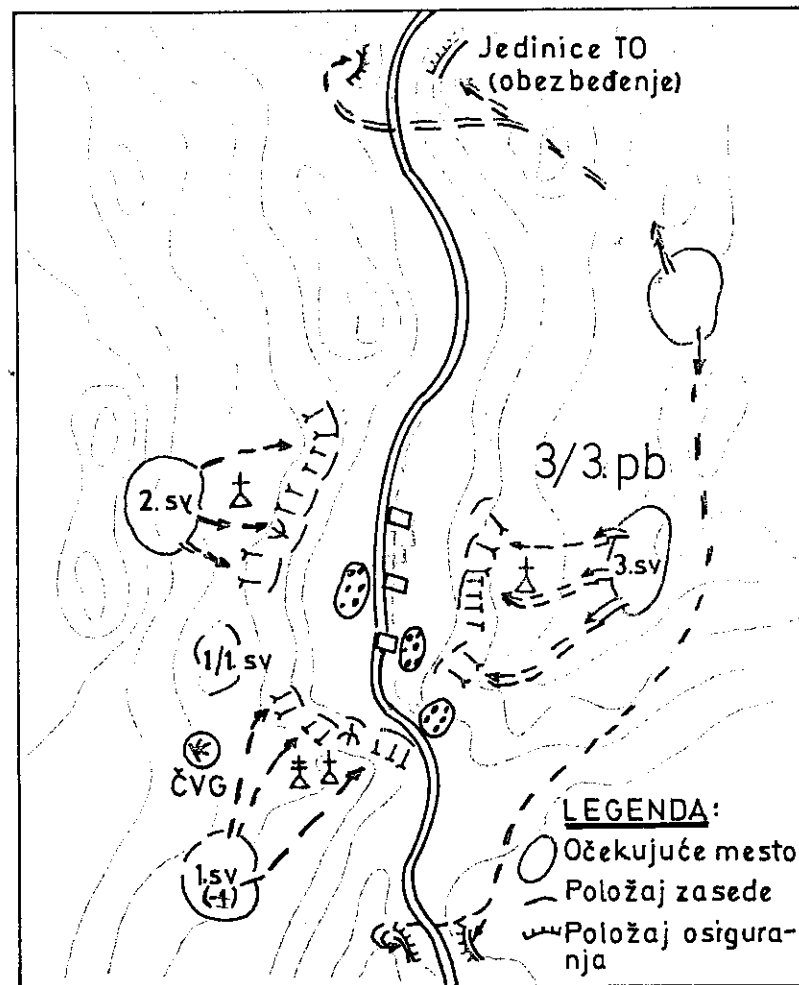
527. — Položaj za zasedu se utvrđuje u skladu sa vremenom i potrebama — izradom novih ili podešavanjem prirodnih zaklona za zaštitu i vatreno dejstvo.

Zaprečavanje se vrši ako se očekuju neprijateljeve oklopne jedinice. Rušenjem i miniranjem treba sprečiti neprijatelju brzo izvlačenje iz zasede, kao i obezbeđenje krila i bokova zasede.

528. — **Sistem vatre** u zasedi organizuje se tako da se mitraljezi i puškomitraljezi postavljaju na vatrene položaje, po mogućnosti za dejstvo po dubini neprijateljeve poretka.

Šema 30 — Raspored čete pri organizovanju jednostrane zasede

Šema 31 — Raspored čete pri organizovanju zasede u obliku potkovice

Protivoklopna sredstva se postavljaju na krila i sredinu zasede, kako bi se uništavanjem (oštećenjem) čelnih i začelnih vozila isključio ili znatno otežao njihov manevar.

529. — Poredak čete za zasedu načelno ima ove elemente: grupu za napad, grupu za obezbeđenje, rezervu i četnu vatrenu grupu.

Borbeni stroj voda u zasedi ima grupu za napad i grupu za obezbeđenje.

Grupu za napad čine glavne snage čete — voda i njen je zadatak da vatrom i jurišom (ako se izvodi) nanese neprijatelju što veće gubitke, razbije ga, uništi ili zarobi, prikupi plen, a zatim se izvuče iz borbe u određeni rejon. Dejstvo ove grupe u svakom slučaju počinje vatrenim udarom svih sredstava.

Grupa za obezbeđenje ima zadatak da obezbedi grupu za napad od intervencije neprijatelja sa ugroženog pravca. U četi je njihova jačina 1 do 2 odeljenja, izuzetno vod, a u vodu grupa strelaca (sa RB i PM), izuzetno odeljenje. Kada borbu čete — voda u zasedi obezbeđuju jedinice teritorijalne odbrane ili druge (što reguliše pretpostavljeni), komandir ne formira delove za obezbeđenje.

Rezerva se obrazuje u četi i načelno je jačine 1 do 2 odeljenja. Njen je zadatak da parališe iznenađenja u toku izvršenja zadatka.

Četna vatrena grupa ima zadatak da podrži dejstvo čete u zasedi, štiti krila i bokove i omogućava izvlačenje čete iz borbe.

530. — Priprema i organizovanje zasede vrši se u duhu odredaba t. 325. i 328. ovog pravila, s tim što se rad prilagođava specifičnostima zasede, tako da:

— kroz procenu situacije komandir čete utvrđuje vreme pojave neprijatelja u rejonu zasede, njegov sastav i jačinu, način osiguranja i verovatni način dejstva po upadu u zasedu, neprijateljeve mogućnosti za intervenciju ka rejonu zasede; najpogodniji oblik zasede, pravac i način dolaska u rejon zasede, način dejstva i poredak za zasedu, obezbeđenje dejstva zasedom (snage, položaj i način dejstva), zaprečavanje (obim i vrsta) i postupak po završenoj zasedi;

— odluku na potčinjene komandir čete prenosi na komandirskom izviđanju u vidu zapovesti, načelno obilaskom položaja, pri čemu preuzima sve mere za zaštitu tajnosti. Komandir voda zapovest izdaje najčešće sa jedne radne tačke.

531. — Četa — vod u rejon zasede dolazi prikriveno i u najvećoj tajnosti. Danju se četa — vod u principu zadržava van rejona zasede, maskira i izvodi pripreme za dejstvo, a na položaj izlazi noću ili neposredno pred početak dejstva — po vodovima (odeljenjima), uz pojačano neposredno osiguranje. Za dovođenje čete — voda u rejon zasede komandir može koristiti vodiče.

532. — Radi pravovremenog javljanja o nailasku neprijatelja komandir organizuje izviđanje, upućivanjem osmatrača (grupa vojnika) na verovatne pravce nailaska neprijatelja. O nailasku neprijatelja javlja se ugovorenim signalima.

533. — Dejstvo iz zasede mora biti vremenski kratko, ali sa jakim efektom vatre. Iznenadnim i brzim dejstvom neprijatelj se lišava mogućnosti da pruži organizovan otpor, sprečava mu se sređivanje, razvoj za borbu i organizovano izvlačenje iz rejona zasede.

534. — Borba u zasedi počinje na ugovoreni signal, koji daje komandir čete — voda, jednovremenim otvaranjem jake vatre, naročito iz automatskog oružja, i bacanjem ručnih bombi. Kad god postoje uslovi, vatru treba kombinovati rušenjem objekata, čime se otežava manevar neprijatelja. Zasedom se vrši udar, zavisno od jačine neprijatelja, po njegovim osiguravajućim delovima ili glavnini (ako se oceni da je osiguravajuće delove moguće propustiti, a da četa — vod pri tome ostane neotkrivena).

535. — Dok četa — vod vodi borbu zasedom, delovi za osiguranje su u gotovosti da spreče intervenciju neprijatelja ka rejonu zasede.

Grupa za vatrenu podršku dejstvuje po neprijatelju koji je upao u zasedu, po delovima koji su ostali van zasede

i po snagama za intervenciju. U svakom slučaju treba voditi računa o zoni sigurnosti.

536. — Ako je neprijatelj zasedom razbijen ili uništen, prikuplja se ratni plen radi evakuacije, a povređeni i oboleli vojnici i zarobljeni neprijateljevi vojnici odvođe određenim pravcem u zborni rejon. Sredstva koja se iz bilo kojih razloga ne mogu evakuisati uništavaju se na licu mesta. Za iznošenje plena može se koristiti i stanovništvo, ako je to u skladu sa situacijom.

537. — U slučaju da je neprijatelj jači i uspeo da brzo sredi svoj poredak, četa — vod se, posle jakog vatrenog udara i na signal komandira, organizovano izvlači iz borbe. Izvlačenje iz rejona zasede četa — vod vrši uz vlastiti prihvat, kao i prihvat delova u rezervi i pod zaštitom vlastite vatre. Radi lakšeg odvajanja od neprijatelja komandir može narediti izvlačenje čete — voda po delovima u više pravaca.

Ukoliko je neprijatelj prešao u gonjenje, komandir čete — voda na pogodna mesta postavlja manje zasede, a glavne snage što pre izvlači ispod udara neprijatelja.

538. — Kada se zaseda organizuje radi hvatanja neprijateljevih kurira, oficira za vezu, manjih grupa, predstavnika — funkcionera okupacione vlasti i sl., onda (ako za to postoje uslovi) iz zasede se može dejstvovati i bez otvaranja vatre.

9. — VOD U BORBENOM OSIGURANJU (BOS)

539. — Vod u borbeno osiguranje načelno upućuje komandant bataljona sa zadatkom da obezbedi jedinice bataljona od iznenadnog napada neprijatelja i da neprijatelju spreči izviđanje prednjeg kraja odbrane, a u određenim uslovima da borbom stvori utisak kod neprijatelja o lažnom protezanju prednjeg kraja odbrane.

Vod u borbenom osiguranju obično se ojačava mitraljezima, protivoklopnim sredstvima, minobacačima i pionirima sa sredstvima za zaprečavanje. Borba i povlačenje

borbenog osiguranja podržava se vatrom artiljerije i minobacača sa privremenih vatrenih položaja.

Vod u borbenom osiguranju brani rejon (šema 32) širine 500—800 m, pri čemu poseda najvažnije objekte na jednom od verovatnih pravaca nastupanja neprijatelja — pred frontom odbrane bataljona. Odbranu organizuje na principu odvojenih položaja odeljenja, a međuprostori se zatvaraju zasednim oruđima, vatrom i zaprečavanjem.

540. — Postupak komandira voda po prijemu zadatka za borbeno osiguranje isti je kao i pri odbrani u drugim uslovima.

Sistem vatre komandir voda organizuje tako da omogućiti: efikasno dejstvo na što većim daljinama, tučenje međuprostora, po mogućnosti i vatrenu vezu sa susednim BOS, dejstvo po preprekama i efikasnu vatru sa linije prihvata.

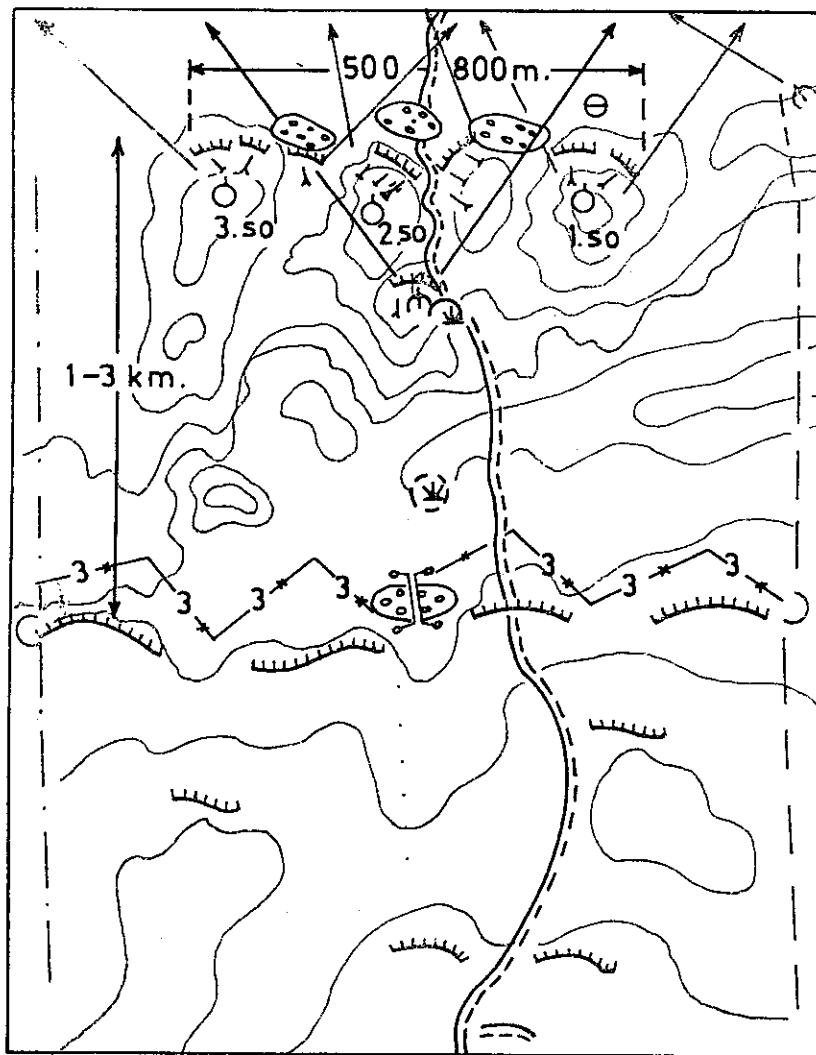
Ispred položaja borbenog osiguranja i u međuprostorima komandir voda postavlja zasedna oruđa.

Zaprečavanje se vrši ispred položaja i u prostorima između odeljenja, postavljanjem žičanih i minsko-eksplozivnih prepreka. Kad se ispred BOS nalaze jedinice u prepolju, ili izviđački organi, u preprekama se ostavljaju prolazi.

541. — Osmatračnica komandira voda bira se na mestu sa koga će komandir voda imati mogućnost da dobro osmatra predteren ispred položaja borbenog osiguranja, održava sigurnu vezu sa potčinjenim i ispolji uticaj na dejstvo voda.

Vezu sa potčinjenim komandir voda održava kuririma i signalnim sredstvima, a sa pretpostavljenim još i radiom, a u izvesnim slučajevima i telefonom. Po potrebi komandir voda može da koristi vezu podržavajuće artiljerije.

542. — Kad ispred položaja borbenog osiguranja nema vlastitih delova, u cilju uspostavljanja dodira s neprijateljem komandir voda istura objavnice, postavlja udvojene stražare ili upućuje patrole. Budnost se naročito pojačava noću i u drugim uslovima ograničene vidljivosti. U svim slučajevima ceo vod i sva vatrena sredstva moraju biti spremni za otvaranje vatre.

Šema 32 — Streljački vod u borbenom osiguranju

543. — Pri pojavi neprijateljevih slabijih delova komandir voda preuzima mere za njihovo hvatanje ili ih vatrom sa bliskih odstojanja uništava. Inače, neprijateljeve delove komandir voda vatrom sa većih odstojanja prisiljava na razvijanje, nanosi im gubitke i izveštava pretpostavljenog. Kada se na pravcu BOS izvlače delovi prednjeg odreda vod ih prihvata, ulazi u njihov sastav i zajedno sa njima pruža jači otpor.

Čim dobije naređenje za povlačenje, komandir voda, uz vlastiti prihvata i podršku artiljerije, minobacača i suseda, kao i delova sa prednjeg kraja odbrane, izvlači vod određenim pravcem i odvodi ga na predviđeno mesto u odbrani.

G l a v a XIII

MINOBACAČKI VOD I VOD BESTRZAJNIH TOPOVA

1. — MINOBACAČKI VOD U NAPADU

544. — Minobacački vod u napadu djeluje u sastavu bataljonske vatrene grupe ili se pridodaje jednoj od pešadijskih četa. Pri razvoju borbe u dubini neprijateljeve odbrane, kao i pri napadu u šumi, naseljenom mestu i u planini, pojedina odeljenja minobacačkog voda mogu da budu pridodata četama.

545. — U napadu minobacački vod načelno izvršava ove zadatke:

— neutrališe ili uništava neprijateljevu živu silu i vatrena sredstva na prednjem kraju i u bližoj dubini neprijateljeve odbrane;

— podržava juriš četa i vodova prve linije i njihovo prodiranje u dubinu odbrane;

— učestvuje u odbijanju protivnapada neprijateljeve pešadije;

— vrši po potrebi zaslepljivanje neprijateljevih osmatračnica i vatrenih tačaka, i

— obezbeđuje četi držanje dostignute linije nepokretnom zaprečnom vatrom.

546. — **Borbeni stroj** minobacačkog voda (šema 33) obuhvata: vatrene položaje minobacačkih odeljenja, osmatračnicu komandira voda i mesto transportnih sredstava.

Vatreni položaj treba da bude na mestu koje je zaklonjeno od neprijateljevog osmatranja i što je moguće bliže

borbenom poretku jedinice koju podržava. Zato vatreni položaj treba ranije izvideti i pravovremeno ga posesti — radi podrške jedinice za vreme razvoja i u toku borbe. Pored osnovnog treba u neposrednoj blizini izvideti 1 do 2 rezervna vatrena položaja.

Raspored minobacačkog voda na vatrenim položajima treba da omogući koncentraciju vatre na bilo koji cilj u zoni dejstva i prenos vatre sa jednog cilja na drugi. Minobacački vod obično poseda vatreni položaj sa odeljenjima u jednoj liniji.

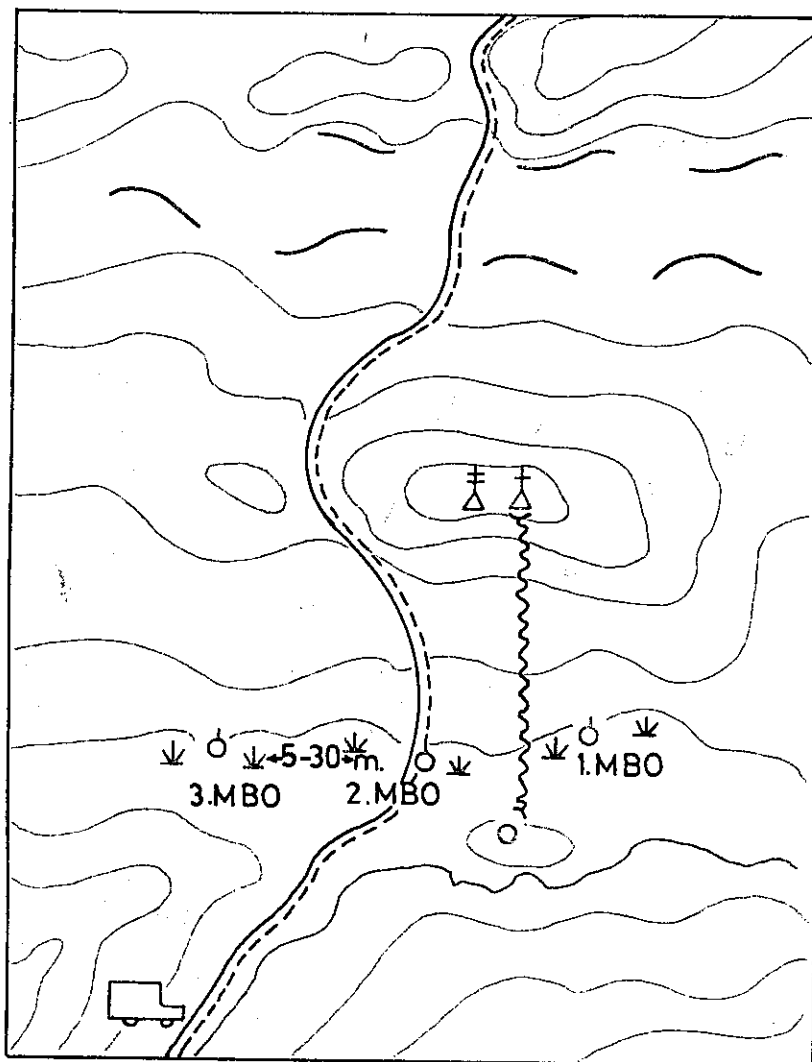
Osmatračnica komandira minobacačkog voda bira se na mestu odakle komandir voda može uspešno upravljati vatrom i održavati vezu sa starešinom za čiji račun izvršava zadatak.

Veza komandira voda sa komandantom bataljona (komandnirom čete) održava se radio-vezom, signalnom vezom, preko kurira i po mogućnosti neposrednom kontrolom, kao i žičnom vezom — ako to mogućnosti pretpostavljenog dozvoljavaju. Veza starešine vatrenog položaja sa komandnirom voda održava se radio-vezom, signalnom vezom, kuririma i po mogućnosti neposredno. Veza unutar minobacačkog voda održava se signalnom vezom, preko kurira i neposrednim kontaktom.

Mesto transportnih sredstava bira se unazad i ustranu od vatrenog položaja, na odstojanju od oko 500 m, a može biti i u rejonu četne stanice za snabdevanje. Na njemu se razmeštaju vozači (konjovodci) i sredstva sa delom mina minobacača. Ono mora biti dobro zaklonjeno i maskirano, da je moguć prikriven prilaz ka vatrenom položaju i da ima dobre uslove za osmatranje i osiguranje od napada sa zemlje.

Municijom i ostalim borbenim potrebama vod se snabdeva neposredno iz bataljonske stanice ili preko jedinice za čiji račun vod izvršava zadatak.

547. — Komandir minobacačkog voda zadatak prima redovno na zemljištu, pri čemu treba da shvati: zadatak jedinice koju podržava i način sadejstva sa njom; strukturu artiljerijske pripreme i podrške napada; ciljeve koje treba neutralisati ili uništiti u toku artiljerijske pripreme i po-

Šema 33 — Borbeni stroj minobacačkog voda

držke napada; rejon vatrenih položaja i vreme gotovosti za otvaranje vatre; vreme i način prebacivanja voda na nove vatrene položaje, odnosno vreme prepočinjavanja i norme utroška municije.

548. — Kad primi zadatak za napad, komandir minobacačkog voda prikriveno odvodi vod u rejon vatrenih položaja, a zatim:

- organizuje osmatranje i proučava zemljište u zoni dejstva;

- proučava raspored ciljeva u zoni dejstva, uzimajući kao prosečan cilj odeljenje u odbrani, vod u napadu, osmatračnicu, komandno mesto, vatrenu grupu sastava 81 ili 82 mm — 100—250 m po frontu i 50—150 m po dubini, nanosi ih na šemu (šema 34) i proučava raspored prepreka;

- izdaje zapovest;

- priprema početne elemente za gađanje i u određeno vreme vrši korekturu;

- proverava gotovost za otvaranje vatre i izveštava pretpostavljenog starešinu.

549. — Zapovest komandira minobacačkog voda sadrži:

- orijentire;

- podatke o neprijatelju (u obimu potrebnom za vod);

- zadatak podržavajuće jedinice i suseda;

- zadatak voda: rejon vatrenih položaja (osnovnih, rezervnih, privremenih i lažnih), gotovost za otvaranje vatre i zadatke voda po fazama borbe;

- zadatak odeljenja, mesto vatrenih položaja i pravce izlaska na njih, način uređenja i maskiranja položaja, vreme i redosled prebacivanja odeljenja sa jednog položaja na drugi,

- vreme i način izvršenja korekture (ako se vrši);

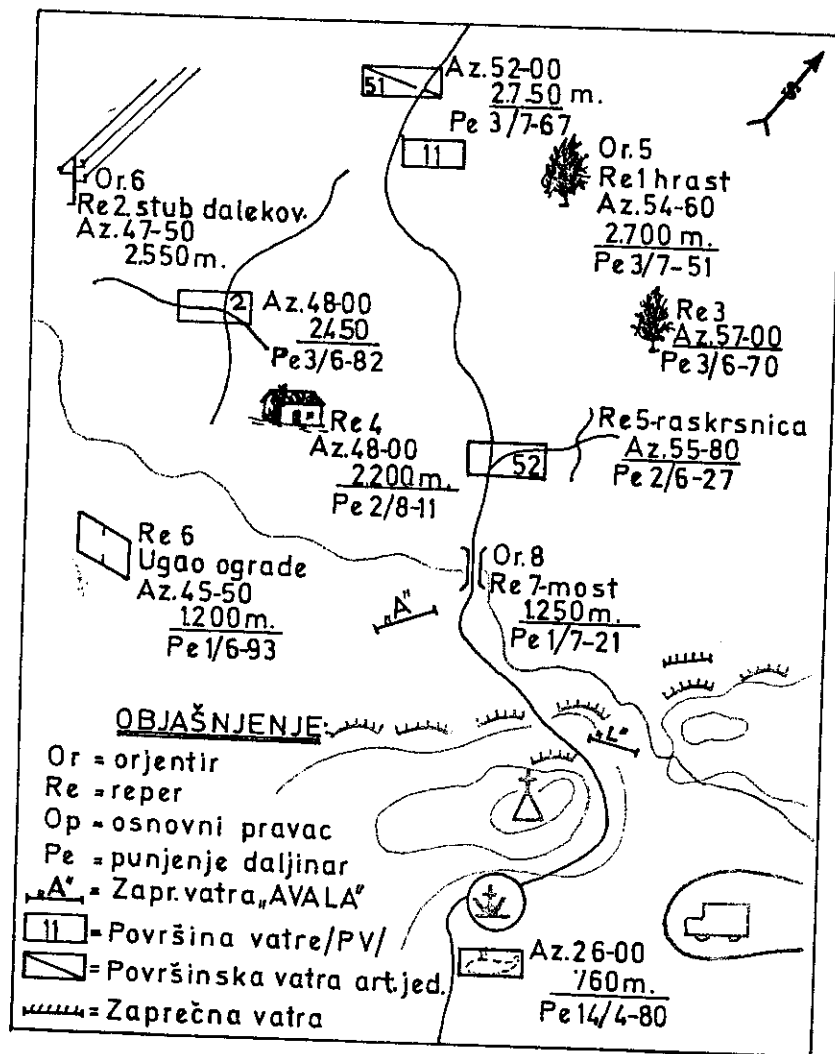
- mere borbenog obezbeđenja;

- mesto transportnih sredstava voda;

- mesto bataljonskih stanica i način snabdevanja municijom;

- mesto osmatračnice i pravac premeštanja, način održavanja veze sa starešinom vatrenog položaja i pretpostavljenim starešinom;

Sema 34 — Načelna šema vatre komandira minobacačkog voda

— signale: sadejstva, otvaranja, prenosa i prekida vatre, POB, PVO, radiološke i hemijske opasnosti, i

— zamenik komandira voda (načelno je starešina VP).

550. — Za vreme artiljerijske pripreme vod redovno izvršava vatrene zadatke po naređenju komandira vatrene grupe ili komandanta bataljona, pri čemu neutrališe i uništava živu silu i vatrena sredstva, prvenstveno na prednjem kraju neprijateljeve odbrane. Vatrene zadaci minobacačkog voda redovno se uključuju u plan dejstva pukovske (brigadne) artiljerijske grupe.

551. — Kada pešadija i tenkovi krenu na juriš, minobacači i dalje dejstvuju po objektima na koje se vrši juriš sa ciljem da se ne dozvoli ponovno oživljavanje neutralisanih vatrenih tačaka. Kada se pešadija približi zoni sigurnosti, minobacački vod prenosi vatru u dubinu i na bokove objekta na koji se vrši juriš.

552. — Po zauzimanju prednjeg kraja i prodora u dubinu neprijateljeve odbrane, minobacački vod se, po naređenju komandira čete, brzo prebacuje (u celini ili po odeljenjima) na naredne vatrene položaje radi uništavanja ciljeva koji najviše ometaju prodiranje pešadije i tenkova.

Sa narednih vatrenih položaja a do uspostavljanja veze sa pretpostavljenim starešinom vod otvara vatru po inicijativi komandira voda ili po naređenju starešine za čiji račun dejstvuje.

553. — Promena vatrenih položaja načelno se vrši na transportnim sredstvima, a kad to nije moguće, vod se na naredne vatrene položaje premešta peške. U svakom slučaju komandir voda je dužan da starešini vatrenog položaja ukaže nov pravac kretanja i vreme stizanja na nove vatrene položaje.

554. — Pri odbijanju neprijateljevog protivnapada minobacački vod vatrom uništava njegovu živu silu i vatrena sredstva odsecajući pešadiju od tenkova. Vatra se otvara po naređenju pretpostavljenog starešine i po inicijativi komandira minobacačkog voda.

555. — Sa početkom gonjenja minobacački vod pojačava vatru po neprijatelju onemogućavajući mu da se odvoji i da ponovo organizuje otpor.

U toku gonjenja vod se brzo prebacuje za borbenim poretkom pešadije, neprekidno održava vezu sa njom i vatrom uništava neprijateljevu živu silu i vatrena sredstva. Po neprijateljevim kolonama koje se povlače komandir minobacačkog voda otvara vatru celim vodom.

Pri gonjenju neprijatelja komandir minobacačkog voda organizuje izviđanje puteva radi nesmetanog prebacivanja i praćenja pešadije.

556. — Radi čvrstog držanja dostignutih linija (objekata) minobacački vod poseda vatrene položaje u neposrednoj blizini pešadijskih delova i priprema vatru ispred fronta i na bokovima jedinica u cilju odbijanja neprijateljevog protivnapada, a komandir voda vrši popunu municijom.

557. — Za noćno dejstvo minobacački vod još za videla poseda određene vatrene položaje i priprema vatru za neutralisanje rejona (objekta) na koji će se vršiti napad. Vatra se otvara prema ranije izrađenom planu ili po signalima. Elemente za gađanje i ispravnost oruđa i municije treba dobro prekontrolisati kako bi se izbeglo tučenje vlastitih delova.

558. — U susretnoj borbi minobacački vod ima zadatak da omogući razvoj pešadijskih jedinica i njihov manevar, u kom cilju je potrebno: brzo posesti pogodne vatrene položaje i preduhitriti neprijatelja u otvaranju vatre; neutralisati neprijateljevu živu silu i vatrena sredstva na najugroženijem pravcu; preduzeti mere borbenog obezbeđenja i neprekidno održavati vezu sa pretpostavljenim.

559. — Pri napadu na naseljeno mesto ili veću šumu minobacački vod dejstvuje uskupno, sve dok pešadija i tenkovi ne zauzmu periferiju naseljenog mesta ili ivicu šume, posle čega se, zavisno od situacije, po odeljenjima pridodaje pešadijskim četama radi njihove neposredne po-

drške ili ostaje na vatrenim položajima i dejstvuje vatrom na izlaze iz naseljenog mesta, odnosno na suprotnu ivicu šume.

2. — VOD BESTRAJNIH TOPOVA U NAPADU

560. — Vod bestrajnih topova u napadu može biti u sastavu bataljonske protivoklopne grupe ili pridodat četama, u celini ili po delovima, pri čemu može ući u sastav protivoklopne grupe čete ili dejstvovati kao prateća jedinica u sastavu borbenog poretka bataljona (čete). Kad dejstvuje kao prateća jedinica, kreće se neposredno pozadi četa prve linije, dejstvujući kroz međuprostore i sa krila a, kad zemljište omogućava, i preko vlastitih jedinica. U sastavu protivoklopne grupe bataljona — čete vod se kreće u skokovima određenim pravcem i izvršava zadatke koje mu postavi komandir protivoklopne grupe.

561. — Vod bestrajnih topova u napadu izvršava ove zadatke:

- vodi borbu protiv neprijateljevih oklopnih vozila;
- neutrališe i uništava živu silu i vatrena sredstva neprijatelja;
- neutrališe ili uništava lakše bunkere;
- podržava juriš pešadije i oklopnih jedinica, i
- učestvuje u odbijanju protivnapada neprijateljevih oklopnih sredstava i pešadije.

Vod bestrajnih topova 82 mm namenjen je isključivo za vođenje borbe sa neprijateljevim tenkovima i drugim oklopnim vozilima i za uništavanje bunkera i utvrđenih zgrada.

562. — Borbeni stroj voda bestrajnih topova (šema 35), kad je na jednom vatrenom položaju, sastoji se iz vatrenih položaja odeljenja, osmatračnice komandira voda i mesta za transportna sredstva.

Vatreni položaji se biraju na mestu sa koga je moguće ispoljiti najefikasnije dejstvo i da omogućava samoodbranu. Pored osnovnog predviđaju se još i dva do tri rezervna vatrena položaja. Na vatrenim položajima se po potrebi

uređuju zakloni za oruđa i poslugu, koji se brižljivo maskiraju.

Osnovne i rezervne vatrene položaje načelno određuje pretpostavljeni starešina na predlog komandira voda, odnosno starešina jedinice kojoj je vod pridodat. Oruđa se na vatrenom položaju najčešće raspoređuju u liniji na međusobnom rastojanju 40—80 m.

Osmatračnica komandira voda treba da bude u neposrednoj blizini vatrene položaja, na mestu odakle komandir voda može uspešno upravljati vatrom voda i održavati vezu sa starešinom u čijem sastavu izvršava zadatak.

Mesto za transportna sredstva bira se unazad i u stranu od vatrene položaja, na odstojanju od oko 500 m, a može biti i u rejonu četne stanice za snabdevanje. Mesto treba da je dobro zaklonjeno i maskirano, da ima prikrivene prilaze ka vatrene položajima i dobre uslove za manevar.

563. — Snabdevanje voda municijom i ostalim borbenim potrebama vrši se neposredno iz bataljonskih stanica ili preko jedinice za čiji račun vod izvršava zadatak.

564. — Komandir voda bestrzajnih topova zadatak prima redovno na zemljištu, pri čemu treba da shvati: zadatak jedinice koju podržava i način sadejstva sa njom, ciljeve koje treba neutralisati ili uništiti, rejone vatrene položaja i vreme gotovosti za otvaranje vatre; zadatak, pravac kretanja, naredni vatrene položaji i vreme eventualnog pretpotčinjavanja, norme utroška municije.

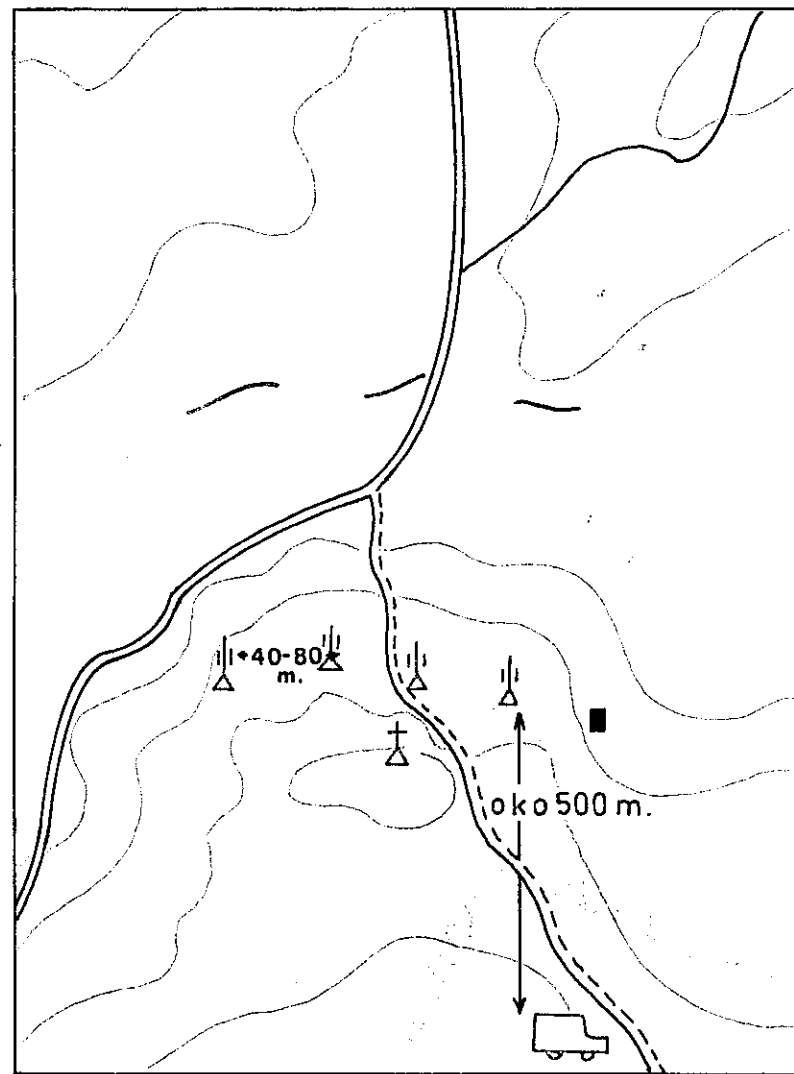
565. — Kad primi zadatak za napad, komandir voda bestrzajnih topova prikriveno odvodi vod u rejon vatrene položaja, a zatim:

— organizuje osmatranje i proučava zemljište u zoni dejstva;

— proučava raspored ciljeva u zoni dejstva, pogodne pravce za protivnapade neprijateljevih oklopnih jedinica, nanosi ih na šemu i proučava raspored prepreka;

— vrši izbor mesta za svoju osmatračnicu i organizuje vezu sa pretpostavljenim;

— organizuje snabdevanje municijom i ostalim borbenim potrebama;

Šema 35 — Borbeni stroj voda bestrzajnih topova

- izdaje zapovest, i
- izveštava pretpostavljenog o gotovosti za dejstvo.

566. — **Zapovest** komandira voda bestrzajnih topova za napad sadrži:

- orijentire;
- podatke o neprijatelju (u obimu potrebnom za vod);
- zadatak jedinice (bataljona — čete) u čijem sastavu vod izvršava zadatak;
- podatke o susedima;
- zadatak voda topova: rejon vatrenih položaja (osnovni, rezervni, privremeni i lažni), vreme gotovosti za otvaranje vatre, zadatke koje vod izvršava, naredne vatrene položaje i način prebacivanja na njih;
- zadatak odeljenja: mesto vatrenog položaja svakog oruđa, ciljeve koje uništava i neutrališe u sastavu voda i samostalno, uređenje i maskiranje položaja;
- mere borbenog obezbeđenja;
- mesto transportnih sredstava voda i prikrivene prilaze do njih;
- mesto bataljonskih stanica i način snabdevanja municijom;
- mesto osmatračnice komandira voda i način održavanja veze;
- signale: sadejstva, otvaranja i prekida vatre, POB, PVO, radiološke i hemijske opasnosti, i
- ko je zamenik komandira voda.

567. — Kad počne nastupanje pešadijskih delova sa polaznog na jurišni položaj, vod bestrzajnih topova uništava i neutrališe vatrena sredstva neprijatelja koja ometaju prebacivanje pešadije, prvenstveno oklopna, dejstvujući kroz međuprostore ili preko glava vlastitih jedinica. Komandir voda neprekidno osmatra uspeh vatre, dejstvo neprijateljevih vatrenih sredstava, pokret vlastitih jedinica i dejstvo suseda i dejstvuje po ciljevima u neprijateljevom rasporedu koji najviše ugrožavaju pokret pešadijskih delova.

Na naredne vatrene položaje vod se prebacuje načelno po odeljenjima, prenošenjem oruđa na rukama, a pri po-

voljnim zemljišnim uslovima oruđa se mogu prebacivati i na vozilima.

568. — Ako vod bestrzajnih topova potpomaže juriš, on poseda vatrene položaje na jurišnom položaju, odakle neposrednim gađanjem uništava i neutrališe vatrene tačke na prednjem kraju neprijateljeve odbrane. U toku juriša vod uništava prvenstveno vatrena sredstva neprijatelja koja ometaju prolaz kroz prepreke i izvršenje juriša.

569. — Kada pešadijski delovi upadnu u prednji kraj neprijateljeve odbrane, vod se po odeljenjima prebacuje na sledeće vatrene položaje i vatrom podržava prodor pešadijskih delova u dubinu, dejstvujući po novopojavljivim vatrenim tačkama neprijatelja i učestvuje u odbijanju protivnapada. Komandir voda neprekidno prati tok borbe i dejstvuje u duhu dobijenog zadatka i po svojoj inicijativi.

U toku razvoja borbe po dubini vod može po delovima (odeljenjima) da se pridodaje pešadijskim četama — vodovima ili da nastavlja dejstvo kao nedeljiva vatrena jedinica u sastavu protivoklopne grupe bataljona — čete.

570. — **Pri napadu noću** vod bestrzajnih topova prati pešadijsku jedinicu u skokovima, dejstvujući po ciljevima koji se mogu osmatrati ili za vreme osvetljavanja. Za gađanje vatrenih tačaka neprijatelja koje mogu ometati juriš pripremaju se potrebni elementi još za videla.

571. — **Pri napadu u šumi**, ako nema prohodnih pravaca za oklopne jedinice, vod načelno dejstvuje po odeljenjima koja se pridodaju četama — vodovima. Komandir voda se nalazi kod odeljenja na najvažnijem pravcu ili sa komandrom pešadijske čete. Ako je pridodato samo jedno odeljenje, a ostala dva dejstvuju skupno, njima komanduje komandir voda. Ako ima pogodnih pravaca za protivnapad neprijateljevih oklopnih jedinica, vod dejstvuje u zahvatu pravca, načelno kao protivoklopna grupa bataljona — čete.

Zadatak je voda pri napadu u šumi da uništava vatrena sredstva neprijatelja, prvenstveno ona koja bočno dejstvuje na borbeni poredak pešadijskih delova, i da neutra-

liše neprijateljeve vatrene tačke na ivicama i isturenim delovima šume. Gađanje se vrši neposredno — duž puteva i proseka a u retkoj šumi i na malim daljinama, gađanje se vrši između drveća. U šumi se vodi računa da pozadi oruđa ima dovoljno prostora za oticanje mlaza barutnih gasova i da ne dođe do požara.

Vatreni položaji oruđa biraju se pored proseka, puteva (staza) i na proplancima, vodeći računa o uslovima gađanja i mogućnostima upravljanja vatrom. Premeštanje na naredne vatrene položaje vrši se zajedno sa borbenim poretkom pešadijskih jedinica od jedne do druge linije, najčešće prenošenjem oruđa na rukama, odnosno guranjem na točkovima. Promenu vatrenih položaja oruđa treba vršiti češće, jer se zbog snažnog mlaza barutnih gasova lako otkrivaju.

572. — Pri napadu na naseljena mesta vod bestrzajnih topova, ako ne dejstvuje u sastavu bataljonske — četne protivoklopne grupe, dejstvuje načelno po odeljenjima, najčešće u sastavu jurišnih grupa. Zadatak je voda da uništava (neutrališe) neprijateljeve vatrene tačke na prozorima, krovovima zgrada i iza barikada i gađa puškarnice bunkera na raskrscima ulica, trgovima i u parkovima.

Vatreni položaji oruđa biraju se na uglovima zgrada, u baštama, dvorištima, parkovima i na ravnim krovovima. Pri izboru vatrenih položaja u naseljenom mestu treba voditi računa da pozadi oruđa bude dovoljno slobodnog prostora za oticanje barutnih gasova kako ne bi došlo do povrede posluge. **Gađanje iz zatvorenih prostorija je zabranjeno.**

Sa jednog vatrenog položaja na drugi oruđa se uvek prenose na rukama (guranjem na točkovima) i to kroz bašte, dvorišta i otvore u zidovima, dok se kretanje duž ulica izbegava.

3. — MINOBACAČKI VOD U ODBRANI

573. — Minobacački vod u odbrani načelno dejstvuje u sastavu bataljonske vatrene grupe, a u izvesnim slučajevima može da bude pridodat pešadijskoj četi i da dej-

stvuje u četnoj vatrenoj grupi. Pri odbrani naseljenog mesta, u šumi i u planini (gde je preglednost ograničena) jedno odeljenje minobacačkog voda se može pridodati pešadijskoj četi, a ponekad i streljačkom vodu.

574. — U odbrani minobacački vod u principu izvršava ove zadatke:

- podržava borbu borbenog osiguranja;
- sprečava neprijateljev izlazak i posedanje polaznog položaja;
- onemogućava neprijatelju nastupanje i posedanje jurišnog položaja;
- sprečava otvaranje prolaza u preprekama;
- ometa neprijatelja da izvrši juriš i prodre u dubinu odbrane;
- dejstvuje po neprijateljevom vazдушnom desantu;
- obezbeđuje krila i bokove, i
- podržava aktivna dejstva.

Zadatke u odbrani vod izvršava **koncentracijom vatre i nepokretnom zaprečnom vatrom**, koja se načelno ostvaruje celim vodom, dok neutralisanje i uništenje pojedinih ciljeva može da vrši i vatrom pojedinih odeljenja.

Rejoni koncentracije vatre planiraju se ispred prednjeg kraja odbrane na odstojanju uspešnog dejstva oruđa i u dubini odbrane po rejonima koji se ne mogu uspešno tući vatrom mitraljeza i topova, a pogodni su za prikupljanje neprijateljeve pešadije. Linija nepokretne zaprečne vatre za minobacački vod sa 6 oruđa je oko 200 m i načelno se određuje na 200—400 m ispred prednjeg kraja i na pravcima pogodnim za prodor neprijateljeve pešadije. Vod može da dobije zadatak da ostvari 3—4 nepokretne zaprečne vatre, a jačina vatre je obično 1—3 vatrene udara.

575. — Borbeni stroj minobacačkog voda u odbrani isti je kao i u napadu (t. 546).

Vatreni položaji biraju se pozadi četa — vodova prve linije sa proračunom da se neprijatelj može uspešno tući na prilazima prednjem kraju i za vreme uklinjavanja u dubinu odbrane. Najčešće se biraju na mestima koja su zaklonjena od neprijateljevog osmatranja, prvenstveno na

zadnjim padinama uzvišenja, pozadi šume ili u proplan-cima, odnosno u parkovima (u naseljenom mestu) i sl.

Vod se može rasporediti na jednom vatrenom položaju u celini ili rastresito po odeljenjima, ali uvek treba da bude obezbeđena mogućnost koncentracije vatre celim vodom. Pored osnovnih uređuje se i potreban broj rezervnih vatre-nih položaja.

576. — Zadatak minobacačkom vodu postavlja ko-mandant bataljona, odnosno komandir čete — neposredno na zemljištu. Ako vod podržava jednu od pešadijskih četa, onda, pored zadatka koji je postavio komandant bataljona, vod ostvaruje vatre i na zahtev komandira čete.

Kod prijema zadatka za odbranu komandir minoba-cačkog voda treba da shvati: orijentire i osnovne podatke o neprijatelju, raspored i zadatak bataljona (čete) i vatrene zadatke minobacačkog voda, vatrene položaje voda (osnov-ne i rezervne), način njihovog uređenja, vreme i način vr-šenja korekture; način sadejstva sa pešadijskim jedinicama, signale otvaranja, prekida i prenosa vatre.

Po prijemu zadatka za odbranu komandir minobacač-kog voda u svemu postupa po odredbama t. 548. i 549. i radi skicu vatre. Ako je vod određen za podršku pešadijske čete, komandir voda posle prijema zadatka od komandanta bataljona stupa u vezu sa komandirima čete, upoznaje ga sa dobijenim zadatkom, precizira sa njim orijentire, prima po potrebi dopunske zadatke i rešava sva pitanja sadejstva.

577. — Do početka otvaranja vatre minobacački vod se nalazi u skloništu, a na vatrenim položajima odeljenja ostaje po jedan osmatrač i po potrebi dežurni poslužioc. Na signal komandira voda i po komandi komandira ode-ljenja posluga brzo zauzima svoja mesta i priprema se za otvaranje vatre.

578. — Ako je minobacački vod određen za podršku borbe i povlačenje borbenog osiguranja, komandir voda po naređenju komandanta bataljona pravovremeno poseda privremene vatrene položaje, koji mogu da budu na pred-njem kraju ili ispred prednjeg kraja odbrane. Komandir voda lično osmatra tok dejstva i povlačenja borbenog

osiguranja i vatru otvara samostalno (po ranije utvrđe-nom planu) ili na zahtev komandira borbenog osiguranja.

579. — Početkom neprijateljevog nastupanja vod os-tvaruje planirane vatre, načelno po naređenju (signalu) pretpostavljenog starešine, pri čemu, zavisno od situacije, vatru mogu otvarati pojedina odeljenja ili ceo vod sa rezervnih vatrenih položaja. Kad neprijatelj izbije na jurišni položaj, komandir voda najčešće dejstvuje po svo-joj inicijativi, sa dozvoljenim režimom vatre, kako bi se neprijatelju naneli što veći gubici i sprečio juriš.

580. — U slučaju da se neprijatelj iznenada pojavi u rejonu vatrenih položaja minobacačkog voda, ljudstvo po-seda najbliže zaklone i vatrom streljačkog naoružanja i protivoklopnim sredstvima odbija neprijateljev napad.

581. — Komandir voda se u toku borbe nalazi na svo-joj osmatračnici ili osmatračnici pretpostavljenog starešine od koga dobija zadatak i upravlja vatrom preko starešine vatrenog položaja. Promena vatrenih položaja u toku izvo-đenja odbrane vrši se celim vodom ili po odeljenjima, što zavisi od borbene situacije i osobina zemljišta. Ako se pro-mena vatrenih položaja vrši po odeljenjima, komandir voda se kreće sa poslednjim odeljenjem.

582. — Minobacački vod u odbrani može u celini da dejstvuje kao zavaravajući, pri čemu komandiru voda u principu zadatak postavlja načelnik artiljerije puka, da-jući mu sledeće podatke: rejone vatrenih položaja i po-četne elemente za gađanje, norme utroška municije za svaki vatreni položaj, i pravac premeštanja sa jednog vatrenog položaja na drugi.

583. — Noću minobacački vod može da dejstvuje za-prečnom vatrom sa ranije pripremljenim elementima, vatrom na pojedine orijentire (prilaze) na koje se otva-rala vatra preko dana, i vatrom na ciljeve koji su se ranije otkrili ili koji su otkriveni veštačkim osvetljava-njem. Elemente za noćno dejstvo treba pripremiti još za videla.

4. — VOD BESTRZAJNIH TOPOVA U ODBRANI

584. — Vod bestrzajnih topova u odbrani može da deluje u ulogama koje su predviđene u t. 560. ovog pravila, pri čemu:

— vodi borbu protiv neprijateljevih oklopnih vozila, načelno u sastavu protivoklopne grupe bataljona — čete;

— neutrališe i uništava neprijateljeva vatrena sredstva i živu silu, i

— vrši zaslepljivanje neprijateljevih osmatračnica.

585. — Ako vod deluje kao nedeljiva vatrena jedinica, komandir voda, pošto primi zadatak za odbranu, u svemu postupa u duhu odredaba t. 565. i 566. ovog pravila.

586. — **Vatreni položaji** oruđa određuju se u rejonu prednjeg kraja, u okviru rejona odbrane vodova prve linije, odnosno u rejonu vatrenih položaja bataljonske (četne) protivoklopne grupe. Pri izboru vatrenih položaja treba voditi računa da se vatrom bestrzajnih oruđa može uspešno delovati na pravce pogodne za kretanje oklopnih sredstava neprijatelja, na krilima i bokovima.

Plan vatre voda bestrzajnih topova, bilo da vod deluje u sastavu protivoklopne grupe ili van nje, treba da bude usklađen sa planom streljačke vatre i vatre ostalih protivoklopnih sredstava jedinice u čijem sastavu deluje — kako bi vod mogao efikasno učestvovati u odbijanju neprijateljevog napada, prvenstveno njegovih oklopnih jedinica.

587. — Do početka neprijateljevog napada odeljenja se nalaze u zaklonu, a na vatrenim položajima ostaju samo dežurni osmatrači. Za vreme nastupanja neprijateljeve pešadije odeljenja deluju sa osnovnih ili rezervnih vatrenih položaja, pri čemu je brzo iznošenje oruđa na vatrene položaje i delovanje u vidu vatrenog prepada osnovni način delovanja voda bestrzajnih topova za vreme nastupanja neprijatelja ka jurišnom položaju. Pri tome vod prvenstveno uništava vatrena sredstva koja podržavaju nastupanje neprijateljeve pešadije.

588. — Za vreme neprijateljevog juriša vod prvenstveno uništava oklopna vozila i vatrena sredstva koja podržavaju juriš pešadije. Ako neprijateljeva pešadija juriša na vatrene položaje voda ili pojedinih odeljenja, nišandžije i punioci i dalje deluju po ciljevima koji podržavaju juriš, a komandiri odeljenja i ostali poslužioc vatrom automata, pušaka i ručnim bombama uništavaju neprijateljeve delove koji ugrožavaju vatrene položaje.

589. — U toku neprijateljevog prodiranja kroz dubinu odbrane oruđa se premeštaju na sledeće vatrene položaje, sa kojih mogu ispoljiti najefikasnije vatreno delovanje i sprečavati neprijatelju prodiranje u dubinu odbrane. Premeštanje oruđa na nove vatrene položaje vrši se na komandu (znak) komandira voda, a po naređenju starešine jedinice u čijem sastavu vod izvršava zadatak. Za vreme premeštanja na nove vatrene položaje oruđa se uzajamno štite vatrom i, koristeći prikrivene pravce, naizmenično vrše pokret do sledećih vatrenih položaja. **Vatreni položaji se ne smeju napustiti bez odobrenja pretpostavljenog.**

590. — **Pri odbrani u naseljenom mestu** vod bestrzajnih topova deluje iza uglova zgrada, kroz otvore u zgradama i raznim ogradama i iza barikada i ruševina. Naročita pažnja se obraća na slobodno oticanje mlaza barutnih gsova i maskiranje dima i prašine pri gađanju.

591. — **Pri odbrani u šumi** vod poseda vatrene položaje sa kojih može delovati na proplanke i duž puteva i pravaca, pri čemu se preduzimaju mere za maskiranje bleska i dima i za sprečavanje požara koji može da izazove mlaz barutnih gasova.

SADRŽAJ

	Strana
GLAVA I	
U V O D	9
OPŠTE ODREDBE	11
GLAVA II	
KOMANDOVANJE	17
1. — Dužnosti starešina	17
2. — Rad komandira čete — voda na pripremi, organizovanju i izvođenju borbenih dejstava	23
GLAVA III	
OBEZBEDENJE BORBENIH DEJSTAVA	30
1. — Obaveštajno-bezbednosno obezbeđenje	30
2. — Borbeno obezbeđenje	32
1) Izviđanje	33
2) Osiguranje	34
3) Protivdiverzantsko obezbeđenje	34
4) Maskiranje	35
3. — Politički rad i moralno-političke pripreme	36
4. — Inžinjerijsko obezbeđenje	37
5. — Protivnuklearno-hemijsko-biološko obezbeđenje	40
6. — Pozadinsko obezbeđenje	41

GLAVA IV

	Strana
PROTIVOKLOPNA I PROTIVDESANTNA BORBA I PROTIVVAZDUŠNA ODBRANA	48
1. — Protivoklopna borba	48
2. — Protivdesantna borba	50
3. — Protivvazdušna odbrana	51

GLAVA V

KRETANJE	53
1. — Maršovanje	53
2. — Evolucioniranje	65
3. — Prevoženje	65

GLAVA VI

BORBA U SUSRETU	71
---------------------------	----

GLAVA VII

NAPAD	75
1. — Opšte odredbe	75
2. — Priprema i organizovanje napada	83
3. — Vatrema priprema napada	90
4. — Izvođenje napada	91
5. — Upotreba i dejstvo veračkih grupa	96
6. — Napad na naseljeno mesto	97
7. — Forsiranje reke	101
8. — Sadejstvo čete sa jedinicama ratne mornarice	107

GLAVA VIII

GONJENJE	108
--------------------	-----

GLAVA IX

	Strana
ODBRANA	113
1. — Opšte odredbe	113
2. — Priprema i organizovanje odbrane	128
3. — Izvođenje odbrane	141
4. — Osobnosti odbrane reke	150
5. — Osobnosti odbrane naseljenog mesta	153
6. — Osobnosti odbrane zimi	158
7. — Osobnosti odbrane čete — voda na mprskoj obali	160

GLAVA X

ODSTUPANJE	162
----------------------	-----

GLAVA XI

ODMARANJE	167
---------------------	-----

GLAVA XII

DEJSTVO ČETE — VODA U POSEBNIM ULOGAMA	176
1. — Četa — vod u izviđanju	176
2. — Dejstvo čete — voda protiv vazdušnih desanata	186
3. — Četa u ulozi prednjeg odreda (PO) na maršu	188
4. — Četa u ulozi prednjeg odreda u pretpolju	191
5. — Četa u ulozi jurišnog odreda (JO)	195
6. — Četa — vod u borbi protiv diverzantsko-terorističkih grupa	197
7. — Četa — vod kao ubačena (ostavljena) jedinica	201
8. — Četa — vod u zasedi	204
9. — Vod u borbenom osiguranju (BOS)	210

GLAVA XIII

	Strana
MINOBACAČKI VOD I VOD BESTRZAJNIH TOPOVA . . .	214
1. — Minobacački vod u napadu	214
2. — Vod bestrzajnih topova u napadu	221
3. — Minobacački vod u odbrani	226
4. — Vod bestrzajnih topova u odbrani	230

